

začasno na tujem 19-26

rodna gruda

revija za Slovence po svetu

december 1974

številka 12

slovenija

Naročajte pri Slovenski izseljenski matici

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

Ansambel Lojze Slak	GLAS NJEGOV V SPOMIN GLAS HARMONIKE POD GORJANCI JE OTOČEK TITANIC
Miha Dovžan	POT DO SRCA VETER VE ZA POTI DIMNIKAR, KI NOSI SREČO ZALJUBLJENI PAR MOJ OČE
Jože Burnik	PRIJATELJSTVO OBLETNICA POROKE
Tone Kmetec	NAŠ STARI PTUJ STARA DOMAČIJA TA ŽLAHTNA VINSKA KAPLJICA
Bratov Avsenik	ODMEV S TRIGLAVA OTOČEK SREDI JEZERA SLOVENIJA, OD KOD LEPOTE TVOJE MOJ FANT LJUBI DRUGO
Boris in Stanka Kovačič Boris, Stanka Kovačič Rafko Irgolič	DOBER DAN SONCE NA VRHE POMLAD V GOZDU PESEM DOLINE POHORJE V TIŠINI OGLAR
Maks Kumer	RODNI KRAJ MI SE 'MAMO RADI MED ROJAKI KATRCA
Štirje kovači	SEDEM ROŽ NOCOJ, PA OH NOCOJ S PESMIJO OKROG SVETA SLOVENSKI OKTET POJE DOMOVINA
Rudi Bardorfer Zadovoljni Kranjci	Iz slovenske glasbene zakladnice LP 03-001 Iz slovenske glasbene zakladnice FLP 03-004
Slovenski oktet	PESEM O SVOBODI PARTIZANSKE KORAČNICE
Franc Korbar France in Tončka Marolt	PESMI SLOVENIJE POJDAM U RUTE
Partizanski pevski zbor Godba milice, Ljubljana Kvartet DO Ansambel Jože Kampič Koroški akademski oktet Pevski zbor Jacobus Gallus, Trst Slovenske z oktetom Gallus Veseli planšarji Otroški zbor glasbene šole, RTV, Ljubljana	NE TOŽIM DVE UTVI ROGOVI VABIJO MLADA PESEM

Ansambel Franc Mihelič
Ansambel Richie Vadnal

—
—
—
—
Ivica Šerfezi
Martin Böttcher s svojim
orkestrom
Frank Jankovič

SE RIBNIČAN SPREMENIL NI
STARA LJUBEZEN
V SOBOTO ZVEČER
VESELA JESEN 74
SLOVENSKA POPEVKA 74
PTUJ 74
SLOVENSKA POPEVKA 73
ODLAZI JEDAN BROD

LARINA PESEM
BYE BYE MY BABY

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

Ansambel Miha Dovžan Jože Burnik	ZALJUBLJEN SPREVEDNIK ZA ROJSTNI DAN ZADNJA POLKA NA VINSKEM SEJMU STO OBLJUB, STO ŽELJA KORAČNICA JULIJSKIH ALP JAZ SEM PA EN FRANC KOŠIR KO SONCE GRE ZA GORO SPAT LJUBICA LAHKO NOČ SLOVENIJA MOJA KO TEBE SEM SPOZNAL ODŠLA SI VSAKO JUTRO SOSEDOVO DEKLE NAJ, NAJ, NAJ ŠENTJERNEJSKA TETA IZ AMERIKE LEPA KOT SEN TI SI MOJA DAN, KI GA JE ZAMENJALA NOČ SKRIL V SRCE SEM SOLZE SVOJE LETIJO PTICE SPOMINČICA ŠE EN GVAŽEK LJUBLJANSKI ZVON IMEL SEM JO RAD GVENDOLINA PRLEK V PAJZLU VIZAVI MATI KITARA MILI DOM MRAVLJICA Pesem iz filma 'Bratovščina sinjega galeba ODLAZI JEDAN BROD
Lojze Slak	
Bratov Avsenik	
Tone Kmetec	
Odmev	
Tone Žagar Štirje kovači	
New swing quartet Šentjernejski oktet Alenka Pintarič Ropret Janko	
Kobler Jože	
Irgolič Rafko Mancini Stane Leskovar—Flisar Slovenska popevka 72 Pestner Oto Srce Nipič Alfi	
Kovačič Stanka	
Erazem in potepuh Srečno Kekec Šerfezi Ivica	

Najuspešnejše Helidonove plošče

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel bratov Avsenik: Za tvoj praznik
Srebrne smučine FLP 04-031/1-2
2. Ansambel Lojzeta Slaka: Glas njegov v spomin 04-035
3. Ansambel Jožeta Burnika: Prijateljstvo 04-036
4. Frank Jankovič: Bye Bye, My Baby 04-037
5. Ansambel Mihe Dovžana: Veter ve za poti 04-034

6. Ansambel Lojzeta Slaka: Pod Gorjanci je otoček 04-020
7. Ansambel bratov Avsenik: Zlati zvoki 04-021/1-2
8. Slovenski oktet: Katrca 03-003
9. Ansambel Richie Vadnal: Stara ljubezen 04-033
10. Slovenski oktet: Sedem rož 09-009

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel Lojzeta Slaka: Sto obljud, sto želja FSP 4-030
2. Marjetka Falk-Alfi Nipič: Kako sva si različna 5-082
3. Ansambel Toneta Kmetca: Očka 4-032

4. Ansambel Mihe Dovžana: Sprevednik 4-024
5. Ansambel Štirje kovači: Sosedovo dekle 4-029
6. Janko Ropret: Korakaj, korakaj 5-081
7. Mojca Pokrajculja (dramatizirana pravljica) 1-005
8. Marjana Deržaj: Grenka reka 5-034
9. Ansambel Lojzeta Slaka: Titanic 4-020
10. Erazem in potepuh

Založba Obzorja Maribor

 Helidon Tovarna gramofonskih plošč
Ljubljana
Slovenija, Made in Yugoslavia

Iz vsebine

Iz vaših pisem	2
Na kratko	4
Po domačih krajih	6
Šport	7
Doseženo in pričakovano	8
»Vse najboljše v novem letu! Pa dobre koline!«	10
Slovenski pomorščaki praznujejo	12
Velikan kiparske miniaturre	14
Slovenske filmske kamere se vrtijo	16
Vukova mama iz Kota	18
ENGLISH SECTION (I)	19
ZAČASNO NA TUJEM (II)	19
Naši po svetu	27
Piknik na farmi SNPJ	30
Zagorski zvonovi	32
Že v otroštvu raste osebnost	34
Otroci berite	36
Krožek mladih dopisnikov	37
Filatelija	38
Vaš kotiček	39
Križanka	41
Laško — biser ob Savinji	42
Knjiga o jugoslovanskem izseljenskem gibanju	43

Zima na Vršiču, najvišjem slovenskem gorskem prelazu (1611 m). Obe planinski koči na Vršiču sta izhodišči za gorske, pozimi pa za smučarske ture. Ta prelaz pozimi zaradi visokega snega in zametov ni prevozen, kar pa ne moti smučarjev in izletnikov.

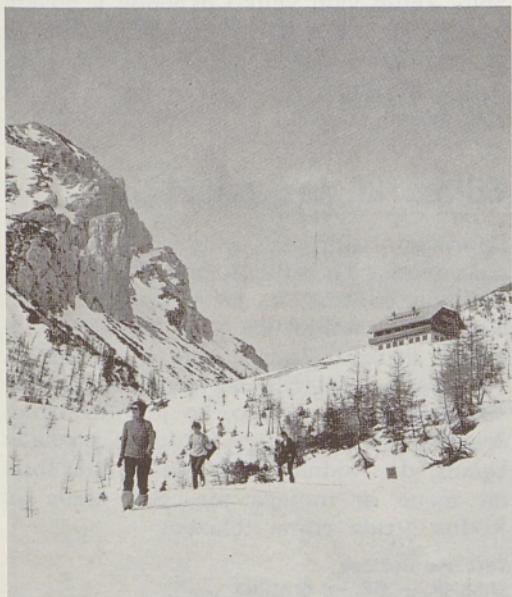

Foto: Ančka Tomšič

rodna gruda

revija za Slovence po svetu

Izdaja — Published by
Slovenska izseljenska matica

Naslov — Address:

61001 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon:

23 102 — uredništvo, 21 234 — uprava

Ureja uredniški odbor

Glavni urednik:

Drago Seliger

Odgovorni urednik:

Jože Prešeren

Urednica:

Ina Slokan

Upravnica publikacij:

Vera Valenci

Tehnični urednik:

Jože Boncelj

Prevajalca:

Mileha Milojevič-Sheppard / angleščina

Albert Gregorič / španščina

Revija izhaja vsak mesec — 7. in 8. številka izideta skupno

Letna naročnina:

Jugoslavija 50.— din, cena posameznega izvoda 5.— din; Argentina 5.— am. dolarjev, Avstralija 4,5 avstr. dol. ali 2,2 Lstg., Avstrija 115.— Asch, Belgija 220.— Bfr, Brazilija 5.— am. dol., Danska 35.— Dkr, Finska 20.— Fm, Francija 25.— FF, Holandija 16.— Hfl, Italija 2.900 Lit, Nemčija 16.— DM, Norveška 33.— Nkr, Švedska 24.— Skr, Švica 19.— Sfr, Velika Britanija 2,2 Lstg, U.S.A. 5.— dolarjev

Plačila naročnine:

Za dinarje tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun: 501-620-7-32002-10-575
pri Ljubljanski banki

Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporočnem pismu

Payment from Abroad

Assignment to our account no. 501-620-7-32002-10-575 at Ljubljanska banka or by international money order or by check in registered letter

Tisk — Printed by

Kočevski tisk, Kočevje

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu št. 421-1/73 z dne 24. 7. 1973

Jože Prešeren
odgovorni urednik

iz vaših pisem

Uteha domotožnim

Veliko ljudi si misli: »Avstralija, to mora biti na koncu sveta!« Nekdaj, pred leti je bila res zelo daleč, v zadnjih treh letih pa nam je domovina že čisto blizu. Zahvaliti se moramo Slovenski izseljenski matici, ki nam je leta 1972 odprla pot s pravo domačo slovensko kulturo. Pripeljali so nam Slakov ansambel, ki je bil za nas takšno doživetje, da človeku na tujem zastane srce ob misli nanje. Leta 1973 so se ojunčili fantje iz ansambla »Savski val«, šele pred nekaj tedni pa smo v Avstraliji pozdravili ansambel »Minores«, ki ga sestavljajo mladi duhovniki. Čudoviti so bili, človek bi jih poslušal z zaprtimi očmi in sanjaril o zelenih gozdovih, cvetličnih poljanah in domu, ki je za vsakega samo eden na vsem širnem svetu. Kako so nam približali ta nadnaravni občutek, da nekdo res kraljuje čez naše misli in dejanja, z ničemer bi tega ne mogli izraziti bolj kot s strunami in pesmijo.

Hvala vam vsem, ki ste v kakršnikoli obliki sodelovali pri ogrevanju naših src za našo edino domovino.

Pepca Šilec
Torwood, Qld., Avstralija

»Jadran« ob obletnici gostovanja

Minilo je leto dni, odkar je pevski zbor »Jadran« iz Clevelanda gostoval v Sloveniji. Lepa hvala vsem v odboru Slovenske izseljenske matice, ki ste nam vse tako lepo uredili, da so se nam izpolnile naše sanje. Zahvaljujem se tudi odboru iz Tržiča, Ribnice in Ilirske Bistrice. Lepo smo bili sprejeti in odnesli smo lepe vtise.

Upam, da smo tudi na naš skromni način pokazali, da naša pesem in naša kultura v Ameriki še vedno ostaja pri zdravem življenju, posebno še pri nas v Clevelandu.

Peter Tomsic
Član »Jadrana«, Cleveland

Pozdravi

Ko pošiljam naročnino za Rodno grudo zase in za novega naročnika, za katerega bom jaz plačala, pristrčno pozdravljam

vse uslužbence uredništva in uprave Rodne grude ter vse drage slovenske rojake po vsem svetu.

Maria Völler
Bardenberg, ZR Nemčija

Pozdrav v Toronto

Med poletnimi počitnicami, ki sem jih večji del preživel v Spadičih pri Poreču, sem se seznanil s slovensko družino iz Toronta v Kanadi. Presenečen sem bil, da njihov mali sinek, ki v Kanadi obiskuje osnovno šolo, tako tekoče govori slovensko. Starša sta mi pripovedovala, da sta doma izpod Nanosa in da sta se preselila v Kanado pred 25 leti. Pripovedovali so mi tudi o številnih slovenskih srečanjih in o njihovih prizadevanjih, da ohranijo kar najbolj živ stik z domovino.

Družini iz Toronta, s katero sem se spoznal, in vsem drugim rojakom v Kanadi in drugod po svetu, pošiljam pristrčne pozdrave in jim želim veliko sreče v novem letu 1975. Na svidenje spet kmalu v Sloveniji!

Rok Leskovšek
Berlin

Kaj pogrešam?

Zelo sem vesela, da mi redno pošiljate Rodno grudo, saj je to tudi meni uteha po domači zemlji, čeprav ni Švica tako daleč, kot je na primer Amerika. Večkrat pa pogrešam kako slikovno križanko, pogrešam pa tudi kaj o Kranju. Ne mislim zato, ker sem jaz Kranjčanka, veliko pa nas je, ki bi radi kaj izvedeli o novicah iz domačega kraja, kako je doma in podobno. Pogrešam pa tudi kaj več o novi jugoslovanski ustavi. A vsakemu posamezniku je težko ustreči.

Tukaj pri nas v našem malem kantonu Zug je zelo hladno, sneg je že zapadel na 800 metrov in vse okrog mesta je že belo. Želim vam veliko uspehov v novem letu in da naša Rodna gruda ostane še vnaprej tako lepa.

Zdenka Grbavac
Zug, Švica

Edina, ki nas tolaži

Sporočam vam, da je 19. junija umrla naša mama Terezija Božiček. Doletela jo je huda bolezen, ki jo je dolgo mučila. Skoraj do zadnje ure ji je Rodna gruda delala družbo. Zadnje dni je ni mogla več brati, a tolažila se je s slikami. Posebno jo je razveselilo, ko je videla Podčetrtek, grad, katerega je dobro poznala. Upam, da Rodna gruda ne bo pozabila na mene in mojega ata. Saj nama je Rodna gruda edina tolažba.

Terezija Božiček
Canoas — RS — Brazilija

Spet bomo obrnili list v neskončnem koledarju časa. Ali jemljemo to kot prelomnico v našem življenju, ali je to začetek novega obdobja — to je v resnici že bolj stvar vsakega posameznika med nami. Prelomna obdobja se ne ozirajo na koledar in na zaokrožene letnice. Pa vendarle so to dnevi, ki so pomembni za vsakogar izmed nas in tudi za vso našo, človeško skupnost. To so dnevi, ko pretehtavamo vse, kar smo doživeli, kar smo naredili, kar nam je uspelo v preteklem letu, to so tudi dnevi, ko morda bolj kot vse leto prej razmišljamo o prihodnosti, o tem, kaj naj bi in kaj bomo naredili v letu, ki stopamo vanj. Vsi se zavedamo, kako se vrti kolo časa, zajeti smo v neprestano ponavljanje dogodkov, pa vendar ta čas z veseljem pričakujemo. Napolnjuje nas z novimi upi, novimi pričakovanji, vse, kar je novega, pa je toliko bolj mikavno.

Prepričan sem, da vam o Novem letu ne bom povedal ničesar novega. Saj tega se povedati niti ne da. Vsakdo ga doživlja po svoje: ta razmišlja, kako se bo v tem času zabaval, drugi se pripravlja na nove odločitve, ki naj pomenijo odločilen korak v njegovem življenju, tretji... Proslavljamo pa vsi radi. Proslavljamo leto, ki je minilo, pijemo na zdravje novemu, čestitamo si za nazaj, želimo si sreče za prihodnje. Zakaj bi tudi ne delali tako, saj je podobnih trenutkov tako malo v našem življenju!

V teh zadnjih mesecih leta še bolj kot običajno zaživi tudi delo v našem skromnem uredništvu. Dostojno bi radi zaključili nov, tokrat že enaindvajseti letnik, obenem pa načrtujemo tudi že obris vsebine in zunanje oblike novega. Upoštevati moramo celo vrsto želja, vaših, naših in skupnih ter tako ustvariti podobo, s katero bomo vsi zadovoljni. To pa res ni tako lahko.

V letu 1975 želimo vam vsem, zvestim bralcem in naročnikom naše revije, sodelavcem, zastopnikom in prijateljem veliko sreče, delovnih uspehov in osebnega zadovoljstva.

Srečno 1975

Slovenska izseljenska matica
Uredništvo Rodne grude

Ne morem več brez Rodne grude

Moram priznati, da sem do zdaj Rodno grudo res redno prejela. Vedno sem je zelo vesela in jo z veseljem preberem. Prosila bi vas, če bi mi jo še naprej tako redno pošiljali, in tudi Slovenski koledar za leto 1975, ker ne morem biti več brez nje. Zelo me spominja na moj rodni kraj.

Pozdravljam vse v uredništvu Rodne grude in vse bralce doma in po svetu.

Pepca Ohman
Adelaide, Avstralija

»Zadovoljni Kranjci« na traku

Moram javiti vsem Slovencem po svetu, da smo dne 20. oktobra letos tukaj v Edmontonu imeli obisk ansambla Zadovoljni Kranjci. Da so res zadovoljni, pove že samo njihovo ime, zadovoljni pa smo bili tudi mi, da so nas obiskali. Jaz sem bil še posebej zadovoljen, saj že dolgo vrsto let nisem imel priložnosti, da bi se dobro zavrtel. Zdaj pa sem se spet naplesal ob zvokih naših Zadovoljnih Kranjcev. Ja, Slovenci smo majhen, ampak tudi vesel narod. Saj najbrž nikjer na svetu nimajo toliko teh zabavnih ansamblov, kvintetov in ne vem kaj še.

Jaz sem zdaj Zadovoljne Kranjce prvič videl in slišal. Vsi so prav luštni

ljudje. Srečen sem, da sem se z njimi srečal in jih poslušal ter jim zaželel sreče še za naprej.

Ves koncert Zadovoljnih Kranjcev sem posnel na kasetni trak. Tega sem že nekajkrat zavrtel in poslušal, pa tudi obiskovalci, ki pridejo k meni, so ga poslušali. Napovedovalec Marjan je pa take mastne pravil, da je bilo dosti smeha in jih ne bom pozabil. Tudi predsedniku našega društva Francu Zrimu se moramo zahvaliti, da je posredoval gostovanje Kranjcev pri nas v Edmontonu. Najlepša hvala tudi Slovenski izseljenski matici v upanju, da pride kdaj k nam še kakšen ansambel.

Franc Kreiner,
Edmonton, Kanada

*Canadian –
Slovene Group
For Cultural
Exchanges*

želi veliko uspehov

in zdravja

vsem rojakom po svetu,

posebno pa še

Slovencem v Kanadi

Miklavc pri Gornji Radgoni

Foto: Miroslav Zajec

Kissinger v Beogradu

Ameriški državni sekretar za zunanje zadeve dr. Henry Kissinger se je 4. novembra ustavil tudi v Beogradu, kjer se je pogovarjal s predsednikom republike Josipom Brozom Titom, predsednikom vlade Džemalom Bijedićem in zveznim sekretarjem za zunanje zadeve Milošem Minićem, v pogovorih pa je sodeloval tudi Edvard Kardelj. Zanimivo je, da je Kissinger med sedemurnim bivanjem v Beogradu opravil kar šest ur uradnih političnih razgovorov.

Dr. Henry Kissinger se je v Beogradu pogovarjal o jugoslovansko-ameriških odnosih in o njihovem nadaljnjem razvoju, o bližnjevzhodni krizi ter o ciprski krizi in o aktualnih gospodarskih problemih, s katerimi se srečujejo obe strani. Ta obisk je bil dobrodošla priložnost, da se utrdijo nekatera sicer že sprejeta načela, na katerih počivajo odnosi med obema državama: predvsem da ostane Jugoslavija suverena, neodvisna in neuvrščena, pripravljenost, da se medsebojni stiki še naprej krepijo in da se uresničijo tudi nekatere konkretne pobude sodelovanja na gospodarskem, kulturnem in na drugih področjih.

Predsednik Tito na Danskem

Predsednik Tito se je ob koncu oktobra mudil na štiridnevnem uradnem obisku na Danskem, kamor ga je povabila kraljica Margareta II. Obisk predsednika Tita na Danskem je potrdil, da Jugoslavijo in Dansko povezuje trdno prijateljstvo in da imata obe državi veliko skupnih ali sorodnih stališč do najpomembnejših svetovnih dogodkov. Namen predsednika Tita med tem obiskom je bil tudi navezati še tesnejše politične in gospodarske stike s to prijateljsko državo. Danska kraljica Margareta II. je bila tudi povabljen, da obiše Jugoslavijo.

Pogovori v NDR

Predsednik SFR Jugoslavije Josip Broz Tito je bil v začetku novembra na štiridnevem obisku v Nemški demo-

kratični republiki, kjer se je srečal z najvišjimi predstavniki političnega, gospodarskega in javnega življenja te države, ter se pogovarjal o medsebojnem sodelovanju, še posebej na gospodarskem področju, ter o mednarodnih problemih.

Kongres slovenskih sindikatov

V prvih dneh novembra je bil v Celju 8. kongres Zveze sindikatov Slovenije, ki je kritično pregledal in obravnaval stopnjo samoupravne organiziranosti pri nas. Eno izmed osnovnih vprašanj, ki je pritegnilo delegate na kongresu, je bilo, kako preprečiti nadaljnje odlašanje presežnega dela od delavcev. Delegati so poudarili, da mora biti celotni dohodek pod vplivom in nadzorstvom delavcev.

Ena izmed osnovnih nalog sindikatov je prav tako pospeševanje samoupravnega sporazumevanja in dogovarjanja, prek česar naj bi prišlo do boljšega gospodarjenja, višje delovne storilnosti, samoupravnega reda in discipline, kar vse potrebujemo v boju z inflacijo.

Kongresno gradivo je obseženo v 17 sklopkih. Za predsednika slovenskih sindikatov so na kongresu ponovno izvolili Janeza Barboriča.

Slovenska delegacija v ZDA

V novembru je bila na petnajstdnevem obisku v Združenih državah Amerike delegacija slovenske vlade, ki jo je vodil predsednik izvršnega sveta Andrej Marinc. V delegaciji so bili še: Jože Hujs, generalni direktor Iskre, Marjan Osolnik, načelnik urada IS za mednarodno sodelovanje, Metod Rotar, generalni direktor Ljubljanske banke in podpredsednik Gospodarske zbornice Slovenije Rado Dvoršak.

Na povabilo ameriške vlade, v okviru razvoja jugoslovansko-ameriških odnosov, je imela delegacija uradne pogovore s predstavniki zvezne administracije v Washingtonu o večjem sodelovanju na raznih področjih, posebno še na gospodarskem in znanstvenotehničnem. Delegacija je obiskala tudi sedež mednarodne banke za obnovo in razvoj, ki sodeluje pri razvoju cestnega omrežja in turističnih projektov v Sloveniji.

Slovenska delegacija je obiskala tudi Pittsburgh, Cleveland, Chicago in nekatere druge kraje, kjer se je sestala s predstavniki slovenskih izseljencev in njihovih organizacij. V teh mestih se je delegacija pogovarjala tudi o navezavi tesnejših gospodarskih stikov s

podjetji, ki že sodelujejo z našo državo.

Podrobnosti s tega obiska bomo objavili v prihodnji številki.

Pogodba med Cimosom in Citroenom

Po kooperacijski pogodbi bo koprška tovarna Cimos (Citroen-Tomos) prodala letos svojemu francoskemu partnerju za 80 milijonov frankov avtomobilskih delov. Te dele Citroen vgrajuje v vsa svoja vozila, ki jih sestavljajo v Franciji in drugod po svetu. Cimos bo za svoje potrebe uvozil iz Francije za 50 milijonov frankov avtomobilskih delov, tako da bo ustvaril za 30 milijonov frankov deviznega presežka.

Dvestoletnica NUK

Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani je v preteklih dneh svečano proslavila svojo dvestoletnico. To pomembno obletnico ustanove, ki ima velik pomen za slovensko narodnostno samobitnost, so počastili z več proslavami, razstavami in drugimi prireditvami. Pokroviteljstvo nad temi proslavami je prevzelo predsedstvo SR Slovenije.

Dvesto izrednih vlakov

Na sestanku strokovnjakov za načrtovanje železniških voznih redov, ki je bil pred kratkim na Bledu, so se dogovorili, da bo za jugoslovanske, turške in grške državljane, ki so začasno zaposleni v zahodnoevropskih državah, med novoletnimi prazniki zagotovljenih 200 izrednih vlakov, s katerimi bodo potovali na kratek oddih v domovino.

Holiday Inn v Ljubljani

Ljubljanski hotel Union bo investitor prvega hotela po licenci Holiday Inn, ki bo zgrajen v Jugoslaviji. Novi hotel bo zgrajen, če bo odobrena lokacija, poleg sedanjega hotela Union, tam, kjer je zdaj unionski vrt. Hotel bo imel 62 dvoposteljnih in 60 enoposteljnih sob, skupno 200 ležišč. Tako bi bilo v celotnem hotelskem kompleksu Uniona 611 ležišč.

Redna linija JAT v Avstralijo

V aprilu prihodnje leto bo letalo tipa boeing 707 Jugoslovanskega aerotransporta odletelo na prvo redno vožnjo v Avstralijo. Doslej je JAT vozil na peti kontinent le čarterske skupine.

JAT bo vozil v Avstralijo dvakrat na teden, postanki pa so predvideni v Karačiju in Singapuru.

Poplavljenih 400.000 hektarjev

Na Hrvatskem, v Bosni in Hercegovini, Črni gori in Srbiji je bilo ob jesenskem deževju poplavljenih skupno prek 400.000 hektarjev, od česar je bilo veliko polj, s katerih še niso bili spravljani pridelki. Velika škoda je nastala tudi zaradi tega, ker zaradi deževja kmetovalci niso mogli posejati pšenice. Letošnji pridelek pšenice v Jugoslaviji je bil rekorden in kazalo je že, da nam v prihodnje tega živila ne bo treba uvažati, račune pa je prekrizalo letošnje vreme. Po vodi je splaval tudi letošnji rekordni pridelek koruze, ki je niso mogli pobrati.

Tujci ostanejo v Švici

Švicarji so se na ljudskem glasovanju izrazili za to, da še naprej ostanejo v Švici tuji delavci. Za to je glasovalo 65 odstotkov volivcev. V Švici je po približnih podatkih tudi okoli 2500 slovenskih delavcev.

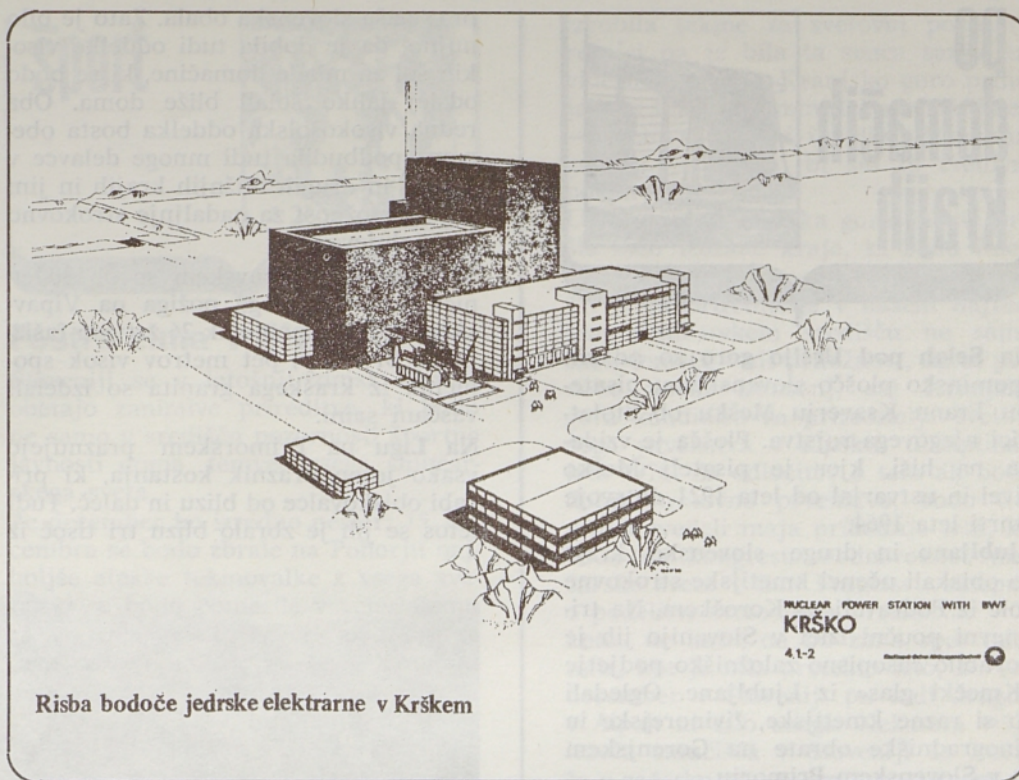
Nota Jugoslavije Avstriji

Zvezni sekretar za zunanje zadeve Miloš Minić je izročil odpravniku poslov veleposlaništva republike Avstrije v Beogradu Rudolphu Bognerju protestno noto. Jugoslovanska vlada je z njo ostro protestirala zoper stalno in sistematično izmikanje avstrijske vlade in njeno zavlačevanje pri izvajanju določil iz državne pogodbe, zlasti tistih, ki se nanašajo na pravice in položaj slovenske in hrvatske manjšine, denifikacijo in varstvo grobov in spomenikov zaveznikov.

V Sloveniji najvišji dvig proizvodnje

V septembru se je industrijska proizvodnja v primerjavi z lanskim septembrom povečala za 11,6 odstotka. Proizvodnjo je najbolj povečala elektroindustrija — za 19 odstotkov, lesna industrija za 15 odstotkov, industrija gradbenega materiala za 12, kemična industrija za 14, črna metalurgija, industrija nekovin in kovinska industrija pa za 11 odstotkov.

Po republikah je industrijska proizvodnja najbolj narasla v Sloveniji in to za 11,6 odstotka.

Risba bodoče jedrske elektrarne v Krškem

Bor, največje jugoslovansko podjetje

Med 200 največjimi jugoslovanskimi delovnimi organizacijami je 35 slovenskih podjetij, med 130 jugoslovanskimi proizvodnimi organizacijami pa je na prvem mestu rudarsko-topilniški bazen Bor. Na drugem mestu je zagrebška industrija nafte, na tretjem pa rudarsko metalurški kombinat Zenica. Največja slovenska proizvodna organizacija Iskra je na desetem mestu.

Med največjimi jugoslovanskimi proizvodnimi organizacijami so še: Slovenske železarne, Gorenje-Velenje, TAM, Elektrogospodarstvo Slovenije, Ljubljanske mlekarne, Gradis, Hmezd, Sava-Kranj, IMV Novo mesto, Industrija usnja Vrhnika, IMP Ljubljana, Rudnik lignita Velenje in neko podjetje iz Ptuja.

Nov tečaj dinarja

Na medbančnem sestanku, ki je bil 29. oktobra v Beogradu, je bil spremenjen tečaj dinarja do konvertibilnih valut, in sicer tako, da so te valute za 7 odstotkov dražje. Ta poseg je bil nujen zato, da je lahko Narodna banka Jugoslavije uskladila ponudbo in povpraševanje na našem deviznem trgu. Devaluacija dinarja je bila nujna tudi zaradi tega, ker je začel v zadnjem času naraščati uvoz, izvoz pa padati. Guverner jugoslovanske narodne banke je ob tem med drugim dejal, da

bomo s tem ukrepom spodbudili izvoz, hkrati pa prisilili uvoznike, da se bodo pri uvozu bolj organizirali. Ta ukrep je tudi spodbuda za večje devizno varčevanje.

Nov tečaj ameriškega dolarja je 17,25 dinarja, kan. dolar znesi 17,52 din, DM — 669,99 din, 100 švicarskih frankov — 604,67 din, 100 švedskih kron — 393,95 din, 100 francoskih frankov — 365,61 din, 100 nizozemskih guldnov — 654,92 din, itd.

Jugoslavija je tudi med 30 članicami mednarodnega monetarnega sklada, ki so se odločile za drseči tečaj valute, zato se tečaj dinarja v manjših odstotkih pogosto giblje.

V začetku novembra se je pri predsedniku Slovenske izseljenske matice oglasil Avgust Kollander, lastnik istoimenske clevelandске potovalne agencije, ki nas je seznanil z nekaj načrti za prihodnjo turistično sezono. Omenil je, da bo njihova agencija v prihodnjem letu posebno pozornost posvetila skupinam, ki jih bosta v Slovenijo pripeljala Frank Tekautz iz Minnesote in Eddie Kenik iz Clevelanda. Seveda pa bomo o njihovih načrtih v prihodnje še poročali

Na Selah pod Uršljo goro so odkrili spominsko ploščo slovenskemu pisatelju Franu Ksaverju Mešku ob stoletnici njegovega rojstva. Plošča je vzdana na hiši, kjer je pisatelj Meško živel in ustvarjal od leta 1921 do svoje smrti leta 1964.

Ljubljano in druge slovenske kraje so obiskali učenci kmetijske strokovne šole iz Podravelj na Koroškem. Na tridnevni poučni izlet v Slovenijo jih je povabilo časopisno založniško podjetje »Kmečki glas« iz Ljubljane. Ogledali so si razne kmetijske, živinorejske in vinogradniške obrate na Gorenjskem in v Slovenskem Primorju.

V Srednjem Lokovcu nad Čepovanom so začeli graditi novo tovarno, ki naj bi začela obratovati v prihodnjem letu. Kovaška obrt v Lokovcu je stara nad dvestopetdeset let in je med tamkajšnjimi prebivalci trdno zakoreninjena. Kovaški obrat v Lokovcu pa obstaja šele deset let. Imajo le nekaj zastarelih strojev, sicer pa je večina izdelkov, ki jih je nad 80 vrst, ročno izdelanih ter so zaradi svoje kvalitete zelo iskani. Ko bo stekla proizvodnja v novi tovarni, ki bo zaposlovala nad 100 delavcev, se bo, tako trdno računajo, produktivnost povečala najmanj za štirikrat.

V Novi Gorici imajo tudi alejo zaslužnih mož. Tu je v oktobru Klub starih goriških študentov, ki deluje že enajsto leto, pod vodstvom agilnega Franca Gorkiča, odkril doprsni kip zaslužnemu narodnjaku Andreju Gabrščku, ki se je rodil v Kobaridu l. 1864. Bil je učitelj v Gorici, posebej pa se je uveljavil kot urednik, založnik in politik. Odločno je nastopal proti italijanskim in nemškim nacionalistom. Zaradi naprednega delovanja je bil od italijanskih oblasti preganjan in tudi večkrat zaprt, zato se je z družino umaknil pred fašisti v Jugoslavijo, kjer je v Ljubljani umrl l. 1938. Gabrščkov doprsni kip je odkril 91-letni Jože Sirk iz Gorice, ki je z njim deloval pri goriškem Sokolu.

V Kopru so oktobra slovesno izročili indekse prvim rednim študentom na oddelku strojne fakultete ljubljanske univerze in pedagoške akademije, ki sta letošnjo jesen začela delovati v Kopru. Malo krajev v Jugoslaviji je v razmeroma tako kratkem času doseglo tako vidne gospodarske uspehe kakor

prav naša slovenska obala. Zato je bilo nujno, da je dobila tudi oddelke visokih šol za mlade domačine, ki se bodo odslej lahko šolali bliže doma. Oba redna visokošolska oddelka bosta obenem spodbudila tudi mnoge delavce v Kopru in drugih bližnjih krajih in jim nudila možnost za nadaljnje strokovno izpopolnjevanje.

Na Brjah na Vipavskem so ob 30-letnici okupatorjevega požiga na Vipavskem odkrili spomenik 26 žrtvam fašizma z Brj. Lep, pet metrov visok spomenik iz kraškega granita so izdelali vaščani sami.

Na Ligu na Primorskem praznujejo vsako jesen praznik kostanja, ki privabi obiskovalce od blizu in daleč. Tudi letos se jih je zbralo blizu tri tisoč iz

Novo mesto na razglednicah je bil naslov zanimive razstave, ki so jo ob letošnjem novomeškem občinskem prazniku pripravili in odprli v avlah študijske knjižnice, imenovane po pokojnem pesniku Miranu Jarcu. Za razstavo so zbrali nad štiristo razglednic, ki prikazujejo razvoj Novega mesta od konca prejšnjega stoletja (Najstarejše razglednice so iz l. 1880) do danes. Prav dobro je bil z razglednic razviden napredek Novega mesta skozi desetletja. Iz časa, ko so Novo mesto zasedli okupatorji, pa seveda ni razglednic, zato so jih nadomestili z originalnimi fotografijami. Razstava je bila odprta do konca oktobra.

Veliki Slatnik in zaselek Križe na Dolenjskem sta končno dobila vodovod.

Pogled na Sevnico z okoliških hribov. Fotografijo nam je poslala naročnica Anica Kokalj iz Ravensburga v ZR Nemčiji

vseh krajev Goriške, Posočja in celo iz Beneške Slovenije. Razen kostanjeve pojedine je bilo na programu še marsikaj. Nastopil je pevski zbor iz Brd, anhovska godba na pihala, recitatorji in godci iz Beneške Slovenije, med katerimi je posebej navdušil harmonikar Tone Birtič. V sprevodu so se na kmečkih vozovih zvrstile skupine iz Strmece, Zapotoka, Čolnice, Bajtov, Markičev in Ukanjev-Zelinje, kjer so domačini prikazali trdo kmečko življenje iz preteklosti povezano s prastarimi običaji. Za prikaz kmečkega življenja na Ligu je posebna žirija prisodila prvo mesto vozu skupine kmetov iz zaselka Bajti.

V Podbrjah pod Nanosom obnavlja Zavod za spomeniško varstvo iz Nove Gorice tamkajšnjo cerkev, ki predstavlja enega redkih kulturnih spomenikov svoje vrste. Cerkev je zgrajena v gotško renesančnem slogu in je še ohranila s skrilom pokrito streho, v notranjščini pa ima izredno dragocen »zlati oltar« iz leta 1657, delo goriškega mojstra Angela Sperandija.

Krajevna skupnost Mali Slatnik je za gradnjo prispevala milijon starih dinarjev, podjetje Vodovod iz Novega mesta je dalo na razpolago strokovnjake, vse ostalo pa so prispevali in naredili vaščani sami, ki so poleg izdatnih denarnih prispevkov skupaj opravili pri gradnji vodovoda nad osem tisoč brezplačnih delovnih ur. Tako so s skupnimi močmi prišli do vodovoda.

Na Moti pri Ljutomeru se na Muri vrti le še eno mlinsko kolo. Njegov lastnik je Smodišev Nacek, ki je zadnji med pomurskimi mlinarji, ki se lahko še ponaša, da ima še svoj mlin. Mlin je postavil Nacek skupaj s tesarским mojstrom Martinkom Slano pred 29 leti. Seveda ga je moral večkrat popravljati pa tudi menjati mlinsko kolo. Rad ima Nacek svoj mlin, čeprav je zdaj bolj malo mletja zanj. Pa obuja spomine, kako je bilo pred leti. Zelo živahno je bilo pri mlinu, ko so delali »oljovo« (mleli bučno semenje za olje). Tudi precej deklet je prišlo takrat, pa je bilo zabave in smeha. Nackov mlin pa je tudi dru-

gače slaven, saj so ga celo filmali. To je bilo leta 1954, ko so ob njegovem mlinu posneli znan slovenski film »Na valovih Mure«. Takrat so v manjši vlogi posneli tudi Nacka.

V Vrbi na Gorenjskem je skozi vse leto veliko obiskovalcev. Največja privlačnost tega prijaznega gorenjskega naselja je prav gotovo rojstni dom pesnika Franceta Prešerna. V letošnjem letu, do začetka oktobra, je Prešernovo rojstno hišo obiskalo 17.553 otrok in 10.099 odraslih. To je res kar lepo število. Manj obiskovalcev pa ima rojstni dom pisatelja Frana Sal. Finžgarja v Doslovičah pri Breznici. Morja zato, ker je kraj bolj odmaknjen. Prešernova in Finžgarjeva rojstna hiša sta odprti za obiskovalce v zimskem času vsak dan dopoldne od 9. do 12 in popoldne od 14. do 16. ure. V Prešernovi rojstni hiši lahko obiskovalci kupijo razglednice, poezije in slike našega največjega pesnika. V Finžgarjevi rojstni hiši pa še lahko kupijo tudi Finžgarjevo spominsko značko, ki jo je izdelal kipar in medaljer iz Radovljice Stane Dremelj.

V Mošnjah na Gorenjskem je spet zaživela dramska skupina, ki bo nadaljevala z dramskim delom, ki je nekoč imelo v tem kraju dolgoletno tradicijo. Petindvajset mladih kmetov, delavcev in študentov sestavlja mošenjsko dramsko sekcijo. Vodstvo je prevzela Vilka Mertelj, izkušena amaterska kulturna delavka, ki je doslej že režirala nad petdeset iger in je zato prejela tudi priznanje — zlato odličje od KPD Svoboda.

Mladi igralci so takoj začeli z vajami za Linhartovo igró Županova Micka, ki jo bodo skušali uprizoriti v kulturnem domu v Mošnjah že decembra ob Linhartovi proslavi.

V Žirovskem vrhu nad Škofjo Loko že precej časa teko preiskave o nahajališču urana. Strokovnjaki ljubljanskega geološkega zavoda so doslej napravili že za okrog 16 kilometrov vrtin v notranjost hriba. Delo ni enostavno, saj uranove rude, katero iščejo, ni moč zaznati kar na pogled, ampak samo na podlagi radioaktivnosti. Po ugotovitvah strokovnjakov spada Žirovski vrh nedvomno med večje, po kvaliteti rude pa med srednje rudnike urana na svetu. Za zdaj pa je na Žirovskem vrhu še dosti neraziskanih področij, ugotovljeno pa je tudi, da pod svojo površino skrivajo uran tudi nekateri predeli v okolici Škofje Loke in tudi nekatera štajerska področja. Investicijski program rudnika urana, ki bo prvi tovrstni rudnik v Jugoslaviji, je izdelan že precej časa. Po tem programu bi skupna investicija znašala 380 milijonov dinarjev. Če bo šlo vse po načrtih, bodo rudnik na Žirovskem vrhu odprli čez tri leta. Zaposlenih naj bi bilo blizu šeststo ljudi.

šport

Pestra zima v Sloveniji

Sloveniji se v letošnji zimski sezoni obetajo zanimive prireditve, ki bodo ne samo v središču pozornosti športne javnosti doma, temveč vsega smučarskega sveta.

Že december bo izredno pester: 15. decembra se bodo zbrale na Pohorju najboljše alpske tekmovalke z vsega sveta, ki se bodo pomerile v veleslalomu za svetovni pokal, že čez pet dni, se pravi 20. decembra, pa bo v Kranjski gori podobno tekmovanje za moške — svetovni pokal v veleslalomu.

Pohorsko tekmovanje za »Zlato lisico«, ki slovi po vsem svetu, ima že nekaj let zapored najvišji tekmovalni rang, zato je ohranilo svoje elitno tekmovalništvo tudi letos, čeprav je konkurenca krajev, ki se potegujejo za organizacijo največjih smučarskih tekmovanj na svetu, vse večja. Koliko svetovno znanih smučarskih središč v Avstriji, Švici, Franciji, Italiji, ZR Nemčiji pa tudi drugod, kjer si alpsko smučanje čedalje bolj utira pot in postaja zimski turizem ena pglavitnih gospodarskih vej, si zaman prizadeva, da bi dobilo vsaj manj zvencea tekmovanja, če so svetovni pokali oddani takorekoč že vnaprej.

Kranjska gora je bila s svojim tekmovanjem za pokal Vitranc zadnja leta nekoliko v senci, saj je v ostri mednarodni konkurenci smučarskih središč

izgubila tekme za svetovni pokal. V resnici pa je bila ta senca samo navidezna, saj so v Kranjsko goro prihajali na tekme tekmovalci slovityh imen — svetovni prvaki in olimpijski zmagovalci — kot če bi šlo za svetovni pokal.

Letos pa je Kranjska gora vnovič prišla med izbrane kraje, ki bodo imeli čast prirediti tekme na najvišji ravni. To je za prireditelje v našem največjem smučarskem središču ne samo čast, temveč tudi priložnost, da si pridobijo novih izkušenj, saj Kranjska gora kandidira za prireditelja svetovnega prvenstva v alpskih disciplinah leta 1978. Za odločitev o tem ali bodo dobili svetovno prvenstvo, bodo Gorenjci zvedeli maja prihodnje leto, ko bodo na kongresu mednarodne smučarske zveze v San Franciscu sklepali o podelitvi svetovnega prvenstva.

Letos ne kaže, da bo zima spet tako mila, kot je bila preteklo leto, ko ves december v Sloveniji pa tudi drugod v Alpah ni bilo snega. Nekatera višje ležeča smučišča v Sloveniji so imela že v začetku novembra precej snega in številne obiskovalce. Oba prireditelja tekem za svetovni pokal — Maribor in Kranjska gora — pa sta tudi vnaprej zavarovana za primer, da bo decembra snežna odeja prepičila. Tako v Kranjski gori kot na Pohorju so dobili rezervni termin, se pravi, da bodo tekme prestavili na konec januarja, če decembra ne bo dovolj snega.

Slovenija pa se na zimsko sezono ne pripravlja samo po tekmovalni plati. Povsod se trudijo, da bodo reke smučarjev imele kar največ ugodnosti. Odprli bodo nove objekte, obljudbljajo, da bodo skrbeli za smučišča, zlasti pa še varnost smučarjev.

Po vsem sodeč se Sloveniji zares obeta pestra smučarska sezona.

Jože Dekleva

Prizor s smučarskega tekmovanja za zlato lisico na Pohorju

Doseženo in pričakovano

Ljudje smo si zelo različni. In prav je, da se mnenja krešejo. Tudi toliko smo si različni, da so uspehi našega dela, ravnanja in odločanja zelo različni. Za jugoslovansko — in vanj vtkano slovensko gospodarstvo — bi prav lahko veljal Rousseauxov stavek, da človek bolj uživa v pričakovanem kot v doseženem. Morda doseženega ne smemo podcenjevati (kot je jugoslovanske gospodarske rezultate nedavno ovrednotilo tudi predsedstvo centralnega komiteja ZKJ): analitični podatki — proizvodnja je bila v prvih osmih mesecih letošnjega leta večja za 10 %, zaposlenost za 4 in storilnost za 5,5 % — so spodbudni, a že ta stavčna zveza kaže na to, da jih ne gre niti precenjevati. Analitični podatki so seveda povpreček seštevka. Nekje so gospodarili bolje, nekje slabše. Ponekod so se otepali povsem objektivnih slabosti, drugje so lenuharili in čakali papirne odreditve. Tako je težko odgovoriti na vprašanje, ali smo z gospodarskimi rezultati letošnjega leta (oziroma treh četrtin leta) lahko zadovoljni ali ne.

Gotovo je: kakorkoli že ovrednotimo dosežene gospodarske rezultate — daleč so od pričakovanih. Torej tudi pretiranega uživanja ob njih ni. Na gospodarskem področju je tudi v letošnjem letu precej slabosti, težav in pomanjkljivosti. Nekateri prav gotovo izvirajo iz gluhosti — deseti kongres ZKJ je jasno in glasno zadožil vse komuniste, naj si prizadevajo spremeniti sedanje odnose pri razpolaganju z denarjem v gospodarstvu — v korist združenega dela in neposrednih proizvajalcev. Ker to ni povsem doseženo, še ni mogel zaživeti samoupravnega sistema razširjene reprodukcije — in čeprav ni nihče pričakoval, da bodo spremembe na bolje nastale čez noč, se je vnovič izkazalo, da nam manjka predvsem odločnosti. Ali drugače: znamo se dogovoriti, ne znamo pa se dogovorov držati. Ta nedoslednost se nam je hudo otepala. Včasih tudi tako hudo, da je bil na trgu (ekonomsko) kaznovan tisti gospodarstvenik, ki je dogovore in sporazume upošteval, »pohvaljen« pa tisti, ki je delal ravno obratno.

PLEHKI IZGOVORI

Vidite, na tiste »objektivne pogoje« se izgovarjajo vsi — tisti, ki so dobro gospodarili in so žrtve pretiranega administriranja v samoupravnem urejenem gospodarstvu in tisti, ki so slabo gospodarili in rabijo le izgovor, ki bo upravičil njihovo

nesposobnost in neznanje. Vse te mesece smo lahko prebirali številne analize, ki so nam sporočale razloge za nedosežene rezultate. Analize, ki so nakazovale, da nelikvidnost spet narašča, da uvažamo dvakrat več in dvakrat dražje kot izvažamo, da so pogoji gospodarjenja nezanesljivi, da žarišča inflacije in nestabilnosti niso obrzdana (kljub ukrepom, ki so bili za to velevani!), da delitev ne spodbuja dela in delovne ustvarjalnosti, pač pa je prešla na plače, da si v bankah, zavarovalnicah in podobnih ustanovah delijo več kot v gospodarstvu, da so marsikje namenoma prezrli ustavna določila o ustanavljanju temeljnih organizacij združenega dela (ponekod pa so določila prikrojili le toliko, da je bilo na videz vse v redu, dejansko pa so znotraj podjetja ostali stari odnosi), da so odpori tehnomenažerjev še vedno dokaj močni.

Potem se ni čuditi, da od časa do časa na dolgo in široko govorimo o težavah, denimo, v turizmu, zahtevamo državne ukrepe, ki bi nas rešili tuje turistične konkurence in si oddahnemo šele takrat, ko nam pomagajo povsem zunanji razlogi, recimo jim evropski in nepredvidljivi. Turizem je »po višji sili« le zabeležil v letošnjem letu spet enega rekordov... O težavah, nesodobni opremljenosti, izgubah, slabih kadrih in podobnem na železnici smo začeli govoriti šele po tragičnem dogodku v Zagrebu. Na slabosti pri planiranju novih elektrogospodarskih objektov smo postali pozorni šele takrat, ko je bilo treba večkrat prižgati sveče. Na težave rudarjev smo se spomnili takrat, ko je nastopila svetovna naftna kriza in takrat, ko je bila suša.

VLADA — REŠITELJ IN KRIVEC

Včasih tudi ni enotnosti v mnenjih, kako odpraviti povsem vidne slabosti. Medtem ko ponekod povsem upravičeno opozarjajo na pretirano administriranje in vmešavanje države (denimo v izvozu in uvozu, ko je zvezna vlada na hitro sprejela — v strahu pred razmeroma in dejansko precejšnjim zunanjetrgovinskim primanjkljajem — tudi sklepe, ki so gospodarstvu škodovali, oziroma sklepe, ki so spodbujali ravno tisto, kar smo hoteli obrzdati), pa drugod pričakujejo, da bo vse njihove težave rešil zvezni izvršni svet (ker so tega vajeni od prej) in se obračajo nanj in na njegovega predsednika Džemala Bijediča osebno tudi takrat, ko je na dlani, da je rešitev v njih samih. Ne gospodarijo — prosijo za odrešilni zvezni papir, ki naj bi jim pri-

maknil nekaj nezaslužnega denarja, ki bi odpravil konkurenco in slabim gospodarjem prinesel mirno spanje. Ko se to ne zgodi, spet kažejo s prstom na isti ZIS in istega predsednika, ki naj bi bil krivec za vse od blokiranega žiro računa, do polnih skladišč slabega blaga.

Tako so torej doseženi rezultati jugoslovanskega gospodarstva hkrati spodbudni in hkrati manjši od pričakovanih. Kako bo drugo leto? Tako za Jugoslavijo kot za vse svetovno gospodarstvo načrtovanje zanesljivih razvojnih smernic za prihodnje leto ni ravno lahka naloga. Svetovna gospodarska kriza in nje kronična spremljevalka inflacija sta vzroka, da ne govorimo več le o »plavajočih tečajih valut«, marveč da »plava« tudi načrtovana stopnja gospodarske rasti, da moramo pričakovati, da se bo med letom marsikaj spremenilo, da se bo treba prilagoditi marsikateri, zdaj še nepredvidljivi, spremembi. Naši gospodarski planerji načrtujejo tudi v prihodnjem letu visoko stopnjo gospodarske rasti. Družbeni proizvod bi potemtakem naraščal za 7,5 %, industrijska proizvodnja naj bi se spet povečala za približno desetino. Kmetijstvo bi po splošnih ocenah lahko napredovalo za 3 %, približno enako tudi število zaposlenih.

DVIG PRODUKTIVNOSTI — ZDRAVILO ZA INFLACIJO

Planerji tudi pričakujejo, da naj bi se v Jugoslaviji za desetino povečal realni obseg investicij. Že zdaj zastavljajo vprašanja, ali ne bo teh visokih stopenj gospodarskega napredka, stopenj, ki bi nedvomno ustrezale tudi Rousseauxovem »pričakovanem uživanju«, pretirano razvrednotila inflacija. Do zdaj smo bili glede te kronične bolezni gospodarstva sposobnejši v diagnozah kot v terapiji. Uporabljali smo vrsto zdravil, a smo se premalo disciplinirano zdravili. Ko gre za našo domačo notranjo inflacijo, smo zdavnaj spoznali, da je iskati nje vzroke v preskromni produktivnosti, skromni učinkovitosti gospodarjenja, nerentabilnosti (prenekaterih) naložb in v previsokih stroških proizvodnje. Zdravilo naj bi bilo na dlani — več delovnega napora, boljše organiziranega, več discipline; boljše in doslednejše nagrajevanje dobrih delavcev, dobrih organizatorjev proizvodnje na eni in doslednejše kazni za malomarne, za nevestnost in pretirano lagodnost na drugi strani.

Nagrajevanje — ki je v Jugoslaviji pionirsko urejeno s samoupravnimi sporazumi o delitvi dohodka in osebnih dohodkov — je tista čer, hkrati pa tudi priložnost za zdravljenje domače inflacije. Uravnilovka, o kateri so, ob nujnem ukrepu povečanja osebnih dohodkov najslabše plačanim delavcem, toliko pisali in modrovali, bi se morala umakniti novim sporazumom, v katerih bo dovolj prostora za ustrezno nagrajevanje strokovnjakov in organizatorjev proizvodnje, torej ljudi, ki naj bi spodbudili zvišanje produktivnosti. Do kod lahko seže absurdnost nekaterih predpisov naj pove anekdota o županu, ki je rad pojamlal takrat, ko je »njegova« občina preskočila zakonsko določeno mejo med razvitimi in nerazvitimi. Z zavistjo je gledal k sosedu, ki je ostal »manj razvit« in zato dobil »velike denarce« iz republiške blagajne.

Še ena je bolezen jugoslovanskega gospodarstva. Sistem in politika cen je eden najbolj protislovnih in zahtevnih sistemskih, družbenopolitičnih in ekonomsko občutljivih kompleksov, ki je tudi tesno povezan s sistemom planiranja razširjene reprodukcije, z razvojno politiko. Tako je zapisal podpredsednik slovenske vlade Zvone Dragan. Osnovne slabosti obstoječega sistema je razmejil: nerazvit sistem družbenega dogovarjanja, samoupravnega sporazumevanja; neustrezno definirani kriteriji za oblikovanje cen in močno administriranje. Statistika mu da prav. Iz meseca v mesec lahko beremo ne preveč spodbudne vesti o nezadržnem naraščanju cen, o spreminjanju odnosov med posameznimi gospodarskimi vejami, kar seveda spet zahteva novo »prilaganje«. Potem se ne smemo čuditi, ko ugotavljamo, da so cene na domačem trgu zdaleč prebile prej določene okvire in da iz meseca v mesec ugotavljamo nove skoke.

Napak bi bilo, ko bi le črnogledo seštevali in naštevali slabosti, napake in nedoslednosti. Dosežena stopnja gospodarske rasti v letošnjih osmih mesecih, prodor naše industrije na tujih trgih, nedeljena priznanja, ki jih v tujini žanjejo naše delovne organizacije in še marsikaj — to je spodbuda za naprej. Naš občan živi dobro in živel bo bolje. Vsi pogoji so za to. Ustava in zakoni samoupravne socialistične družbe so porok, da bo naš občan lahko sam gradil svoj jutrišnji dan, da si bo sam rezal svoj kos kruha. Temne sence smo nalašč počrtnili: zato, da opozorimo nanje, zato, da pokažemo kaj je treba odpraviti, kaj popraviti, kaj spremeniti in kaj dopolniti. Človek naj ne bo pretirano skromen ob uspehih. A naj ne bo niti pretirano samozaverovan. Oboje škodi. Zavedati se je treba, da po deževnem dnevu vedno posije sonce.

Ivan Vidic

V trgovini — foto: Joco Žnidaršič

»Vse najboljše v novem letu — pa dobre koline!«

Najdražja noč v letu je navadno razprodana že v prvih decembrskih dneh. Ljudje so za zadnji večer v letu in za zmečkano novoletno jutro pripravljene žrtvovati hotelski industriji več kot veliko. Večina ljudi pa se ne zmeni za silvestrske menuje in za hrup zabavnih orkestrrov, ki sodi zraven. Praznične dni bodo preživeli po starih šegah. Od obilja šeg in običajev, povezanih z novoletnimi in božičnimi dnevi, se jih je nekaj ohranilo tudi še v naš čas. Šege, ki so nastajale že v pradavnini, so delno prvine čaščenja rajnih, delno pa so nastale z namenom magično vplivati na rodovitnost zemlje v prihodnjem letu (Vilko Novak: Slovenska ljudska kultura, 1960, str. 217).

Nekaj šeg se je ohranilo tudi v mestih. Če drugega ne, je na Silvestrov večer na mizi praznično kosilo. Tam pa, kjer so otroci, ne manjka niti božična ali novoletna jelka ali smrečica. V kmečkem okolju pa so že od nekdaj postavljali jaslice.

Poglejmo si na nekaj primerih, kako so se stare novoletne šege ohranile v nekaterih odmaknjenih gorenjskih krajih. Stopimo najprej v vasico Zgornji Okrog pri Motniku v Tuhinjski dolini. Vasica leži visoko gori pod Menino. Do Kamnika imajo Okrožanci celih devetnajst kilometrov. Večina vaščanov hodi na šihle, le malokatera kmečka hiša je še brez delavske službe.

Vaščani še pomnijo staro izročilo o izvoru imena vasi. Zgodba sega v temni srednji vek, ko je po Ljubljani strasila kuga. Nekaj Ljubljančanov naj bi se bilo zateklo sem gor in vso vas ogradilo pred zvermi. Ograja je bila postavljena okrog in okrog vasi — tako so začeli imenovati vas kar Okrog.

Potrkamo na vrata Poljanškovih, kmečke družine, ki premore kar tri generacije. Tri generacije v eni hiši — to je lepa priložnost, da se stare šege prenašajo na nove rodove. Dobršen del šeg, ki jih je poznal stari oče sedanjega gospodarja, je njegov oče že opustil. Mladi gospodar jih bo opustil še več, »ker želi biti s časom«. Ko je govor o praznikih in praznovanju, zavije vso stvar na šaljivo: »Praznujem raje, kot delam. Pozimi praznujemo tudi ob delavnikih, poleti imamo praznik le, kadar nam nagaja dež.«

Luč gori vso noč

In že smo sredi pogovora o prazničnih dneh. Postavljanje božičnega drevesa in jaslic je delo mlade gospodinje Ivanke. »Na drevo obesimo enake stvari kot po mestih, bučke, svečke in piškote,« pove. Drevo bo krasilo hišo do Treh kraljev.

Na božični večer, na Silvestrov večer in na večer pred Tremi kralji poznajo

še kajenje. Ob teh večerih vrže gospodar v lonec žerjavico in kadilo, na žerjavico položi zlomljene »žegnane leskove in maščeve šibe«. Pokadi po vseh prostorih v hiši in hlevu. Pravi pomen tega opravila je bil nekoč v preganjanju škodljivih duhov. Tega pomena pa se dandanes ne zavedajo več.

Na božično noč Poljanškovi bede do polnoči, tako kot vsi okroški kmetje, nato pa gredo v dolino k polnočnici. Ko se vrnejo, gredo spat, vendar pustijo goreti v hiši luč vse do jutra. Sedaj gori električna žarnica, nekoč je morala goreti voščenka, še prej so na ognjišču žgali panj. Ta stari običaj je v zvezi s spominom na pokojnike. Če bi luč ugasnila, bi to pomenilo, da bo prihodnje leto nekdo v hiši umrl. Nekdanji pomen običaja je že zbledel. V Okrogu vedo le še to, da mora luč goreti vso noč.

»Božični kruh« so pri Poljanških že opustili, tako kot drugod. Stari oče sedanjega gospodarja pa je še dal na božični večer v pehar različne vrste žita, na vrh pa je položil majhen hlebec kruha, ki so mu rekli poprtnik. Božični kruh so nekdaj poznali po vsej Sloveniji. Poimenovali so ga z najrazličnejšimi imeni: božičnik, župnik, župnjak, mižnak, mižnik, pomižjek, stalnik, močen kruh, povstovjek, bobov ded, kuc kruh. Ta kruh je bil znamenje bogastva, ki so si ga želeli za naslednje leto.

Na božični večer spečen poprtnik je hišni gospodar zrezal na kose šele na dan Treh kraljev. Vsak član družine je dobil po en košček pa tudi vsaka žival v hlevu. Žito pa je gospodar vrget iz peharja v tiste skrinje, iz katerih ga je bil vzel — da bi bilo polje rodovitnejše.

Medtem ko pri Poljanških čakajo na polnočnico, »špilajo karte, duraka«. Pri tem jim pomagajo tudi nekateri sosedje. V dolgih zimskih večerih se tudi drugače radi zabavajo s kartami. Od iger poznajo še domine. Sicer pa ženske najpogosteje pletejo, moški pa delajo koše. Tudi kolovrat je še živ. Pri hiši je nekaj ovac pa si volno napredejo sami.

Še ena navada je že opuščena. Do zadnje vojne so hodili po hišah na stariga leta dan koledniki. Oglasili so se pri sleherni okroški hiši in zaželeli sreče v novem letu. Gospodar jim je dal nato kak pehar žita ali pa denar.

Značilna kmečka domačija v Bukovici v Selški dolini

Boljši kruh za praznike

Za praznike so na mizi boljše jedi. V tednu pred božičem zato obvezno zakoljejo prašiča. Na božični mizi so zato krvavice, ne sme pa manjkati orehova potica. Včasih so na ta dan skuhal tudi suhe hruške. Sedaj so na to že pozabili.

Tudi za Tri kralje so nekoč spekli boljši kruh. Ob navadnih dneh so jedli le črn, ječmenov kruh. Sedaj potrebe po »boljšem kruhu« ni več.

Ob opuščenih navadah se rojevajo nove. Če ne zapade previsok sneg, gre mladi par silvestrovat v dolino, v gostilno, kjer je tudi ples. To je redka priložnost, ko se vidijo mlajši kmetje iz vseh teh vasi skupaj. Stari par pa tudi na ta večer ostane doma z otroki. Prazniki so tudi čas obiskov. Otroci starih staršev, ki žive v Kamniku, v Dobu pri Domžalah in v Rimskih Toplicah, pridejo za praznike redno pogledat, kako živita starša. Z voščilnico ali razglednico pa se oglase tudi sorodniki, ki so se raztepli po svetu. Tako pride v Buštinovo hišo na Okrogu pred Novim letom pošta iz Švedske in iz Nemčije, kjer imajo sorodnike. In končno si družina na novoletno jutro zaželi srečo drug drugemu. Nekoč je veljalo, da na novoletno jutro ni dobro srečati najprej žensko. Ženska naj bi prinesla nesrečo, moški pa srečo. Danes na to ne dajo nič več. Menijo, da bi bile takšne marnje znamenje zaostlosti.

»Otepanje« v Bohinju

Zanimiv in prijazen novoletni običaj, ki mu pravijo »otepanje«, se je vse do današnjih dni ohranil tudi v bohinjskih vaseh. V Stari Fužini pri Srednji vasi je ta običaj v navadi na Silvestrovo, v Studoru pa ga opravijo že na dan svetega Štefana.

V izrazito kmečkem Studorju se zbero vsi fantje, ki so še ledik. V Studorju so oblečeni v vsakdanje obleke, v dru-

Zima v Studorju

gih vaseh pa se namaškarajo v kožuhe. Edini studorski fant, ki obleče kožuh, je mer. Mer je navadno najstarejši fant. Še pred leti je bil mer Janez Andrejev, ki je opravljal to častno dolžnost celih trideset let. Umril je kot fant, star skoraj osemdeset let. Sedaj v vasi ni starega fanta, pa ga je nadomestil mlad.

Zbrani fantje gredo od hiše do hiše in že na pragu lepo voščijo: »Vse najboljše v novem letu. Pa dobro koljite!«

Harmonikar, ki ga imajo s sabo, ves čas igra poskočne, mer si v svojo knjigo brž zapiše, če je pri hiši kak deklič, goden za možitev. Fantje pa nastavijo vrečo za klobase, če pa je dobra hruškova letina in se je tistega leta nakuhalo kaj prida domačega žganja, nosijo s seboj tudi »zaberprunarco« (poldrugolitrsko zeleno steklenico).

Fantovsko družčino ljudje radi sprejmejo in še raje prijazno voščilo. Če pa fantje kako hišo zgreše, so ljudje prizadeti. Zgreše pa jo za kazen, če je kdo izmed domačih prejšnje leto čeznje zabavljal.

Zvečer se vsi otepopci zbero na sirarni, tam imajo svoj prostor. Preštejejo klobase in če jih je veliko, jih nekaj prodajo in kupijo vina. Nekaj pa jih skuhamo.

Potem gredo po dekliče — za ples. Vsak, ki ima kje kaj ogledanega, gre svojo iskat.

Včasih so se tega običaja udeleževali vsi domači fantje, sedaj pa se nekatere zdi stari običaj že bolj fehtarija. Stari pravijo, da je šlo včasih tudi za to, da fantovska veselica ni preveč stala. To so bili časi, ko je bila klobasa še nekaj vredna. Sedaj pa imajo domači fantje pri šestnajstih, sedemnajstih letih že službo in denar. Bolj jih mikajo zabave, ki jih zvabijo v bohinjske hotele. Tudi za studorsko prijazno fantovsko novoletno voščilo lahko rečemo, da se mu ne piše več dosti let.

Od številnih starih božičnih in novoletnih šeg jih je torej ostalo le še nekaj, ponekod več, ponekod skoraj nič. Le praznično obložena miza je ostala še povsod. Desetletje, v katerem so se ljudje trudili za tehnične dobrine tega sveta — za avtomobile, za hladilnike, pralne stroje, pomivalne stroje, za televizijske sprejemnike in za modernizacijo stanovanj, če že ne za nova stanovanja, starih šegam ni bilo naklonjeno. Sedaj, ko je prva potrošniška mrzlica že presežena, ljudje spet čutijo, da jim manjka družabnosti. Zato ponekod stare šege tudi umetno obujajo k življenju. V Hotavljah v Poljanski dolini so prizadevni vaščani v želji po domači družabnosti pred leti zasadili celo lipo, pod lipo so postavili kamnito mizo, okrog mize pa so iz okroglega lesa naredili sedeže. Lipa je do zdaj že kar krepko zrasla. V njeni senci se radi ustavijo tudi turisti.

Janez Kajzer

Pletarska družina iz Reteč pri Škofji Loki

Velikansko sidro, simbol slovenske obale — zdaj kot spomenik na ljubljanskem Trgu revolucije

Slovenski pomorščaki praznujejo

Sredi mestnega hrupa in vrveža na Trgu revolucije v Ljubljani tiho počiva veliko sidro, obkroženo z jatami golobov. Tisoči mimoidočih ga vidijo vsak dan, toda gotovo je med njimi le neznansko malo tistih, ki pomislijo na to, kaj predstavlja. Zakaj tisto, česar simbol je — slovensko morje — je od njega oddaljeno dobrih sto kilometrov. Sem, v središče glavnega mesta Slovenije pa so ga pred devetnajstimi leti pripeljali delavci slovenskega pomorskega podjetja Splošna plovba Piran.

Od takrat, ko so ustanovili Splošno plovbo in smo Slovenci takrat prvič dobili tudi svoje pomorsko podjetje, je zadnje dni letošnjega oktobra minilo dvajset let. Ustanovili so ga nedolgo po tistem, ko smo dokončno vendarle dobili območje slovenske jadranske obale, ki je po osvoboditvi predstavljalo tako imenovano cono B Svobodnega tržaškega ozemlja. Dvaindvajsetega oktobra 1954 je tedanji okrajni ljudski odbor Koper z odločbo 5636/1 ustanovil Splošno plov-

bo Piran. Letošnjega avgusta pa je poteklo devetnajst let od takrat, ko so novoustanovljeno pomorsko podjetje konstituirali in ga registrirali pri okrajnem sodišču v Kopru.

Začetki našega pomorskega podjetja so bili skromni, saj je imelo le nekaj majhnih pa zastarelih ladij. Prva slovenska ladja, s katero je Splošna plovba začela pred dvajsetimi leti pluti po svobodnem, slovenskem morju, je nosila ime po korenjaku iz Levstikove povesti, Martinu Krpanu. Njena posadka je štela dvajset članov. Celotni kolektiv Splošne plovbe Piran pa je takrat imel okrog sto članov, ki so si prizadevali, da bi z zastarelimi in izrabljenimi ladjami postavili temelje čvrstemu pomorskemu podjetju. To, seveda, ni bilo lahko, in piranski pomorščaki so na svoji dvajsetletni plovbi naleteli na mnoge čeri.

Kljub neštetim težavam in vmesnim neuspehom pa so se Splošni plovbi pogosto nasmehnili tudi uspehi. In tako je edino slovensko podjetje, ki se ukvarja s po-

morskim prevozom, v dvajseto leto svojega obstoja kakor simbolično priplulo z dvajsetimi modernimi ladjami, katerih nosilnost je prav tako dvajsetkrat večja od nosilnosti tistih ladij, ki jih je premoglo leto 1954.

Ladje, s katerimi je piranska Splošna plovba zaplula leta 1954, so skupaj premogle dobrih 12.000 BRT nosilnosti. Njih nabavna vrednost je znašala vsega okrog 250.000 dinarjev. Z njimi je takratni kolektiv, ki je v 1954. letu štel v poprečju 116 članov, dosegel okrog 1,4 milijona dinarjev celotnega dohodka.

Iz leta v leto pa se je moč ladjevja Splošne plovbe večala. Hkrati se je tudi vse bolj krepil delovni kolektiv. Dve leti po skromnih začetkih so piranski pomorščaki premogli že ladje s skupno 66 tisoč BRT nosilnosti, v svojem kolektivu pa so imeli že več kot 430 delavcev ter so tako v letu 1956 ustvarili že dobrih 21 milijonov dinarjev celotnega dohodka.

Štiri leta pozneje, torej leta 1958, so njihove ladje imele že dobrih 25 tisoč BRT nosilnosti, število zaposlenih je preseglo 680, celotni dohodek pa je znašal nekaj manj kot 31,5 milijona dinarjev.

Se posebno velik skok v moči ladjevja predstavljata naslednji dve leti. Leta 1960 je piransko pomorsko podjetje premoglo že ladje, katerih skupna nosilnost je presegala 137 tisoč BRT nosilnosti. S temi ladjami je delovni kolektiv, ki se je v dveh letih okrepil le za petindvajset članov, ustvaril v letu 1960 kar več kot dvakrat toliko celotnega dohodka, kot v letu 1958, ali dobrih 65 milijonov dinarjev. Z vse modernejšimi ladjami je vse

bolj rasla tudi delovna storilnost piranskih pomorščakov.

Splošna plovba Piran se je tako iz leta v leto vse bolj razvijala v uspešno, moderno pomorsko podjetje. Na tej svoji razvojni poti je vmes tudi naletela na velike težave. Do le-teh je prihajalo zlasti zaradi vmesnih kriznih obdobj na svetu, saj je bila Splošna plovba kot pomorsko podjetje, katerega ladje so plule po vseh svetovnih morjih, ves čas v marsičem odvisna od svetovnega gospodarskega in političnega položaja.

V nemirnih gospodarsko-političnih vodah šestdesetih in začetka sedemdesetih let so ladje piranske Splošne plovbe plule na dolgih linijah za Južno Ameriko, zahodno obalo Afrike in okrog sveta. Linijo za Južno Ameriko so piranski pomorščaki nato sčasoma opustili, medtem ko so se vse večkrat podajali zlasti na zahodnoafriško obalo. Vse večji pomen pa so iz leta v leto dobivale v poslovanju Splošne plovbe ladje, ki jih je podjetje dajalo, pa tudi jemalo v najem. O vse večji

uspešnosti poslovanja slovenskih pomorščakov najbolj zgovorno pričajo številke za petletno obdobje med letom 1969 in 1973.

Leta 1969, na primer, je imela Splošna plovba na liniji za zahodno Afriko in za prevoz hlodovine od tam zaposlene ladje z več kot 52 tisoč BRT prostornine in okrog 62 tisoč DWT nosilnosti. Z njimi je naredila dobrih 1,2 milijona tonskih milj in prepeljala za dobrih 270 tisoč m/t tovorov. Leta 1973 pa je na tej liniji zaposlila ladje s skupaj skoraj 80 tisoč BRT in skoraj 108 tisoč DWT, naredila z njimi 2,3 milijona tonskih milj in prepeljala 469 tisoč m/t tovorov.

Medtem ko je poslovanje na liniji okrog sveta zabeležilo v letih 1969—1973 le manjše premike, pa pri prosti plovbi in ladjah, ki jih je dala Splošna plovba v najem, lahko vidimo velik porast: namesto 60 tisoč BRT prostornine in 86 tisoč DWT nosilnosti ter 3,3 milijona tonskih milj in 789 tisoč m/t količine tovora v letu 1969 skoraj 93 tisoč BRT prostornine in 144 tisoč DWT nosilnosti ter 4,5 milijona tonskih milj in kar 1,12 milijona m/t prepeljanega tovora v letu 1973. Od leta 1969 dalje je piranska Splošna plovba tudi jemala v najem vse več ladij. V letu 1969 so te ladje premogle nekaj manj kot 16 tisoč BRT in slabih 24 tisoč DWT; z njimi je opravičila 572 tisoč tonskih milj in prepeljala 92 tisoč m/t tovorov. V letu 1973 pa so najete ladje imele že 63 tisoč BRT in 95 tisoč DWT, z njimi je dosegla Splošna plovba 2,3 milijona tonskih milj in prepeljala 574 tisoč m/t tovorov.

Sicer pa o porastu poslovanja Splošne plovbe Piran najzgovorneje pričajo rezultati, ki jih je slovensko pomorsko podjetje doseglo od začetka svojega poslovanja pa do danes. Ker letošnje poslovno leto še ni zaključeno, se bomo poslužili podatkov iz leta 1973. Če le-te primerjamo s podatki iz leta 1954, torej prvega leta poslovanja Splošne plovbe, lahko ugotovimo med drugim naslednje: Splošna plovba je nosilnost svojih ladij v devetnajstih letih povečala za dvajsetkrat; nabavna vrednost njenih ladij je bila konec leta 1973 okrog 4.200-krat tolikšna, kot leta 1954; podjetje je lani zabeležilo celotni dohodek, ki je okrog 470-krat višji, kot tisti v letu 1954; število zaposlenih je bilo lani približno desetkrat tolikšno, kot devetnajst let poprej.

Če vse te podatke soočimo med seboj, lahko opazimo ne samo to, da se je Splošna plovba Piran v dveh desetletjih razvila v uspešno pomorsko podjetje in da se je temu primerno tudi modernizirala, marveč tudi to, da je s to modernizacijo v njej vse bolj rasla tudi delovna storilnost. O tem pričajo številke o porastu nosilnosti ladjevja na eni in nižji porast števila zaposlenih na drugi strani. Splošna plovba Piran kot vrata Slovenije na svetovna morja pa je s svojim delom izredno velikega pomena tudi za svoje

Ko so letos poleti julija in avgusta obnavljali zagrebško letališče Pleso, so tista letala, ki sicer pristajajo na njem, »gostovala« na Brniku. Ljubljansko letališče je zato v teh mesecih doživelo vrvež in promet, kakršnega sicer še dolgo ne bo imelo.

Sprva so se sicer nekateri črnogledci bali, da bo zaradi znenada tako naraslega prometa na tem letališču prav gotovo prišlo do nešteti težav. Toda letališki delavci, ki so jim na pomoč priskočili tudi njihovi zagrebški kolegi, so s svojim vestnim in neumornim delom preprečili, da bi bilo kar koli narobe.

Brnik bo daljši in varnejši

Poletni vrvež je minil, zagrebški Pleso so obnovili in odprli, in letališče Ljubljana-Brnik spet živi dalje svoje »normalno« življenje. Poletna huda obremenitev pa je Brničanom ne le prinesla vrsto delovnih izkušenj, marveč tudi pokazala, da je brniška vzletno-pristajalna steza za moderni letalski promet prekratka, in tudi to, da je njena osvetlitev že dokaj zastarela.

Na Brniku so se lotili novih načrtov. Stezo bodo podaljšali za tristo metrov in tako bodo na tem letališču lahko pristajala tudi največja letala: celo takšna, ki jih še ni v prometu, marveč jih letalske tovarne šele preskušajo.

Poleg povečanja letališke steze — zanjo jim je republika že namenila trinajst milijonov novih dinarjev — pa se bodo na Brniku lotili tudi obnove osvetlitve pristajalne steze. Sedanji sistem svetlobnih oznak so namreč postavili pred enajstimi leti in so ga preračunali na takratne hitrosti pristajanja letal. Pristajalna hitrost pa se je s takratnih 130 do 160 kilometrov na uro premaknila na sedanjih 230, pa

zato takšna osvetlitev steze danes ne more več biti povsem varna.

Z obojim, s podaljšano vzletno-pristajalno stezo in z novim sistemom osvetlitve bo brniško letališče postalo povsem varno za pristajanje vseh letal in v vseh, tudi najbolj neugodnih vremenskih pogojih. S temi modernizacijskimi posegi pa bodo brniškemu letališču tudi omogočili, da mu bodo mednarodno priznali statuts letališča druge stopnje.

Za letališče Ljubljana-Brnik je takšen status velikega pomena, saj gre za edino slovensko javno civilno letališče s sodobno navigacijsko letališčno opre-

mo. To letališče ima že danes redne potniške linijske povezave z domačimi letališči (Beograd, Split, Dubrovnik, Sarajevo, Pulj) in s tujino (Frankfurt, Zürich, Pariz, London, Amsterdam), veliko pa je na njem tudi čarterskega prometa. Zlasti zadnja leta močno narašča čarterski turistični promet, ki bo v nekaj letih bržkone prerasel linijskega. Medtem ko je leta 1966 potovalo prek Brnika okrog 120 tisoč letalskih potnikov in leta 1972 več kot dvakrat toliko (265.000), predvidevajo za leto 1985 okrog 1,2 milijona, za leto 2000 pa kar 3,5 milijona potnikov. Močno pa bo narasel tudi tovarni promet. Programi razvoja predvidevajo, da se bo letališče Ljubljana-Brnik razvilo v mednarodno kontinentalno letališče, ki bi zlasti krepilo tovarni promet. Namesto sedanjih 1.300 ton naj bi tako v letu 1985 prepeljali prek njega 88 tisoč ton, leta 2000 pa kar okrog 368 tisoč ton blaga. Podaljšana vzletno-pristajalna steza in njena obnovljena osvetlitev sta nov korak na obetavni razvojni poti slovenskega letališča.

J. O.

bližnje okolje, za piransko občino. Zato velja zapisati, da je danes to najmočnejša gospodarska organizacija v tej občini. Njen celotni dohodek predstavlja domala polovico ali natanko 44,6 odstotka celotnega dohodka občine.

Pred piranskim pomorskim podjetjem, ki povezuje našo deželo z vsem svetom pa je tudi obetavna prihodnost. Predvidevanja kažejo, da bo prevoz naših pomorščakov po morju že prihodnje leto dosegel 2,4 milijona ton (za primerjavo: leta 1971 je znašal 1,34 milijona ton). Kot je videti iz programov razvoja našega pomorskega gospodarstva, se bodo

prevozne zmogljivosti naših ladjarjev močno povečale: medtem ko so njihove ladje premogle lani okrog 230.000 BRT prostornine, jih bodo leta 1985 predvidoma premogle okrog 333.000, kar bo predstavljalo desetino prostornine celotne jugoslovanske trgovske mornarice. Pot do takšnega povečanja pa nedvomno ne bo lahka, saj se celotno jugoslovansko pomorstvo že nekaj časa ubada s težavami, da mora svoje ladje graditi v tujih ladjedelnicah ali jih kupovati na svetovnem trgu, medtem ko naše ladjedelnice delajo ladje zvečine za izvoz.

Jože Olaj

Velikan kiparske miniature

Obisk pri mojstru medaljerju Vladimiru Štovičku

Stari grad v Leskovcu pri Krškem, siv in mračen, izžareva starost, preteklost in zgodovino. Kostanji pred njim se zato zdijo lepši; sveži so, kot je sveža trta, vsa zelena in pristrižena, podobna velikanski veži.

Potrkal sem na vrata nekdanje grajske kleti. Vrata so se sama odprla. Pozdravil me je zamišljeni Valvasor, deklica, ki kleči v kamnu, in na desetine drugih kipov. Obstal sem presene-

Auerspergu in je bil oskrbnik turnške graščine. Bilo nas je šest bratov in sestra. Jaz sem bil najstarejši.«

V šolo je hodil v Leskovec, v meščansko v Krško, šolo za umetno obrt pa je obiskoval v Ljubljani. Doma so govorili češko, zato mojster še danes počje govori.

»Leto dni pred prvo svetovno vojno sem odšel v Prago. Na likovni akade-

ral sem delati tudi kot navaden delavec. Vozil sem glino. Bil pa sem neizmerno srečen, da sem se lahko usposabljal ob takšnih imenih, kot sta bila tedaj Antoin Bourdell in Raymond Delamarre.«

Vse življenje je bil nemiren. Nemiren ne samo v svojem delu in hotenjih, ampak tudi v življenju, ki ga je hotel polne dlani in ga je zato zajemal z obema rokama. Podrobno se je seznanil s Francijo, Italijo, Egiptom, Grčijo, Nemčijo in Avstrijo.

Nenadoma se je spomnil matere.

»Veste, moja mati je bila dobra amaterska slikarka. Prav tako stari oče. Očetov bratranec pa je bil slavni češki slikar po imenu Marolt.«

Mojster me je pohvalil, da imam močan glas. Ker je že od mladega malce naglušen, me je prav dobro slišal.

»Veste, ta samota, v kateri sem živel in še živim, mir okoli mene, če pomislim zdaj, mi je dobro dela. Če je človek na ta način sam, se veliko ukvarja sam s seboj in s tistim, kar občuti. Prisluhne svojemu srcu.«

Pogladil si je brado. Vsakdo rad pogladi brado, če jo ima. Možno je odlično ohranjen. Kožo na licih ima napeto kot mladenič.

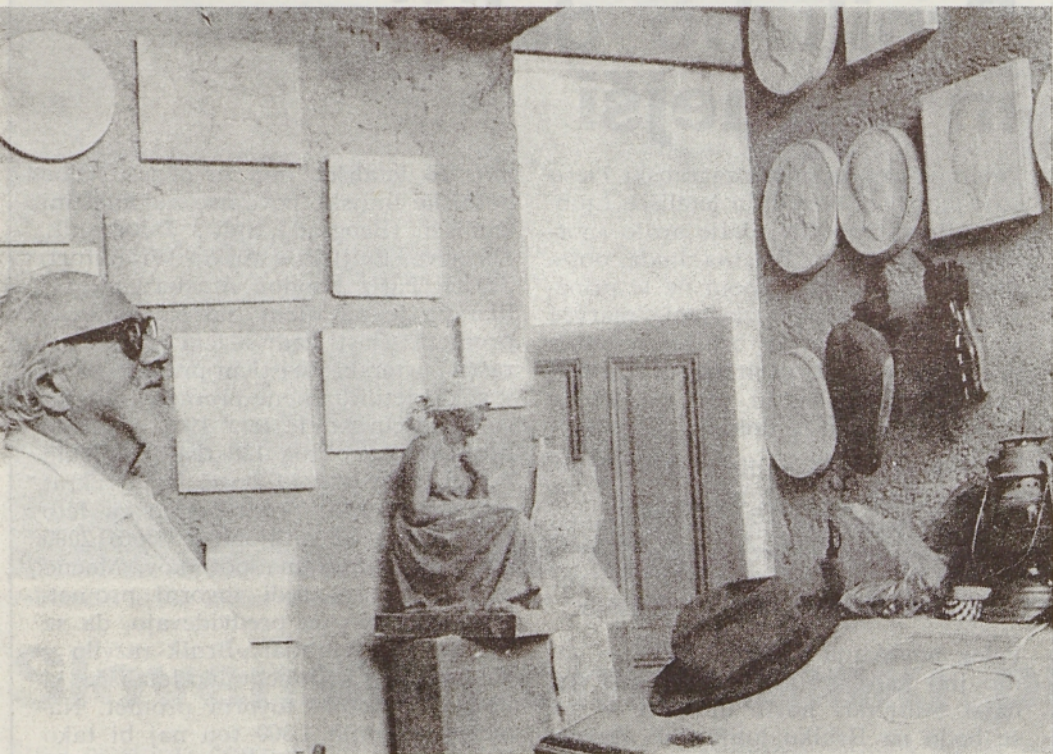
Mojster je bil dvakrat poročen. Hčerka iz prvega zakona je šla po njegovih stopinjah, kiparka je, hčerki iz drugega zakona, ena stara deset let, druga devet, pa sta še brezskrbni deklici. Sprehvalila sva se po njegovi delavnici. Vse stene so polne medalj. Izgibava se kipom.

Tukaj je sad desetletij. Portret pri portretu. Skoraj sami znani obrazi. Vse njegove plakete so oblikovane naravno, precizno in premišljeno. Blaga svetloba je zadostna, da v tej plastiki poudari lirsko melodičnost kompozicije, njen nežni, krhki grafizem. Otroški in ženski portreti so motivi, v katerih se najbolj celovito odraža čustvenost tega velikana kiparske miniature, njegova človeška prostodušnost, njegova ljubezen do življenja in volja do dela.

Mojster Vladimir Štoviček mi je nato povedal preprosto resnico:

»Medalja ni tako enostavno delo. Medalja je težja kot portret. Med kolegi velja pravilo, da veljata dva portreta za eno medaljo.«

Mojster dela plaketo sedem do deset dni, včasih tudi več. Če jo dela po živem modelu, mora ta pozirati najmanj dvanaest ur.

Vladimir Štoviček v svojem »grajskem« ateljeju

Foto: M. S.

čen in vzradošen. Bil sem sredi kiparjeve delavnice, na prizorišču, kjer že nekaj desetletij dela in ustvarja veterani jugoslovanskih medaljerjev Vladimir Štoviček.

»Dober dan, mojster Štoviček!«

Pohitel mi je naproti. Le nekaj korakov je napravil, pa sem lahko ugotovil, kako je vse na njem belo in kako se vse to belo sveti. Beli lasje, brki, brada. Zasanjan pogled se je svetil, lica so se mu svetila in nasmeh se je svetil.

Prostor je bil poln vonja po jabolčniku in svežem kruhu.

Vladimir Štoviček je bil rojen v Boštanju, starši pa so iz Češkega.

»Že dolgo sem na svetu. Star sem devetinosemdeset let. Moj oče je bil tukaj gozdar. Služboval je pri grofu

miji sem začel spoznavati znane češke umetnike in se od njih učiti.«

Nanj je usodno vplival profesor Otakar Španijel. Kiparstva sicer ni zamenjal, a vedno bolj ga je pritegovalo medaljerstvo.

Opazil sem, da se nič kaj rad ne ozira v preteklost. Nekako površno je brskal po njej. Preskakoval je po več let.

»Zame je predvsem važen ta dan, ki ga živim. Toliko vsega bi rad še naredil.«

Ko je v Pragi končal akademijo leta 1923, je nato za svoja dela dobil vrsto nagrad in priznanj. Vedno ga je vleklo v Pariz. Dve leti po Pragi se je nato znašel v deželi vseh umetnikov, v Franciji.

»Na začetku je bilo hudo. Še jesti nisem imel. Jezika še nisem znal. Mo-

Hčerkica nama je prinesla hladno pi-
jačo, žena pa kavo.

Gledal sem medalje z liki mnogih zna-
nih Slovencev. Medalje: inž. Feliksa
Lobeta, dr. Otona Bajca in Maksima
Gasparija je mojster lani razstavljaj v
Helsinki na FIDEM (Federation In-
ternationale de la Medaille).

Vladimir Štoviček je videti srečen v
tem okolju. Ves njegov obraz kaže
dobrodošlico človeku, ki se zanima za
njegovo delo in ki je prišel iz nekega
drugega sveta v ta njegov svet. Snemal
in natikal je očala in v teh trenutkih
dovolil spominom, da so ga prema-
govali.

»V tistih mojih francoskih časih sem
pomagal klesati alzaško Madono. De-
lal sem tudi za Versaille, za cerkev
Notre Dame. Vendar takrat še nisem
bil nekdo, pa so se pod ta dela drugi
podpisovali. Pri kiparju Delamarru
sem pomagal izklesati Lessepsov spo-
menik. Mnogo sem razstavljaj v domo-
vini in tujini. Predsednik Tito me je
odlikoval z Redom za narod s srebrni-
mi žarki. Sem Trdinov nagrajenec.
Razstave sem prirejal v Ljubljani,
Beogradu, v Moskvi, Leningradu, Pra-
gi, Kostanjevici, Madridu, Stockholmu,
Rimu, Kairu, Haagu, Krškem, Tito-
gradu, Kölnu.«

Pogled mi še kroži po obsežnem pro-
storu. Koliko ur, koliko dni in noči se
je mojster Vladimir Štoviček sklanjal
nad temi portreti? Nihče nima poseb-
nega mesta na zidu. Videti je, da so
vsi na častnem mestu.

Pogladil si je brado, kdo ve že katerič,
hudomušno pomežiknil in fantovsko
dobre volje povedal:

»Imam pa tudi zaplato vinograda, kjer
pridelamo dober cviček za domačo
uporabo. Nič posebnega, ampak za
moj želodec kakor ustvarjen. Malce
tudi čebelarim.«

Poslovil sem se od sto in sto plaket,
na katerih so »zapisani« ljudje, por-
treti, s katerih je mogoče razbrati,
kakšen je kdo, kakšne vrste duša je.
Z mojstrom sva pod trto.

»Sleherni trenutek našega življenja za-
služi, da se pogovarjamo o njem. Pri-
dite še kaj!«

Počasi vozim v dolino, na Krško polje.
Vem, da sem bil pravkar pri velikem
človeku v njegovi umetnosti. Brez nje-
govega deleža bi bila jugoslovanska
umetnost vsaj na področju medaljer-
stva siromašnejša in manj znana po
svetu.

Miran Sattler

Stojan Kerbler: Majšperk 73 (zgoraj) — Berinjak 73 (spodaj)

Stojan Kerbler, po poklicu diplomirani inženir v tovarni glinice in aluminija v Kidričevem, se je s svojimi umetniškimi fotografijami uveljavil že po vsem svetu. Doslej je imel že devet samostojnih razstav, zadnjo z naslovom »Haložani« v Ptuj. Njegove fotografije so obšle že ves svet in požela številna priznanja

Lepo priznanje »Maroltu«

Akademski folklorni skupini »France Marolt« iz Ljubljane so sredi novembra na slavnostnem večeru slovenskih ljudskih plesov podelili evropsko priznanje za ljudsko umetnost, ki jo podeljuje ustanova FVS iz Hamburga v ZR Nemčiji.

To nagrado je ustanovil nemški industrialec Alfred Töpfer in je namenjena za razvoj in spodbudo izvirne ljudske

umetnosti v Evropi. Prvikrat so to nagrado podelili lani, vendar brez ocenjevanja žirije, letos pa je kandidature pregledala mednarodna žirija. Priznanje »Francetu Maroltu« je tako tudi evropska uveljavitev slovenske folklore. Ob tej priložnosti naj se še spomnimo, da je skupina letos proslavila 25-letnico dela, pred kratkim pa je izdala tudi prvo gramofonsko ploščo s pristnimi melodijami ljudskih plesov iz vseh slovenskih pokrajin.

Slovenske filmske kamere se vrtijo

Letošnje filmsko poletje nas je po dolgem premoru zasulo z novimi domačimi filmi. Nekaj let nazaj smo negodovali, češ da slovenski film propada, zdaj pa so se končno odvezali mošnjički s kulturnimi dinarji in posledica: ob koncu leta bomo dočakali kar štiri premiere novih slovenskih celovečernih filmov, razen tega pa še najmanj dvanajstih kratkih filmov. Letina bo torej — vsaj za slovenske razmere — obilna, najboljša po letu 1961, ko so v Sloveniji posneli pet celovečernih filmov in 18 kratkih. Položaj v slovenskem filmu zadnja leta ni bil rožnat. Letno smo v Sloveniji posneli enega ali dva celovečerna filma pa še 10 do 12 kratkih, zato so se vrste filmskih delavcev osipale. Od nekdanjih 100 in več svobodnih filmskih delavcev jih je ostalo v svobodnem poklicu le še 35. Drugi so se zaposlili na RTV ali v drugih poklicih. To pa je letos povzročilo kadrovsko krizo. Ker so pri Viba filmu snemali zaporedoma štiri filme, je nastal problem sestave ekip, ki pa so ga z razumevanjem vodstva RTV vendarle uspeli rešiti. Zlasti je bila pomembna pomoč filmskih delavcev, zaposlenih na RTV Ljubljana, pri največjem letošnjem filmskem projektu — pri Klopčičevem filmu »STRAH«, ki je najdražji slovenski film v zadnjem obdobju. Vanj so vložili okoli 4 milijone novih dinarjev.

»POMLADNI VETER« je startal prvi

Ko je bilo spomladi končno jasno, koliko bo denarja in kaj naj bi letos posneli na področju celovečernega filma, so ugotovili, da bo treba res pridno delati, da se v poletnih in jesenskih mesecih posnamejo štirje celovečerci. Prvi je startal mladi televizijski režiser Rajko Ranfl s filmom »POMLADNI VETER«. Za njim je startal debutant na področju kratkega filma — sedanji direktor Viba filma — Milan Ljubič s filmom »ČUDOVITI PRAH«, ki je zaključil snemanje konec julija. Še pred zaključkom snemanja »Čudovitega prahu« pa so v Vibinih ateljejih v Ljubljani zabrnele kamere največjega letošnjega projekta »STRAH«, ki ga je do srede septembra po lastnem scenariju režiral Matjaž Klopčič. In končno je sredi septembra startal v Prekmurju veteran slovenskega filma France Štiglic s filmom »POVEST O DOBRIH LJUDEH« — po znanem romanu Miška Kranjca z istim naslovom. Štiglic je snemanje končal sredi oktobra, čeprav ga je močno oviralo deževno vreme. Film »POMLADNI VETER« bo po obetih ustvarjalcev tak, kakršnega si gledalci želijo: iz študentovskega življenja, poln vedrine in prijetne glasbe, ki jo je zložil dr. Urban Koder. Ta se je že proslavil

z glasbo v Klopčičevem filmu — TV nadaljevanki »CVETJE V JESENI«. Temelj filmske zgodbe je ljubezen, zato mnogi pričakujejo, da bo »Pomladni veter« podoben »Vesni« ali pa bo slovenska inačica popularnega ameriškega filma »Love story«.

Scenarist in režiser filma je Rajko Ranfl, ki ima za seboj komaj en celovečerni film, vendar je znan televizijski in tudi filmski ustvarjalec. Ranfl trdi, da je »Pomladni veter« težko primerjati tako z »Vesno« kot z »Ljubezensko zgodbo«. Film bo imel v prvi vrsti namen gledalca razvedriti, vendar ne gre le za zabavo. Tisto, kar je več, je socialna plat filma, ki naj bi prikazal študentovsko usodo sodobnega časa. Na pragu študentske zrelosti se mladi srečujejo tudi s preizkušnjami, ki jih znajo le redko premagati. In ena od takšnih preizkušenj je abortus. Film »Pomladni veter« ima na-

Igralka Majda Grbac je za vlogo v filmu »Let mrtve ptice« na puljskem festivalu dobila zlato plaketo za najboljšo žensko vlogo

men tudi gledalcu omogočiti, da razmisli o pojmu, ki je osnova našemu življenju, a ga tako pogosto zlorablamo — o ljubezni.

Film je posnel mladi snemalec Jure Pervanje, v glavnih vlogah pa nastopata Marinko Šebez in Mirjana Nikolić. Poleg njiju bomo v filmu videli še Borisa Kralja, Marka Simčiča, Polono Vetrih, Marjeto Gregorač, Janeza Hočvarja-Rifleta in druge. Film bodo končali do letošnjega tedna slovenskega filma v Celju, ki bo od 12. do 18. decembra.

»ČUDOVITI PRAH« — edini vojni film

Letos edini slovenski vojni film bo »ČUDOVITI PRAH«, ki ga je po lastnem scenariju, napisanem na podlagi romana Vjekoslava Kaleba, posnel debutant na področju igranega filma — Milan Ljubič. Njegovo ime je sicer znano v filmskem svetu (posnel je že več uspešnih dokumentarnih filmov kot na primer »Portret meniha«, »Veseli veter« itd.), vendar je »Čudoviti prah« zanj prva preizkušnja na področju celovečernega filma.

»ČUDOVITI PRAH« ni vojni film v običajnem smislu tega pojma. To ni film pirotehnike in bučnih jurišev. V središču pozornosti so navadni ljudje — partizani, ki gredo skozi muke, trpljenje in težave. To je zgodba dveh navadnih borcev, ki sta se v vojni izgubila, tavata in iščeta svojo enoto. Lačna, utrujena na smrt, že skoraj kapitulirata, toda uporna sila ju vodi naprej. Telo že skoraj odpove, toda velika volja, da preživita, ju drži pokonci. So tu še druga stanja kot strah, prijateljstvo, srečevanje s smrtjo itd.

Tudi v tem filmu je filmsko kamero vodil mladi snemalec Jure Pervanje, ki je lani dobil za fotografijo v filmu »Begunec« plaketo Metoda Badjure. Scenograf je bil ing. arh. Niko Matul, glasbo pa je napisal skladatelj Darijan Božič. V glavnih vlogah nastopata: znani beograjski filmski umetnik Ljubiša Samardžić in mladi ljubljanski igralec Silvo Božič, poleg njiju pa še Jože Zupan, Janez Vrhovc, Marinko Šebez, Ivanka Mežanova in drugi.

Najtežji projekt — »STRAH«

Brez dvoma najtežjo nalogo si je letos zadal znani filmski režiser Matjaž Klopčič, avtor v Pulju nagrajenega filma »CVETJE V JESENI«. Skupaj s književnikom Andrejem Hiengom je pripravil scenarij za film o stari Ljubljani — »STRAH«. Najzahtevnejši in najdražji slovenski filmski projekt proizvodnje 1974 je zahteval gradnjo velikega objekta v filmskem studiu (v studiu so posneli skoraj 90 % filma!), veliko število igralcev in statistov ter bogat dekor in kostume.

Zgodba filma »STRAH« je nekakšna kronika slovenskega glavnega mesta na prelomu med 19. in 20. stoletjem. S svojo mračno, toda tudi privlačno zgodbo o življenju takratnega meščanstva predstavi razpadajočo avstroogrsko državo, v kateri se že najavlja rojstvo nove slovenske države.

Film »Strah« je mozaik človeških obrazov, ki se v svoji bojazni pred neizprosno potekom življenja predajajo tekmi za uživanjem in posedovanjem. Obrazi ljubljanskih meščanov se vrstijo v uma-

zanem zrcalu življenja, postavljenem v svet kupljivih žensk. Podoba starega sveta preide v podobo katastrofe, ki se v zgodbi uresniči z znanim ljubljanskim potresom konec 19. stoletja. Potres mesto ruši, razdira stari svet in napoveduje veliko spremembo: slovenski narod se skupaj s svojim glavnim mestom budi. V tem filmu, v katerem je nastopilo okoli 40 najboljših slovenskih igralcev in igralcev iz drugih republik ter množica statistik, je kamero vodil znani zagrebški mojster Tomislav Pinter, znan po odlični fotografiji v filmih »Bitka na Neretvi«, »Sutjeska« itd. Veliko vlogo je pri ustvarjanju filma imel ing. arh. Niko Matul, prav tako pa tudi kostumografinja Alenka Bartlova. Glasbo je napisal dr. Urban Koder, snemanje pa je vodil Franci Zajc.

Od igralcev moramo v prvi vrsti omeniti Ljubo Tadića, znanega beograjskega igralca, poleg njega pa tri Milene — Dravićevo, Zupančičevo in Muhičevo. Pomembne vloge igrajo še Marjeta Gregorčič, Radmila Andrić, Nada Spasojević, Polde Bibiž, Anton Petje, Drago Ulaga, Danilo Bezlag, Stevo Žigon, Bert Sotlar, Jure Souček, Vida Juvanová, Jožica Avbelj, Radko Polič in drugi. Težko je vse naštet, toliko priznanih igralcev je v filmu nastopilo.

Štiglic tokrat v Prekmurju

Veteran slovenskega filma France Štiglic se je s svojim zadnjim filmom »POVEST O DOBRIH LJUDEH« usmeril v Prekmurje. Scenariju, ki ga je napisal skupaj z dramaturgom Hiengom, je bil za osnovo roman Miška Kranjca z istim naslovom. Tako roman kot film govorita o tajinstveni pokrajini ob Muri, o zvestobi starega Koštrca in njegove žene, o usodi ljubezni med lepo Marto in razbojnikom Petrom ter še o mnogočem. Življenjske resnice, o katerih govorita tako roman kot film, tudi v sedanjem času niso izgubile svojo vrednost. Prav zato bo film o slikoviti pokrajini ob Muri vabljen tudi za današnjega gledalca.

Poleg Štiglica je glavni ustvarjalec filma direktor fotografije — že večkrat nagrajeni — Rudi Vavpotič. Scenograf je tudi v tem filmu ing. arh. Niko Matul, kostumograf pa Irena Felicijan. Glasbo je po prekmurskih narodnih motivih komponiral Uroš Krek. Od igralcev naj omenimo znanega beograjskega igralca Velimira Bato Živojinovića, potem nagrajenko letošnjih festivalov v Pulju in v Nišu Majdo Grbac, pa še celjskega igralca Sandija Krošlja, Ljubljancana Elvira Kraljevo in Karla Pogorelca ter mlado študentko igralske akademije Olgo Kacijan.

Razen Štigličevega filma, ki so ga posneli pozno jeseni, in bo pripravljen za predstavitev občinstvu spomladi, bodo vsi trije predstavljeni javnosti že v decembru.

Franc Mikec

Milena Zupančič in Neda Spasojević v novem slovenskem filmu »Strah«

Marinko Šebez in Mirjana Nikolić, glavna igralca v novem filmu »Pomladni veter« (zgoraj). Silvo Božič in Ljubiša Samardžić v filmu »Čudoviti prah« (spodaj).

Vetrihova mama (na desni) z družino

Pohorju. To je bil Drugi pohorski bataljon, ki se je formiral po padcu prvega pohorskega bataljona 8. januarja 1943. V mesecu novembru 1943 sta se k Vukovim zatekla dva ranjena partizana. Bila sta lepo sprejeta. A Nemci so ju zasledovali in obkolili Vukovo domačijo, kjer sta se grela ob kmečki peči. Enemu se je posrečilo, da je pobegnil, drugi je obležal smrtno zadet v bližini domačije. K temu žalostnemu dogodku so pripomogli domači izdajalci iz doline, ki jih tudi na Stajerskem ni manjkalo. Le za las je šlo, da pri nemškem obstreljevanju Vukove hiše ni bila pomorjena vsa družina. Vukove so že postrojili pred hišo, da bi jih postrelili. Obupani Vetrihovi mami se je po dolgih prošnjah posrečilo, da je Nemce le pregovorila in so jih pustili žive. Izstrelki iz nemškega orožja so še danes vidni na hišnih stenah.

Ni bilo dneva do osvoboditve, da pri Vetrihovich ne bi bilo partizanov. Vukova mama se je toplo zavzela za vsakega bolnega ali ranjenega partizana in s tem marsikomu rešila življenje. Zares je bila prava dobra partizanska mati, ki je ne bomo nikoli pozabili!

Občinski odbor Zveze borcev NOV v Slovenski Bistrici jo vodi v evidenci med prvimi najbolj zaslužnimi materami v naši občini. Za svoje delo v času NOV prejema od občine mesečno skromno priznavačino. Tudi v krajevni organizaciji Zveze borcev NOV v Oplotnici mislimo na našo dobro Vukovo mamo iz Kota. Zelo je vesela, kadar jo obiščemo in ji zaželimo zdravja. Rada se spominja tistih hudih časov, ko smo bili vsi enih misli v težkem pričakovanju svobode. Vedno smo pri njej pogoščeni, kakor nekoč z dobrim domačim kruhom in jabolčnikom. Vse dobre lastnosti je zdaj prenesla na sina Stanka, ki zdaj gospodari na domačiji in na hčerko Milko, ki se je prisožila na sosedno kmetijo. Tudi za njen osemdeseti rojstni dan ji pripravljamo skromno svečanost. Obiskali jo bomo, ji segli v njene dobre, žuljave roke in jo objeli — to našo zlato partizansko mamico, in ji iz srca zaželeli še veliko let in dobrega zdravja.«

Vetrihova domačija

pomoč pohorski kmetje. Na samotnih domačijah so našli partizani varno zavetje. Ljudje so jim pomagali za ceno lastnega življenja. Ena izmed teh je bila Vetrihova mama iz Kota na Pohorju, kjer se je po domače reklo pri Vukovih. Ta mamica, ki so jo zdaj upognila leta in trdo delo, bo prvi dan prihodnjega leta dočakala svoje osemdeseto leto. Takrat ji bodo poleg domačih, prišli čestitat tudi nekateri od njenih fantov partizanov, ki jim je bil njen dom v tistih hudih časih med drugo svetovno vojno, varno zavetje. Enega izmed teh, *Milana Ivanušo — Venclja* iz Oplotnice, smo naprosili, da nam nekaj več pove o Vetrihovi mamici. Tole nam je napisal:

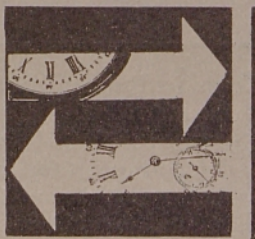
»Bil sem med prvimi partizani iz našega kraja Oplotnice pod Pohorjem. V njihovem imenu bom napisal nekaj spominov na našo Vetrihovo mamo iz Kota na Pohorju, po domače Vukovo.

O Vukovih v Kotu na Pohorju je precej zapiskov tudi v muzeju narodne osvoboditve v Mariboru. Jaz bom tukaj iz svojih spominov navedel le nekaj drobcev. Na Vetrihovi domačiji je bil začetek partizanskega gibanja za naše širše območje. S pomočjo Vetrihove družine in njihovega gospodarskega pomočnika Jurija sem takrat dobil prvo povezavo s partizani na

Iz Milwaukee v ZDA je prispelo pismo naše naročnice, ki pravi: »Imam prošnjo. Napišite kaj v Rodni grudi o partizanski mami Vetrihovi s Pohorja, ki bo imela kmalu 80 let, pa ji bodo nekdanji partizani šli čestitat. O tem sem zvedela letos med počitnicami v Oplotnici. Prav bi bilo, da večkrat kaj napišete tudi, kako so se naši ljudje med zadnjo vojno borili in trpeli, da bodo zvedeli kaj več o tem tudi naši mladi ljudje.« Hvala za pismo draga rojakinja Mary Grasheva. Želji takoj skušamo ustreči.

Vedno zeleno Pohorje je že v prvih začetkih oboroženega odpora naših ljudi proti okupatorjem postalo močno oporišče osvobodilnega gibanja. Zavedni ljudje iz Maribora in drugih krajev pod Pohorjem so odšli že poleti 1941 v partizane na Pohorje, kjer so se formirali v Pohorsko četo, ki je že v avgustu in septembru leta 1941 izvršila več napadov na sovražnikove postojanke Ribnico, Klopni vrh in druge. Herojski Pohorski bataljon, je 8. januarja leta 1943 pri Treh žeblih na Pohorju v borbi z desetkrat močnejšimi nemškimi zavojevalci padel do zadnjega moža.

Po padcu Pohorskega bataljona uporno Pohorje ni mirovalo. Novi borci so se zbrali v Drugem pohorskem bataljonu, ki se je oblikoval 8. januarja leta 1943. Borcem na Pohorju so bili ves čas v veliko

Stuttgartske planince vedno spremlja dobra volja...

Kdor je bil kdaj po svetu, čeprav samo za krajši čas, ta bo nemara potrdil, da je srečanje z rojakom v tuji deželi navadno vselej prijetno doživetje. Tam domača beseda zveni še lepše kot doma in ob naši pesmi človeku zaigra srce. Zares, če kje in za koga, potem gotovo za našega človeka na tujem velja reklo, da »kri ni voda!«

Sredi septembra, dva dni pred srečanjem slovenskih društev iz zahodne Evrope, smo se iz Ljubljane pripeljali v Stuttgart in tam že po tradiciji zašli. Radi pa bi k Dolinšku, znani slovenski gostilni v Rohru. Kot nalašč na cesti ni bilo nikogar, da bi povprašali za pot. In ko gledamo v načrt mesta in ugibamo, se iz stranske ulice pojavita dekleti.

»Bitte, wo...«

Naprej ni bilo treba več po nemško.

Srečanja 1974 - srečanja 1974 - srečanja 1974 - srečanja 1974 - srečanja

»O, vi ste pa naši! Iz Ljubljane!«

Na registrski tablici avtomobila sta videli, odkod smo. In potem sta se razgovorili, da je bilo kaj, vse ju je zanimalo, kaj je novega doma, tudi za vreme sta vprašali. Še in še bi govorili, toda nam se je mudilo naprej. Dolinškovo gostilno sta dobro poznali, saj se tam zbirajo Slovenci, pokazali sta nam pot in potem še dolgo gledali za nami.

Ne bi mogli reči, kdo sta bili ti dekleti, saj ju v naglici niti za ime nismo vprašali. Toda bili sta naši in na obrazu jima je bilo videti, da sta veseli, čeprav samo tako bežnega srečanja z rojaki.

— — —

Naši vrli fantje iz Slovenskega planinskega društva Triglav v Švici so letos že tretjič organizirali tekmovanje v vesleslalomu. V začetku marca se jih je zbralo v znanem turističnem kraju Unteribergu lepo število, saj je bilo startnih števil blizu 130. Pridružili so se jim tudi rojaki iz Nemčije, Avstrije in eden celo iz Francije. Tisto soboto in nedeljo je bilo na vsakem koraku slišati slovensko besedo, da se je človeku zdelo, kot bi bil nekje doma in ne daleč v tujini. Po tekmovanju, ko so delili priznanja in nagrade najboljšim, pa so se oglasili tudi pesem in vriski, kot se za tako priložnost spodobi.

Srečanje je lepo uspelo, to pa so tudi dobri obeti za prihodnost te prireditve. Vendar ne bi bilo prav, če se ne bi spomnili vsaj nekaterih, ki so tekmovanje pripravili in ga privedli do uspešnega konca. To so Jože Jelovčan in Janez Peter nel ter njuni življenjski družici, inž. Damjan Hladnik in dr. Dušan Florjančič, ne nazadnje pa tudi švicarski prijatelj naših rojakov J. F. Zwicky. Tako sta preprost delavec in visoko izobražen strokovnjak, kot doma z roko v roki, tudi v daljni tujini opravila pomembno delo, s katerim se je še povečal ugled naših rojakov v tej alpski deželi.

Le predsednika Triglava, Gustlna Teropišča, žal ni bilo — ležal je v bolnišnici. Toda misli in želje, da bi čimprej okrevale, so bile v vseh njegovih prijateljih in znancih, ki so bili takrat v Unteribergu.

— — —

Letošnja največja prireditev slovenskih izseljencev in v tujini začasno zaposlenih delavcev je bilo prav gotovo tretje srečanje njihovih društev iz dežel zahodne Evrope.

Velika dvorana 14 na Killesbergu v Stuttgartu se je tisto septembrsko soboto spremenila v košček domovine. Slovenske in jugoslovanske zastave, rože, na-

rodne noše in množica ljudi dobre volje, to je podoba tistega dne in noči v srcu nemške dežele. Več kot dva tisoč Slovencev se je zbralo, prišli so iz raznih nemških mest pa iz Francije, Švice, Avstrije in Nizozemske. Bili so kot velika družina, ki se je po dolgem času spet zbrala, si segla v roke in za tistih nekaj kratkih ur pozabila na tegobe, ki jih prinaša življenje. Program, ki so ga pripravili pevci, godci in plesalci, otroci in odrasli, pa je pokazal, da naša pesem, beseda in ljudski ples med njimi trdno živijo.

Se več! Pri njih rastejo in se razvijajo še nove kulturne skupine, v katerih naš človek na tujem, poleg trde vsakdanjosti, doživlja prijetne trenutke sproščenosti in še večje navezanosti na domovino.

Kako prijetno je bilo takrat na Killesbergu gledati in poslušati kramljanje našega izseljenca iz Francije, ki je v tujini že dočakal večer življenja, z mladim fantom in dekletom iz Nemčije ali Švice in od drugod, ki sta tujini rekla šele »dobro jutro!« Morda so različne njihove življenjske navade, ki so se jih navzeli v deželi, kjer živijo, morda so različni njihovi pogledi na svet, vsi pa so si enaki v navezanosti na deželo, kjer so se rodili.

Kajti resnica je: Domovina je le ena, edina!

Naši planinci iz Stuttgarta so sekcija tamkajšnjega Slovenskega kulturno umetniškega društva »Triglav«. Pridni so in delavni, kot so to lahko resnični prijatelji narave. Poleti so spet obiskali našo najvišjo goro, katere ime s takim ponosom nosijo. In ko so utrujeni, toda veseli po vrnitvi v dolino obujali spomine na turo, se je oglasila tudi pesem »Z zakriviljeno palico v roki...«, prav tista, ki so jo zapeli na vrhu našega očaka.

Stanka Matjačič je bila prvič na Triglavu. In iz nje so kar privrele besede:

»Želja, doseči to našo najvišjo goro, ni samo želja po plezanju in podajanju v nevarnost; želja nas domačih tujcev je veliko večja. Priti visoko gori, vsaj enkrat pozdraviti našega očaka in ga objeti ter podati roko vsem tam doli, vsem našim bratom in sestram, ki so tako daleč od nas pa vendar tako blizu, to je naša želja.

Ni ti žal žalje, malo ti je mar za strah in pot, ki curlja po čelu. Vse to ni nič, ko si gori na gori, na Triglavu. Biti prvič je dogodek, ki ga ni moč opisati z nekaj besedami. Ne le jaz, vsakdo izmed nas bi lahko zapel slivospev tebi, Triglav, in tebi, domovina, ki si tako lepa!«

— — —

Zares, kdor je bil kdaj po svetu, čeprav samo za krajši čas, ta bo potrdil, da je srečanje z rojakom v tuji deželi navadno vselej prijetno. Še veliko bolj pa je resnica, da je srečanje naših ljudi iz tujine z domovino, četudi žive tam že desetletja, še lepše, še bolj pristrčno.

Zato radi prihajajo »domov, pod rodni krov,« kot pravi pesnik.

In še bodo prihajali.

Ernest Petrin

Družina Štuhec iz Stuttgarta

Morda je res kar najbolj preprosto tako, da ima vsa družina istega konjička. Potem vsaj ni tistih vprašanj: »Kje si bil tako dolgo?«, in tudi če so, je možen le eden, opravičljiv odgovor. Zdi se mi, da je tako pri Štuhčevih v Stuttgartu. Kar vsi so aktivni sodelavci Slovenskega kulturno-umetniškega društva »Triglav« — oče Viktor, mama Anica, hčerki Irena in Sonja ter zet Tone Seher. Kaj jih je vodilo k temu, da so se vsi aktivno vključili v društvo? To vprašanje sem jim postavil, ko smo se srečali nekega nedeljskega popoldneva.

»Pri slovenskem društvu moraš sodelovati že zato, da ne pozabiš domače besede, da se razvedriš, da si v domačem okolju izbereš svoje cilje. Sodelovanje pri društvu mi pomeni tudi občutek, da sem povezan z domovino. Ko se bomo vrnili, se bomo laže vključili v življenje doma.« Tako je povedal Viktor Štuhec, vodja družabno-zabavne sekcije pri SKUD Triglav.

»Po vsem trdem delu mi nikoli ni bilo odveč storiti tudi kaj za društvo, posebno še za dramsko skupino. Rada pa pomagam pri vseh društvenih sekcijah.« Tako je povedala o svojem delu Anica Štuhec.

»Zelo rada igram, sodelujem pri dramskih skupinah, to še pred odhodom v Nemčijo. Tu pa so mi predlagali, da bi prevzela še folklorno skupino. Rada sem to sprejela, vendar pa imamo velike težave zaradi narodnih noš. Kolikor bo mogoče, si jih bomo sešili tudi sami.«

Tako se Irena razvije v vsestransko kulturno delavko.

»Sodelujem pri dramski sekciji, pojem, pomagam pri tem in onem, kar je potrebno za društvo.« Tako je bila skromna Sonja. Njen mož Tone Seher je imel svojčas manjši narodnozabavni ansambel, trio, ki je pogosto nastopal s pevskim duom — sestrama Sonjo in Ireno Štuhc. Štuhčevi so mi potem še pripovedovali, da prav zaradi svojega udejstvovanja pri društvu nimajo prav velikega domotožja, da se počutijo kot v domači republiki, saj je vedno dovolj priložnosti za srečanja z našimi ljudmi. »Veste, v tujini smo vsi Slovenci veliko bolj narodno zavedni, kot pa doma. Tu moraš biti zaveden, če nočeš utoniti v tujem morju!« Vsi so se strinjali s to očetovo trditvijo.

Štuhčevi sicer gradijo hišo v Radizlju pri Mariboru. In gradijo jo, so mi rekli, zato da bi se lahko čimprej vrnili.

J. P.

Zdenka Gošek

Trinajst tujih let

Prijeten, a ne gostobeseden je bil pomek z našo rojakinjo, 19-letno Zdenko Gošek, ki je iz Francije prišla študirat v Ljubljano. V Franciji je končala gimnazijo, v Ljubljani nadaljuje študij francoščine in nemščine.

Njeni starši so doma iz Senovega in Zdenka je bila stara šest let in pol, ko so se preselili v Francijo. Niso se izselili, odšli so predvsem zato, da bi si na tujem prislužili toliko, da bi si lahko doma zgradili hišo in se pozneje seveda vrnili. Mimorede pa je minilo že trinajst let življenja na tujem. Seveda so prihajali domov vsako leto na počitnice, ohranili so trden stik z domovino, kot pravimo. V Franciji so se nastanili v mestu Hombourg-Haut blizu Merlebacha in njen oče je tudi član

Irena, Anica, Viktor in Sonja Štuhc ter Tone Seher

odbora društva sv. Barbare v Jean d'Arc. »Sprva sem nameravala začeti študij v Franciji,« mi je pripovedovala Zdenka, ko sem jo vprašal, kako se je odločila za študij doma. »Vsa naša družina pa se bo v kratkem vrnila v domovino, zato sem šla raje študirat sem. Za to sem se odločila tudi zaradi slovenščine, ki mi ne teče več tako gladko, in sploh — ostala bom tukaj.«

Sodobne družine so na pol razbite. Največkrat se vsi člani zberejo le ob večerih, pogosto pa še za to ni možnosti. Starši v službah, otroci v šoli, pri zabavi in drugem. Materinski jezik v tujem okolju največ trpi, saj skoraj ni možnosti za njegovo oživljanje in ohranjanje. Veliko truda morajo vložiti starši, če želijo pri svojih otrocih ohraniti vsaj delček narodnostne zavesti, seveda povezane z znanjem materinskega jezika. In pri Goškovih, kaže, jim je to uspelo. Za Zdenko se bodo vrnili v domovino vsi — v hišo, ki so si jo zgradili v Senovem. Oče ima tudi že zagotovljeno delo v senovskem obratu mariborske Metalne.

»Ni mi žal, da sem se vrnila,« mi pripoveduje Zdenka. »Tu so ljudje bolj topli, bolj prijazni, bolj živahni, kot so bili v Franciji. Morda sem občutila tam to jaz, ki sem bila tujka. Tu, v Sloveniji, pa že občutim, da se tudi sama obnašam bolj sproščeno. Tu se počutim doma.« — Vso srečo, Zdenka!

J. P.

Triglav v Reutlingenu

Ne brez ponosa so nam na srečanju v Stuttgartu nekateri odborniki društva »Triglav« pripovedovali, da imajo izpred nekaj dni že svojo novo podružnico v Reutlingenu. In učiteljica Dragica Nunčičeva mi je rekla: »Morate se kaj pogovoriti s tovarišem Arandjelovičem. On je duša naše šole v Reutlingenu!« Potem me je odpeljala k mizi, kjer so sedeli rojaki iz tega mesta in me predstavila mlademu rojaku Arandjeloviču, doma iz Medvod, ki živi v Reutlingenu že šestnajst let.

Pozneje sva se našla v prostorni avli, kjer je bil skoraj edini nekoliko tišji kot med prireditvijo. Glasbeniki in tudi plesalci so si dali duška po uspelem popoldnevu in večeru, treba se je bilo nekoliko sprostiti.

Stane Arandjelovič mi je pripovedoval, da so se rojaki v Reutlingenu pogosto zbirali, bili med seboj povezani, vendar pa je bilo vse spontano, nič ni bilo »uradnega«. Na enem izmed zadnjih takih »neuradnih« sestankov so se dogovorili, da bi ustanovili podružnico SKUD »Triglav« iz Stuttgarta in kar vsi prisotni so pritrdili temu predlogu. Težko je reči, koliko naših ljudi živi v tem mestu. Vsekakor jih je veliko več, kot se jih udeležuje sestankov in prireditev, na

Stane Arandjelovič

slovenskem zabavnem popoldnevu, ki so ga pripravili lani, pa jih je bilo okrog petdeset. Vsi pa menijo, da bo veliko odvisno od delovanja podružnice »Triglava«, kako bo znala pritegniti še tiste naše ljudi, ki doslej za takšno vrsto povezovanja nikoli »niso imeli časa.«

»V Reutlingenu imamo dva oddelka slovenskega dopolnilnega pouka,« mi je pripovedoval Stane Arandjelovič. »Šola je pobudnik vsega našega zbiranja, našega sestajanja in iz tega je nastala tudi naša podružnica. Neredko so nas tudi sami Nemci spraševali, zakaj ne ustano-

vimo kakega svojega kulturnega ali športnega društva.« Rojak Arandjelovič se namreč aktivno ukvarja tudi s košarko. Bil je tudi pobudnik za navezavo prijateljskih stikov med nemškim košarkarskim klubom iz Reutlingena in košarkarji iz Medvod, ki so že gostovali v Reutlingenu in tam odigrali dve tekmi z domačim klubom. Takrat so se tudi dogovorili, da bodo s takimi stiki v prihodnje še nadaljevali.

»Kaj vam pomeni slovenski dopolnilni pouk?« sem ga še vprašal.

»Pomeni nam zelo veliko, saj nam pomaga v tujem okolju ohranjati našo narodnostno samobitnost. Največ pa je pri tem odvisno od staršev. Vem za veliko Slovencev, ki bi otroke lahko poslali k slovenskemu pouku, pa jih vendarle ne. Res so težave, saj se pouk v nemških šolah večkrat pokriva s slovenskim, vendar bi se vse dalo rešiti. Od staršev zahteva to veliko požrtvovanja in volje. Za šolo pa je glavno, da se starši zanimajo in otroku tudi pomagajo. Oni odločijo in skrbijo, ali bo otrok znal materinščino. Jaz sem za slovenski pouk izvedel slučajno in zelo sem bil vesel, ko sem to odkril.«

S tem sva končala najin kratek razgovor z željo, da se kdaj v prihodnje, ko bo delo podružnice v Reutlingenu dokončno steklo, še kaj pogovoriva o njenem delu. Morda pa se kdaj srečamo tudi na kateri njihovi prireditvi. Zaenkrat pa: vse najboljše želje!

Jože Prešeren

Uspelo srečanje

Letošnje 3. srečanje slovenskih kulturno-umetniških društev iz zahodne Evrope je za nami. Organizator tega srečanja je bilo društvo Triglav iz Stuttgarta, ki je svojo nalogo opravilo nadvse uspešno.

Začetek je bil enkrat. Prireditve se je pričela ob 16. uri. Sprva je kazalo, da bo slab obisk, a to je bila pomota. Program je bil zelo pester in je zadovoljil brezdvomno vsakega, ki mu je sledil z odprtimi očmi in ušesi. Presledkov med posameznimi točkami programa skoraj ni bilo opaziti, skratka jih ni bilo. Za to pa se moramo v veliki meri zahvaliti napovedovalcu ljubljanskega radia Viliju Vodopivcu, ki se je tudi v Stuttgartu izkazal kot izreden povezovalac programa. Povrhu tega pa je bil zelo domač in zelo dostopen. Boljšega voditelja programa bi težko našli! Okrog 8. ure zvečer se je začel ples, ki je trajal do zgodnjih jutranjih ur. Marjana Deržaj, ansam-

bel Francija Puharja, Zadovoljni Kranjci z Branko Strgar in Stojanom Venetom so poskrbeli, da se pete plesalcev niso ohladile. Pri taki glasbi, kot so jo izvajali v Stuttgartu, je prav vsakdo lahko prišel na svoj račun.

Med plesalci je bilo videti tudi več Nemcev in, razume se, Nemk. Le-ti so se zelo pozitivno izrazili o naši glasbi in o atmosferi, ki je vladala v dvorani št. 14 na Killesbergu v Stuttgartu. Med našimi ljudmi je prav gotovo vladalo mnenje, da so taka srečanja koristna iz več razlogov. Na takih srečanjih se krepí narodnostna zavest, predstavniki naših društev pa imajo priložnost, da si izmenjajo izkušnje iz svojega dela, in da se dogovorijo za nadaljnje medsebojno sodelovanje.

Prav gotovo med gosti ni bilo nikogar, ki bi si želel, da bi v prihodnje ne bilo takih srečanj. Letošnje je bilo velik uspeh Stuttgarčanov, zato naj velja vsem organizatorjem topla zahvala za ves trud, ki so ga vložili v organizacijo te prireditve.

Bogomir Jejčič iz Švice

Plesni nastop slovenskih otrok iz Eskilstune

Vesela trgateg v Berlinu

V jesenskih dneh se rojaki, ki za stalno ali začasno živijo v Berlinu, zelo radi zbirajo v Kolpinghausu, ki je poln domačega vzdušja. V oktobru je Slovenska katoliška skupnost organizirala tudi slovensko vinsko trgateg, ki je na Kolonerstrasse privabila zelo veliko Slovencev, Nemcev in drugih rojakov iz naše domovine. Vsi so se prijetno zabavali in veselo zaplesali ob domačih zvokih.

Na berlinski vinski trgatvi je bil tudi bogat srečolov, izbrali pa smo tudi najprikupnejše dekle večera, seveda pa je sodilo k programu tudi obiranje grozdja. Hvaležni smo g. Verešu za organizacijo tega večera, ki ga še dolgo ne bomo pozabili.

Rok Leskovšek, Berlin

Dva posnetka z veselega slovenskega večera v Berlinu

Obisk pri mami

Iz Celja proti jugovzhodu na Kozjanskem, le nekaj kilometrov od asfaltne ceste, se v Slivnici pri Šentjurju konča prijetna vožnja z avtomobilom in vonj po sadovnjakih prevzame prah hudourniške ceste, ki teče dalje v srce Kozjanskega. Ob suhem vremenu se izpod koles avtobusov in tovornjakov dviga prah in sili v nos in usta mimoidočim, ki od daleč prihajajo peš po opravkih v dolino. Obronki majhnih hribočkov povezujejo hribovite predele Kozjanskega vse tja do bohorskih gozdov, ki za mogočnimi krili dreves skrivajo ostarele obraze osamelih starcev in stark, ki so ostali v svojih bajtah sami, otroci pa so odšli za kruhom v mesta ali v tujino.

Nedaleč pod Bohorjem sem doma tudi jaz. Trpljenje sem spoznal že v zgodnji mladosti, zato sem zgodaj odšel v mesto med rudarje, pred leti pa me je pot odpeljala na tuje, kjer sedaj živim. Občasno pa prihajam domov na obisk.

Tako sem tudi letos 19. julija obiskal svojo bolno mamo v Logu, ki po očetovi smrti sameva ter priklenjena na posteljo čaka pomoči dobrih sosedov. Ko sem vstopil v hišo, je sedela na postelji. Njen suhotni, z gubami prepreženi obraz je bil obrnjen k oknu. Čakala je na sosedo Marijo Majeričevo, da ji bo prinesla naročeno govedino za juho.

Pobožal sem njeno shujšano roko in sedel. Potem sva se zapredla v pomenek. Tedaj pa je potrkalo in vstopili sta dve nasmejani dekleti, ki sta se nama prijazno predstavili. Prva je bila Zupančičeva Lučka iz Loškega potoka, druga pa Toporiševa Majda z Golnika. Povedali sta, da v Ljubljani obiskujeta višjo šolo za socialne delavce »Jožeta Potrča«. Ta šola je organizirala skupino brigadirjev, katere namen je, da pomagajo ostarelim, onemoglim in osamelim ljudem na Kozjanskem. Nič veliko nista govorili Majda in Lučka, temveč sta zavihali rokave ter pričeli s čiščenjem in pospravljanjem po hiši. Oba z mamo sva bila globoko ganjena. Ko sta se dekleti potem poslavljali, je mama zajokala od hvaležnosti. Majda pa jo je stisnila k sebi in jo potolažila, da kmalu spet prideta.

Te plemenite prizadevnosti obeh deklet kar nisem mogel prav razumeti. Potem sta mi razložili, da je njihova pomoč onemoglim in osamelim ljudem le ena izmed akcij Mladinskih delovnih brigad na Kozjanskem. Zanju, ki bosta po zaključku šolanja socialni delavki, je to praktična preizkušnja njunih bodočih službenih dolžnosti.

Toplo sem se jima zahvalil za njuno veliko pomoč bolni mami. Zatem sem ju z avtomobilom popeljal v Šentvid pri Planini, kjer so imeli brigadirji svoj cen-

ter in taborišče. Že od daleč se je bleščal napis: Brigada Jožeta Potrča.

Dekleti sta me predstavili tovarišu Francu Špilerju, ki je bil dežurni v naselju Mladinskih delovnih brigad — Kozjansko 74. Ogledal sem si prostore brigadirjev ter sobo komandanta. Na steni je visel velik zemljevid Kozjanskega, na katerem so bili podrobno označeni kraji, kjer je bilo stanje najbolj kritično in pomoč najbolj nujna. Povedali so mi, da imajo dela najmanj za pet let in še več bi moralo biti brigadirjev. Težave imajo s prevozi na delovišča. Zato bodo prihodnje leto morali urediti bivalne prostore za brigadirje v bližini delovišč, v Šentvidu pa naj bi bil le glavni center mladinskih delovnih brigad.

Vsem brigadirjem letošnje akcije »Kozjansko 74« se toplo zahvaljujem za njihovo trdo delo pri izgradnji najnujnejšega. Posebna zahvala velja brigadirjem šole socialnih delavcev »Jožeta Potrča« iz Ljubljane za veliko in nesebično pomoč, ki so jo nudili ostarelim, onemoglim Kozjancem.

Rok Leskovšek, Berlin

Silvestrovanje v Winterthuru

Winterthur je močno industrijsko mesto v severovzhodni Švici, kljub temu pa tudi mesto parkov in zelenja. Leži v dolini med z gozdovi poraslimi griči. Razumljivo je, da v takem mestu živi tudi veliko tujih delavcev, seveda tudi nas Slovencev. Našlo se nas je nekaj takih, ki smo radi kegljali. Pa se nam je porodila misel, da bi se povezali med seboj in ustanovili slovenski kegljaški klub. Pred nekaj meseci je bila to le še zamisel, zdaj pa že lahko rečemo, da smo uspeli. Imamo klub, ki šteje 28 članov, deluje pa že štiri mesece. Vsak torek se zberemo na kegljišču, kjer podiramo kegle malo za zabavo, malo za šport. Ob sredah pa imamo resne treninge.

V oktobru smo imeli tudi občni zbor. Najprej je bila otroška prireditev, po občnem zboru pa zabava s plesom. Naše načelo je, kako bi združili čim več Slovencev, da bomo kot ena družina. Povezali smo se s Slovenskim planinskim društvom »Triglav« in s tem postali tudi člani tega društva. Naš klub se uradno imenuje »Kegljaški klub Slovenskega planinskega društva Triglav Winterthur«. Imamo veliko načrtov — organizirati tekmovanja, zabave s plesi, piknike, izlete in še mnogo drugega. Za Silvestrovo pa bomo organizirali prvo slovensko silvestrovanje v Švici. Ob tej priložnosti vabimo vse naše rojake, ki med prazniki ostanejo v Švici, da se udeležijo našega silvestrovanja v čim večjem številu. Va-

Del skupine merlebaških rojakov na septembrskem slovenskem srečanju v Stuttgartu

bimo vse, ki se zanimajo za udeležbo, da se za informacije oglasijo pri tovarišu Avgustu Teropšiču, 8706 Meilen, Seestr. 358, telefon 01 - 923 48 28.

Odbor Kegljaškega kluba SPD Triglav Winterthur

Jugoslovani v Bruslju

Po dolgotrajnih naporih vseh društvenih članov sta v začetku novembra odprli društvene prostore Kulturna skupnost Jugoslovancev v Bruslju in nogometni klub »Jug«. Novi prostori so velika spodbuda za nadaljnje delo obeh klubov, nudijo pa tudi možnosti za ustanovitev več

novih društvenih sekcij in za razmah vsestranske kulturne dejavnosti Jugoslovancev v Bruslju.

Kulturna skupnost Jugoslovancev v Bruslju ima v novih društvenih prostorih na voljo tudi lastno dvorano s približno 200 sedeži in več stranskih prostorov, ki jih bodo uporabili za upravo kluba, za čitalnico in knjižnico ter pri delu posameznih sekcij. Za vzdrževanje prostorov bodo skrbeli člani nogometnega kluba »Jug«. Prostori so lepo okrašeni z jugoslovanskimi motivi. Klub je odprt vsak večer razen ob ponedeljkih in sredah. Novi naslov: **Chaussée de Mons No. 26, 1070 Bruxelles.**

Po dvajsetih letih tujine v prerani grob

V maju smo na mestnem pokopališču v Eskilstuni pokopali prvega Slovenca, dobrega očeta, moža in veselega prijatelja, 47-letnega Jožeta Benuliča.

Po enomesečni težki bolezni kljub vsem naporom zdravnikov zanj ni bilo rešitve. Pogreba se je udeležilo veliko število slovenskih in švedskih znancev in prijateljev iz bližnje in daljne okolice. Pogrebne obrede sta opravila eskilstunski kato-

liški župnik g. Schmid in slovenski duhovnik g. pater Janez Sodja iz Münchna. Darovalcem številnih vencev in cvetja, g. patru Janezu za poslovilne in tolažilne besede ob pokojnikovem grobu se najiskrenejše zahvaljuje žalujoča žena Ana s sinom Borisom in hčerko Liljano.

Pokojni je bil rojen 9. maja 1927 v Podgradu pri Ilirski Bistrici. Rojstni kraj je zapustil leta 1954. Po skoraj dvoletnem bivanju v Trstu je ob koncu leta 1955 prišel na Švedsko, kjer si je z vestnim delom ustvaril novi dom.

Z njegovo smrtjo nismo izgubili samo dobrega, vedno veselega prijatelja, zavednega Slovenca, dobrega moža in očeta, temveč sposobnega delavca pri izgradnji atomskih električnih central. Žal sadov svojega dela ni imel časa uživati.

Pokojnika ohranimo v trajnem spominu!

Jože Klemenčič

Namesto navadne vode –

... ZDRAVA IN OSVEŽILNA

Radensko in druge brezalkoholne in alkoholne pijače lahko kupite tudi v Baden-Württembergu pri:

- Anton Kranjc, prodaja pijač Sindelfingen, tel.: 07031/8 18 09 in v skladišču Holzgerlingen, Schlossstrasse 46, tel.: 07031/46 90,
 - Frau Emma Binder, Ruit a.d. Filder bei Esslingen, Brühlstr. 4,
 - Herrn Karl Vogrinec, Mittelstadt-Reutlingen, Reutlingerstr. 1,
 - Herrn Milič Čedo, Reicheneck-Reutlingen, Weingartenstr. 8,
 - Fa. Bernhard Dettinger, 722 Schwenningen, Pestalozzistr. 36,
 - Fa. Manfred Peter, 722 Schwenningen, Wilhelmstr. 47,
 - Fa. Steffan, 722 Schwenningen,
 - Fa. Mauch, Villingen, Schimelweg 8,
 - Fa. Hähn, Unteraichen 7022, Schulstr. 52,
 - Fa. Josef Vidervol, Jockrin-Wörthb-Karlsruhe, Trüfelsstr. 6,
 - Gaststätte Maria Smej, 708 Aalen, Langestr. 45,
 - Fa. Novak, 7 Stuttgart, Olgastr. 71
 - Mini-Markt Kunz 7 Stuttgart — 1 Augusten str. 69
- Podružnice: Rotenwald str. 1
Reinsburgerstr. 136
Forst str. 167

Radensko ste pili doma, pijte jo tudi v tujini!

Narava daje najboljše

Pravni nasveti

Dr. Lev Svetek

Vrnitev prispevkov za zavarovanje v Švici

Glede na iniciativo — ki je k sreči propadla — da bi moralo v treh letih zapustiti Švico pol milijona tujih delavcev, me zanima, kaj bi bilo v tem primeru s prispevki, ki jih vplačujemo v švicarsko AHV (pokojninsko in družinsko) zavarovanje. Ali bi nam Švicarji v tem primeru vrnili vplačane prispevke? Kam gre sploh ta denar: ali na občino ali na zavod za zaposlovanje? Prosim za odgovor, ki zanima tudi druge moje rojake tu v Švici.

Zdenka Grbavac, Švica

Odkar je sklenjena med Jugoslavijo in Švico konvencija o socialnem zavarovanju — to je od leta 1964 naprej — švicarsko socialno zavarovanje ne vrača več prispevkov, ki so jih zavarovanci vplačali v to zavarovanje. Po švicarskem sistemu socialnega zavarovanja se namreč pridobi pokojnino že z enim letom švicarskega zavarovanja, seveda ob dopolnitvi predpisane starosti (65 oziroma 62 let za ženske), in nato raste z dopolnitvijo vsakega nadaljnjega leta zavarovanja, prebitega v Švici. V zadnjem času je bilo sicer nekaj govora o tem, da bi Jugoslavija poskusila doseči od švicarskega zavarovanja vrnitev prispevkov za svoje državljane, ko zapustijo Švico, vendar Švicarji na to niso pristali.

Prispevki, ki jih plačujejo zavarovanci v Švici — tudi tuji delavci — gredo v sklad švicarskega socialnega zavarovanja, ne pa v občinski sklad ali sklad zaposlovanja. Iz prispevkov se namreč financira izplačevanje švicarskih pokojnin. Tudi v primeru, če bi kdaj pozneje prišlo do omejitve števila tujih delavcev v Švici, bi ostale pridobljene pokojninske pravice iz švicarskega zavarovanja neokrnjene in bi jih morala Švica izplačevati v Jugoslavijo, če bi se jugoslovanski delavec za stalno vrnil v svojo domovino. Tako torej vloženi denar v nobenem primeru ne propade, saj ostanejo že pridobljene

pravice ohranjene tudi v primeru, če bi prišlo do odpovedi konvencije o socialnem zavarovanju.

Izboljšave za obbolele delavce v Avstriji

V primeru nastopa bolezni ali druge zadržanosti od dela predvidevajo zakonodaje skoraj vseh držav, da so v teh primerih delavci zavarovani v bolniškem zavarovanju s tem, da jim od prvega (ponekod šele od 4.) dneva bolezni naprej izplačuje bolniška blagajna nadomestilo izgubljenega zaslužka. Seveda to nadomestilo ni skoraj nikoli — razen v primeru nesreče na delu — polno, temveč obsega le večji ali manjši odstotek izgubljenega zaslužka.

Nekatere bolj napredne socialne zakonodaje — med njimi tudi jugoslovanska — pa obvezujejo delodajalca, da delavcu kot članu delovne skupnosti vsaj nekaj časa plačuje naprej nezmanjšan zaslužek in nastopi bolniška blagajna s svojimi dajatvami šele po preteku določenega, vnaprej predvidenega roka. Tako izplačujejo npr. v Jugoslaviji organizacije združenega dela nadomestilo osebnega dohodka še naprej prvih 30 dni po nastanku zadržanosti od dela, podobno ureditev pa je že uvedla npr. Zvezna republika Nemčija in še nekatere druge države.

Avstrija je imela do sedaj to načelo ureničeno samo za nameščence, ne pa tudi za fizične delavce. Le-ti so bili doslej navezani samo na dajatve bolniške blagajne. Vendar se je to vprašanje sedaj tudi v Avstriji premaknilo in je avstrijski parlament že sprejel zakon, po katerem se s 1. septembrom 1974 uvaja tudi v avstrijski zakonodaji sprememba v tem smislu, da je delodajalec v primeru bolezni zavezan plačevati delavcu še naprej njegov zaslužek, kakor ga je imel pred nastopom zavarovanega primera. Ta obveznost delodajalca traja pri delavcih z vsaj 14 dnevi staža (če gre za nesrečo na delu, staž sploh ni potreben) štiri tedne,

če ima najmanj 5 let staža — 6 tednov, če ima najmanj 15 let staža — 8 tednov, če ima najmanj 25 let staža — 10 tednov.

Kot rečeno, mora delodajalec v zgoraj navedenem času izplačevati delavcu še naprej njegov zaslužek v višini, kakor ga je imel pred nastopom zavarovanega pri-

mera (skupaj z dodatki, premijami in pod.). Kadar pa je delavec plačan po učinku (akord in podobno), pa je odločilen poprečni zaslužek v zadnjih 13 tednih pred nastopom zavarovanega primera. Seveda mora delavec javiti delodajalcu zadržanost od dela in po potrebi tudi priložiti zdravniško spričevalo.

Socialna varnost naših delavcev v Luksemburgu

Jugoslavija in Veliko vojvodstvo Luksemburg imata že od leta 1954 sklenjeno konvencijo o socialnem zavarovanju, ki ureja pravni položaj delavcev, ki se izmenično zaposlujejo v obeh državah. Konvencija je seveda že precej zastarela in ne ustreza modernim pojmovanjem socialne varnosti, ki pravice iz tega področja vse bolj razširja. Zato sta se obe državi odločili sprejeti administrativni sporazum za izvajanje te konvencije, ki bi začasno izboljšal postopek v zvezi z uveljavljanjem pravic iz konvencije, dokler ne bi prišel čas za samo spremembo konvencije oziroma njeno izdatnejšo dopolnitev.

Jugoslovanska vlada je ratificirala novi administrativni sporazum sicer že leta 1973, vendar je bil — predvsem zaradi potrebne ratifikacije tudi z luksemburške strani — objavljen šele avgusta tega leta s tem, da stopi v veljavo z dnem 1. septembra 1974. Sporazum se sklicuje na določbe konvencije iz leta 1954 in jih prilagaja sedanjim potrebam obeh strank, od katerih ima predvsem Jugoslavija že precej delavcev zaposlenih tudi v tej sicer mali kneževini.

Največ je med njimi delavcev, ki jih pošiljajo v Luksemburg jugoslovanske organizacije združenega dela zaradi izvajanja investicijskih del. Ti delavci ostanejo še naprej podvrženi jugoslovanskim predpisom o socialni varnosti, vendar jim sporazum ureja zdravstveno varstvo v času, ko delajo v Luksemburgu in tam zbolijo. Potem ureja sporazum tudi pravico do zdravstvenega varstva v primerih, ko se jugoslovanski delavec začasno mudi v svoji domovini, dalje zdravstveno varstvo družinskih članov, ki ostanejo v Jugoslaviji, kakor tudi zdravstveno varstvo uževalcev luksemburških pokojnin in rent, ki stalno živijo v Jugoslaviji. V vseh teh primerih gre breme dajatev luksemburški strani, vendar pa po predpisih jugoslovanskega zavarovanja.

BAD - GASTSTÄTTE — ZIRNDORF

Okolica Nürnberga
Neptunstr. 10, tel.: 0911/606 468

prireja redne sobotne plese za stare in mlade. Vabimo vas zlasti v dneh 7., 14., 21., 28. in 30. decembra

Igra ansambel Manfred Thonius

Vsak petek, soboto in nedeljo: na grilu pečen prašiček, svinjsko stegno, lopatica. Na voljo so še: pečeni krap, postrvi idr.

Pristna jugoslovanska vina in dobro »Zirndorfer« pivo!

Vabimo vse Slovence iz bližnje in daljne okolice Nürnberga, da nas obiščejo na napovedanih prireditvah in se razvedrijo v domačem vzdušju.

Slovenska družina, ki vodi gostilno:
Milan in Marija Herga

Če ste se preselili...

Če ste se preselili, izpolnite naslednji obrazec in ga v kuverti pošljite na naslov naše uprave: Rodna gruda, 61001 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, p.p. 169

Ime in priimek:

Stari naslov:

Novi naslov:

Izbor iz domačega tiska

Davčna reforma v ZR Nemčiji odpravlja mnoge nepravilnosti

Velika denarna korist za tuje delavce

V našem listu smo že poročali, da so v ZR Nemčiji 25. in 26. avgusta letos po dolgotrajnih razgovorih z glasovi koalicijskih, socialdemokratske in svobodne demokratske stranke davčno reformo (Steurreform), ki bo začela veljati 1. januarja prihodnjega leta. Državna administracija pobira na mesec ali leto od zaposlenih dokajšnje zneske težko zasluženega denarja, vendar ob koncu koledarskega leta vsakomur da možnost, da ob izpolnitvi različnih pogojev glede na okoliščine, v katerih živi in dela, del tega denarja dobi nazaj.

Pretežni del naših ljudi, ki so na začetnem delu v ZR Nemčiji, se je zaradi doslej zelo zapletenega postopka in zaradi neznanja jezika »prostovoljno« odrekel temu denarju in tako polnil že tako dovolj bogato državno blagajno. Nova davčna reforma zdaj odpravlja davčne prednosti posameznih skupin zaposlenih in hkrati do neke mere poenostavlja postopek, kar bo precej koristilo tudi tujim delavcem.

Razbremenitev delavcev

Z davčno reformo so dosegli predvsem razbremenitev delavcev z nizkimi in srednjimi prejemki, kar bo znašalo v prihodnjem letu za vso državo 13,5 milijarde mark. Davčni sistem so, kot že rečeno, poenostavili, tako da bodo v prihodnje vložili kake 3 milijone manj zahtevkov za vrnitev davka pristojnim finančnim uradom (Finanzamt).

Kdor ima višje prejemke, ta bo tudi v prihodnje moral več prispevati za javna dela. Z davčno reformo pa so dosegli pomembne uspehe tudi glede določil o otroškem dodatku.

Izravnava družinskih bremen

Davčni zavezanci se bodo po novem morali navaditi, da v prihodnje ob davčni izravnavi ni več izdatkov za otroke, ki bi bili oproščeni davka (Kinderfreibetrag) in »otroškega doplačila« (Kinderzuschlag). Od 1. januarja prihodnjega leta bodo pristojni uradi za delo (Arbeitsamt) enkrat v dveh mesecih izplačevali »otroški dodatek« (Kindergeld). Zahtevek je mogoče vložiti takoj, vendar samo tedaj, če delavec tega dodatka ni dobival.

začasno na tujem

Spremembe so najbolj razvidne iz naslednje tabele:

	Izdatki za otroke Kinder- freibetrag	Otroški dodatek Kindergeld
1 otrok	20 DM	50 DM
2 otoka	27 DM	70 DM
3 in več otrok	30 DM	120 DM

V prvem stolpcu (izdatki za otroke — Kinderfreibetrag) so izdatki za otroke, ki so doslej mesečno bili oproščeni davka, v drugem stolpcu (otroški dodatek — Kindergeld) pa je dodatek, ki ga bodo delavci dobivali od 1. januarja prihodnjega leta dalje. V prihodnje bodo potemtakem neto prejemki sestavljeni iz neto plače in otroškega dodatka.

Pripomniti pa moramo, da ti predpisi veljajo samo za otroke delavcev iz držav evropske gospodarske skupnosti. Nemci in vsi tisti, ki niso pripadniki držav članic evropske gospodarske skupnosti (Jugoslovani, Španci, Portugalci, Grki in Turki), bodo dobivali otroški dodatek samo za tiste otroke, ki stanujejo v ZR Nemčiji. Otroški dodatek za otroke Nemcev in otroke tistih delavcev, ki niso iz EGS in ne stanujejo v ZR Nemčiji, ampak v domovini staršev, bodo uredili s pogodbo med zainteresiranimi državami, kar v našem primeru pomeni med Jugoslavijo in ZR Nemčijo.

Temeljni znesek, ki je oproščen davka

V naslednjo skupino najpomembnejših sprememb, ki jih prinaša davčna reforma, lahko prištejemo tako imenovani »temeljni znesek, ki je oproščen davka« (Grundfreibetrag), potem »oproščen znesek delavca« (Arbeitnehmerfreibetrag) itd. Ti zneski so vračunani v davčne tabele. Tako je na primer temeljni znesek, ki je oproščen davka in se vnaša v tabelo, doslej pri neporočenem delavcu 1.680 DM, v prihodnje pa bo 3.000 DM. Pri poročenem delavcu je ta znesek znašal doslej 3.360 DM, v prihodnje pa bo 6.000 DM. Vidimo torej, da gre pri tem za dokaj veliko znižanje davčne obveznosti.

»Posebni izredni izdatki«

V tej skupini so izdatki, ki so namenjeni za socialno zavarovanje, zavarovanje proti nesreči, varčevanje, gradnjo hiše in drugi. Ti zneski niso vračunani v davčne tabele, ampak jih je pri že dobro znanim zahtevku za letno izravnavo davka (Lohnsteuerjahresausgleich) treba vnesti v zahtevek, in sicer med tako imenovane »posebne izredne izdatke«.

Za naše delavce je zelo pomembna novost, da se »pomoč osebam v stiski« zvišuje za vsakega člana družine, ki ga delavec vzdržuje in s katerim živi v skupnem gospodinjstvu, od 1.200 na 3.000 DM na leto. Žal naši delavci že doslej niso zadosti izkoriščali veljavnih predpisov, zato jih posebej opozarjamo na to določilo in jim priporočamo, da ga izkoristijo že letos po starih predpisih, zlasti pa še prihodnje leto po novih, ko se bo ta znesek zvišal na 3.000 DM.

Zneski znižanih davčnih obveznosti

Primerov znižanih zneskov davčnih obveznosti je veliko, vendar v naslednjih treh tabelah navajamo samo tiste bruto zneske, ki jih v večini prejemajo naši delavci, začasno zaposleni v ZR Nemčiji.

Oglejmo si torej te tabele:

1. Za neporočenega delavca brez otrok, ki je mlajši od 50 let

Mesečni bruto znesek plače v DM	Davčne obveznosti		
	veljajo doslej	veljajo od 1. I. 1975	Znižanje davčne obveznosti
1000	122,20	100,00	22,20
1200	165,90	141,30	24,60
1400	216,30	183,60	32,70
1600	275,00	223,30	51,70
1800	342,70	274,80	67,90
2000	409,60	339,60	70,00

2. Za poročenega delavca brez otrok, mlajšega od 50 let, žena pa ni zaposlena

Mesečni bruto znesek plače v DM	Davčne obveznosti		
	veljajo doslej	veljajo od 1. I. 1975	Znižanje davčne obveznosti
1000	86,30	40,60	45,70
1200	116,80	77,00	39,80
1400	150,00	113,10	36,90
1600	186,10	149,50	36,60
1800	221,80	185,80	36,00
2000	259,30	221,00	38,30

3. Za poročenega delavca, mlajšega od 50 let in z enim otrokom, žena pa ne dela

Mesečni bruto znesek plače v DM	Davčne obveznosti		
	veljajo doslej	veljajo od 1. I. 1975	Znižanje davčne obveznosti
1000	68,30	9,30	77,60
1200	98,60	27,00	71,60
1400	129,10	63,10	66,00
1600	163,20	99,50	63,80
1800	199,50	135,80	63,70
2000	235,10	171,00	64,10

Sodimo, da je prav, če se naši delavci, ki so na začasnem delu v ZR Nemčiji, čim podrobneje seznani z določili in vsemi ugodnostmi zahodnonemške davčne reforme, ki tudi njim prinaša pomembne ugodnosti in finančne olajšave. Tembolj, ker nikakor ni treba, da bi se odpovedali velikim in težko zasluženim denarnim zneskom, zlasti v času, ko

povsod na svetu in potemtakem tudi v ZR Nemčiji občutno naraščajo cene in se zvišujejo življenjski stroški, denarja pa so potrebni za kritje potreb svojih družin, za gradnjo stanovanjskih hiš in za čimprejšnjo uresničitev vseh tistih ciljev in načrtov, zaradi katerih so se odpravili na delo v tuji svet.

Iz »Večera«

Belgija

Tudi v Genku slovenska šola

Kot smo že poročali, je pričela v septembru s svojim delom slovenska šola v Eisdnu, ki ima od tedna do tedna več učencev. Zdaj je začela s svojim delom tudi slovenska šola za področje Genka. Prijavljenih ima 30 učencev in učenek. Šola je dobila svoje prostore v Rijksmiddelbareschool v Genku.

S tem bo zajeto celotno področje Genka, kjer živijo naši rojaki bolj strnjeno. Tu so namreč znani rudniki premoga, ki so privabljali naše rojake, da so se tu bolj številno naseljevali. Šola je za naše rojake pomembna tudi zato, ker je to prva slovenska šola na področju Genka. Na tem področju tudi med obema vojnama niso imeli slovenske šole. Ta je namreč obstajala le v Eisdnu. Tako se je torej našim rojakom izpolnila njihova stara želja, da bi dobili slovensko šolo.

Šola je namenjena vsem otrokom naših rojakov, v njej je prostora za vse tiste, ki želijo ohraniti svoj domači jezik. Kakor so naši rojaki bili med seboj povezani prav z domačim jezikom, tako naj slovenska beseda ohranja vez med njihovimi potomci. Ohrani naj zavest, da pripadajo narodu svojih staršev.

Slovo od pastora Venkena v Eisdnu

V soboto, 5. oktobra je ogromna množica ljudi, med njimi največ tujih delavcev, pospremila na zadnjo pot pastora Venkena iz Mariaheide (Eisden), velikega prijatelja, zagovornika in borca za pravice »gastarbeiterjev«.

Pastor Venken je bil doma iz okolice Eisdna, njegov oče je bil rudar. Imel je trdo mladost, zato pa je tudi poznal razmere in se je lahko boril za pravice delavcev. Komaj 4 leta je bil v Eisdnu in že so ga poznali in cenili vsi, zlasti pa tuji delavci. Njegov dom je bil vedno in za vsakogar odprt. Vsakdo, ki je potreboval pomoč ali nasvet, je bil toplo sprejet, nikogar ni meril po tem, ali je veren in hodi v cerkev, ali je domačin ali tujec. Zanj so bili vsi ljudje enaki in pomoči potrebni. Kot velik borec za pravice delavcev je velikokrat dvignil glas. Za tuje delavce je zahteval iste pravice, kot jih

imajo domači. Zakaj ne bi smeli sodelovati tudi tuji delavci npr. v občinski upravi, saj je njihov prispevek prav takšen, kot ga ustvarijo domačini.

Veliko skrb je posvečal otrokom tujih delavcev, ki so bili prepuščeni ulici zlasti v času počitnic. Zanje je organiziral dnevna letovanja in to za tako malo denarja, da je res čudno, kako je to finančno zmogel. Zato so na ta letovanja pošiljali svoje otroke vsi tuji delavci. Prav to izpričuje njegovo široko razgledanost za sočloveka, ki ga ni meril ozko in strogo.

Z društvom Barbare v Eisdnu je pastor Venken imel vedno dobre stike in se je tudi redno udeleževal vseh društvenih prireditvev. Zato ga je tudi društvo Barbare z zastavo pospremila na njegovi zadnji poti.

Eisden je s pastorm Venkenom izgubil človeka z resnično humanimi pogledi, borca za pravice malega človeka. Bil je eden redkih duhovnikov, ki je pravilno pojmoval svoje poslanstvo.

M.

Francija

Umrla
v naročju
domovine

V soboto 7. septembra so se v Lensu v Franciji domači za vselej poslovili od svoje drage mamice in babice Pavle Šumecki, rojene Lubijeve. Čeprav je bil pogreb v družinskem krogu, sta pokojno na njeni zadnji poti pospremila tudi jugoslovanski ambasador iz Pariza in župan iz Sallauminesa.

Pavla se je pred 72 leti rodila v Rožni dolini v Ljubljani v družini Lubijevih. Izučila se je frizerske obrti. Z možem Leom Šumecki iz hrvatskega Zagorja sta dolgo vrsto let živela v Franciji, najprej v Sallauminesu, zdaj v Lensu. Leo je bil rudar, Pavla je imela precej let svoj frizerski salon.

Oba sta bila zavedna Jugoslovana in vneto sodelavca v izseljenskih društvih. Leta 1950 je Pavla odovela, zatem pa je, ko se ji je omožila hčerka Marie, predvsem živela za svojo družino. Posebej vesela je bila vnučke Karolin. Čeprav je dolgo vrsto let preživela v Franciji, je ostala jugoslovanska državljanka, kar je rada ob vsaki priložnosti s ponosom poudarila. Vsa družina je bila včlanjena v Združenju Jugoslovancev v severni Franciji. Babica Pavla je bila posebej ponosna na to, da je njena ljubka bistra vnučka Karolin, ki je medtem že kar precej zrasla, članica

Združenja še iz časov, ko je bila dete v pleničkah. Hčerka Marie Šimzakova pa je letos podpredsednica Združenja.

Dom Šumecki-Šimzakovih je bil vedno gostoljubno odprt obiskovalcem iz domovine. Ob raznih turnejah in gostovanjih iz domovine so predstavniki Matice RTV in drugi bili tam vedno toplo sprejeti.

Vsako poletje je Pavla s svojo družino obiskovala domovino. Njeni mladi so šli na morje, ona pa je nekaj počitnic preživela pri svojih sestrah v Ljubljani. Nikoli nas tudi ni pozabila obiskati na Matici.

Tako je bilo tudi letos. Obiskala nas je s sestro konec julija. Bila je izredno razpoložena. Pokazala nam je precej največjih fotografij svoje družine in povedala, da so šli najprej v Dubrovnik, zatem se pa vsi skupaj dobe v Selcah. Samo mimogrede je omenila, da je jeseni imela precej hudo operacijo, pri kateri so ji odvzeli ledvico. S svojo vedrino pa nas je vse premotila, da smo verjeli, da je pri dobrem zdravju. Pa smo se žal hudo zmotili.

V Selcah je nenadoma zbolela in zatem 10. avgusta v bolnišnici na Reki umrla. Tako je naša draga Pavla umrla v naročju domovine, ki jo je zares iskreno ljubila. Na željo njene družine so žaro z njenim pepelom prepeljali v Francijo.

Zavedno slovensko ženo bomo ohranili v častnem spominu!

Švedska

Novo slovensko društvo v Olofströmu

V Olofströmu že nekaj mesecev uspešno deluje novo slovensko društvo, ki nosi ime naše dežele — »Slovenija«. Ustanovni občni zbor so imeli 4. maja. Na njem so se zbrali Slovenci iz Olofströma in okoliških krajev: Emmabode, Nybra, Hätvede itd. V odbor so izvolili: za predsednika Milana Starca, ki si je zelo prizadeval za ustanovitev društva, pri čemer so mu seveda tudi ostali pridno pomagali. Za podpredsednika je bil izvoljen Viktor Semprimožnik, za tajnika Ferdinand Knez, za blagajnika Janez Rampre, odborniki pa so: Anton Žigon, Alojz Čehovin, Ferdinand Urbančič in Martin Plevnik. Namen društva je, da s kulturno-prosvetnim delovanjem in z družabnimi prireditvami povezuje naše ljudi, ki živijo v tistih krajih precej raztreseno, med seboj in z domovino.

Pri društvu že deluje glasbena skupina, ki pridno nastopa pri društvu in gostuje tudi na švedskih prireditvah. Doslej je društvo Slovenija organiziralo tri dobro uspele družabne prireditve in jugoslovanski filmski večer. Zdaj so pa že začeli s pripravi za prijetno silvestrovanje, ki

Obletnica

Med drugo svetovno vojno je v Ameriki delovalo več slovenskih in jugoslovanskih organizacij za pomoč domovini. Tako so ameriški Slovenci v dneh 5. in 6. decembra 1942 ustanovili Slovensko-ameriški narodni svet (SANS), ki je zbral med vojno in po vojni velike vsote za pomoč domovini. Pred desetimi leti, spomladi leta 1964, je Slovensko ameriški narodni svet zaključil svoje poslovanje. Zadnji denar, ki jim je ostal od njegovega sklada, 300 dolarjev, so po tajniku Johnu Polocku odposlali za obnovo od potresa prizadetega Skopja.

Apel za šolanje slovenskih študentov na Koroškem

Solninski odbor Slovenske ženske zveze, ki mu predseduje častna predsednica Zveze Marie Prislandova, je v septembrski številki svojega glasila Zarja objavil poziv ameriškim rojakom, da bi posamezni med njimi prevzeli pokroviteljstvo in finančno pomoč nad nadarjenimi in pomoči potrebnimi otroki s podeželja slovenske Koroške in jim omogočili šolanje na slovenski gimnaziji v Celovcu. Pobudo za to akcijo je dal rojak dr. Richard Suštaršič iz Berkeleyja v Kaliforniji, ki je pismeno apeliral na Zvezin šolninski odbor, naj nekaj ukrene za višjo izobrazbo slovenskih študentov na Koroškem, kjer avstrijski Nemci ob vsaki priliki odrekajo našim ljudem osnovne narodnostne pravice. Glavna tajnica SZŽ Fanika Humarjeva, ki je članica šolninskega odbora, je letos obiskala Koroško in se pogovarjala z našimi ljudmi. Na podlagi teh pogovorov je spoznala, da poleg pomoči študentom, potrebujejo naši ljudje na Koroškem tudi moralne podpore in zavesti, da se tudi naši rojaki v Ameriki zanimajo zanje. Prijave rojakov, ki bodo prevzeli šolanje slovenskih študentov s Koroške kakor tudi absolventov osnovnih šol s Koroške, ki želijo nadaljevati šolanje na celovski slovenski gimnaziji, pa zato nimajo sredstev, sprejema in posreduje glavni urad SZŽ: 1937 West Chermak RD. Chicago, Ill. 60608.

Umrla je zavedna slovenska žena

V Chicagu je 7. oktobra umrla 92-letna Johana Klančnikova, zavedna slovenska žena in mati. Odkar je začela Rodna gruda izhajati, je bila med njenimi naročniki tudi rojakinja Johana. Pred več leti je bila enkrat tudi na obisku v Sloveniji. Zelo nas je veselilo, da smo se

Skupina Slovencev iz Köpinga na poletni zabavi

bo prav gotovo pritegnilo veliko naših iz tamkajšnjega okoliša.

Pri društvu Slovenija načrtujejo tudi slovenski dopolnilni pouk. Poučevala bo rojakinja Nada Žigonova, za kar so ji člani zelo hvaležni. S poukom bodo začeli, ko dobijo šolske knjige iz domovine. Razpolagajo z manjšim lokalom, v katerem želijo urediti knjižnico. Za vse to so pa potrebna finančna sredstva, ki jih društvu primanjkuje. Zdaj ima društvo petdeset rednih in precej podpornih članov. Med člani je precej dobrih pevcev, ki bi radi sodelovali pri pevskem zboru. To željo jim bodo lahko uresničili le v primeru, če bodo kje dobili primernege pevovodjo. Zato društvo Slovenija v Olofströmu prijazno vabi vse Slovence od blizu in daleč, da se vpišejo med članke in kakorkoli pomagajo društvu, bodisi z delom ali finančnimi sredstvi. Naslov društva je: Slovenska Föreningen Box 31 Olofström. Podrobnejše informacije pa dobite pri društvenem blagajniku Janezu Rampretu, Ingejörgsgaten 57/B, Olofström, telefon 0454-48065.

Slovenci v Köpingu

Slovenci v Köpingu pridno nadaljujemo z našim kulturnim in zabavnim življenjem. 8. junija smo imeli veliko kulturno-zabavno prireditev. Naši otroci so zaključili šolsko leto in pokazali staršem, kaj so se naučili v slovenski šoli. Nekaj novega pa je bil za njih sprejem v pionirsko organizacijo. Sprejem je bil svečan, saj so bili navzoči gosti tov. Vinko Zidarič, svetnik za šolstvo na naši ambasadi, tov. Miloš Vukdragović, pomočnik direktorja Kulturno informativnega centra Jugoslovancev v Stockholmu in ravnatelj švedske osnovne šole v Köpingu gospod Staffan Lindholm. Posebno smo bili veseli velike udeležbe Slovencev iz Köpinga, Eskilstune, Västerasa, Arboge,

Stockholma in še iz drugih mest. Kulturni program je bil lep. Posebno lepo so ga še popestrili otroci iz Eskilstune z narodnimi plesi in Slovenci iz Stockholma s pevskim zborom ter šaljivimi točkami. Po kulturnem programu nas je domača glasba zabavala še dolgo v noč. Pred nami je bil dopust, zato nismo pripravljali večje prireditve. Sami Slovenci iz Köpinga pa smo še čutili potrebo po srečanju. 22. junija je v Švedski velik praznik — midsommar. Tedaj je dan najdaljši, noč pa najkrajša. Takrat se vse veseli. Tudi mi smo se zbrali pri prijatelju Jožetu, ki živi malo zunaj mesta. Ravno na pravem mestu, kjer lahko dá Slovenec duška svoji slovenski pesmi, ne da bi koga motil. Otroci so nam okrasili steber, okoli katerega smo plesali in peli. Jože je skrbel za glasbo, Franček za sladko kapljico, Ivan se je vrtel okoli ražnja, gospodinje so pripravljale pecivo, kavo, solato, domači kruh — vse je bilo zaposleno in razigrano. Do 2. ure zjutraj je trajalo veselje, saj ni bilo prave noči in se nam ni mudilo spat.

Čeprav smo skoraj vsi preživeli lep dopust med svojimi domačimi v domovini, smo vendar čutili potrebo, da se po vrnitvi spet zberemo. 10. avgusta smo bili zopet pri prijatelju Jožetu. Koliko smo si imeli povedati o preživetem dopustu! Še bolj nam je tekla beseda, ko sta Ivan in Franček pričela streči velike porcije čevapčičev, Jože pa je pridno prinašal steklenice. Za otroke je poskrbel Mario, ki jim je prinesel velik »škrnicelj« bonbonov. Govorjenje je vedno bolj prehajalo v petje, razigranost je naraščala ob domači glasbi.

Slovenci smo vesel narod. To vemo tudi mi in so nam zabave potrebne, zlasti v tujini. Čeprav smo že v deževni jeseni, se bomo še zbirali. Sedaj je pred nami vinska trgatev.

Rezka Hlep

takrat tudi osebno z njo spoznali. Doma je bila iz Rovt pri Logatcu. V ZDA je bila članica društva Pioneer št. 599 SNPJ in krožka Progresivnih Slovencev št. 9. Poleg številnih prijateljev žalujejo za njo trije sinovi, hčerka, deset vnukov in deset pravnukov. Pokopali so jo na sektorju SNPJ na pokopališču Woodlawn, poleg pokojnega moža. Namesto cvetja na grob so na njeno željo namenili pripevke za šolninski sklad Slovenske narodne podporne jednote.

Nov grob

V mestu Marion, Illinois, v ZDA je 16. oktobra umrla, kmalu zatem ko se je vrnila z obiska rojstne domovine, naša naročnica **Dragica Hilliard**, rojena **Budal**. Iz svoje rojstne Prvačine je odšla v Ameriko leta 1947. Po poklicu je bila šivilja. V Ameriki je odprla svojo delavnico za izdelovanje krznenih plaščev. Zatem se je poročila s Perryjem Hilliardom. V zakonu se jima je rodil sin Tassino. Čeprav se je dobro vživela v življenje na tujem, je ostalo njeno srce tesno povezano z domačo deželo in njenimi ljudmi. Večkrat je prišla na obisk v Slovenijo. V letošnjem juliju je bila na obisku zadnjikrat. Čeprav že hudo bolna, je sledila klicu srca. Bila je na izseljenškem pikniku v Škofji Loki. Sorodniki pa so jo popeljali še po raznih lepih krajih domače dežele. Zatem se ji je stanje poslabšalo in je morala za krajši čas v bolnišnico. S trdno voljo in veliko vero v življenje in ozdravljenje je bolezen spet premagala in se vedra poslovila z obljubo, da kmalu spet pride. Žal, pa je bila zdaj bolezen močnejša od njene velike želje po življenju. Ohranili jo bomo v lepem spominu! Vsem njenim iskreno sožalje!

Avstralija

Pri Triglavu izbirajo par za Kmečko ohcet 75

Tudi prihodnje leto bodo Slovenci iz Avstralije pripeljali svoj par, ki bo z odločilnim »da« zdužil svojo nadaljnjo življenjsko pot na kmečki ohceti v Ljubljani. Slovensko društvo Triglav v Sydneyu je objavilo v svojem društvenem glasilu, da sprejemajo kandidate za kmečko ohcet do 17. novembra. Kandidati morajo seveda izpolnjevati določene pogoje: oba morata biti slovenskega porekla; poroka v Ljubljani mora biti za

oba prva; vsaj eden od obeh mora biti v Avstraliji že najmanj pet let; oba morata biti člana enega slovenskih društev v Avstraliji. Društva lahko pošljejo imena več parov, ki izpolnjujejo navedene pogoje. Pri Triglavu bodo na javni prireditvi, ki bo 26. decembra, izmed prijavljenih izžrebali srečni par. Ta bo zatem častni gost Triglava na velikem društvenem silvestrovanju, ki bo 31. decembra v Smithfieldu.

Tudi v Avstraliji slovenska kmečka ohcet

Slovenski klub Planica v Wollongongu je imel 23. septembra svoj redni letni občni zbor. Odprl ga je predsednik Zvonko Groznik, ki je v preteklem letu prav dobro vodil skupaj z ostalimi odborniki in člani društvene posle. Saj je bilo izporočil razvidno, da je bilo preteklo delovno leto najbolj uspešno izmed vseh šestih let obstoja kluba Planica. V novi odbor so izvolili: za predsednika Zvonka Groznika, podpredsednika Andreja Obleščaka, za tajnika Slavka Vaupotiča, za blagajnika Franca Blažekoviča ter še osem odbornikov.

Klub Planica je sodeloval na razstavi Wollongong Show Ground, ki je bila v dnevih od 24. do 27. oktobra. Razstavili so slovensko kraško kuhinjo iz 18. stoletja, naše narodne vezenine in druga slovenska ročna dela. Oba slovenska paviljona sta imela nad dvajset tisoč obiskovalcev, ki so se zelo pohvalno izražali. Klub je prejel diplomu z laskavim priznanjem. Člani so se udeležili tudi slavnostne povorke skozi mesto in tekmovanja najlepših narodnih noš. V povorki je bila slovenska skupina najlepša in najštevilnejša. Priznано ji je bilo drugo mesto, mladinski skupini pa tretje mesto. V tekmovanju posameznih narodnih noš pa je zmagala slovenska noša in ji je bilo priznано prvo mesto. Čestitamo. Klub je tudi že začel s pripravami za veliko slovensko kmečko ohcet, ki jo bodo priredili 5. aprila 1975.

Brazilijsa

Inž. Anton Kadunc umrl

V začetku oktobra je v Sao Paulu v Brazili umrl inž. Anton Kadunc. Z njim je slovenska in celotna jugoslovanska naselbina v Braziliji izgubila enega svojih najvidnejših mož, ki se je s svojim delom kot strokovnjak polno uveljavil v tujem svetu ter kot iskren rodoljub in velik prijatelj nove Jugoslavije z vso svojo družino z živo prizadetostjo sodeloval pri društvenem življenju in vseh akcijah, ki so bile kakorkoli v korist in pomoč naši naselbini v Braziliji in rojstni domovini.

Pokojni Anton Kadunc je bil eden od ustanoviteljev društva Naš dom — Ber-

tioga. Dvajset let je bil predsednik jugoslovansko-brazilskega podjetja »Intibra«, katerega sta ustanovila Jugobanka in Centroprom. Skupaj s svojo soprogo Josefino, ki je tudi znana kulturna in prosvetna delavka, in drugimi izseljenci je med narodnoosvobodilno vojno sodeloval pri zbiranju hrane in obleke za borce NOV.

Inž. Kadunc je izdelal načrte za prvi nebotačnik v Sao Paulu in prejel od mestne občine častno plaketo za zasluge pri gradnji mesta. Brezplačno je izdelal načrte in nadziral gradnjo doma Društva prijateljev Jugoslavije.

Njegov sin Aleksander je znani brazilski novinar. Lani je obiskal Jugoslavijo. Bil je tudi v Ljubljani in v uradu Matice, kjer ga je sprejel predsednik Drago Seliger. Povedal je, da veliko piše o Jugoslaviji. O njej pripravlja tudi posebno knjigo. Kadunčeva hčerka je bila vrsto let brezplačni odvetnik našega generalnega konzulata v Sao Paulu, zdaj pa je predsednik »Intibre« in članica Jugoslovansko-brazilske zbornice.

Več kot pol stoletja je Anton Kadunc preživel v Braziliji, ki mu je postala druga domovina, v kateri je delal, gradil, ustvarjal, a zvestobo do rojstne domovine je zvesto ohranil in varoval. Bil je ponosen na svoje poreklo, na deželo svojega rodu. Mnogo prežgodaj je, žal za vselej odšel.

Ohranili ga bomo v častnem spominu. Njegovi družini in prijateljem izrekamo globoko sožalje!

Kanada

Nekaj športnih novic

Po dolgem času se vam spet oglašam in sporočam nekaj športnih novic iz Kanade. Tukajšnji atleti in športni delavci v atletiki smo z velikim zanimanjem spremljali evropsko prvenstvo v atletiki iz Rima, posebej še, ker se bližajo olimpijske igre v Montrealu v Kanadi leta 1976. Razveselili so nas lepi uspehi nekaterih jugoslovanskih atletov. Upamo in želimo, da bi še nadalje uspešno tekmovali, posebej pa še, da bi jih srečali na olimpiadi v Montrealu.

Zdaj pa še nekaj športnih novic iz Toronta. Letošnja atletska sezona je bila zelo plodna s tekmovanji, in to medklubskimi in mednarodnimi. Omeniti moram odlične rezultate metalcev kopja M. Gavrilovića — 75 m, 88 cm, ter mladince F. Dejaka 67 m, 50 cm, kar je zadostovalo za osmo mesto v odlični kopjaški konkurenci tukaj v Kanadi. Zdaj je pred nami zimski trening. Ta pa bo kakor izgleda, dolg, saj je prvi sneg zapadel že 1. oktobra. Tako se bodo naši športniki lahko dobro pripravili za naslednjo sezono, ki bo zadnja in odločilna pred olimpiado v Montrealu.

Slavko Pavlič
Willouldale, Ontario

Drago Seliger (v sredini) s skupino clevelandskih rojakov

Dr. Mirko Žgur in Florence Unetič, pevka »Jadrana«

Drago Seliger: Iz ameriškega dnevnika

Piknik na farmi SNPJ

O 20. konvenciji SNPJ, ki je bila v času od 16. do 21. septembra v Euclidu, Ohio, smo vas, dragi bralci, že nekoliko obvestili. Ostane mi le še, da pobrskam po spominu in zapišem nekaj vtisov s poti, ki ni bila dolgotrajna, zato pa polna dogodkov in prijetnih srečanj.

Vodstvo SNPJ nam je sporočilo, da želi, da pride delegacija iz domovine — sestavljala sva jo podpisani in dr. Mirko Žgur, podsekretar pri slovenskem izvršnem svetu — že v soboto v Cleveland. Na pot sva se podala v soboto, 14. septembra zjutraj, kajti po vseh zagotovilih agencij, bova isti dan popoldne že v Clevelandu. V to sem bil trdno prepričan, toda samo do prihoda na letališče Brnik. Dokaj gosta megla, ki je ležala nad tem delom gorenjske, se je le počasi dvigala, tako da odletimo kar debelo uro kasneje, kot velevala vozna red. Pot nas vodi v Frankfurt, od tu v New York in Cleveland. V Frankfurtu se med dokaj gostimi in nizkimi oblaki spuščamo na zemljo, ko zagledam orjaški »jumbo« z oznako Pan-American, ki se prav ta čas dviguje v nebo. Malce postajam nervozen, kajti poznam izkušnje, kako se načrti potem, ko so odvisni od »višav« kaj lahko spremenijo. Na letališču nam s priznano mirnostjo in hladnokrvnostjo povedo, da je najino letalo poletelo in bo treba pač leteti z drugim, ki ne bo poletelo naravnost v New York, ampak bo pristalo v Londonu, od koder se bo pot nadaljevala po nekajurnem čakanju. Obšla me je slutnja, da danes ne bova v Clevelandu. Ta pa je splahnela brž, ko nama uslužbenec letalske družbe v Londonu natančno pove in uredi nadaljnjo pot do Clevelanda. In vendar se je ta pot spet zataknila. Prepozno sva namreč prišla za nadaljnji in to zadnji polet proti Clevelandu iz New Yorka. Zato sva pač izbrala edino možno rešitev, da sva v tem vlemestu prespala in se

v sončnem dopoldnevu v nedeljo popeljala naprej do cilja.

Ves tale uvod ni prav nič zgodovinski in bi prav lahko izpadel, če ne bi ob vsem posedanju in presedanju človeka morila misel, da sva nehote pripravila sitnosti konzulu SFRJ v Clevelandu tov. Ivo Seničarju, ki zaman čaka na letališču. Zato pogledjmo, kaj se je ta čas dogajalo v »ameriški Ljubljani«, kot pravijo rojaki Clevelandu. Na letališču ni bil samo naš konzul. Priključila se mu je precejšnja skupina naših prijateljev, rojakov, ki so nama želeli pripraviti kar najbolj prisrčen sprejem. Med njimi so bili dolgoletni člani in voditelji SNPJ: Culkar, Groser, Fifolt, Kaferle, Mavrič, Tomšičevi in drugi. Čakali so tudi »Zarjani« na čelu s Turkmanovimi, večina njih s soprogami. V narodni noši, prepasan s slovensko harmoniko, nam je želel zaigrati dobrodošlico Mavričev sine, ki je ob mamici in očku zvesto pričakoval znamenje, kdaj naj zaigra. Po nekajurnem čakanju se je postavilo vprašanje: ali še čakati? »Tudi oni nas čakajo, kadar pridemo v stari kraj,« so hrabrili nekateri. Položaj je reševal naš konzul, ki je družbo povabil na svoj dom in kot so nama kasneje povedali, so nekateri odšli na letališče še ob polnoči, ko pristane na letališču zadnje letalo iz New Yorka. Tudi tokrat seveda zaman! Ob srečanju z nekaterimi od čakajočih, za vse niti ne veva, nisva imela drugega opravičila, kot da se je žal delček »neređa, ki ga poznamo na zemlji, prenesel tudi v višave«. Seveda so vsi to lahko razumeli, saj so sami doživljali na potovanjih še kaj več kot običajne zakasnitve.

Nedelja je sicer dan počitka, toda temu se kaj rad odpoveš, če so pred teboj srečanja z mnogimi znanci in prijatelji. Srečanje s konzulom Seničarjem je bilo

prvo. Njegov obraz mi je povedal, da se je šele sedaj dokončno umiril po neprepani noči, kajti vztrajno je poizvedoval, kje da sva. Najina imena sta bila v kompjuatorjih posameznih letalskih družb, ni pa bilo kompjuatorja, ki bi vedel povedati, da počivava v enem od hotelov v New Yorku. Hitro je bila premagana skrb in nejevolja prejšnjega dne in že smo bili sredi razgovora, kaj vse bo mogoče postoriti v času najinega obiska. Že kar to popoldne bomo šli na farmo SNPJ, kjer je prirejen piknik ob konvenciji SNPJ. Tako smo se odpeljali z Ivo-tovo družino na prostrano »farmo«, kjer je bilo na obsežnem travniku že vse polno avtomobilov. Dokaj razsežno poslopje ima veliko dvorano in prostore, kjer ljudje potešijo lakoto in žejo. Iz nje zaslišim zvoke, ki sem jih menda že slišal. Res ugotovim, da veselo godejo fantje Richieja Vadnala. In že smo sredi znanih obrazov, še več pa spoznam osebnosti ljudi, ki sem jih doslej poznal le po njihovem marljivem društvenem delu. Tu si najdejo ljudje razvedrilo po svojih željah. Nekaterim pomenijo snidenja in domač klepet s prijatelji vse, druge privlačijo polke in valčki, tretji udarijo »resno debato«, četrti balinajo itd. Verjetno so balinišča kar obvezen objekt vseh slovenskih domov, kajti povsod sem lahko videl kako »tolčejo«, mečejo »plombe« in bližajo k »balinčku«, kot sem to opazoval kot otrok v domačem kraju. Vedremu razpoloženju je prispeval svoje tudi lep dan. Žal mi ne moremo ostati preveč dolgo, kajti jutri prične z delom konvencija, pred tem pa je izrazil Edwin Poljšak željo, da ga obiščemo na njegovem domu. Edwin je sin znanega kulturnega delavca in ustanovitelja pevskega zbora »Zarja« in tudi sam stopa po očetovi poti. Seveda sva vabilo z veseljem sprejela, še posebej sem se veselil srečanja z mamo Viki Poljšak, ki je

bila žal prav te dni na zdravniških pregledih. Ob prihodu v to prijazno hišo pa opazim, da sem prišel na pomanjšan piknik. Žene so pripravile vsakovrstne dobrote, moški kot po običaju, skrbimo bolj za »tekoče stvari« in tu je bil pripravljen majhen program, v katerem je Štefan Valenčič igral harmoniko, člani »Zarje« pa so prepevali. Verjetno sem nekoliko debelo gledal vse to, še posebej, ko sva s kolegom Žgurjem sprejela velika šopa rdečih nageljnov z dobrodošlico. Prijetno sva bila presenečena, ko so nama pojasnili, da tega pač niso mogli narediti včeraj na letališču, kjer so nas čakali in so zato naredili ponovitev.

Po tako pristržnem uvodu, nekaj spanja in zjutraj naju Ivo zapelje spet »čisto blizu« v občino Euclid, kjer v Slovenskem narodnem domu prične z delom 20. konvencija SNPJ. Dvorana je lepo okrašena in delegati že sedijo na svojih mestih. Rojak Jože Culkar, ki je 26 let vodil SNPJ, naju takoj ob prihodu povabi na častna mesta na odru. Še nekaj minut in rojak Culkar odpre slavnostni del občnega zbora. Jenie Fatur z vodečim glasom intonira ameriško državno himno in vsa dvorana seveda stoji povzame za njo. Nato enako slavnostno dvorana zapoje jugoslovansko državno himno. Sledijo pozdravni govori gostov. Meni je malo tesno pri srcu, kajti vse govori angleško in nisem siguran, da bodo razumeli moj nagovor v slovenščini.

Vedeti je treba, da so delegati v večini potomci naših rojakov, in to že kar lepo število njih pripada tretjemu rodu. Toplina, s katero so delegati sprejeli pozdrav iz domovine in nagovor, posebej pa še razgovori z delegati ob odmoru, so me prepričali, da je bil moj strah v dobršni meri odveč. Večina njih namreč še dobro razume slovenski jezik, le da so v govoru nekateri bolj drugi pa manj okorni, kar je povsem razumljivo. Ne samo razumljivo. Moramo se globoko pokloniti našim izseljencem, da so pri svojih potomcih tako čvrsto zasadili korenine svojega naroda. Takšen odnos do svojih prednikov gojijo člani SNPJ, saj v programski knjižici, ki so jo prejeli delegati, piše med drugim tudi tole: »Zgodovina človeštva je izpolnjena s spodbudnimi življenjepisi velikih posameznikov, njihove besede in dejanja so vplivala in oblikovala družbo in jedrno, kot jo poznamo dandanes. Edino pravilno je, da ponovimo, da brez tako daljnovidnih voditeljev, ki so se dvignili v časih potrebe in zmede, naša kultura ne bi bila to, kar je danes, naše društveno življenje ne bi bilo tako bogato, kulturno življenje ne bi bilo tako raznoliko in naša slovenska tradicija ne bi bila tako globoko zakoreninjena med nami.«

Slavnostni otvoritvi je sledila izvolitev vseh organov, ki so potrebni za nemoteno delo konvencije. Za predsednika kon-

vencije je bil izvoljen Mike Kumer, dolgoletni vodilni delavec Jednote, ki je po mnenju delegatov svojo nalogo zelo dobro opravil. Delo je potekalo tako, kot je predvideval dnevni red, in o vsebini smo že nekaj pisali, še več pa lahko najdemo na straneh »Prosvete«. Zapišem naj le to, da so delegati marljivo delali ves teden in to dopoldan in popoldan. Že to nam pove, da je bila razprava vsebinsko zelo bogata, čeravno so nekateri starejši člani malce potožili, da se je razpasla navada, da ljudje ponavljajo stvari, ki so jih povedali predgovorniki, kar da se v prejšnjih časih ni dogajalo.

To seveda ni bil razlog, da je bilo treba žrtvovati več časa za zasedanje, kot so prvotno menili. Pred delegati je bilo namreč več vprašanj, ki so se že dalj časa kopičila v organizacijah in o katerih je bilo potrebno sprejeti jasna stališča. Naj omenim samo dvojje vprašanje, ki so močno pritegnila tudi našo pozornost. Eno od teh vprašanj je bilo, kaj storiti z dnevnim listom v slovenskem jeziku »Prosveto«. Število naročnikov je iz leta v leto manjše in s tem vse težje finančno breme organizacije. Resnica, pred katero ni mogoče zatiskati oči. In kaj sedaj? Delegati niso soglašali z nekaterimi predlogi, ki so že pred zasedanjem konvencije videli rešitev v prenehanju izdajanja lista. Dnevnik naj izhaja še naprej in iskati je treba rešitve, ki bi ga še dolgo ohranile pri življenju. Taka je, poenostavljeno rečeno, glavna misel resolucije, sprejete o »Prosveti«. Seveda pa so v tej resoluciji določene omejitve, ki lahko kaj kmalu izzovejo ponovno krizo, če vodstvo in vse organizacije ne bodo storile tega, kar jim nalaga sprejeti dokument. Na zasedanju, še bolj pa v zasebnih pogovorih sem občutil vso težo problema, pa tudi vso izredno zavzetost delegatov pri razmišljanju, kako list ohraniti in ga razvijati naprej. Kar precej je ljudi, ki sodijo, da bi delno tiskanje Prosvete v angleškem jeziku odprlo novo pot razvoju lista. S tem bi si list odprl edino stvarno množičnejše zaledje, pravijo. Drugi zmigujejo z glavo in pravijo, da je bil tak poskus storjen z anketo v letu 1941, pa ni obrodil sadov. Že mogoče, jim odgovarjajo prvi, toda število ljudi, ki so pred več kot tridesetimi leti brali slovensko, je bilo povsem drugačno od današnjega. Verjetno niso brez osnove tudi misli onih, ki sodijo, da bi časopis moral hitreje prilagajati svojo vsebinsko in oblikovno zasnovu sodobnim dosežkom in potrebam. Zdi se, da je bilo na konvenciji rešeno temeljno vprašanje, to je nadaljnje izhajanje lista, da pa vrsta nalog, izhajajočih iz tega temeljnega vprašanja, še vedno ni dokončno izoblikovana, tako da uredništvo »Prosvete« in vodstvo SNPJ čaka še trdo delo.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Mary Turšič s svojo pokojno mamo z Iga pri Ljubljani

Umrla je mama na Igu

Z žalostnim srcem in solzami v očeh pišem to pismo. Moja mama na Igu pri Ljubljani so preminuli 28. avgusta. Moja mama so bili stari 94 let in v zadnjih letih so precej oslabei, prej pa so vedno še pomagali pri domačem delu. Živel so pri sinu Tonetu in njegovi ženi Malči.

Jaz sem že pred leti kupila mami prostor na pokopališču, tako da zdaj vem, kje počivajo. A obisk na Igu bo zdaj drugačen, ko tam ne bo več moje mame, ki bi me objela in me poljubila. Na to ne smem misliti. Tukaj vsi žalujemo za mojo mamo, saj smo jo doslej že petkrat obiskali. Zdaj pa bomo šli s težkim srcem na grob. Z menoj je bilo pri moji mami tudi že več ameriških rojakov, vedno so imeli dovolj obiskovalcev.

Dobila sem pismo od Slavke Repar, ki mi lepo piše, da so imeli moja mama zelo lep pogreb, veliko rožic okoli sebe. Ležali so v isti hiši, v kateri so se rodili. V Ameriki žalujemo za njo hči Mary, vnuki in pravnuki.

Mary Turšič
New York City, ZDA

Vaše zgodbe

Ivan Gradišnik, Sains en Gohelle, Francija

Zagorski zvonovi

Noben kraj nima take svoje pesmi, kakor jo ima Zagorje ob Savi. Večkrat sem že slišal to žalostno pesem. Malokdo kaj ve o tej pesmi, posebno če je bilo res to, o čemer pripoveduje pesem ali ne.

Nekoč sem srečal moža tu v tujini, ki si je brisal solze. Vprašam ga, kaj mu je, in mi je rekel: »Slišal sem pesem prav iz mojega rojstnega kraja. Fantje sicer niso doma iz Zagorja, vendar so zapeli tako lepo, da so se mi ulile solze. Star sem že, morda nikoli več ne bom slišal zagorskih zvonov. Resnično je bilo tako, kot opeva ta pesem. Moj ded mi je večkrat pripovedoval to zgodbo. Veš, prijatelj, takole je bilo to:

Zagorski rudnik takrat še ni bil v takšnem razmahu. Največ so žgali apno, za to pa so potrebovali premog. Ko si prišel gor od Save, so se že kadile apnenice. Blizu je bilo veliko poslopje, kjer so furmani pustili konje, naslednji dan pa so odšli domov. Nedaleč stran je bila gostilna pri Bregarju, kjer je lahko prespal tisti, ki je prišel od daleč. V gostilni je bilo vedno veliko ljudi. Imeli so tudi natakario, zalo dekline, godno za moštitev. Bila je rejenka, najdenka. Vanjo je bil zaljubljen tudi Bregarjev sin, ki je hotel imeti njo ali pa nobene. Edini je bil še doma, vsi drugi bratje in sestre so že šli od hiše.

Nekega dne je prišel v gostilno človek od rudniške uprave. »Vaša hiša je na poti«, je rekel, »moramo jo podreti. Rudnik vam plača vse in morate se seliti.«

Bregar se je upiral na vse kriplje, a nič ni pomagalo, moral se je vdati. Ne dolgo pred tem mu je umrla žena in tako je vodil gostilno sam s sinom in rejenko.

Rudnik je bil bogat in domačijo mu je dobro plačal. Nad Loko je kupil veliko posestvo, vendar na zelo pustem kraju. Rejenka sploh ni hotela tja in tudi sin ne in tako sta se ločila. Zanj o njih ni vedel, kako se piše. Vsi so jo klicali rejenka, čeprav ji je bilo sicer ime Roza. Tudi gostilno so imenovali kar »pri rejenki«. Ona se je zaposlila v drugi gostilni blizu cerkve. Oče se je na posestvu ponovno oženil in tako je sin Miha dobil mačeho. A sreče ni bilo. Oče je v gozdu podiral drevje in padlo je nanj drevo, da je bil na mestu mrtev. Tako sta Miha in mačeha ostala sama na posestvu. Imela sta veliko dela in tako je mačeha priganjala Miho k delu.

Rejenki se je v novi službi kar dobro godilo, saj je bila vajena svojega dela. Nekega dne je k Mihi prišla ženska, ki je kupovala jajca, in mu rekla.

»Veš, Miha, tvoja ljubica je zbolela. Nič ne bo z njo. Umrla bo.«

Zvečer steče Miha v Zagorje. Roza je še živa, vendar zelo težko diha. Gotovo ima pljučnico. Samo da še živi. Ko se je ponoči vrnil domov, ni mogel zaspiti. »Če umre,« je razmišljal, »bom pustil zvoniti, kropiti pa ne. Kropile jo bodo dovolj moje solze.« Zaslišalo se je zvonjenje iz Zagorja, a tedaj niso zvonili Rozi. Nekdo drugi je umrl. Miha Bregar je imel srečo. Njegova ljubljena je ozdra-

vela. Minila je zima in prišla je pomlad. Spet je prišla na kmetijo ženska kot prvič.

»Kaj je novega,« vpraša Miha.

»Veš, k Rozi je prišla neka ženska, ki pravi, da je njena mati. Ženska je zelo lepo oblečena. Prinesla je tudi papirje. Zdaj tvoja nevesta vsaj ve, kako se piše. Rozalija Remec. Zdaj ni več rejenka, njena mama je bogata. Ona je operna pevka in zasluži veliko denarja.« Tako je poročala ženska iz Zagorja.

Roza je prvič v življenju videla svojo mater. Obe sta se razjokali od veselja.

»Oprosti mi hčerka,« je pripovedovala njena mama, »ker te nisem mogla sama vzgojiti. Šla sem po svetu, ker sem imela lep glas in so me sprejeli v opero. Bila sem zaljubljena v nekega moškega, ki mi je govoril, da se bova poročila, a je bil že poročen. Kmalu si prišla na svet ti in nisem te imela kam dati. Imela sem nekaj denarja, ki sem ga zavila s teboj v plenice in tako so te vzeli za rejenko Bregarjevi. Vesela sem, da si zdrava, in da sem te našla.«

Roza ji je potem tudi povedala, da je zaljubljena v Bregarjevega Miho in da se mislita poročiti. Tudi Miha je prišel popoldne, da bi spoznal mater svoje neveste. Njena mama ga je tudi vprašala, kdaj se mislita poročiti. Prinesla ji je tudi vse papirje, rojstni in krstni list, kdaj in kje se je rodila in drugo. Bila sta v zadregi, ker kar tako na hitro se tudi nista mogla poročiti. Povedala sta ji, da ne mislita ostati na kmetiji, ker sta bolj vajena dela v gostilni. »Prav, kar hitro napravimo ohcet, potem pa gresta z menoj v Ljubljano,« je predlagala mama. »Tam bosta lahko imela gostilno.«

Tako sta se Roza in Miha kar hitro odločila za poroko. Rozina mama je plačala vse stroške za poročno obleko in pripravili so skromno ohcet, saj v Zagorju niso imeli drugih sorodnikov. Na ohcet je prišel tudi neki mož iz Ljubljane, ki ga ni nihče poznal. Bil je nevestin oče.

»Vidiš, ljuba hčerka,« je rekla mama, »to je pa tvoj očka. V mladosti me je nalagal, da je še fant in tako je kriv, da si ti prišla na svet. Vidiš, zdaj pa je zares moj in tvoj. Že nekaj let je bil vdovec in otrok ni imel v zakonu. Ponovno sva se spoznala in tako sva se odločila za poroko. V Ljubljani imava lepo hišo in vse, kar potrebujeva.«

Rozo in Miho je poročil sam dekan v Zagorju, ki jima je pripravil tudi lep nagovor. Čez dva dni so se vsi skupaj odpeljali v Ljubljano. S solznimi očmi so se poslavljali od Zagorja, kjer sta oba pustila svojo mladost in kjer so ju imeli ljudje tako radi.

Tako je rejenka našla dom in starše. Mlada zakonca sta se v Ljubljani dobro imela in le redkokdaj sta še šla v Zagorje.

Pesem »Zagorski zvonovi, prav mило pojo...« je nastala takrat, ko je Roza zbolela, in s tem ji je bil postavljen najlepši spomenik.«

Zagorski zvonovi, tam pri svetem Petru in Pavlu, so še vedno isti kot nekoč. Zagorjani jih vedno radi poslušajo.

Zagorski zvonovi

ZELENI JURIJ

V. MAGYAR XXVIII/1970/I

Risba slikarja samouka Viktorja Magyarja, ki živi v Grosupljem. Uveljavil se je kot eden izmed naših najboljših slikarjev — naivcev. Pred nedavnim je svoja dela razstavljaj tudi v salonu likovnih samorastnikov v Trebnjem na Dolenjskem.

Anton Pevec

Rodna gruda

Mrzel beton odseva neon velemesta.
Reklamni spekter, ki pogled mrtvi,
brezčutno z nebotičnika drhti;
hrup in nespečna noč sta ženin in nevesta.

To isto noč. Ovinkasta gramozna cesta
do brajd. Ob okencu nekdo bedi,
le mati ne pozna življenja brez skrbi:
Tatjana, hčerka, Roman, zet. Že gresta?

Razklanost med življenjem in vestjo
je vrisala v obraz trde poteze,
spomin — le kdaj otipa mlado brst, zemljo.

Na krpi njive ob ovinku, kjer so breze,
zgubana roka briše znoj z dlanjo.
Drobna postava je vse manjša. V brazde leze.

Življenjskemu tovarišu v slovo

(V spomin Adolphu Krasna, umrlemu 30. junija 1974 po dolgoletni bolezn in dve leti po povratku v svojo rojstno domovino)

Saj vem, odšel si in vzel
s seboj v tihoto groba
vse, kar v življenju
si nabral je tvoj razum.

Saj nisi v svet dajal
ti svojih misli,
čeprav ti dan je bil
s svetlobo kritike ožarjen um.

In dana ti je bila
želja po lepoti,
da rožni cvet upodobiš na papir,
da slišiš pesem slavca
v jasni noči
in z njim deliš si
tih nočni mir.

Zdaj sama hodim po stezah sred polja,
in sklanjam se,
da zate utrgam cvet;
da ti ponese ga, kot sem osorej,
ko mogel nisi več
sam tja v lepi zeleni svet...

Oblake gledam, ko hite v daljave;
mislim na naš nekdanji
mladi čas;
na oleandre v cvetju
in ljubezen,
ki z nama, kot oblak,
je šla čez vas.

Da daleč v tujem svetu
znova vznikne, se razcveti
v ljubezni polni cvet;
živi v duha prelepi poeziji,
in spremlja naju
skozi vrsto dolgih let.

Do tu, kjer zdaj obkroža te
v svobodi, mladosti tvoje svet,
kjer se razlila časa je spominov,
da iz nje pomlad privabi novi cvet...

Anna P. Krasna

Pred nakupom otroških, moških in damskih oblačil nikar ne pozabite obiskati **MODNE HIŠE**, ki ima v prodaji aktualno modno konfekcijo, bogato izbiro pletenin, metrskega in dekorativnega blaga ter modnih galanterijskih artiklov.

Ker želi MODNA HIŠA zadovoljiti vse želje in okuse, boste lahko izbirali med športnimi in elegantnimi modeli, od ekstravagantnih do umirjeno modnih oblačil za vse postave in starosti.

Izredna kvaliteta materialov, aktualni kroji ter dostopne cene vam jamčijo dober nakup.

MODNA HIŠA VAS PRIČAKUJE

POSLOVNO ZDRUŽENJE

modna hiša

LJUBLJANA — MARIBOR — OSIJEK

Že v otroštvu raste osebnost

Začelo se je podobno kot pri drugih, ki se odločijo zapustiti domači kraj. Vsaj za nekaj časa. Mož in žena sta načrtovala, »podirala« in ponovno ustvarjala ter se naposled le odločila: v tujino zaenkrat pojde sam. Takoj, ko se malo bolje znajde, bo prišla za njim družina. In res! Že po enem letu je pisal, da lahko prideta sin in žena za njim, da je našel prijetno stanovanje, da je tudi njemu že kar hudo, ko v tistih sicer maloštevilnih prostih urah tava sam. Toda... Skoraj pozabila sta na otroka — sina, ki je obiskoval osnovno šolo. Obiskoval je šele šesti razred. Vsi strokovnjaki, s katerimi je mama govorila o tem problemu, so ji svetovali, naj toliko časa počaka, dokler ne bo sin dokončal osemletnega šolanja. Načrti so se ponovno spremenili. Po dopisovanju med možem in ženo je bilo sklenjeno, da ostane doma v Sloveniji, s sinom. Dogovorila sta se tudi, da se bo družinica sešla, kadar bo le mogoče. In mati s sinom je hodila k možu v Švico. Štiri leta. Oba sta se v tem času v mislih, pa tudi dejansko, prilagajala novemu življenju v tujini.

Napočil je tisti dan, ko sta se mati in sin napotila k očetu z namenom, da ostane: sin je končal osemletno šolo, mama je odpovedala delovno razmerje. V Švici ji ne bo treba delati, le gospodinjala bo svoji družini — možu in sinu.

»Ne, nisem se dolgočasila,« pravi naša sogovornica, »saj je bilo veliko dela. S sinom sva si ogledovala mesto, v katero sva prispela. Počitnic je bilo kmalu konec, pa je bilo potrebno za sina urediti za nadaljnje šolanje. Ni znal dobro jezika, čeprav se je v domovini učil nemščine. Šole za Slovence ni, zato se je vključil v oddelek, v katerem so bili predvsem Čehi. Tisto leto, ko je obiskoval ta pripravljalni oddelek, je bilo vse v najlepšem redu. Jezika se je hitro naučil in začeli smo razmišljati, v kakšno šolo bi lahko šel. Odločil se je za šolo, podobno naši tehniški srednji. Takrat so se tudi začele težave z najinim sinom. Veliko denarja sva dajala za njegovo šolanje, toda kljub temu je po enem letu ugotovil, da bi rajši zamenjal šolo za službo. Kaj smo mogli, privolili smo, da je šel v službo. Tudi v službi ni bil dolgo, nekaj ga je polomil in delodajalec ga je odpustil. Ponovno je rekel, da bi šel v šolo in ponovno smo zbrali denar in plačali visoko šolnino.«

Tako je razlagala mama, ki je prišla na posvet in z vprašanjem, kaj naj stori?

— V čem je problem?

Naša sogovornica je nadaljevala: »Z možem nisva več vzdržala. Biti tujec ni lahko. Na vsakem koraku vam dajo čutiti, da ste nezaželen, nepotreben, nekaj, kar je manjvredno. Resnično, tega pritiska nisva prenesla, zato sva sklenila, da se vrneva v domovino. Drugače sva imela zelo ugodne materialne pogoje, mož je imel dober dohodek, da nama ni manjkalo ničesar. Manjkalo pa nama je prav tistega občutka, ki ga imaš, če si sprejet, občutka, da sodiš nekam. To je nevzdržno. Kakšna čustva vse se porodijo človeku v tujini. Zdaj sva tukaj in zadovoljna.«

— Kaj pa sin?

»Saj to je tisto, zaradi česar sem prišla. Mlad je in se je verjetno lahko lažje prilagodil takšnemu načinu življenja. Zdaj je star dvajset let. Pustila sva mu, kar je želel. Nekaj časa je delal, potem je ponovno nehal. Zagrabil je za študij, toda ponovno je doživel neuspeh. Materialnih skrbi ni imel, saj sva mu vedno dajala, kar je potreboval. Ostal je v stanovanju v Švici. Med tem časom je spoznal dekle, s katero sta se vzljubila in že eno leto živita v skupnem gospodinjstvu. Z možem sva dekle spoznala tukaj, pri nas, ko sta prišla na obisk. Dekle je v redu, le da sva oba mnenja, da ni zanj. Tolažila sva se, da ni sam, da ima nekoga. In najhujše se je zgodilo pred kratkim. Dobila sva sporočilo iz podjetja, kjer je zdaj zaposlen, da je v bolnišnici. Čudno se nama je zdelo, saj sva pred kratkim dobila pismo, nobene besede ni bilo o bolezni. V naglici sem odpotovala in našla sem ga v psihiatrični bolnišnici — poskušal je narediti samomor! Nekaj časa sem bila v Švici, čakala, da pride iz bolnišnice. Kaj vse sem doživela: namesto da bi bil sin vesel, me je začel poditi iz stanovanja. Zahteval je, da v 48 urah izginem.

Vidite, kaj so naredili tujci iz mojega sina, poskušal je samomor, spodiil mater...«

Kaj so to res storili tujci, da je sin počenjal to, kar je! Včasih je srečanje z resnico boleče, zlasti če smo sami pripomogli k oblikovanju te osebnosti. Tako kot je lahko pomanjkanje ljubezni za otrokov nadaljnji razvoj izredno moč-

na ovira, je preveč ljubezni tudi velika ovira. Nekateri starši to preveliko mero ljubezni kažejo skozi nenehno skrb, da ima njihov otrok vse dobrine tega sveta. Posledice so različne, najpogosteje pa takšne, kot nam jih opisuje naša sogovornica: sin, ki je bil vajen vse dobiti »na krožniku«, pred povsem normalnimi življenjskimi zahtevami poklekne. Nezmožen najti način, da se ustrezno spoprime z življenjem, poseže za edino možnostjo, ki jo vidi: samomor!

Dojeti in sprejeti dejstvo, da smo prispevali precej sami k neustrezno oblikovani osebnosti našega otroka, je hudo. Toda še hujše je, če sami sebe slepimo v takšni meri, da pripisujemo drugim napake, ki smo jih sami storili. Okolje, v tujini ali doma, je tisto, ki povzroči, da se potencialne — skrite osebnostne značilnosti pokažejo v drugi luči. Res pa je tujina psihični pritisk, ki ga ne vzdržijo vse osebnosti enako. Čeprav se lahko na »vetru tujine« majemo vsi, »padejo« tisti, ki v otroštvu niso imeli možnosti, da se oblikujejo v trdnejšo, prilagodljivo osebnost.

Foto: Milenko Pegan

Foto: Janez Klemenčič

»Kaj mi pomeni Slovenska ženska zveza?«

Slovenska ženska zveza, ki ima sedež v Chicagu, Ill., je razpisala natečaj za sestavke z gornjim naslovom, ki so se ga lahko udeležile mlajše članice te organizacije. Na natečaj so dobili veliko lepih prispevkov, izmed katerih so izločili štiri, mladim avtoricam pa podelili letne stipendije v znesku 250 dolarjev. Stipendije so dobile: Miriam Leskovar, Martha Kregar, Margaret Hodnik in Patricia Graben. Te najlepše sestavke je v svoji septembrski številki objavila tudi »Zarja«. V prevodu objavljamo enega izmed njih.

»V preteklih osmih letih sem sodelovala pri ritmični skupini odseka 32 Slovenske ženske zveze. Med sodelovanjem na prireditvah in paradah sem izvedela marsikaj o slovenski kulturi. Meni je to pomenilo priložnost, da sem postala članica skupine ljudi, ki ljubijo svoj narod in so nanj ponosni.

Mislim, da se moram zahvaliti Slovenski ženski zvezi, ki mi je pomagala širiti moje otroško obzorje. SZŽ mi je dala osnove slovenske kulture in me spodbujala, da nadaljujem nekaj, na kar sem zelo ponosna.

Ena izmed mojih želja je tudi, da bi kdaj obiskala Slovenijo, da bi videla, od kod pravzaprav izhaja naš rod. Vsekakor pa, četudi se mi ta želja ne bo uresničila, bom vesela, da lahko živim v Združenih državah Amerike in sem še vedno zavedna Slovenka prek aktivnosti v Slovenski ženski zvezi.

Patricia Graben

Izplačevanje jugoslovanske pokojnine v tujino

Že leto dni živim pri družini svojega sina v Kanadi. Zdaj sem vložila prošnjo za stalno bivanje v tej državi. Ker sem osebna jugoslovanska upokojenka, me zanima, ali bi lahko dobivala pokojnino iz Jugoslavije v Kanado. Katere listine bi morala za to imeti in kateri organ v Jugoslaviji je pristojen za te zadeve.

L. V., Toronto, Kanada

Ko boste dobili dovoljenje za stalno bivanje v Kanadi, boste vložili predlog za odobritev izplačevanja pokojnine v Kanado (t.k. transfer pokojnine) pri direkciji skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja Slovenije v Ljubljani, Kidričeva 5. Predlog boste utemeljili z vzroki, ki so vas navedli za preselitev v Kanado. Priložiti pa boste morali naslednje listine:

1. potrdilo najbližjega jugoslovanskega konzulata v Kanadi, da ste vpisani v tamkajšnjo knjigo jugoslovanskih državljanov, in mnenje istega konzulata o potrebi transferiranja pokojnine iz Jugoslavije v Kanado; konzulat mora tudi navesti številko stalnega izseljenskega potnega lista in oblasti, ki ga je izdala v Jugoslaviji;
2. uradno potrdilo o vašem stalnem bivališču v Kanadi z navedbo, od kdaj bivate tam in v katerem kraju;
3. potrdilo, da niste v delovnem razmerju, niti se ne bavite s samostojno dejavnostjo, ki je podvržena pokojninskemu zavarovanju, in s kom živite v Kanadi v skupnem gospodinjstvu.

Z dnem, ko bo direkcija skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja izdala odločbo o odobritvi izplačevanja vaše pokojnine v Kanado, vam bo hkrati ustavila nakazovanje pokojnine v Jugoslaviji in pričela izplačevati to pokojnino v Kanado, in sicer po uradnem tečaju dinarja nasproti kanadskemu dolarju, ki bo veljal na dan izplačila.

dr. LS

Kosilo po domače

Goveja juha z ajdovimi žličniki
Kokoš po prekmursko
Domači rezanci
Solata
Hruške v vinu

Ajdovi žličniki

Pet dekagramov masla ali margarine raztopimo in v skledi penasto umešamo s tremi rumenjaki, solimo, stepemo beljakov sneg in ga dodamo rumenjaku, nazadnje pa še približno 10 dkg presejane ajdove moke (toliko, da dobimo gostoto testo). Iz tega z žlico oblikujemo manjše žličnike, ki jih zakuhamo v vrelo juho. Počasi naj vro približno deset minut.

Kokoš po prekmursko

Mlado kokoško razrežemo na večje kose, solimo in na vroči maščobi opečemo. Zatem vzamemo kokoš iz ponve in damo v kozico, na maščobo, kjer se je pekla, pol sesekljane čebule, nekaj sladke paprike, žlico ajvarja, dve kisli olupljeni nakrhljani jabolki in kutino, dodamo kose kokoši in vse skupaj počasi dušimo. Med dušenjem prilivamo toplo vodo, toliko, da je omaka primerno gostljata.

Hruške v vinu

Šest večjih hrušk olupimo in iztrebimo peščišče. V kozici zavremo pol litra dobrega rdečega vina s 30 dkg sladkorja, sokom 1 limone, skorjico cimeta ali nekaj nageljnovimi klinčki. V vrelo vino previdno položimo cele hruške in pustimo, da počasi vro dvajset minut. Postrežemo z ohlajenimi.

Ob praznovanju postrežimo z bovlo

Ker je v decembru precej praznikov, ko gospodinje rade postrežejo domačim in gostom tudi s kakšno dobro pijačo, ki so jo same pripravile, vam bo morda prišel prav recept za pripravo bovle: Ananasovo bovlo pripravimo takole: Odpremo konzervo ananasa, kolobarčke razrežemo na četrtine in jih stresemo v veliko stekleno ali porcelanasto skledo. Prilijemo tudi ves sok iz konzerve. Dodamo liter dobrega belega vina, po okusu sladkorja, dobro zmešamo in pustimo pokrito nekaj ur v hladilniku. Preden z bovlo postrežemo, ji dolijemo liter sode ali mineralne vode.

**GRAND
HOTEL UNION**

vas vljudno vabi v svoje obrate

HOTEL, RESTAVRACIJO, KLETNO
RESTAVRACIJO, KAVARNO,
SMREKARJEV HRAM, TAVČARJEV
HRAM

Postreženi boste solidno, v prijetnem
okolju

Kajetan Kovič

KAŠELJ

Kašelj v velikih škornjih prihaja, strašno nagaja, strašno razsaja, praska in ščiplje in bode in pika, da bi že skoraj odšli po zdravnika.

Kašlja že Jurij, kašlja že Nina, kašlja že cela medvedja družina in, ko ponoči hočemo spati tudi omare začnejo kašljati.

Kašelj je žejen, zato se usaja, hitro mu dajmo vročega čaja, dajmo mu sladkega kašelj — strupa, da ne bo delal takšnega hrupa.

Naj si pod perjem ogreje podplate, naj si natakne tihe copate, naj se nikar več z nami ne šali, mi smo zaspani, radi bi spali.

Vojan Arhar

SNEŽAK

Tiše kot sanjav oblak v mrazu pride k nam snežak.

Bela nosi oblačila od kožuha do perila, bele rad ima kravate, rokavice, šal, copate.

Metlo le ima rumeno, pokrivalo zasmojeno od ugaslih rdečih isker, počen, brez ročaja pisker.

Če možak ni ravno tak, potlej pravi ni snežak!

Krožek mladih dopisnikov

Kdaj se bomo vrnili?

Mi učenci v Nagoldu še ne varčujemo. Še nimamo pikapolonic. V petek 27. septembra smo sklenili, da bomo pridno varčevali. Dobili bomo nove hranilnike. Jaz se ga že zelo veselim. Tudi slovensko bom rada pisala, da bo učiteljica zadovoljna. Če bom veliko prihranila, si bom v domovini lahko sama kupila pohištvo za mojo sobico. Nova hišica že čaka na nas. Čez deset let so za njo skrbno varčevali moji starši. V slovenski šoli pa nas k vsemu dobremu in koristnemu navdušuje slovenska učiteljica. To leto atek in mamica opremljata naš novi dom. Veselimo se vrnitve med domače. Moja sestra zdaj obiskuje predšolo v slovenskem dopolnilnem pouku. V prvi razred pa bo hodila že v domačem kraju. Vesela sem, da naša vrnitev ni več daleč.

Milena Čuš
slov. dopolnilna šola Nagold

Moja igračka

Atek mi je za četrti rojstni dan podaril lepega rjavega medvedka. Z njim sem se veliko igrala. Vsak večer sem ga položila v posteljo in z njim sladko zaspala. Tako mi je rjavi kosmatinec prirasel k srcu. Seveda sem ga prinesla s seboj v Reutlingen. Še vedno ima mesto v moji postelji. Zdaj znam že plesti in mu bom za zimo napletla toplo jopico. Teta mu je sešila hlače, tako bo za zimo toplo oblečen. Letos je bil z menoj doma pri dedku in babici. Tudi na morje sem ga vzela s seboj. Je zelo ljubka živalca. Imama ga zelo rada.

Marjanca Cerovšek
slov. dopolnilna šola
Reutlingen

Moje počitnice

Počitnice so že minile. Spet obiskujem šolo. Velikokrat se pa spomnim, kaj sem delal pri stari mami. Igral sem nogomet in včasih sem tudi lovil ribe. Sreče pa nisem imel, nisem nobene ujel. Včasih sem se šel v bazen kopat in sem tudi plaval. Zdaj sem pa že v šoli in zopet se bo treba pridno učiti. V tem šolskem letu smo dobili novo učiteljico Marico Strmecki.

Daniel Ošina
slovenska dopolnilna šola
Göppingen

Draga teta urednica!

Težko mi je, ker sem bil poleti bolan prav takrat, ko ste me obiskali. Rad bi se z vami sprehajal ob vodi, šel na torto in bi se kaj lepega pogovarjala. Upam, da bo drugič bolje. Za Novo leto pridemo zopet v Zalog, samo ne vem, če bo ati imel kaj časa, da bi me peljal v Ljubljano na uredništvo Rodne grude. Če bo imel, pa pridem. Pozdravlja vas

Borut Kokalj
iz Ravensburga

Srečanje Slovencev

Bil sem na Killesbergu v Stuttgartu, kjer je bilo srečanje Slovencev. Prišli so iz Nemčije in sosednjih držav: Francije, Švice, celo iz Jugoslavije. Bilo je zelo lepo. Bil je tudi kulturni program. Nastopala je folklorna in druga muzika. Prodajali so tudi srečke. Kupil sem jih veliko, a zadel nisem nič. Dobili smo Dnevnik in druge časopise brezplačno. Vsi smo se prijetno zabavali.

Karel Kautsky
slovenska dopolnilna šola
Esslingen

Risba Diane Lesnik iz Nagolda

Pozdravi s Švedske

Dragi prijatelji, lepo vas pozdravljam! Ime mi je Marija. Stara sem petnajst let in hodim v deveti razred. Šola mi tukaj ni preveč všeč, ni tako stroga kot v Sloveniji in se tudi ne naučimo toliko kot doma. Prijateljev in prijateljic imam dosti. Zime so tukaj malo boljše. Trgovine so tukaj velike, ampak skoraj vse je predrago. V podzemni železnici je skoraj zmeraj polno pijancev in mladine. Na Švedskem se dobro počutim. V Slovenijo se ne bi hotela vrniti, na počitnice pa vsako leto rada pridem.

Marija Mežner

V koloniji

V soboto, 22. junija, sem šla hitro spat. Nisem mogla zaspati, ker je bilo drugi dan pred mano dolgo in prvo potovanje z letalom v domovino. Ura je bila pol ena zjutraj, ko sem že kuhala kavo. Ob treh zjutraj sem se poslovila od mame in bratov, nato je atek zapeljal teto, sestrčno in mene na letališče v Göteborg. Tam sem se poslovila od ateka in tete, potem pa z veseljem in strahom vstopila v letalo. Potovanje je bilo lepo in kar naenkrat smo pristali v Zagrebu. Ko smo se pripeljali v Koper, je tako deževalo, da smo bili čisto mokri. Stanovali smo v Dijaškem domu. Prvi dan smo menjali denar na banki.

V koloniji je bilo lepo. Hrana je bila odlična. Ogledali smo si Koper in Piran, največ pa smo se kopali. Dobili smo obisk od RTV Ljubljana gospo Božo Škoberne, ki se je pogovarjala tudi z menoj. Obiskal nas je tudi novinar Slovenske izseljenske matice Jože Prešeren. Zadnji teden so me obiskali starši, brata in sorodniki, ki so prišli na dopust v Slovenijo. Nekaj dni smo bili skupaj na morju. Trije tedni so hitro minili in počitnice so bile pri kraju.

Vsem, ki so organizirali kolonijo za nas, otroke, v tujini, se lepo zahvalim.

Angelca Meglic
Köping, Švedska

V Nagoldu smo dobili slovensko šolo

Jaz hodim že pet let v nemško šolo. Slovenska šola se je blizu nas najprej začela v Calwu. Zame je bila vožnja tja predaletč. Zdaj pa smo dobili slovensko šolo v Nagoldu. Pouk smo začeli 10. oktobra. Zdaj hodim vsak četrtek v slovensko šolo. Zelo rada se učim materinega jezika. Če ne bi bilo slovenske šole, bi slovenski jezik gotovo pozabila.

Darja Kopinšek
Sommerhalde 48
Iselhausen

Spominski koledar december 1974

1. 12. 1859 je bil v Ljubljani rojen Frank Sakser, ustanovitelj ameriškega lista slovenskih delavcev Glasa naroda. Umrl je v Ljubljani 30. 3. 1937.
2. 12. 1972 so Slovenci v Göteborgu na Švedskem ustanovili Slovensko kulturno društvo France Prešeren.
3. 12. 1800 je bil v Vrbi na Gorenjskem rojen slovenski pesnik France Prešeren.
3. 12. 1965 je v Lievinu v Franciji umrl Jurij Artič, častni predsednik Združenja Jugoslovanov v Severni Franciji.
5. in 6. 12. 1942 je v ZDA zasedal Slovenski narodni kongres, na katerem je bil ustanovljen SANS (Slovensko ameriški narodni svet).
5. 12. 1936 je bil v Clevelandu ustanovljen slovenski moški pevski zbor Slovan.
11. 12. 1918 je v Ljubljani umrl slovenski pisatelj Ivan Cankar.
11. 12. 1926 je bilo v Aumetzu v Franciji ustanovljeno Slovensko delavsko društvo.
19. 12. 1926 je bila v ZDA ustanovljena Slovenska ženska zveza.
19. 12. 1954 je bilo v Avstraliji ustanovljeno Slovensko društvo Melbourne.
22. 12. praznujemo v Jugoslaviji dan jugoslovanske armade.
24. 12. 1889 je bila v Kamni gorici rojena Ivanka Šifrer, znana slovenska društvena delavka v Ameriki (posebej še pri Progressivnih Slovenkah). Z vso zavestjo je sodelovala pri akcijah za pomoč domovini po drugi svetovni vojni. Umrta je 25. marca 1973.
28. 12. 1789 so v Ljubljani prvič uprizorili igro Tomaža Linhartarja »Županova Micka«.
29. 12. 1973 so v Charleroi v Belgiji ustanovili »Zvezo slovenskih kulturnih delavcev Charleroi«.

Vrsta novosti

Ob otroškem tednu se v Beogradu že šest let zbirajo otroci iz skoraj vseh evropskih držav in pod pokroviteljstvom UNICEF sklepajo nova in obnavljajo stara poznanstva in prijateljstva. Letos so se že šestič zbrali otroci iz dvanajstih držav od 1. do 7. oktobra v Beogradu na srečanju VESELJE EVROPE. Z igro, pesmijo in zabavo so še enkrat dokazali svojo privrženost miru in prijateljstvu ter izrazili svojo solidarnost z otroki vsega sveta.

Za to srečanje »Veselje Evrope« je izšla 1. oktobra serija s tremi priložnostnimi znamkami, katerih skupna poštninska vrednost je 9,40 din. Celih serij je 230.000. Na znamkah so risbe, delo otrok. Na prvi znamki za 1,20 din je risba petletne Kače Milonojšin iz novosadskega vrtca. Risba ima naslov petelin in cvet. Na drugi znamki za 3,20 din, ki predstavlja dekletce s punčko, je risba petletne Eve Medržecke iz otroškega kulturnega doma v Varšavi na Poljskem.

Na zadnji znamki za 5 din je mačka z muckico, delo sedemletne Jelene Anastasijević, članice likovnega ateljeja v beograjskem pionirskem domu.

Velikost znamk je 30 × 37 mm, brez belega roba pa 26 × 33 mm.

Za dvestoletnico Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani je 21. oktobra izšla posebna spominska priložnostna znamka za 1,20 din v milijonski nakladi.

Na znamki je notranjost knjižnice, ki jo je tik pred drugo svetovno vojno zgradil mojster profesor Jože Plečnik. Pogled iz avle proti kipu Primoža Trubarja ima simboličen pomen. Primož Trubar (1508 do 1586) ni le začetnik slovenske pisane književnosti, ampak je hkrati tudi ustanovitelj prve javne knjižnice leta 1569 pri deželnem uradu vojvodine Kranjske. Njegove knjige in knjige njegovih sodelavcev so po letu 1616 postale last jezuitskega reda oziroma ljubljanskega nadškofa. Ko je bil leta 1773 jezuitski red razpuščen, je knjižnica ostala brez gospodarja. Leta 1774 je v jezuitskem kolegiju izbruhnil velik požar in uničil večino knjig v knjižnici. Ostalo je le 637 knjig, ki so bile začetek sedanje današnje narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Danes je v knjižnici približno milijon knjig.

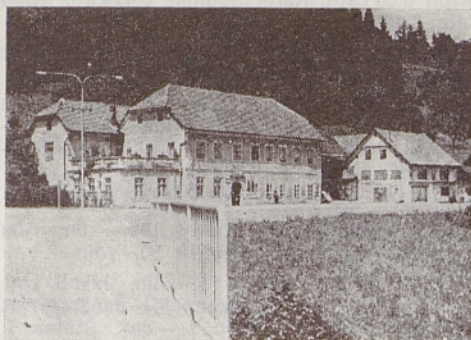
Osnutek za to znamko je napravil znani akademski slikar in profesor Božidar Jakac iz Ljubljane. Znamka je velika 30 × 37,5 mm, brez belega roba pa 26 × 35,5 mm.

Vse štiri v oktobru izdane znamke so zobčane grebenasto 12 1/2 ter natisnjene v beograjskem zavodu za izdelavo bankovcev, in to v polah po devet znamk.

Priložnostne znamke za otroški teden so tiskane v petbarvnem ofsetu, znamka za dvestoletnico narodne in univerzitetne knjižnice pa v enobarvnem črtnem tisku.

vaš
kotiček

Prodamo vpeljeno gostišče, lahko tudi samo lokale, v kraju, kjer je zimski in letni turizem. Po želji z gospodarskim poslopljem in zemljiščem (slika zgoraj).

Naslov:

Simon GRAMC
Jana Husa 44
61000 LJUBLJANA

Ženitna ponudba

Slovenec, začasno zaposlen v Avstraliji, 27-190, bi rad spoznal dekle za skupno življenje. Zaželen kratek življenjepis in slika. Pišite mi pod šifro »Pišite Rodni grudi«.

Starejša ameriška povratnica, vdova, zdrava, dobrosrčna, skrbna gospodinja, vešča tudi v negi bolnikov, z lastnim domom pod Šmarno goro, zaradi osamljenosti išče sebi primerne življenjskega tovariša, ameriškega rojaka, starega od 65 do 70 let, neodvisnega, situiranega, nealkoholika. Po želji bi se preselila tudi k njemu v ZDA. Govori tudi angleško. Pišite na naslov:

Veronika Nedoh
Na gaju 1
61000 Ljubljana-Višmarje

Stanovanje

Prodám dvosobno stanovanje (50 m²) v Ljubljani (Šiška), brez centralne kurjave. Cena 23 starih milijonov din. Vseljivo poleti 1975.

Naslov:

Jaklič Jože
Tugomerjeva 20
61000 LJUBLJANA

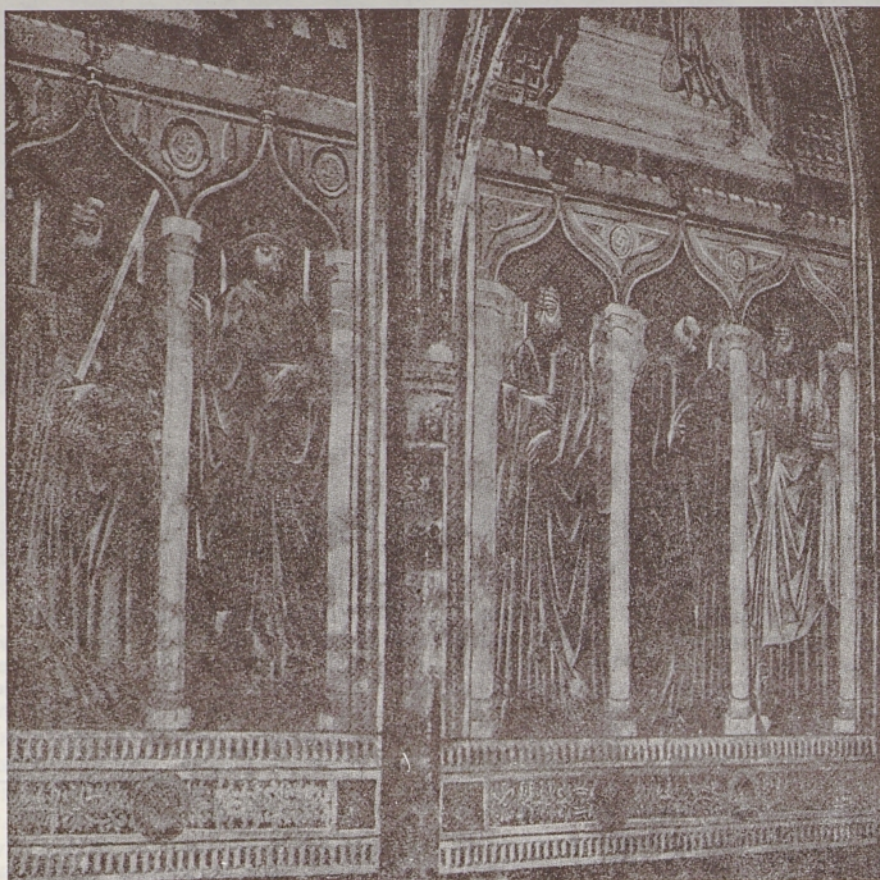

Ansambel Mihe Dovžana, ki je bil v novembru na turneji po nekaterih evropskih državah, letos nastopa v nekoliko drugačnem sestavu kot prejšnja leta. Zdaj ni več z njimi pevskega kvinteta »Gorenjci«, poje pa še vedno Ivanka Kraševac in vsi instrumentalisti. Poleg Mihe Dovžana, ki igra citre, bas in kitaro, ter pevke Ivanke Kraševac, so še: Jože Burnik, harmonika, orglje, bas kitara, Jože Antonič, kitara, Janez Per, bas kitara, pozavna, Vinko Sitar, klarinet, saksofon, flauta, Ivan Prešern, trobenta, saksofon in humorist Rado Ferlan.

Nič več
nas s čajki
babica ne cajta
bonbone **HERBA**
samo še obrajša

V zbirki ARS SLOVENIAE je izšla čudovita knjiga — življenjsko delo akademika dr. Franceta Steleta

Gotsko stensko slikarstvo

S knjigo je dr. France Stele še zadnjič spregovoril o tistem poglavju slovenske umetnostne preteklosti, ki mu je posvetil v svojem življenju največ truda in ljubezni — gotskemu stensko slikarstvu.

Knjiga je gotovo ena najvrednejših izdaj založbe Mladinska knjiga.

V celoti je opremljena z odlično reproduciranimi barvnimi podobami.

GOTSKO STENSKO SLIKARSTVO obsega:

40 strani študije prof. dr. Steleta, 110 celostranskih barvnih reprodukcij, 95 strani kataloga z osnovnimi podatki in literaturo, 20 celostranskih reprodukcij gotskih prostorov s freskami v bakrotisku. Knjiga je natisnjena na najboljšem papirju, vezana v platno in opremljena z barvnim ščitnim ovitkom.

Cena: 30 US \$.

GOTSKO STENSKO SLIKARSTVO lahko naročite pri MLADINSKI KNJIGI, TOZD trgovina, Izvozni oddelek, 61000 Ljubljana, Titova 3.

Tiskovni sklad

ARGENTINA: Ivan Mislej 1.— US \$, Paula P. de Mastrostefano 1.— US \$.

AVSTRALIJA: Pavla Novak 0,60 Lstg, Martin Turk 1,29 Lstg, Plesničar Brothers 3.— aus \$, J. Gabersek 3,83 Lstg, Ivan Stramšek 1,26 Lstg, Pepca Ohman 0,99 Lstg, Franc Pečovnik 1,29 Lstg, Slavka Kruh 0,58 Lstg, Karel Sedmak 0,41 Lstg, Niko Kodele 3,10 Lstg.

BELGIJA: Friderik Jošt 50.— Bfr, Juliana Borlak 407.— Bfr.

FRANCIJA: Marija Kohek 20.— din, Anton Poje 27.0 FF, Pepca Pečnik 7.— FF, Nina Mrakič 15.— din, Pavla, Ivan Terbižan 50.— FF, Marko Sajovec 5.— FF.

HOLANDIJA: Joško Robek 3.— Hfl.

JUGOSLAVIJA: Marjeta Kessel 50.— din, Ana Krasna 30.— din, Ivan Volavšek 50.— din.

KANADA: Josef Kastelic 15.— din, Jakob Levstek 15.— din, Rosalia Čekada 5.— can\$, Anton Tomc 50.— din, John Brlec 1.— ca\$, Štefan T. Zagoranski 5.— can\$, Stanislav Čemas 1.— can\$, Matija Škrli 5.— can\$, Stane Vrstovšek 5.— can\$, Franc Hajdinjak 4,50 can\$, Miroslav Puc 5.— can\$, Alojz Baznik 45.— din, Milan Frumen 2.— can\$, Viktor Zupanc 2.— can\$, Štefan Cigan 3,10 can\$. Štefan Hozjan 20.— din, Štefan Humar 2.— can\$, Tillie Cimprich 15.— din, Janez Premrl 2.— can\$, Jožica Rožman 1.— can\$, Franc Kos 1.— can\$, Silva Koren 1.— can\$, Atletski klub Slovenija 2.— can\$, Ignac Tkalec 3.— can\$, Vinko More 5.— can\$, Marija Breg 1.— can\$, Franc Stadler 3.— can\$.

NEMČIJA: Rok Leskovšek 50.— din, Zdravko Slemenšek 2.— DM, Milan Laznik 4.— DM, Kenk Vera 2.— DM, Anton Košir 40.— din, Maria Völter 1.— DM in 5.— Hfl, Amalie Zorko 7.— DM, Cvetko Černigoj 4.— DM.

ŠVEDSKA: Jožef Torkar 2.— Skr, Ivan Detiček 14.— DM, Anton Jakše 3.— Skr, Adolf Vacun 8.— Skr, Marjanca Gruber 3,50 Skr, Marjo Bestjak 1.— Skr.

ŠVICA: Dr. Dušan Florjančič 15.— din, Marija Eržen 1.— Sfr.

ZDA — USA: Vida Shiffrer 5.— US \$, Kristina Pugely 10.— US \$, Joseph Kotar 5.— US \$, Anton Knific 5.— US \$, Frank Mahnic 2,50 US \$, Andrew Grum 5.— US \$, Jakob Locniskar 5.— US \$, Zdravko Wolf 1.— US \$, Mary Matyazich 2.— US \$, Rudolph Kosic 1.— US \$, Frances, Jack Kapel 10.— US \$, Ana Klun je prinesla od darovalcev iz Pittsburgha in okolice: Mary Yoger 2.— US \$, Elizabeth Augustine 1.— US \$, Frances Rozman 2.— US \$, Joseph Cadonic 2.— US \$, Josephine Pistotnik 1.— US \$, Frances Koritnik 1.— US \$, Silvia Bostjancic 2.— US \$, Viktor Wallace 1.— US \$, Josephine Klun 1.— US \$, Paul Barbusse 1.— US \$, Julka Kramzar 5.— US \$, Anton Richtar 1.— US \$, Mary Robas 1.— US \$, Frances Lah 1.— US \$, Slavica Fisher 5.— US \$, Frank Seruchar 1.— US \$, Bill Tehovnik 1.— US \$, Agnes Repovž 2.— US \$, Roza Kovač 3.— US \$, Celia Gaida 2.— US \$, Viktor Skok 10.— US \$, John Sustarsic 1.— US \$, Maria Baudeck 2.— US \$, Mary Tursich v spomin pok. mami 5.— US \$, Louis Rantaša 5.— US \$, Josephine Malnar 3.— US \$, Jennie Jesenovc 2.— US \$.

URUGVAY: Mirko Amon 5.— US \$.

Zgornji prispevki so bili vplačani do konca oktobra 1974.

Vsem se iskreno zahvaljujemo,

Uredništvo in uprava Rodne grude

Modni kotiček

Med najbolj uporabna oblačila sodijo prav gotovo obleke s krajšimi rokavi ali brez njih, katere lahko kombiniramo z bluzami ali volnenimi puloverji. Primerni so preprostejši kroji, saj so bluze in puloverji lahko dovolj živahnih barv, da poživijo oblačilo. Material za tako obleko je lahko tudi najdebelejše volneno blago. Zaradi velike izbire kombinacij se obleke ne naveličamo hitro, saj je vedno zanimiva. Tako oblačilo je primerno tudi v najhujšem mrazu.

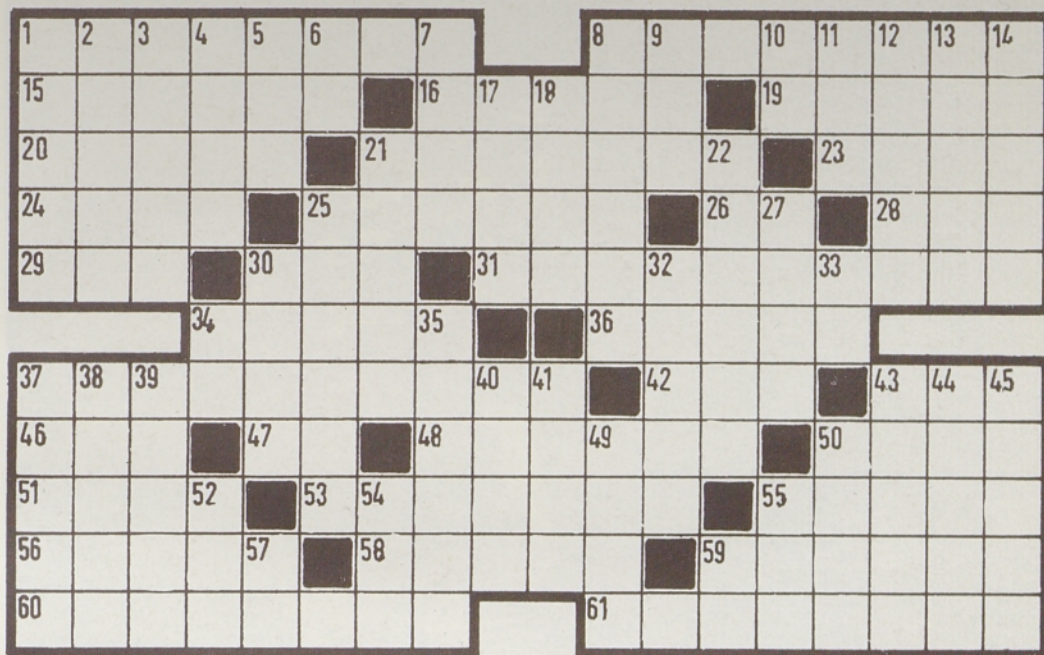
Prva obleka na skici ima globok »V« izrez, ki je obšit s trakovi iz istega materiala. Rokavi so široki in segajo do komolca ter imajo ob robu prav tako našit trak. Život je ozek. Plisirano krilo se od bokov zvonasto širi.

Obleka, primernejša za vitke, je krojena iz dveh kosov blaga. Na ramenih se zapenja z gumbi. Ovratni izrez je okrogel, tik ob vratu, pod njim se obleka guba. Život je spet s širokim pasom.

Model, ki bo pristajal prav vsaki, ima ovalen izrez, ki se ravno zaključuje. Metulj rokavi so kratki, segajo prek ramen. Šiva, ki tečeta prek života, tvori pod pasom gubi in dajeta krilu zvonasto obliko.

Lahko pa tudi oblečemo bluzo prek obleke in tako na preprost način spremenimo svojo garderobo. Seveda pa mora biti obleka primerno krojena. Najprimernejša je obleka, ki ima krilo narejeno na zvon. Kombiniramo jo z daljšo bluzo z modnimi dodatki. Ozkim ramenom lepo pristajajo kimono rokavi. Taka obleka pa mora biti zaradi zanimivih rokavov krojena enostavnejše.

Križanka

Vodoravno: 1. slovenski pesnik in dramatik (Oton, »Čaša opojnosti«), 8. otožnost, pobitost, depresija, 15. sol bromovodikove kisline, 16. otrdela naravna zmes apnenca in gline, surovina za izdelavo cementa, 19. največje mesto v Slovenskem primorju in tretje največje jugoslovansko пристanišče, 20. največji norveški dramatik in pesnik, avtor naturalistično družbenokritičnih dram (Henrik, »Nora«), 21. dalmatinska višnja (za likerje), 23. eden od staršev, 24. industrijsko mesto v Normandiji (Francija) ob spodnjem toku reke Orne, 25. sodobni slovenski pesnik in prevajalec (Janez, »Casopisni stih«), 26. avtomobilska oznaka Libanona, 28. pregovor, izrek, 29. najmanjša fizikalna enota za delo, 30. znoj, 31. varstvo mladoletnih otrok in oseb, ki niso zmožne skrbeti zase, kuratela, 34. glavno mesto afriške države Tunizije, 36. izraz veselja, krik, 37. mesto na stiku Selške in Poljanske doline s Sorškim poljem, ki je lansko leto praznovalo 1000-letnico nastanka (dve besedi), 42. podoba ali kip golega telesa, 43. kraj, kjer se stikata dve ploskvi, 46. največji jugoslovanski otok (v Kvarnerskem zalivu), 47. kemijski znak za stroncij, 48. element, 50. ženska banjica za izplakovanje in sedeče kopeli, 51. siromak, ubožec, 53. ženska, ki polagoma slabi, 55. rakev, 56. prizor iz preproste življenja; vaška slika, 58. drevesni zaje-davec; tudi izdelovalec kap, 59. kotlasta oblika na vrhu vulkana, ognjeniško žrelo, 60. pripadnik odporniškega gibanja, ki uporablja posebno, gverilsko taktiko vojskovanja (borec v naši NOB), 61. sredozemska, osatu podobna rastlina z užitnim cvetiščem in ovojnimi listi.

Navpično: 1. posušeni cvetni popki klinčkovca, klinčki (začimba), 2. nekdanja zemljiška knjiga, 3. posredovanje, intervencija, 4. konec pri molitvah, 5. zgodovinsko mesto ce severno od Zadra (rimska Aenona), 6. četrta in peta črka naše abecede, 7. pripadnik, ud organizacije, 8. zelo okusna riba roparica iz družine lososov, pogosta v naših gorskih potokih, 9. spodnji svet, kraljestvo

mrtvih v starorimski mitologiji, 10. kratica svetovne človekoljubne organizacije, 11. ime slovitega angleškega popevkarja Jonesa, 12. novejša smer v umetnosti, ki izkorišča geometrične oblike, učinke optičnih prevlar, gibljivost oblik, spreminjanje barv in nove materiale (začetnika Albers in Vasarely), 13. razsipavanje semena v pripravljeno zemljo, 14. tesno prilegajoča se pletena jopica ali obleka plesalcev in akrobatov, 17. vrsta preproge, ki je dobila ime po francoskem mestu Arrasu, 18. urejen javni nasad s sprehajališči, gaj, 21. enovalentni radikal iz metana, 22. stara domača zdravilna rastlina, 25. vladar na čelu monarhije, 27. organ višjih rastlin (jeseni ponavadi odpade), 30. prašič, 32. njivsko orodje z zobmi za rahljanje in drobljenje zemlje, 33. okrajšava za »športni klub«, 34. različna soglasnika, 35. najvišji pevski glas, 37. škripanje, 38. vrsta mehkega apnenca za pisanje; tudi tretja plast mezozoika v geološki zgodovini Zemlje, 39. ogródje očal ali slike, 40. riba iz evroazijskih počasi tekočih voda, 41. velika, arhitektonsko lepa veža, 43. del psevdonima slovenskega skladatelja Friderika Širce (Savin), 44. odtekanje, 45. pred leti najboljši jugoslovanski nogometni vratar (Vladimir), 49. ribje jajčece, 50. srednjedalmatinski otok (jugovzhodno od Splita), 52. nizek ženski pevski glas, 54. manjše letovišče pri Opatiji, 55. tekočina, ki se pretaka po žilah, 57. začetnici pisatelja Antona Ingoliča, 59. avtomobilska oznaka Kutine.

RESITEV PREJSNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. posebnost, 10. oligarh, 17. ostroumnež, 19. trakulja, 20. skink, 21. Lara, 22. zrast, 23. Kun, 24. Irka, 25. mah, 26. Gogolj, 28. soha, 29. Pb, 30. soda, 31. Ariž, 32. epoha, 34. Avbelj, 37. obad, 39. Ero, 40. Ren, 41. etos, 45. vrtalo, 48. strok, 50. Alah, 52. soja, 53. Pt, 55. srna, 56. orbita, 58. Ira, 59. osir, 61. oči, 62. omelo, 63. Lola, 65. Amati, 66. secesija, 68. spančkanje, 70. skavtka, 71. skafander.

Laško

Foto: Miroslav Zajec

Laško – biser ob Savinji

Prijazno mesto Laško, slikovito vklejano v ozki dolini Savinje in položeno med strma pobočja Huma, Žikovce, Šmihela in Krištofa, je poleg geografskega tudi upravno in gospodarsko središče ob spodnji Savinji. Čeprav sodi uradno med najmlajša slovenska mesta, saj je dobilo mestne pravice šele leta 1927, ima Laško zelo dolgo in razmeroma bogato naselitveno tradicijo, ki se pričinja že v prazgodovinskem času. Kot trg se Laško prvič omenja v pisanih virih v darovnici avstrijskega vojvode Leopolda VI. Babenberžana, izdani dne 7. novembra 1227 v Mariboru, torej bo čez tri leta slavilo že 750-letnico, odkar je prvič bilo omenjeno v listinah.

Dolino ob spodnji Savinji so že zelo zgodaj uporabljali kot zvezo med zgornjo Savinjsko dolino in spodnjo Savsko dolino. Prve poti po tej dolini segajo gotovo še v prazgodovinski čas, najmanj v bronasto dobo, o čemer pričajo posamezne, zelo stare arheološke

najdbe vzdolž Savinje. Mnogo bolj pomembno vlogo pa je ta pot dobila v rimskem času, saj je tu tekla najkrajša zveza med dvema rimskima upravnicama središčema: Celejo (Celje) in Neviodunom (Drnovo pri Krškem). Pod Rimljani je bil sezidan že prvi most čez Savo pri Zidanem mostu. Drugi most je dal sezidati vojvoda Leopold VI. okrog leta 1222. Šele v letih 1815–1816 je bila zgrajena prva cesta ob desnem bregu Savinje od Laškega do Zidanega mosta, po katere trasi potujemo še danes.

Največji prometni in gospodarski poudarek, svoje okno v svet, je dobilo spodnje Posavinje z izgradnjo Južne železnice Dunaj–Trst, ki je stekla na tem odseku septembra 1849. Šele s to tehnično zelo zahtevno gradnjo so postali ti kraji povezani s širokim svetom od Srednje Evrope do Jadranskega morja in Sredozemlja, za živahno gospodarsko dejavnost pa so bili dani najboljši pogoji. V stranskih, do tak-

rat pozabljenih in težko dostopnih dolinah so začeli na industrijski način izkoriščati premogovnike, zgradili so prve obrate za predelavo lesa, termalni vrelci v Laškem in Rimskih Toplicah pa so postali temelji turističnega prometa in balneološkega zdravljenja. Prav Južna železnica in živahna turistična propaganda sta pripomogli, da so ob koncu prejšnjega in v začetku tega stoletja Rimske Toplice in posebej še Laško postali daleč znani letoviški in zdraviliški kraji tedanje avstro-ogrske monarhije, ki so ju obiskovali aristokrati in celo gostje iz dunajskih dvornih krogov.

Že samo ime kraja — Laško — kaže na predсловansko naselitveno tradicijo. Naši predniki, prvi Slovenci, so ob prihodu in naselitvi naših krajev poimenovali staroselce, ki so jih zatekli z imenom Vlahi ali Lahi. S tem imenom so označili neslovanske Romane, poznoantične prebivalce naših krajev oz. romanizirane prebivalce še starejših keltskih in ilirskih etničnih skupin iz prazgodovinskega časa. Zanimivo je dejstvo, da poznamo prav iz okolice Laškega, na geografsko ozko omejenem področju, največ takih krajevnih imen v Sloveniji: Lahomno, Lahomšek, Laško, Laška vas, Lahov graben in potok Lahomščica. V vseh teh krajih so bile najdene bolj ali manj številne arheološke ostaline, ki potrjujejo to tezo. Da je bilo Laško z okolico v rimskem času precej obljudeno, je v veliki meri zaslugi toplih vrelcev v Laškem in Rimskih Toplicah, ki so jih že Rimljani s pridom izkoriščali, odtod tudi krajevno ime Rimske Toplice. Arheološke izkopanine dokazujejo, da je Laško bilo naseljeno že v 8. stoletju pred n. št. Številni so spomeniki iz rimskega časa v mestu: kamniti lev vzdignjen v pročelje farne cerkve, del nagrobnika z reliefom v kaplaniji in lepa Meduzina glava, vzdignjena na trgovski hiši na Orožnovem trgu.

V srednjem veku je bilo Laško vedno deželno-knežja last, deželni gospodje pa so ga dajali v najem raznim oskrbnikom in zakupnikom. Kot sedež obsežne fevdalne gosposčine, je trg Laško vedno veljal kot njen administrativni in kulturni center. V teku stoletij je trg dobil zgradbe, ki so to njegovo funkcijo vidno poudarjale: grad in cerkev, župnišče, kaplanijo, trški špital ter še kakšno bolj ambiciozno oblikovano meščansko hišo. Od arhitekturnih spomenikov Laškega je največji in najlepši tako imenovana spodnja graščina, zgrajena v letih 1675–1678. Ta velika stavba je bila zgrajena v reprezentativne in administrativne namene kot sedež uradov laške gosposčine. To funkcijo je ob-

držala vse do danes: v njej je sedež občinske skupščine Laško, pred zadnjo vojno pa je v njej imelo prostor srezko načelstvo in okrajno sodišče.

V Laškem se je rodilo nekaj znamenitih mož, ki so se trajno zapisali v slovensko kulturno in politično zgodovino, začenši od učenih humanistov protestanta Mihaela Tiffernusa in starinoslovca ter arhitekta Avgušтина Tiffernusa, ki je izdelal načrte za škofijski dvorec v Ljubljani ter odličnega baročnega kiparja Janeza Gregorja Božiča, mimo zgodovinarja Ignaca Orožna, geografa in organizatorja planinstva Frana Orožna, socialističnega politika in publicista Karla Slanca, do sedanje srednje generacije Laščanov, ki delujejo na raznih zelo odgovornih mestih v slovenskem gospodarstvu, kulturi in znanosti. Med leti 1530 in 1535 je v Laškem živel in deloval tudi Primož Trubar.

Laško ima tudi krajevno muzejsko zbirko, ki je shranjena in razstavljena v laški graščini. V zbirki so zelo lepe paleontološke okamenine, zanimive arheološke izkopenine iz laške okolice, kvalitetna zbirka starega orožja in drugih kulturnozgodovinskih eksponatov in dosti dragocenega arhivskega gradiva za zgodovino Laškega.

Različne gospodarske panoge v mestu: pivovarna, tekstilna tovarna, lesna galanterija, tovarna izolacijskega materiala zagotavljajo mestu uspešen gospodarski razvoj, termalni vrelci pa dajejo mestu sloves uspešnega zdravilišča in turističnega kraja, še posebej odkar je termalno kopališče postalo center za medicinsko rehabilitacijo. Čist zrak in milo podnebje naredijo bivanje v Laškem vsekakor prijetno. Vsakoletna, že tradicionalna prireditve Pivo in cvetje, ki ima turistično-propagandni značaj, privablja v Laško tisoče obiskovalcev, da se ob zabavnih prireditvah seznanijo še z gospodarskim napredkom ter kulturnimi in etnografskimi značilnostmi mesta in njegove okolice. Pravkar je v gradnji moderen zdraviliški hotel z novim pokritim bazenom, ki bo prav gotovo poživil obetavni zdraviliški turizem. Laško je tudi izhodišče za številne izlete v privlačno hribovito okolico s prostiranimi gozdovi in lepimi razgledi. Obiskovalec lahko izbira med izleti na Hum, Šmohor, Svetino, Celjsko kočo in še na številna bližnja višinska razgledišča. V skladnem razvoju gospodarstva, turizma in zdravilišča naj bi Laško postalo vsestransko privlačno središče spodnjega Posavja z bogato dediščino preteklosti in obetavno prihodnostjo.

Tone Knez

Knjiga o jugoslovan-skem izseljenskem gibanju v ZDA v času prve svetovne vojne

Inštitut za hrvatsko zgodovino na zagrebški univerzi je nedavno izdal zanimivo knjigo dr. Ivana Čizmiča »Jugoslovanski izseljenički pokret u SAD i stvaranje jugoslovenske države 1918«. Avtor knjige dr. Ivan Čizmič deluje kot strokovni sodelavec pri Hrvatski izseljenski matici v Zagrebu. V svojem znanstveno raziskovalnem delu se je predvsem posvetil zgodovini izseljevanja in izseljencev iz Jugoslavije. S tega področja je napisal že več del, ki obravnavajo časovna obdobja od leta 1880 do 1914. V knjigi, ki je nedavno izšla, pa je na podlagi dokumentov in raziskav podrobno obdelal jugoslovansko izseljensko gibanje v ZDA v času prve svetovne vojne in ob nastajanju jugoslovanske države leta 1918.

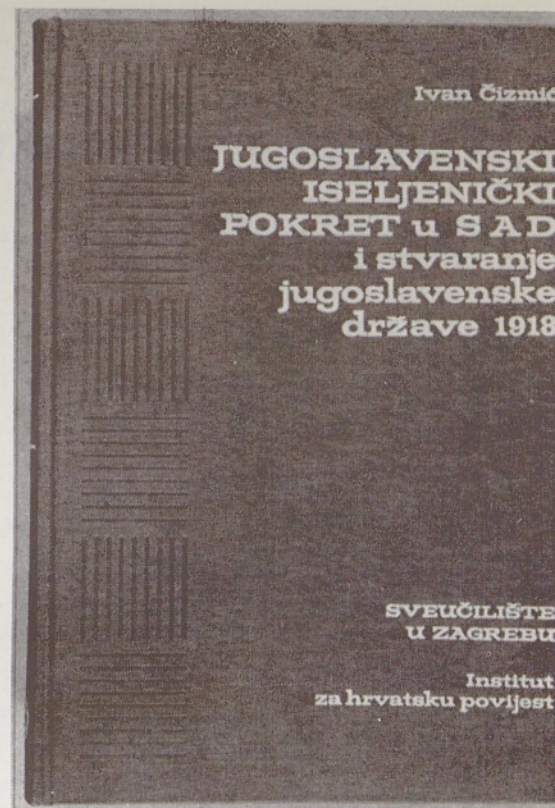
Slovenci kakor Hrvati so se najprej priseljevali v ZDA posamezno ali v manjših skupinah že sredi in proti koncu prejšnjega stoletja. Večje izseljevanje Srbov v Ameriko pa se je začelo v prvih letih tega stoletja. Za vse je bil začetek težak. Iz dneva v dan so živeli v neprestani borbi za obstanek. Le polagoma se je začelo to stanje popravljati in so začeli ustanavljati svoja podporna in kulturno prosvetna društva, dobili so svoje časopise itd.

Ameriški Slovenci so bili prvi med jugoslovanskimi izseljenci, ki so razvili socialistično gibanje. Kakor ostali naši izseljenci, so se tudi Slovenci v glav-

nem izseljevali iz gospodarskih in političnih razlogov. Industrija pa je bila v slovenskih krajih vseeno bolj razvita kakor drugje, zato je bil tudi delavski razred med slovenskimi izseljenci močnejši in številnejši. Saj so prav med slovenskimi izseljenci bili mnogi delavci, ki so se zaradi svojih naprednih idej morali izseliti. Tako so postali ameriški Slovenci nosilci socialističnega in republikanskega gibanja med jugoslovanskimi izseljenci v Ameriki.

Prva svetovna vojna je našla Jugoslovane v Ameriki skoraj nepripravljene. Podobno je bilo tudi z drugimi narodi iz bivše avstroogrske monarhije in ostalih vojskujočih se držav. Kmalu pa so se mnogi med njimi zavedli, da se je z napadom cesarske Avstrije na Srbijo približala tudi dokončna rešitev jugoslovanskega vprašanja in da bodo imeli tudi jugoslovanski izseljenci v ZDA pomembno vlogo pri rušenju Avstrije in urejanju rojstne domovine po končani vojni.

Na zadnjih straneh je tudi krajši izveček iz vsebine v angleškem prevodu. Knjiga dr. Čizmiča »Jugoslovanski izseljenički pokret u SAD i stvaranje jugoslovenske države 1918« je zelo tehtno delo. Posebej dobrodošla bo predvsem vsem tistim, ki se žele globlje posvetiti študiju zgodovine naših izseljencev in izseljenstva. I. S.

Obvestilo naročnikom SLOVENSKEGA KOLEDARJA 1975

Na željo številnih bralcev naših publikacij — revije RODNA GRUDA in zbornika SLOVENSKI KOLEDAR, smo tokrat že v tretje priložili SLOVENSKEMU KOLEDARJU za leto 1975 barvni stenski koledar, ki se ga boste prav gotovo vsi veselili.

Na 12 listih stenskega koledarja, formata 23×16 cm, vam bomo predstavili slikovite ljudske noše, ki jih je narisal akademski slikar Saša Šantel (1883—1945), in sicer iz Gorenjske, Dolenjske, Bele krajine, Goriške, okolice Trsta, Režije in Koroške. Ob vsaki sliki in na zadnjem listu koledarja je kratek opis značilnosti posamezne noše v slovenskem, nemškem in angleškem jeziku.

Pri snovanju tega koledarja nas je vodila misel, da moramo bralcem naših publikacij v tujini dati nekaj vrednega iz slovenske narodne zakladnice — podobo izvirne ljudske noše, po kateri si bodo naša društva in posamezniki v tujini lahko izdelali svojo nošo, saj je po njih veliko povpraševanje. Vsi, ki bodo pravočasno naročili našo knjigo SLOVENSKI KOLEDAR 1975, bodo prejeli tudi opisani stenski koledar, ki bo dostojen okras vsaki slovenski hiši v svetu.

Komplet SLOVENSKEGA KOLEDARJA 1975 (knjiga z okrog 300 strani zanimivega branja in stenski koledar) je zanimiva za vas pa tudi za vaše sorodnike, prijatelje in znance, ki jih želite obdarovati ob novem letu. Zato pohitite z naročili. Cena je: 60,00 dinarjev ali 4,00 US\$ oziroma enakovrednost v drugi valuti.

Pišite na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
Cankarjeva 1/II.
61001 LJUBLJANA
SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

ALI SVOJEMU ZASTOPNIKU

DRAGI ROJAKI!

VSEM ŽELIMO SREČNO 1975!

Ob ponovnem obisku starega kraja pa vas spet pričakujemo!

HOTEL LEV

LJUBLJANA

vodeči hotel, moderen komfort, sobe s kopalnico, telefonom in radio-aparatom, dancing bar, plesna glasba, odlična kuhinja z veliko izbiro domačih in tujih specialitet — garaže in parkirni prostori

Pogostili vas bomo odlično in po domače
HOTEL LEV LJUBLJANA, Vošnjakova 1
telefon 310-555, telex 31-350

Dragi domači na tujem,
želimo vam srečno in uspešno novo leto 1975

Če se boste v tem letu odločili postaviti lasten dom v Ljubljani,
vas pričakujemo s široko izbiro stanovanj in zasebnih hišic

STANDARD-INVEST

Ljubljana, Celovška c. 89

HEL

novoles · NOVO MESTO · TEL. 068/84530 · TELEX 33726 YU · NONIES

Vsem rojakom
na tujem in drugim
bralcem Rodne grude
želimo

uspešno leto 1975

ter veliko zadovoljstva pri
uporabi naših izdelkov:

črno-belih in barvnih televizorjev,
radijskih sprejemnikov,
gramofonov, malih gospodinjstevskih
aparatur, brivnikov, sušilnikov
las, štedilnikov, peči, električnega
orodja itd.

Iskra

brest cerknica

industrija pohištva jugoslavija
telefon 791-200 telex 31-167

SLOVENIJALES

SALON POHIŠTVA V CERKNICI:

Za nakup v devizah 5% popust

Dostava pohištva brezplačna na naslov kupca

ODPRTO VSAK DAN OD 9. DO 19. URE, OB SOBOTAH OD 8. DO 13. URE

english section 19-25

rodna gruda

revija za Slovence po svetu

december 1974

številka 12

slovenija

Naročajte pri Slovenski izseljenski matici

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

Ansambel Lojze Slak	GLAS NJEGOV V SPOMIN GLAS HARMONIKE POD GORJANCI JE OTOČEK TITANIC	Ansambel Franc Mihelič Ansambel Richie Vadnal — — —	SE RIBNIČAN SPREMENIL NI STARA LJUBEZEN V SOBOTO ZVEČER VESELA JESEN 74 SLOVENSKA POPEVKA 74 PTUJ 74 SLOVENSKA POPEVKA 73 ODLAZI JEDAN BROD
Miha Dovžan	POT DO SRCA VETER VE ZA POTI DIMNIKAR, KI NOSI SREČO ZALJUBLJENI PAR MOJ OČE	Ivica Šerfezi Martin Böttcher s svojim orkestrom Frank Jankovič	LARINA PESEM BYE BYE MY BABY
Jože Burnik	PRIJATELJSTVO OBLETNICA POROKE	SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE Ansambel Miha Dovžan Jože Burnik	ZALJUBLJEN SPREVEDNIK ZA ROJSTNI DAN ZADNJA POLKA NA VINSKEM SEJMU STO OBLJUB, STO ŽELJA KORAČNICA JULIJSKIH ALP JAZ SEM PA EN FRANC KOŠIR KO SONCE GRE ZA GORO SPAT LJUBICA LAHKO NOČ SLOVENIJA MOJA KO TEBE SEM SPOZNAL ODŠLA SI VSAKO JUTRO SOSEDOVO DEKLE NAJ, NAJ, NAJ ŠENTJERNEJSKA TETA IZ AMERIKE LEPA KOT SEN TI SI MOJA DAN, KI GA JE ZAMENJALA NOČ SKRIL V SRCE SEM SOLZE SVOJE LETIJO PTICE SPOMINČICA ŠE EN GVAŽEK LJUBLJANSKI ZVON IMEL SEM JO RAD GVENDOLINA PRLEK V PAJZLU VIZAVI MATI KITARA MILI DOM MRAVLJICA Pesem iz filma Bratovščina sinjega galeba ODLAZI JEDAN BROD
Tone Kmetec	NAŠ STARI PTUJ STARA DOMAČIJA TA ŽLAHTNA VINSKA KAPLJICA ODMEV S TRIGLAVA OTOČEK SREDI JEZERA SLOVENIJA, OD KOD LEPOTE TVOJE MOJ FANT LJUBI DRUGO	Lojze Slak Bratov Avenik Tone Kmetec Odmev Tone Žagar Štirje kovači New swing quartet Šentjernejski oktet Alenka Pintarič Ropret Janko Kobler Jože Irgolič Rafko Mancini Stane Leskovar—Flisar Slovenska popevka 72 Pestner Oto Srce Nipič Alfi Kovačič Stanka Erazem in potepuh Srečno Kekec Šerfezi Ivica	
Bratov Avenik	DOBER DAN SONCE NA VRHE POMLAD V GOZDU PESEM DOLINE POHORJE V TIŠINI OGLAR RODNI KRAJ MI SE MAMO RADI MED ROJAKI KATRCA SEDEM ROŽ NOCOJ, PA OH NOCOJ S PESMIJO OKROG SVETA SLOVENSKI OKTET POJE DOMOVINA		
Boris in Stanka Kovačič Boris, Stanka Kovačič Rafko Irgolič Maks Kumer Štirje kovači Rudi Bardorfer Zadovoljni Kranjci Slovenski oktet Franc Korbar France in Tončka Marolt	Iz slovenske glasbene zakladnice LP 03-001 Iz slovenske glasbene zakladnice FLP 03-004 PESEM O SVOBODI PARTIZANSKE KORAČNICE PESMI SLOVENIJE POJDAM U RUTE NE TOŽIM DVE UTVI ROGOVI VABIJO MLADA PESEM		
Partizanski pevski zbor Godba milice, Ljubljana Kvartet DO Ansambel Jože Kampič Koroški akademski oktet Pevski zbor Jacobus Gallus, Trst Slovenske z oktetom Gallus Veseli planšarji Otroški zbor glasbene šole, RTV, Ljubljana			

Najuspešnejše Helidonove plošče

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel bratov
Avenik: Za tvoj
praznik
Srebrne smučine	FLP 04-031/1-2
2. Ansambel Lojzeta
Slaka: Glas njegov
v spomin	04-035
3. Ansambel Jožeta
Burnika: Prijateljstvo	04-036
4. Frank Jankovič:
Bye Bye, My Baby	04-037
5. Ansambel Mihe
Dovžana: Veter ve za poti	04-034

6. Ansambel Lojzeta
Slaka: Pod Gorjanci je
otoček	04-020
7. Ansambel bratov
Avenik: Zlati zvoki	04-021/1-2
8. Slovenski oktet:
Katrc	03-003
9. Ansambel Richie
Vadnal: Stara ljubez	04-033
10. Slovenski oktet:
Sedem rož	09-009

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel Lojzeta
Slaka: Sto obljud,
sto želja	FSP 4-030
2. Marjetka Falk-Alfi
Nipič: Kako sva si
različna	5-082
3. Ansambel Toneta
Kmetca: Očka	4-032

4. Ansambel Mihe
Dovžana: Sprevednik	4-024
5. Ansambel Štirje
kovači: Sosedovo dekle	4-029
6. Janko Ropret:
Korakaj, korakaj	5-081
7. Mojca Pokrajculja
(dramatizirana pravljica)	1-005
8. Marjana Deržaj:
Grenka reka	5-034
9. Ansambel Lojzeta
Slaka: Titanic	4-020
10. Erazem in potepuh	

Založba Obzorja

Maribor

Helidon Tovarčna gramofonskih plošč
Ljubljana
Slovenija, Made in Yugoslavia

Iz vsebine

Iz vaših pisem	2
Na kratko	4
Po domačih krajih	6
Šport	7
Doseženo in pričakovano	8
»Vse najboljše v novem letu! Pa dobre koline!«	10
Slovenski pomorščaki praznujejo	12
Velikan kiparske miniaturre	14
Slovenske filmske kamere se vrtijo	16
Vukova mama iz Kota	18
ENGLISH SECTION (I)	19
ZAČASNO NA TUJEM (II)	19
Naši po svetu	27
Piknik na farmi SNPJ	30
Zagorski zvonovi	32
Že v otroštvu raste osebnost	34
Otroci berite	36
Krožek mladih dopisnikov	37
Filatelija	38
Vaš kotiček	39
Križanka	41
Laško — biser ob Savinji	42
Knjiga o jugoslovanskem izseljenskem gibanju	43

Zima na Vršiču, najvišjem slovenskem gorskem prelazu (1611 m). Obe planinski koči na Vršiču sta izhodišči za gorske, pozimi pa za smučarske ture. Ta prelaz pozimi zaradi visokega snega in zametov ni prevozen, kar pa ne moti smučarjev in izletnikov.

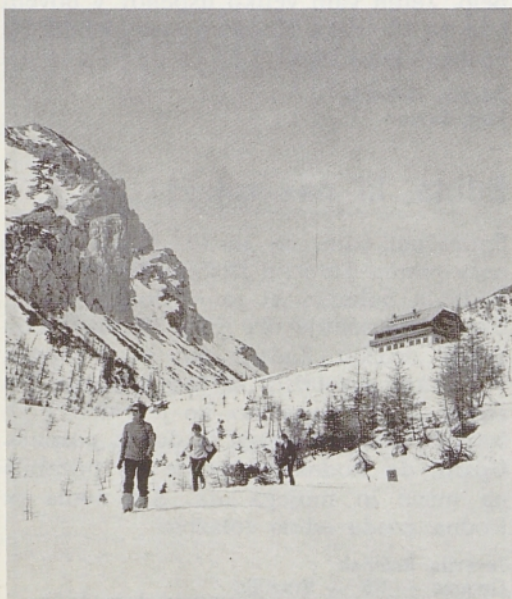

Foto: Ančka Tomšič

Izdaja — Published by

Slovenska izseljenska matica

Naslov — Address:

61001 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon:

23 102 — uredništvo, 21 234 — uprava

Ureja uredniški odbor

Glavni urednik:

Drago Seliger

Odgovorni urednik:

Jože Prešeren

Urednica:

Ina Slokan

Upravnica publikacij:

Vera Valenci

Tehnični urednik:

Jože Boncelj

Prevajalca:

Milena Milojevič-Sheppard / angleščina

Albert Gregorič / španščina

Revija izhaja vsak mesec — 7. in 8. številka izideta skupno

Letna naročnina:

Jugoslavija 50.— din, cena posameznega izvoda 5.— din; Argentina 5.— am. dolarjev, Avstralija 4,5 avstr. dol. ali 2,2 Lstg., Avstrija 115.— Asch, Belgija 220.— Bfr, Brazilija 5.— am. dol., Danska 35.— Dkr, Finska 20.— Fm, Francija 25.— FF, Holandija 16.— Hfl, Italija 2.900 Lit, Nemčija 16.— DM, Norveška 33.— Nkr, Švedska 24.— Skr, Švica 19.— Sfr, Velika Britanija 2,2 Lstg, U.S.A. 5.— dolarjev

Plačila naročnine:

Za dinarje tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun: 501-620-7-32002-10-575
pri Ljubljanski banki

Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom v priporočnem pismu

Payment from Abroad

Assignment to our account no. 501-620-7-32002-10-575 at Ljubljanska banka or by international money order or by check in registered letter

Tisk — Printed by

Kočevski tisk, Kočevje

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu št. 421-1/73 z dne 24. 7. 1973

Jože Prešeren
odgovorni urednik

iz
vaših
pisem

Uteha domotožnim

Veliko ljudi si misli: »Avstralija, to mora biti na koncu sveta!« Nekdaj, pred leti je bila res zelo daleč, v zadnjih treh letih pa nam je domovina že čisto blizu. Zahvaliti se moramo Slovenski izseljenski matici, ki nam je leta 1972 odprla pot s pravo domačo slovensko kulturo. Pripekljali so nam Slakov ansambel, ki je bil za nas takšno doživetje, da človeku na tujem zastane srce ob misli nanje. Leta 1973 so se ojunčili fantje iz ansambla »Savski val«, šele pred nekaj tedni pa smo v Avstraliji pozdravili ansambel »Minores«, ki ga sestavljajo mladi duhovniki. Čudoviti so bili, človek bi jih poslušal z zaprtimi očmi in sanjaril o zelenih gozdovih, cvetličnih poljanah in domu, ki je za vsakega samo eden na vsem širnem svetu. Kako so nam približali ta nadnaravni občutek, da nekdo res kraljuje čez naše misli in dejanja, z ničemer bi tega ne mogli izraziti bolj kot s strunami in pesmijo.

Hvala vam vsem, ki ste v kakršnikoli obliki sodelovali pri ogrevanju naših src za našo edino domovino.

Pepca Šilec
Torwood, Qld., Avstralija

»Jadran« ob obletnici gostovanja

Minilo je leto dni, odkar je pevski zbor »Jadran« iz Clevelanda gostoval v Sloveniji. Lepa hvala vsem v odboru Slovenske izseljenske matice, ki ste nam vse tako lepo uredili, da so se nam izpolnile naše sanje. Zahvaljujem se tudi odboru iz Tržiča, Ribnice in Ilirske Bistrice. Lepo smo bili sprejeti in odnesli smo lepe vtise.

Upam, da smo tudi na naš skromni način pokazali, da naša pesem in naša kultura v Ameriki še vedno ostaja pri zdravem življenju, posebno še pri nas v Clevelandu.

Peter Tomsic
Član »Jadrana«, Cleveland

Pozdravi

Ko pošiljam naročnino za Rodno grudo zase in za novega naročnika, za katerega bom jaz plačala, pristrčno pozdravljam

vse uslužbence uredništva in uprave Rodne grude ter vse drage slovenske rojake po vsem svetu.

Maria Völler
Bardenberg, ZR Nemčija

Pozdrav v Toronto

Med poletnimi počitnicami, ki sem jih večji del preživel v Špadičih pri Poreču, sem se seznanil s slovensko družino iz Toronta v Kanadi. Presenečen sem bil, da njihov mali sinek, ki v Kanadi obiskuje osnovno šolo, tako tekoče govori slovensko. Starša sta mi pripovedovala, da sta doma izpod Nanosa in da sta se preselila v Kanado pred 25 leti. Pripovedovali so mi tudi o številnih slovenskih srečanjih in o njihovih prizadevanjih, da ohranijo kar najbolj živ stik z domovino.

Družini iz Toronta, s katero sem se spoznal, in vsem drugim rojakom v Kanadi in drugod po svetu, pošiljam pristrčne pozdrave in jim želim veliko sreče v novem letu 1975. Na svidenje spet kmalu v Sloveniji!

Rok Leskovšek
Berlin

Kaj pogrešam?

Zelo sem vesela, da mi redno pošiljate Rodno grudo, saj je to tudi meni uteha po domači zemlji, čeprav ni Švica tako daleč, kot je na primer Amerika. Večkrat pa pogrešam kako slikovno križanko, pogrešam pa tudi kaj o Kranju. Ne mislim zato, ker sem jaz Kranjčanka, veliko pa nas je, ki bi radi kaj izvedeli o novicah iz domačega kraja, kako je doma in podobno. Pogrešam pa tudi kaj več o novi jugoslovanski ustavi. A vsakemu posamezniku je težko ustreči.

Tukaj pri nas v našem malem kantonu Zug je zelo hladno, sneg je že zapadel na 800 metrov in vse okrog mesta je že belo. Želim vam veliko uspehov v novem letu in da naša Rodna gruda ostane še vnaprej tako lepa.

Zdenka Grbavac
Zug, Švica

Edina, ki nas tolaži

Sporočam vam, da je 19. junija umrla naša mama Terezija Božiček. Doletela jo je huda bolezen, ki jo je dolgo mučila. Skoraj do zadnje ure ji je Rodna gruda delala družbo. Zadnje dni je ni mogla več brati, a tolažila se je s slikami. Posebno jo je razveselilo, ko je videla Podčetrtek, grad, katerega je dobro poznala. Upam, da Rodna gruda ne bo pozabila na mene in mojega ata. Saj nama je Rodna gruda edina tolažba.

Terezija Božiček
Canoas — RS — Brazilija

Spet bomo obrnili list v neskončnem koledarju časa. Ali jemljemo to kot prelomnico v našem življenju, ali je to začetek novega obdobja — to je v resnici že bolj stvar vsakega posameznika med nami. Prelomna obdobja se ne ozirajo na koledar in na zaokrožene letnice. Pa vendarle so to dnevi, ki so pomembni za vsakogar izmed nas in tudi za vso našo, človeško skupnost. To so dnevi, ko pretehtavamo vse, kar smo doživeli, kar smo naredili, kar nam je uspelo v preteklem letu, to so tudi dnevi, ko morda bolj kot vse leto prej razmišljamo o prihodnosti, o tem, kaj naj bi in kaj bomo naredili v letu, ki stopamo vanj. Vsi se zavedamo, kako se vrti kolo časa, zajeti smo v neprestano ponavljanje dogodkov, pa vendar ta čas z veseljem pričakujemo. Napolnjuje nas z novimi upi, novimi pričakovanji, vse, kar je novega, pa je toliko bolj mikavno.

Prepričan sem, da vam o Novem letu ne bom povedal ničesar novega. Saj tega se povedati niti ne da. Vsakdo ga doživlja po svoje: ta razmišlja, kako se bo v tem času zaval, drugi se pripravlja na nove odločitve, ki naj pomenijo odločilen korak v njegovem življenju, tretji... Proslavljamo pa vsi radi. Proslavljamo leto, ki je minilo, pijemo na zdravje novemu, čestitamo si za nazaj, želimo si sreče za prihodnje. Zakaj bi tudi ne delali tako, saj je podobnih trenutkov tako malo v našem življenju!

V teh zadnjih mesecih leta še bolj kot običajno zaživi tudi delo v našem skromnem uredništvu. Dostojno bi radi zaključili nov, tokrat že enaindvajseti letnik, obenem pa načrtujemo tudi že obrise vsebine in zunanje oblike novega. Upoštevati moramo celo vrsto želja, vaših, naših in skupnih ter tako ustvariti podobo, s katero bomo vsi zadovoljni. To pa res ni tako lahko.

V letu 1975 želimo vam vsem, zvestim bralcem in naročnikom naše revije, sodelavcem, zastopnikom in prijateljem veliko sreče, delovnih uspehov in osebnega zadovoljstva.

Srečno 1975

Slovenska izseljenska matica
Uredništvo Rodne grude

Ne morem več brez Rodne grude

Moram priznati, da sem do zdaj Rodno grudo res redno prejemala. Vedno sem je zelo vesela in jo z veseljem preberem. Prosila bi vas, če bi mi jo še naprej tako redno pošiljali, in tudi Slovenski koledar za leto 1975, ker ne morem biti več brez nje. Zelo me spominja na moj rodni kraj.

Pozdravljam vse v uredništvu Rodne grude in vse bralce doma in po svetu.

Pepca Ohman
Adelaide, Avstralija

»Zadovoljni Kranjci« na traku

Moram javiti vsem Slovencem po svetu, da smo dne 20. oktobra letos tukaj v Edmontonu imeli obisk ansambla Zadovoljni Kranjci. Da so res zadovoljni, pove že samo njihovo ime, zadovoljni pa smo bili tudi mi, da so nas obiskali. Jaz sem bil še posebej zadovoljen, saj že dolgo vrsto let nisem imel priložnosti, da bi se dobro zavrtel. Zdaj pa sem se spet naplesal ob zvokih naših Zadovoljnih Kranjcev. Ja, Slovenci smo majhen, ampak tudi vesel narod. Saj najbrž nikjer na svetu nimajo toliko teh zabavnih ansamblov, kvintetov in ne vem kaj še.

Jaz sem zdaj Zadovoljne Kranjce prvič videl in slišal. Vsi so prav luštni

ljudje. Srečen sem, da sem se z njimi srečal in jih poslušal ter jim zaželel sreče še za naprej.

Ves koncert Zadovoljnih Kranjcev sem posnel na kasetni trak. Tega sem že nekajkrat zavrtel in poslušal, pa tudi obiskovalci, ki pridejo k meni, so ga poslušali. Napovedovalec Marjan je pa take mastne pravil, da je bilo dosti smeha in jih ne bom pozabil. Tudi predsedniku našega društva Francu Zrimu se moramo zahvaliti, da je posredoval gostovanje Kranjcev pri nas v Edmontonu. Najlepša hvala tudi Slovenski izseljenski matici v upanju, da pride kdaj k nam še kakšen ansambel.

Franc Kreiner,
Edmonton, Kanada

*Canadian –
Slovene Group
For Cultural
Exchanges*

želi veliko uspehov

in zdravja

vsem rojakom po svetu,

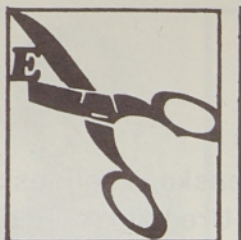
posebno pa še

Slovencem v Kanadi

Miklavc pri Gornji Radgoni

Foto: Miroslav Zajec

kratični republiki, kjer se je srečal z najvišjimi predstavniki političnega, gospodarskega in javnega življenja te države, ter se pogovarjal o medsebojnem sodelovanju, še posebej na gospodarskem področju, ter o mednarodnih problemih.

Kongres slovenskih sindikatov

V prvih dneh novembra je bil v Celju 8. kongres Zveze sindikatov Slovenije, ki je kritično pregledal in obravnaval stopnjo samoupravne organiziranosti pri nas. Eno izmed osnovnih vprašanj, ki je pritegnilo delegate na kongresu, je bilo, kako preprečiti nadaljnje odtujevanje presežnega dela od delavcev. Delegati so poudarili, da mora biti celotni dohodek pod vplivom in nadzorstvom delavcev.

Ena izmed osnovnih nalog sindikatov je prav tako pospeševanje samoupravnega sporazumevanja in dogovarjanja, prek česar naj bi prišlo do boljšega gospodarjenja, višje delovne storilnosti, samoupravnega reda in discipline, kar vse potrebujemo v boju z inflacijo.

Kongresno gradivo je obseženo v 17 sklepkih. Za predsednika slovenskih sindikatov so na kongresu ponovno izvolili Janeza Barboriča.

Slovenska delegacija v ZDA

V novembru je bila na petnajstdnevem obisku v Združenih državah Amerike delegacija slovenske vlade, ki jo je vodil predsednik izvršnega sveta Andrej Marinc. V delegaciji so bili še: Jože Hujs, generalni direktor Iskre, Marjan Osolnik, načelnik urada IS za mednarodno sodelovanje, Metod Rotar, generalni direktor Ljubljanske banke in podpredsednik Gospodarske zbornice Slovenije Rado Dvoršak.

Na povabilo ameriške vlade, v okviru razvoja jugoslovansko-ameriških odnosov, je imela delegacija uradne pogovore s predstavniki zvezne administracije v Washingtonu o večjem sodelovanju na raznih področjih, posebno še na gospodarskem in znanstvenotehničnem. Delegacija je obiskala tudi sedež mednarodne banke za obnovo in razvoj, ki sodeluje pri razvoju cestnega omrežja in turističnih projektov v Sloveniji.

Slovenska delegacija je obiskala tudi Pittsburgh, Cleveland, Chicago in nekatere druge kraje, kjer se je sestala s predstavniki slovenskih izseljencev in njihovih organizacij. V teh mestih se je delegacija pogovarjala tudi o navezavi tesnejših gospodarskih stikov s

podjetji, ki že sodelujejo z našo državo.

Podrobnosti s tega obiska bomo objavili v prihodnji številki.

Pogodba med Cimosom in Citroenom

Po kooperacijski pogodbi bo koprška tovarna Cimos (Citroen-Tomos) prodala letos svojemu francoskemu partnerju za 80 milijonov frankov avtomobilskih delov. Te dele Citroen vgrajuje v vsa svoja vozila, ki jih sestavljajo v Franciji in drugod po svetu. Cimos bo za svoje potrebe uvozil iz Francije za 50 milijonov frankov avtomobilskih delov, tako da bo ustvaril za 30 milijonov frankov deviznega presežka.

Dvestoletnica NUK

Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani je v preteklih dneh svečano proslavila svojo dvestoletnico. To pomembno obletnico ustanove, ki ima velik pomen za slovensko narodnostno samobitnost, so počastili z več proslavami, razstavami in drugimi prireditvami. Pokroviteljstvo nad temi proslavami je prevzelo predsedstvo SR Slovenije.

Dvesto izrednih vlakov

Na sestanku strokovnjakov za načrtovanje železniških voznih redov, ki je bil pred kratkim na Bledu, so se dogovorili, da bo za jugoslovanske, turške in grške državljane, ki so začasno zaposleni v zahodnoevropskih državah, med novoletnimi prazniki zagotovljenih 200 izrednih vlakov, s katerimi bodo potovali na kratek oddih v domovino.

Holiday Inn v Ljubljani

Ljubljanski hotel Union bo investor prvega hotela po licenci Holiday Inn, ki bo zgrajen v Jugoslaviji. Novi hotel bo zgrajen, če bo odobrena lokacija, poleg sedanjega hotela Union, tam, kjer je zdaj unionski vrt. Hotel bo imel 62 dvoposteljnih in 60 enoposteljnih sob, skupno 200 ležišč. Tako bi bilo v celotnem hotelskem kompleksu Uniona 611 ležišč.

Redna linija JAT v Avstralijo

V aprilu prihodnje leto bo letalo tipa boeing 707 Jugoslovanskega aerotransporta odletelo na prvo redno vožnjo v Avstralijo. Doslej je JAT vozil na peti kontinent le čarterske skupine.

Kissinger v Beogradu

Ameriški državni sekretar za zunanje zadeve dr. Henry Kissinger se je 4. novembra ustavil tudi v Beogradu, kjer se je pogovarjal s predsednikom republike Josipom Brozom Titom, predsednikom vlade Džemalom Bijedićem in zveznim sekretarjem za zunanje zadeve Milošem Minićem, v pogovorih pa je sodeloval tudi Edvard Kardelj. Zanimivo je, da je Kissinger med sedemurnim bivanjem v Beogradu opravil kar šest ur uradnih političnih razgovorov.

Dr. Henry Kissinger se je v Beogradu pogovarjal o jugoslovansko-ameriških odnosih in o njihovem nadaljnjem razvoju, o bližnjevzhodni krizi ter o ciprski krizi in o aktualnih gospodarskih problemih, s katerimi se srečujejo obe strani. Ta obisk je bil dobrodošla priložnost, da se utrdijo nekatera sicer že sprejeta načela, na katerih počivajo odnosi med obema državama: predvsem da ostane Jugoslavija suverena, neodvisna in neuvrščena, pripravljenost, da se medsebojni stiki še naprej krepijo in da se uresničijo tudi nekatere konkretne pobude sodelovanja na gospodarskem, kulturnem in na drugih področjih.

Predsednik Tito na Danskem

Predsednik Tito se je ob koncu oktobra mudil na štiridnevem uradnem obisku na Danskem, kamor ga je povabila kraljica Margareta II. Obisk predsednika Tita na Danskem je potrdil, da Jugoslavijo in Dansko povezuje trdno prijateljsko in da imata obe državi veliko skupnih ali sorodnih stališč do najpomembnejših svetovnih dogodkov. Namen predsednika Tita med tem obiskom je bil tudi navezati še tesnejše politične in gospodarske stike s to prijateljsko državo. Danska kraljica Margareta II. je bila tudi povabljen, da obišče Jugoslavijo.

Pogovori v NDR

Predsednik SFR Jugoslavije Josip Broz Tito je bil v začetku novembra na štiridnevem obisku v Nemški demo-

JAT bo vozil v Avstralijo dvakrat na teden, postanki pa so predvideni v Karačiju in Singapuru.

Poplavljenih 400.000 hektarjev

Na Hrvatskem, v Bosni in Hercegovini, Črni gori in Srbiji je bilo ob jesenskem deževju poplavljenih skupno prek 400.000 hektarjev, od česar je bilo veliko polj, s katerih še niso bili pospravljeni pridelki. Velika škoda je nastala tudi zaradi tega, ker zaradi deževja kmetovalci niso mogli posejati pšenice. Letošnji pridelek pšenice v Jugoslaviji je bil rekorden in kazalo je že, da nam v prihodnje tega živila ne bo treba uvažati, račune pa je prekrizalo letošnje vreme. Po vodi je splaval tudi letošnji rekordni pridelek koruze, ki je niso mogli pobrati.

Tujci ostanejo v Švici

Švicarji so se na ljudskem glasovanju izrazili za to, da še naprej ostanejo v Švici tuji delavci. Za to je glasovalo 65 odstotkov volivcev. V Švici je po približnih podatkih tudi okoli 2500 slovenskih delavcev.

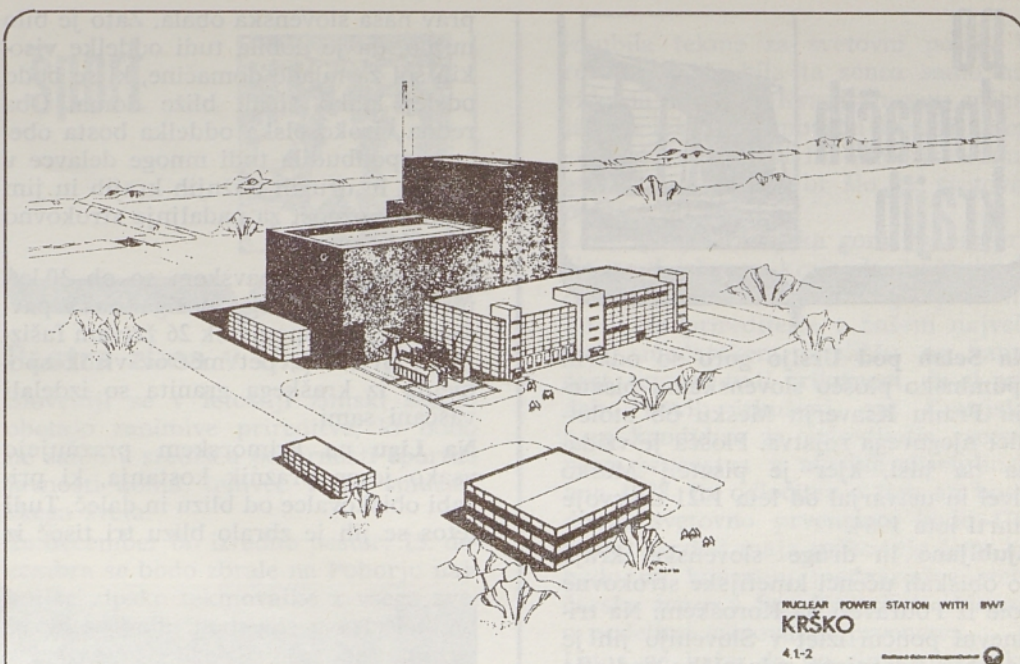
Nota Jugoslavije Avstriji

Zvezni sekretar za zunanje zadeve Miloš Minić je izročil odpravniku poslov veleposlaništva republike Avstrije v Beogradu Rudolphu Bognerju protestno noto. Jugoslovanska vlada je z njo ostro protestirala zoper stalno in sistematično izmikanje avstrijske vlade in njeno zavlačevanje pri izvajanju določil iz državne pogodbe, zlasti tistih, ki se nanašajo na pravice in položaj slovenske in hrvatske manjšine, denacifikacijo in varstvo grobov in spomenikov zaveznikov.

V Sloveniji najvišji dvig proizvodnje

V septembru se je industrijska proizvodnja v primerjavi z lanskim septembrom povečala za 11,6 odstotka. Proizvodnjo je najbolj povečala elektroindustrija — za 19 odstotkov, lesna industrija za 15 odstotkov, industrija gradbenega materiala za 12, kemična industrija za 14, črna metalurgija, industrija nekovin in kovinska industrija pa za 11 odstotkov.

Po republikah je industrijska proizvodnja najbolj narasla v Sloveniji in to za 11,6 odstotka.

Risba bodoče jedrske elektrarne v Krškem

Bor, največje jugoslovansko podjetje

Med 200 največjimi jugoslovanskimi delovnimi organizacijami je 35 slovenskih podjetij, med 130 jugoslovanskimi proizvodnimi organizacijami pa je na prvem mestu rudarsko-topilniški bazen Bor. Na drugem mestu je zagrebška industrija nafte, na tretjem pa rudarsko metalurški kombinat Zenica. Največja slovenska proizvodna organizacija Iskra je na desetem mestu.

Med največjimi jugoslovanskimi proizvodnimi organizacijami so še: Slovenske železarne, Gorenje-Velenje, TAM, Elektrogospodarstvo Slovenije, Ljubljanske mlekarne, Gradis, Hmežad, Sava-Kranj, IMV Novo mesto, Industrija usnja Vrhnika, IMP Ljubljana, Rudnik lignita Velenje in neko podjetje iz Ptuja.

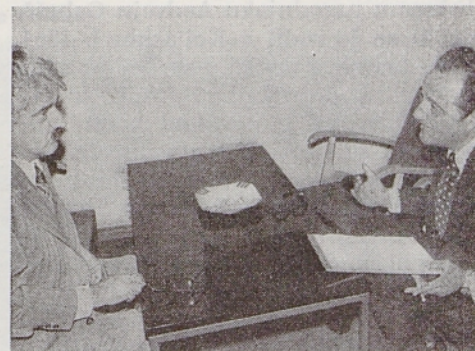
Nov tečaj dinarja

Na medbančnem sestanku, ki je bil 29. oktobra v Beogradu, je bil spremljen tečaj dinarja do konvertibilnih valut, in sicer tako, da so te valute za 7 odstotkov dražje. Ta poseg je bil nujen zato, da je lahko Narodna banka Jugoslavije uskladila ponudbo in povpraševanje na našem deviznem trgu. Devaluacija dinarja je bila nujna tudi zaradi tega, ker je začel v zadnjem času naraščati uvoz, izvoz pa padati. Guverner jugoslovanske narodne banke je ob tem med drugim dejal, da

bomo s tem ukrepom spodbudili izvoz, hkrati pa prisilili uvoznike, da se bodo pri uvozu bolje organizirali. Ta ukrep je tudi spodbuda za večje devizno varčevanje.

Nov tečaj ameriškega dolarja je 17,25 dinarja, kan. dolar znese 17,52 din, DM — 669,99 din, 100 švicarskih frankov — 604,67 din, 100 švedskih kron — 393,95 din, 100 francoskih frankov — 365,61 din, 100 nizozemskih guldnov — 654,92 din, itd.

Jugoslavija je tudi med 30 članicami mednarodnega monetarnega sklada, ki so se odločile za drseči tečaj valute, zato se tečaj dinarja v manjših odstotkih pogosto giblje.

V začetku novembra se je pri predsedniku Slovenske izseljenske matice oglašil Avgust Kollander, lastnik istoimenske clevelandske potovalne agencije, ki nas je seznanil z nekaj načrti za prihodnjo turistično sezono. Omenil je, da bo njihova agencija v prihodnjem letu posebno pozornost posvetila skupinam, ki jih bosta v Slovenijo pripeljala Frank Tekautz iz Minnesote in Eddie Kenik iz Clevelanda. Seveda pa bomo o njihovih načrtih v prihodnje še poročali.

Na Selah pod Uršljo goro so odkrili spominsko ploščo slovenskemu pisatelju Franu Ksaverju Mešku ob stoletnici njegovega rojstva. Plošča je vzdana na hiši, kjer je pisatelj Meško živel in ustvarjal od leta 1921 do svoje smrti leta 1964.

Ljubljano in druge slovenske kraje so obiskali učenci kmetijske strokovne šole iz Podravelj na Koroškem. Na tridnevni poučni izlet v Slovenijo jih je povabilo časopisno založniško podjetje »Kmečki glas« iz Ljubljane. Ogledali so si razne kmetijske, živinorejske in vinogradniške obrate na Gorenjskem in v Slovenskem Primorju.

V Srednjem Lokovcu nad Čepovanom so začeli graditi novo tovarno, ki naj bi začela obratovati v prihodnjem letu. Kovaška obrt v Lokovcu je stara nad dvestopetdeset let in je med tamkajšnjimi prebivalci trdno zakoreninjena. Kovaški obrat v Lokovcu pa obstaja še deset let. Imajo le nekaj zastarelih strojev, sicer pa je večina izdelkov, ki jih je nad 80 vrst, ročno izdelanih ter so zaradi svoje kvalitete zelo iskani. Ko bo stekla proizvodnja v novi tovarni, ki bo zaposlovala nad 100 delavcev, se bo, tako trdno računajo, produktivnost povečala najmanj za štirikrat.

V Novi Gorici imajo tudi alejo zaslužnih mož. Tu je v oktobru Klub starih goriških študentov, ki deluje že enajsto leto, pod vodstvom agilnega Franca Gorkiča, odkril doprnski kip za služnemu narodnjaku Andreju Gabrščku, ki se je rodil v Kobaridu 1. 1864. Bil je učitelj v Gorici, posebej pa se je uveljavil kot urednik, založnik in politik. Odločno je nastopal proti italijanskim in nemškim nacionalistom. Zaradi naprednega delovanja je bil od italijanskih oblasti preganjan in tudi večkrat zaprt, zato se je z družino umaknil pred fašisti v Jugoslavijo, kjer je v Ljubljani umrl 1. 1938. Gabrščkov doprnski kip je odkril 91-letni Jože Sirk iz Gorice, ki je z njim deloval pri goriškem Sokolu.

V Kopru so oktobra slovesno izročili indekse prvim rednim študentom na oddelku strojne fakultete ljubljanske univerze in pedagoške akademije, ki sta letošnjo jesen začela delovati v Kopru. Malo krajev v Jugoslaviji je v razmeroma tako kratkem času doseglo tako vidne gospodarske uspehe kakor

prav naša slovenska obala. Zato je bilo nujno, da je dobila tudi oddelke visokih šol za mlade domačine, ki se bodo odslej lahko šolali bližje doma. Oba redna visokošolska oddelka bosta obenem spodbudila tudi mnoge delavce v Kopru in drugih bližnjih krajih in jim nudila možnost za nadaljnje strokovno izpopolnjevanje.

Na Brjah na Vipavskem so ob 30-letnici okupatorjevega požiga na Vipavskem odkrili spomenik 26 žrtvam fašizma z Brj. Lep, pet metrov visok spomenik iz kraškega granita so izdelali vaščani sami.

Na Ligu na Primorskem praznujejo vsako jesen praznik kostanja, ki privabi obiskovalce od blizu in daleč. Tudi letos se jih je zbralo blizu tri tisoč iz

Novo mesto na razglednicah je bil naslov zanimive razstave, ki so jo ob letošnjem novomeškem občinskem prazniku pripravili in odprli v avlah študijske knjižnice, imenovane po pokojnem pesniku Miranu Jarcu. Za razstavo so zbrali nad štiristo razglednic, ki prikazujejo razvoj Novega mesta od konca prejšnjega stoletja (Najstarejše razglednice so iz l. 1880) do danes. Prav dobro je bil z razglednic razviden napredek Novega mesta skozi desetletja. Iz časa, ko so Novo mesto zasedli okupatorji, pa seveda ni razglednic, zato so jih nadomestili z originalnimi fotografijami. Razstava je bila odprta do konca oktobra.

Veliki Slatnik in zaselek Križe na Dolnjem sta končno dobila vodovod.

Pogled na Sevnico z okoliških hribov. Fotografijo nam je poslala naročnica Anica Kokalj iz Ravensburga v ZR Nemčiji

vseh krajev Goriške, Posočja in celo iz Beneške Slovenije. Razen kostanjeve pojedine je bilo na programu še marsikaj. Nastopil je pevski zbor iz Brd, anhovska godba na pihala, recitatorji in godci iz Beneške Slovenije, med katerimi je posebej navdušil harmonikar Tone Birtič. V sprevedu so se na kmečkih vozovih zvrstile skupine iz Strmeca, Zapotoka, Čolnice, Bajtov, Markičev in Ukanjev-Zelinje, kjer so domačini prikazali trdo kmečko življenje iz preteklosti povezano s prastarimi običaji. Za prikaz kmečkega življenja na Ligu je posebna žirija prisodila prvo mesto vozu skupine kmetov iz zaselka Bajti.

V Podbrjah pod Nanosom obnavlja Zavod za spomeniško varstvo iz Nove Gorice tamkajšnjo cerkev, ki predstavlja enega redkih kulturnih spomenikov svoje vrste. Cerkev je zgrajena v gotško renesančnem slogu in je še ohranila s skrilom pokrito streho, v notranjščini pa ima izredno dragocen »zlato oltar« iz leta 1657, delo goriškega mojstra Angela Sperandija.

Krajevna skupnost Mali Slatnik je za gradnjo prispevala milijon starih dinarjev, podjetje Vodovod iz Novega mesta je dalo na razpolago strokovnjake, vse ostalo pa so prispevali in naredili vaščani sami, ki so poleg izdatnih denarnih prispevkov skupaj opravili pri gradnji vodovoda nad osem tisoč brezplačnih delovnih ur. Tako so s skupnimi močmi prišli do vodovoda.

Na Moti pri Ljutomeru se na Muri vrti le še eno mlinsko kolo. Njegov lastnik je Smodišev Nacek, ki je zadnji med pomurskimi mlinarji, ki se lahko še ponaša, da ima še svoj mlin. Mlin je postavil Nacek skupaj s tarsarskim mojstrom Martinkom Slano pred 29 leti. Seveda ga je moral večkrat popravljati pa tudi menjati mlinsko kolo. Rad ima Nacek svoj mlin, čeprav je zdaj bolj malo mletja zanj. Pa obuja spomine, kako je bilo pred leti. Zelo živahno je bilo pri mlinu, ko so delali »oljovo« (mleli bučno semenje za olje). Tudi precej deklet je prišlo takrat, pa je bilo zabave in smeha. Nackov mlin pa je tudi dru-

gače slaven, saj so ga celo filmali. To je bilo leta 1954, ko so ob njegovem mlinu posneli znan slovenski film »Na valovih Mure«. Takrat so v manjši vlogi posneli tudi Nacka.

V Vrbi na Gorenjskem je skozi vse leto veliko obiskovalcev. Največja privlačnost tega prijaznega gorenjskega naselja je prav gotovo rojstni dom pesnika Franceta Prešerna. V letošnjem letu, do začetka oktobra, je Prešernovo rojstno hišo obiskalo 17.553 otrok in 10.099 odraslih. To je res kar lepo število. Manj obiskovalcev pa ima rojstni dom pisatelja Frana Sal. Finžgarja v Doslovičah pri Breznici. Mor-da zato, ker je kraj bolj odmaknjen. Prešernova in Finžgarjeva rojstna hiša sta odprti za obiskovalce v zimskem času vsak dan dopoldne od 9. do 12 in popoldne od 14. do 16. ure. V Prešernovi rojstni hiši lahko obiskovalci kupijo razglednice, poezije in slike našega največjega pesnika. V Finžgarjevi rojstni hiši pa še lahko kupijo tudi Finžgarjevo spominsko značko, ki jo je izdelal kipar in medaljer iz Radovljice Stane Dremelj.

V Mošnjah na Gorenjskem je spet zaživela dramska skupina, ki bo nadaljevala z dramskim delom, ki je nekoč imelo v tem kraju dolgoletno tradicijo. Petindvajset mladih kmetov, delavcev in študentov sestavlja mošenjsko dramsko sekcijo. Vodstvo je prevzela Vilka Mertelj, izkušena amaterska kulturna delavka, ki je doslej že režirala nad petdeset iger in je zato prejela tudi priznanje — zlato odličje od KPD Svoboda.

Mladi igralci so takoj začeli z vajami za Linhartovo igró Županova Micka, ki jo bodo skušali uprizoriti v kulturnem domu v Mošnjah že decembra ob Linhartovi proslavi.

V Žirovskem vrhu nad Škofjo Loko že precej časa teko preiskave o nahajališču urana. Strokovnjaki ljubljanskega geološkega zavoda so doslej napravili že za okrog 16 kilometrov vrtin v notranjost hriba. Delo ni enostavno, saj uranove rude, katero iščejo, ni moč zaznati kar na pogled, ampak samo na podlagi radioaktivnosti. Po ugotovitvah strokovnjakov spada Žirovski vrh nedvomno med večje, po kvaliteti rude pa med srednje rudnike urana na svetu. Za zdaj pa je na Žirovskem vrhu še dosti neraziskanih področij, ugotovljeno pa je tudi, da pod svojo površino skrivajo uran tudi nekateri predeli v okolici Škofje Loke in tudi nekatera štajerska področja. Investicijski program rudnika urana, ki bo prvi tovrstni rudnik v Jugoslaviji, je izdelan že precej časa. Po tem programu bi skupna investicija znašala 380 milijonov dinarjev. Če bo šlo vse po načrtih, bodo rudnik na Žirovskem vrhu odprli čez tri leta. Zaposlenih naj bi bilo blizu šeststo ljudi.

šport

Pestra zima v Sloveniji

Sloveniji se v letošnji zimski sezoni obetajo zanimive prireditve, ki bodo ne samo v središču pozornosti športne javnosti doma, temveč vsega smučarskega sveta.

Že december bo izredno pester: 15. decembra se bodo zbrale na Pohorju najboljše alpske tekmovalke z vsega sveta, ki se bodo pomerile v veleslalomu za svetovni pokal, že čez pet dni, se pravi 20. decembra, pa bo v Kranjski gori podobno tekmovanje za moške — svetovni pokal v veleslalomu.

Pohorsko tekmovanje za »Zlato lisico«, ki slovi po vsem svetu, ima že nekaj let zapored najvišji tekmovalni rang, zato je ohranilo svoje elitno tekmovanje tudi letos, čeprav je konkurenca krajev, ki se potegujejo za organizacijo največjih smučarskih tekmovanj na svetu, vse večja. Koliko svetovno znanih smučarskih središč v Avstriji, Švici, Franciji, Italiji, ZR Nemčiji pa tudi drugod, kjer si alpsko smučanje čedalje bolj utira pot in postaja zimski turizem ena pglavitnih gospodarskih vej, si zaman prizadeva, da bi dobilo vsaj manj zveneča tekmovanja, če so svetovni pokali oddani takorekoč že vnaprej.

Kranjska gora je bila s svojim tekmovanjem za pokal Vitranc zadnja leta nekoliko v senci, saj je v ostrí mednarodni konkurenci smučarskih središč

izgubila tekme za svetovni pokal. V resnici pa je bila ta senca samo navidezna, saj so v Kranjsko goro prihajali na tekme tekmovalci slovitih imen — svetovni prvaki in olimpijski zmagovalci — kot če bi šlo za svetovni pokal.

Letos pa je Kranjska gora vnovič prišla med izbrane kraje, ki bodo imeli čast prirediti tekme na najvišji ravni. To je za prireditelje v našem največjem smučarskem središču ne samo čast, temveč tudi priložnost, da si pridobijo novih izkušenj, saj Kranjska gora kandidira za prireditelja svetovnega prvenstva v alpskih disciplinah leta 1978. Za odločitev o tem ali bodo dobili svetovno prvenstvo, bodo Gorenjci zvedeli maja prihodnje leto, ko bodo na kongresu mednarodne smučarske zveze v San Franciscu sklepali o podelitvi svetovnega prvenstva.

Letos ne kaže, da bo zima spet tako mila, kot je bila preteklo leto, ko ves december v Sloveniji pa tudi drugod v Alpah ni bilo snega. Nekatera višje ležeča smučišča v Sloveniji so imela že v začetku novembra precej snega in številne obiskovalce. Oba prireditelja tekem za svetovni pokal — Maribor in Kranjska gora — pa sta tudi vnaprej zavarovana za primer, da bo decembra snežna odeja prepičla. Tako v Kranjski gori kot na Pohorju so dobili rezervni termin, se pravi, da bodo tekme prestavili na konec januarja, če decembra ne bo dovolj snega.

Slovenija pa se na zimsko sezono ne pripravlja samo po tekmovalni plati. Povsod se trudijo, da bodo reke smučarjev imele kar največ ugodnosti. Odprli bodo nove objekte, obljublajo, da bodo skrbeli za smučišča, zlasti pa še varnost smučarjev.

Po vsem sodeč se Sloveniji zares obeta pestra smučarska sezona.

Jože Dekleva

Prizor s smučarskega tekmovanja za zlato lisico na Pohorju

Doseženo in pričakovano

Ljudje smo si zelo različni. In prav je, da se mnenja krešejo. Tudi toliko smo si različni, da so uspehi našega dela, ravnanja in odločanja zelo različni. Za jugoslovansko — in vanj vtkano slovensko gospodarstvo — bi prav lahko veljal Rousseauxov stavek, da človek bolj uživa v pričakovanem kot v doseženem. Morda doseženega ne smemo podcenjevati (kot je jugoslovanske gospodarske rezultate nedavno ovrednotilo tudi predsedstvo centralnega komiteja ZKJ): analitični podatki — proizvodnja je bila v prvih osmih mesecih letošnjega leta večja za 10 %, zaposlenost za 4 in storilnost za 5,5 % — so spodbudni, a že ta stavčna zveza kaže na to, da jih ne gre niti precenjevati. Analitični podatki so seveda povpreček seštevka. Nekatere so gospodarili bolje, nekatere slabše. Ponekod so se otepali povsem objektivnih slabosti, druge so lenuhali in čakali papirne odrešitve. Tako je težko odgovoriti na vprašanje, ali smo z gospodarskimi rezultati letošnjega leta (oziroma treh četrtin leta) lahko zadovoljni ali ne.

Gotovo je: kakorkoli že ovrednotimo dosežene gospodarske rezultate — daleč so od pričakovanih. Torej tudi pretiranega uživanja ob njih ni. Na gospodarskem področju je tudi v letošnjem letu precej slabosti, težav in pomanjkljivosti. Nekatere prav gotovo izvirajo iz gluhosti — deseti kongres ZKJ je jasno in glasno zadolžil vse komuniste, naj si prizadevajo spremeniti sedanje odnose pri razpolaganju z denarjem v gospodarstvu — v korist združenega dela in neposrednih proizvajalcev. Ker to ni povsem doseženo, še ni mogel zaživeti samoupravni sistem razširjene reprodukcije — in čeprav ni nihče pričakoval, da bodo spremembe na bolje nastale čez noč, se je vnovič izkazalo, da nam manjka predvsem odločnosti. Ali drugače: znamo se dogovoriti, ne znamo pa se dogovorov držati. Ta nedoslednost se nam je hudo otepala. Včasih tudi tako hudo, da je bil na trgu (ekonomsko) kaznovan tisti gospodarstvenik, ki je dogovore in sporazume upošteval, »pohvaljen« pa tisti, ki je delal ravno obratno.

PLEHKI IZGOVORI

Vidite, na tiste »objektivne pogoje« se izgovarjajo vsi — tisti, ki so dobro gospodarili in so žrtve pretiranega administriranja v samoupravno urejenem gospodarstvu in tisti, ki so slabo gospodarili in rabijo le izgovor, ki bo upravičil njihovo

nesposobnost in neznanje. Vse te mesece smo lahko prebirali številne analize, ki so nam sporočale razloge za nedosežene rezultate. Analize, ki so nakazovale, da nelikvidnost spet narašča, da uvažamo dvakrat več in dvakrat dražje kot izvažamo, da so pogoji gospodarjenja nezanesljivi, da žarišča inflacije in nestabilnosti niso obrzdana (kljub ukrepom, ki so bili za to velevani!), da delitev ne spodbuja dela in delovne ustvarjalnosti, pač pa je prešla na plače, da si v bankah, zavarovalnicah in podobnih ustanovah delijo več kot v gospodarstvu, da so marsikje namenoma prezrli ustavna določila o ustanavljanju temeljnih organizacij združenega dela (ponekod pa so določila prikrojili le toliko, da je bilo na videz vse v redu, dejansko pa so znotraj podjetja ostali stari odnosi), da so odpori tehnomenažerjev še vedno dokaj močni.

Potem se ni čuditi, da od časa do časa na dolgo in široko govorimo o težavah, denimo, v turizmu, zahtevamo državne ukrepe, ki bi nas rešili tuje turistične konkurence in si oddahnemo šele takrat, ko nam pomagajo povsem zunanji razlogi, recimo jim evropski in nepredvidljivi. Turizem je »po višji sili« le zabeležil v letošnjem letu spet enega rekordov... O težavah, nesodobni opremljenosti, izgubah, slabih kadrih in podobnem na železnici smo začeli govoriti šele po tragičnem dogodku v Zagrebu. Na slabosti pri planiranju novih elektrogospodarskih objektov smo postali pozorni šele takrat, ko je bilo treba večkrat prižgati sveče. Na težave rudarjev smo se spomnili takrat, ko je nastopila svetovna naftna kriza in takrat, ko je bila suša.

VLADA — REŠITELJ IN KRIVEC

Včasih tudi ni enotnosti v mnenjih, kako odpraviti povsem vidne slabosti. Medtem ko ponekod povsem upravičeno opozarjajo na pretirano administriranje in vmešavanje države (denimo v izvozu in uvozu, ko je zvezna vlada na hitro sprejela — v strahu pred razmeroma in dejansko precejšnjim zunanjetrgovinskim primanjkljajem — tudi sklepe, ki so gospodarstvu škodovali, oziroma sklepe, ki so spodbujali ravno tisto, kar smo hoteli obrzdati), pa drugod pričakujejo, da bo vse njihove težave rešil zvezni izvršni svet (ker so tega vajeni od prej) in se obračajo nanj in na njegovega predsednika Džemala Bijediča osebno tudi takrat, ko je na dlani, da je rešitev v njih samih. Ne gospodarijo — prosijo za odrešilni zvezni papir, ki naj bi jim pri-

maknil nekaj nezasluženega denarja, ki bi odpravil konkurenco in slabim gospodarjem prinesel mirno spanje. Ko se to ne zgodi, spet kažejo s prstom na isti ZIS in istega predsednika, ki naj bi bil krivec za vse od blokiranega žiro računa, do polnih skladišč slabega blaga.

Tako so torej doseženi rezultati jugoslovanskega gospodarstva hkrati spodbudni in hkrati manjši od pričakovanih. Kako bo drugo leto? Tako za Jugoslavijo kot za vse svetovno gospodarstvo načrtovanje zanesljivih razvojnih smernic za prihodnje leto ni ravno lahka naloga. Svetovna gospodarska kriza in nje kronična spremljevalka inflacija sta vzroka, da ne govorimo več le o »plavajočih tečajih valut«, marveč da »plava« tudi načrtovana stopnja gospodarske rasti, da moramo pričakovati, da se bo med letom marsikaj spremenilo, da se bo treba prilagoditi marsikateri, zdaj še nepredvidljivi, spremembi. Naši gospodarski planerji načrtujejo tudi v prihodnjem letu visoko stopnjo gospodarske rasti. Družbeni proizvod bi potemtakem naraščal za 7,5 %, industrijska proizvodnja naj bi se spet povečala za približno desetino. Kmetijstvo bi po splošnih ocenah lahko napredovalo za 3 %, približno enako tudi število zaposlenih.

DVIG PRODUKTIVNOSTI — ZDRAVILO ZA INFLACIJO

Planerji tudi pričakujejo, da naj bi se v Jugoslaviji za desetino povečal realni obseg investicij. Že zdaj zastavljajo vprašanja, ali ne bo teh visokih stopenj gospodarskega napredka, stopenj, ki bi nedvomno ustrezale tudi Rousseauxovem »pričakovanem uživanju«, pretirano razvrednotila inflacija. Do zdaj smo bili glede te kronične bolezni gospodarstva sposobnejši v diagnozah kot v terapiji. Uporabljali smo vrsto zdravil, a smo se premalo disciplinirano zdravili. Ko gre za našo domačo notranjo inflacijo, smo zdavnaj spoznali, da je iskati nje vzroke v preskromni produktivnosti, skromni učinkovitosti gospodarjenja, nerentabilnosti (prenekaterih) naložb in v previsokih stroških proizvodnje. Zdravilo naj bi bilo na dlani — več delovnega napa, bolj organiziranega, več discipline; bolj in dosledneje nagrajevanje dobrih delavcev, dobrih organizatorjev proizvodnje na eni in dosledneje kazni za malomarne, za nevestnost in pretirano lagodnost na drugi strani.

Nagrajevanje — ki je v Jugoslaviji pionirsko urejeno s samoupravnimi sporazumi o delitvi dohodka in osebnih dohodkov — je tista čer, hkrati pa tudi priložnost za zdravljenje domače inflacije. Uravnilovka, o kateri so, ob nujnem ukrepu povečanja osebnih dohodkov najslabše plačanim delavcem, toliko pisali in modrovali, bi se morala umakniti novim sporazumom, v katerih bo dovolj prostora za ustrezno nagrajevanje strokovnjakov in organizatorjev proizvodnje, torej ljudi, ki naj bi spodbudili zvišanje produktivnosti. Do kod lahko seže absurdnost nekaterih predpisov naj pove anekdota o županu, ki je rad pojamljal takrat, ko je »njegova« občina preskočila zakonsko določeno mejo med razvitimi in nerazvitimi. Z zavistjo je gledal k sosedu, ki je ostal »manj razvit« in zato dobil »velike denarce« iz republiške blagajne.

Še ena je bolezen jugoslovanskega gospodarstva. Sistem in politika cen je eden najbolj protislovnih in zahtevnih sistemskih, družbenopolitičnih in ekonomsko občutljivih kompleksov, ki je tudi tesno povezan s sistemom planiranja razširjene reprodukcije, z razvojno politiko. Tako je zapisal podpredsednik slovenske vlade Zvone Dragan. Osnovne slabosti obstoječega sistema je razmejil: nerazvit sistem družbenega dogovarjanja, samoupravnega sporazumevanja; neustrezno definirani kriteriji za oblikovanje cen in močno administriranje. Statistika mu da prav. Iz meseca v mesec lahko beremo ne preveč spodbudne vesti o nezadržnem naraščanju cen, o spreminjanju odnosov med posameznimi gospodarskimi vejami, kar seveda spet zahteva novo »prilaganje«. Potem se ne smemo čuditi, ko ugotavljamo, da so cene na domačem trgu zdaleč prebile prej določene okvire in da iz meseca v mesec ugotavljamo nove skoke.

Napak bi bilo, ko bi le črnogledo seštevali in naštevati slabosti, napake in nedoslednosti. Dosežena stopnja gospodarske rasti v letošnjih osmih mesecih, prodor naše industrije na tujih trgih, nedeljena priznanja, ki jih v tujini žanjejo naše delovne organizacije in še marsikaj — to je spodbuda za naprej. Naš občan živi dobro in živel bo bolje. Vsi pogoji so za to. Ustava in zakoni samoupravne socialistične družbe so porok, da bo naš občan lahko sam gradil svoj jutrišnji dan, da si bo sam rezal svoj kos kruha. Temne sence smo nalašč počrnili: zato, da opozorimo nanje, zato, da pokažemo kaj je treba odpraviti, kaj popraviti, kaj spremeniti in kaj dopolniti. Človek naj ne bo pretirano skromen ob uspehih. A naj ne bo niti pretirano samozaverovan. Oboje škodi. Zavedati se je treba, da po deževnem dnevu vedno posije sonce.

Ivan Vidic

V trgovini — foto: Joco Žnidaršič

»Vse najboljše v novem letu — pa dobre koline!«

Najdražja noč v letu je navadno razprodana že v prvih decembrskih dneh. Ljudje so za zadnji večer v letu in za zmečkano novoletno jutro pripravljene žrtvovati hotelski industriji več kot veliko. Večina ljudi pa se ne zmeni za silvestrske menije in za hrup zabavnih orkestrov, ki sodi zraven. Praznične dni bodo preživel po starih šegah. Od obilja šeg in običajev, povezanih z novoletnimi in božičnimi dnevi, se jih je nekaj ohranilo tudi še v naš čas. Šege, ki so nastajale že v pradavnini, so delno prvine čaščenja rajnih, delno pa so nastale z namenom magično vplivati na rodovitnost zemlje v prihodnjem letu (Vilko Novak: Slovenska ljudska kultura, 1960, str. 217).

Nekaj šeg se je ohranilo tudi v mestih. Če drugega ne, je na Silvestrov večer na mizi praznično kosilo. Tam pa, kjer so otroci, ne manjka niti božična ali novoletna jelka ali smrečica. V kmečkem okolju pa so že od nekdaj postavljali jaslice.

Poglejmo si na nekaj primerih, kako so se stare novoletne šege ohranile v nekaterih odmaknjenih gorenjskih krajih. Stopimo najprej v vasico Zgornji Okrog pri Motniku v Tuhinjski dolini. Vasica leži visoko gori pod Menino. Do Kamnika imajo Okrožanci celih devetnajst kilometrov. Večina vaščanov hodi na šithe, le malokatera kmečka hiša je še brez delavske službe.

Vaščani še pomnijo staro izročilo o izvoru imena vasi. Zgodba sega v temni srednji vek, ko je po Ljubljani strasila kuga. Nekaj Ljubljančanov naj bi se bilo zateklo sem gor in vso vas ogradilo pred zvermi. Ograja je bila postavljena okrog in okrog vasi — tako so začeli imenovati vas kar Okrog.

Potrkamo na vrata Poljanškovih, kmečke družine, ki premore kar tri generacije. Tri generacije v eni hiši — to je lepa priložnost, da se stare šege prenašajo na nove rodove. Dobršen del šeg, ki jih je poznal stari oče sedanjega gospodarja, je njegov oče že opustil. Mladi gospodar jih bo opustil še več, »ker želi biti s časom«. Ko je govor o praznikih in praznovanju, zavije vso stvar na šaljivo: »Praznujem raje, kot delam. Pozimi praznujemo tudi ob delavnikih, poleti imamo praznik le, kadar nam nagaja dež.«

Luč gori vso noč

In že smo sredi pogovora o prazničnih dneh. Postavljanje božičnega drevesa in jaslic je delo mlade gospodinje Ivanke. »Na drevo obesimo enake stvari kot po mestih, bučke, svečke in piškote,« pove. Drevo bo krasilo hišo do Treh kraljev.

Na božični večer, na Silvestrov večer in na večer pred Tremi kralji poznajo

še kajenje. Ob teh večerih vrže gospodar v lonec žerjavico in kadilo, na žerjavico položi zlomljene »žegnane leskove in maščeve šibe«. Pokadi po vseh prostorih v hiši in hlevu. Pravi pomen tega opravila je bil nekoč v preganjanju škodljivih duhov. Tega pomena pa se dandanes ne zavedajo več.

Na božično noč Poljanškovi bede do polnoči, tako kot vsi okroški kmetje, nato pa gredo v dolino k polnočnici. Ko se vrnejo, gredo spat, vendar pustijo goreti v hiši luč vse do jutra. Sedaj gori električna žarnica, nekoč je morala goreti voščenska, še prej so na ognjišču žgali panj. Ta stari običaj je v zvezi s spominom na pokojnike. Če bi luč ugasnila, bi to pomenilo, da bo prihodnje leto nekdo v hiši umrl. Nekdanji pomen običaja je že zbledel. V Okrogu vedo le še to, da mora luč goreti vso noč.

»Božični kruh« so pri Poljanškovih že opustili, tako kot drugod. Stari oče sedanjega gospodarja pa je še dal na božični večer v pehar različne vrste žita, na vrh pa je položil majhen hlebec kruha, ki so mu rekli poprtnik. Božični kruh so nekdaj poznali po vsej Sloveniji. Poimenovali so ga z najrazličnejšimi imeni: božičnik, župnik, župnjak, mižnak, mižnik, pomižjek, stalnik, močen kruh, povstovjek, bobov ded, kuc kruh. Ta kruh je bil znamenje bogastva, ki so si ga želeli za naslednje leto.

Na božični večer spečen poprtnik je hišni gospodar zrezal na kose šele na dan Treh kraljev. Vsak član družine je dobil po en košček pa tudi vsaka žival v hlevu. Žito pa je gospodar vrgel iz peharja v tiste skrinje, iz katerih ga je bil vzel — da bi bilo polje rodovitnejše.

Medtem ko pri Poljanškovih čakajo na polnočnico, »špilajo karte, duraka«. Pri tem jim pomagajo tudi nekateri sosedje. V dolgih zimskih večerih se tudi drugače radi zabavajo s kartami. Od iger poznajo še domine. Sicer pa ženske najpogosteje pletejo, moški pa delajo koše. Tudi kolovrat je še živ. Pri hiši je nekaj ovac pa si volno napredejo sami.

Še ena navada je že opuščena. Do zadnje vojne so hodili po hišah na staroga leta dan koledniki. Oglasili so se pri sleherni okroški hiši in zaželeli sreče v novem letu. Gospodar jim je dal nato kak pehar žita ali pa denar.

Značilna kmečka domačija v Bukovici v Selški dolini

Boljši kruh za praznike

Za praznike so na mizi boljše jedi. V tednu pred božičem zato obvezno zakoljejo prašiča. Na božični mizi so zato krvavice, ne sme pa manjkati orehova potica. Včasih so na ta dan skuhali tudi suhe hruške. Sedaj so na to že pozabili.

Tudi za Tri kralje so nekoč spekli boljši kruh. Ob navadnih dneh so jedli le črn, ječmenov kruh. Sedaj potrebe po »boljšem kruhu« ni več.

Ob opuščenih navadah se rojevajo nove. Če ne zapade previsok sneg, gre mladi par silvestrovat v dolino, v gostilno, kjer je tudi ples. To je redka priložnost, ko se vidijo mlajši kmetje iz vseh teh vasi skupaj. Stari par pa tudi na ta večer ostane doma z otroki. Prazniki so tudi čas obiskov. Otroci starih staršev, ki živijo v Kamniku, v Dobu pri Domžalah in v Rimskih Toplicah, pridejo za praznike redno pogledat, kako živita starša. Z voščilnico ali razglednico pa se oglase tudi sorodniki, ki so se raztepli po svetu. Tako pride v Buštinovo hišo na Okrogu pred Novim letom pošta iz Švedske in iz Nemčije, kjer imajo sorodnike. In končno si družina na novoletno jutro zaželi srečo drug drugemu. Nekoč je veljalo, da na novoletno jutro ni dobro srečati najprej žensko. Ženska naj bi prinesla nesrečo, moški pa srečo. Danes na to ne dajo nič več. Menijo, da bi bile takšne marnje znamenje zaostalosti.

»Otepanje« v Bohinju

Zanimiv in prijazen novoletni običaj, ki mu pravijo »otepanje«, se je vse do današnjih dni ohranil tudi v bohinjskih vaseh. V Stari Fužini pri Srednji vasi je ta običaj v navadi na Silvestrovo, v Studoru pa ga opravijo že na dan svetega Štefana.

V izrazito kmečkem Studorju se zberó vsi fantje, ki so še ledik. V Studorju so oblečeni v vsakdanje obleke, v dru-

Zima v Studorju

gih vaseh pa se namaškarajo v kožuhe. Edini studorski fant, ki obleče kožuh, je mer. Mer je navadno najstarejši fant. Še pred leti je bil mer Janez Andrejev, ki je opravljal to častno dolžnost celih trideset let. Umril je kot fant, star skoraj osemdeset let. Sedaj v vasi ni starega fanta, pa ga je nadomestil mlad.

Zbrani fantje gredo od hiše do hiše in že na pragu lepo voščijo: »Vse najboljše v novem letu. Pa dobro koljite!«

Harmonikar, ki ga imajo s sabo, ves čas igra poskočne, mer si v svojo knjigo brž zapiše, če je pri hiši kak deklič, goden za možitev. Fantje pa nastavijo vrečo za klobase, če pa je dobra hruškova letina in se je tistega leta nakuhalo kaj prida domačega žganja, nosijo s seboj tudi »zaberprunarco« (poldrugolitrsko zeleno steklenico).

Fantovsko družino ljudje radi sprejmejo in še raje prijazno voščilo. Če pa fantje kako hišo zgreše, so ljudje prizadeti. Zgreše pa jo za kazen, če je kdo izmed domačih prejšnje leto čeznje zabavljal.

Zvečer se vsi otepopci zberó na sirarni, tam imajo svoj prostor. Preštejejo klobase in če jih je veliko, jih nekaj prodajo in kupijo vina. Nekaj pa jih skuhajo.

Potem gredo po dekliče — za ples. Vsak, ki ima kje kaj ogledanega, gre svojo iskat.

Včasih so se tega običaja udeleževali vsi domači fantje, sedaj pa se nekaterim zdi stari običaj že bolj fehtarija. Stari pravijo, da je šlo včasih tudi za to, da fantovska veselica ni preveč stala. To so bili časi, ko je bila klobasa še nekaj vredna. Sedaj pa imajo domači fantje pri šestnajstih, sedemnajstih letih že službo in denar. Bolj jih mikajo zabave, ki jih zvabijo v bohinjske hotele. Tudi za studorsko prijazno fantovsko novoletno voščilo lahko rečemo, da se mu ne piše več dosti let.

*

Od številnih starih božičnih in novoletnih šeg jih je torej ostalo le še nekaj, ponekod več, ponekod skoraj nič. Le praznično obložena miza je ostala še povsod. Desetletje, v katerem so se ljudje trudili za tehnične dobrine tega sveta — za avtomobile, za hladilnike, pralne stroje, pomivalne stroje, za televizijske sprejemnike in za modernizacijo stanovanj, če že ne za nova stanovanja, starim šegam ni bilo naklonjeno. Sedaj, ko je prva potrošniška mrzlica že presežena, ljudje spet čutijo, da jim manjka družabnosti. Zato ponekod stare šege tudi umetno obujajo k življenju. V Hotavljah v Poljanski dolini so prizadevni vaščani v želji po domači družabnosti pred leti zasadili celo lipo, pod lipo so postavili kamnito mizo, okrog mize pa so iz okroglega lesa naredili sedeže. Lipa je do zdaj že kar krepko zrasla. V njeni senci se radi ustavijo tudi turisti.

Janez Kajzer

Pletarska družina iz Reteč pri Škofji Loki

Velikansko sidro, simbol slovenske obale — zdaj kot spomenik na ljubljanskem Trgu revolucije

Slovenski pomorščaki praznujejo

Sredi mestnega hrupa in vrveža na Trgu revolucije v Ljubljani tiho počiva veliko sidro, obkroženo z jatami golobov. Tisoči mimoidočih ga vidijo vsak dan, toda gotovo je med njimi le neznansko malo tistih, ki pomislijo na to, kaj predstavlja. Zakaj tisto, česar simbol je — slovensko morje — je od njega oddaljeno dobrih sto kilometrov. Sem, v središče glavnega mesta Slovenije pa so ga pred devetnajstimi leti pripeljali delavci slovenskega pomorskega podjetja Splošna plovba Piran.

Od takrat, ko so ustanovili Splošno plovbo in smo Slovenci takrat prvič dobili tudi svoje pomorsko podjetje, je zadnje dni letošnjega oktobra minilo dvajset let. Ustanovili so ga nedolgo po tistem, ko smo dokončno vendarle dobili območje slovenske jadranske obale, ki je po osvoboditvi predstavljalo tako imenovano cono B Svobodnega tržaškega ozemlja. Dvaindvajsetega oktobra 1954 je tedanji okrajni ljudski odbor Koper z odločbo 5636/1 ustanovil Splošno plov-

bo Piran. Letošnjega avgusta pa je poteklo devetnajst let od takrat, ko so novoustanovljeno pomorsko podjetje konstituirali in ga registrirali pri okrajnem sodišču v Kopru.

Začetki našega pomorskega podjetja so bili skromni, saj je imelo le nekaj majhnih pa zastarelih ladij. Prva slovenska ladja, s katero je Splošna plovba začela pred dvajsetimi leti pluti po svobodnem, slovenskem morju, je nosila ime po korenjaku iz Levstikove povesti, Martinu Krpanu. Njena posadka je štela dvajset članov. Celotni kolektiv Splošne plovbe Piran pa je takrat imel okrog sto članov, ki so si prizadevali, da bi z zastarelimi in izrabljenimi ladjami postavili temelje čvrstemu pomorskemu podjetju. To, seveda, ni bilo lahko, in piranski pomorščaki so na svoji dvajsetletni plovbi naleteli na mnoge čeri.

Kljub neštetim težavam in vmesnim neuspehom pa so se Splošni plovbi pogosto nasmehnili tudi uspehi. In tako je edino slovensko podjetje, ki se ukvarja s po-

morskim prevozom, v dvajseto leto svojega obstoja kakor simbolično priplulo z dvajsetimi modernimi ladjami, katerih nosilnost je prav tako dvajsetkrat večja od nosilnosti tistih ladij, ki jih je premoglo leto 1954.

Ladje, s katerimi je piranska Splošna plovba zaplula leta 1954, so skupaj premogle dobrih 12.000 BRT nosilnosti. Njih nabavna vrednost je znašala vsega okrog 250.000 dinarjev. Z njimi je takratni kolektiv, ki je v 1954. letu štel v poprečju 116 članov, dosegel okrog 1,4 milijona dinarjev celotnega dohodka.

Iz leta v leto pa se je moč ladjevja Splošne plovbe večala. Hkrati se je tudi vse bolj krepil delovni kolektiv. Dve leti po skromnih začetkih so piranski pomorščaki premogli že ladje s skupno 66 tisoč BRT nosilnosti, v svojem kolektivu pa so imeli že več kot 430 delavcev ter so tako v letu 1956 ustvarili že dobrih 21 milijonov dinarjev celotnega dohodka.

Štiri leta pozneje, torej leta 1958, so njihove ladje imele že dobrih 25 tisoč BRT nosilnosti, število zaposlenih je preseglo 680, celotni dohodek pa je znašal nekaj manj kot 31,5 milijona dinarjev.

Še posebno velik skok v moči ladjevja predstavljata naslednji dve leti. Leta 1960 je piransko pomorsko podjetje premoglo že ladje, katerih skupna nosilnost je presegala 137 tisoč BRT nosilnosti. S temi ladjami je delovni kolektiv, ki se je v dveh letih okrepil le za petindvajset članov, ustvaril v letu 1960 kar več kot dvakrat toliko celotnega dohodka, kot v letu 1958, ali dobrih 65 milijonov dinarjev. Z vse modernejšimi ladjami je vse

bolj rasla tudi delovna storilnost piranskih pomorščakov.

Splošna plovba Piran se je tako iz leta v leto vse bolj razvijala v uspešno, moderno pomorsko podjetje. Na tej svoji razvojni poti je vmes tudi naletela na velike težave. Do le-teh je prihajalo zlasti zaradi vmesnih kriznih obdobij na svetu, saj je bila Splošna plovba kot pomorsko podjetje, katerega ladje so plule po vseh svetovnih morjih, ves čas v marsičem odvisna od svetovnega gospodarskega in političnega položaja.

V nemirnih gospodarsko-političnih vodah šestdesetih in začetka sedemdesetih let so ladje piranske Splošne plovbe plule na dolgih linijah za Južno Ameriko, zahodno obalo Afrike in okrog sveta. Linijo za Južno Ameriko so piranski pomorščaki nato sčasoma opustili, medtem ko so se vse večkrat podajali zlasti na zahodno-afriško obalo. Vse večji pomen pa so iz leta v leto dobivale v poslovanju Splošne plovbe ladje, ki jih je podjetje dajalo, pa tudi jemalo v najem. O vse večji

uspešnosti poslovanja slovenskih pomorščakov najbolj zgovorno pričajo številke za petletno obdobje med letom 1969 in 1973.

Leta 1969, na primer, je imela Splošna plovba na liniji za zahodno Afriko in za prevoz hlodovine od tam zaposlene ladje z več kot 52 tisoč BRT prostornine in okrog 62 tisoč DWT nosilnosti. Z njimi je naredila dobrih 1,2 milijona tonskih milj in prepeljala za dobrih 270 tisoč m/t tovorov. Leta 1973 pa je na tej liniji zaposlila ladje s skupaj skoraj 80 tisoč BRT in skoraj 108 tisoč DWT, naredila z njimi 2,3 milijona tonskih milj in prepeljala 469 tisoč m/t tovorov.

Medtem ko je poslovanje na liniji okrog sveta zabeležilo v letih 1969—1973 le manjše premike, pa pri prosti plovbi in ladjah, ki jih je dala Splošna plovba v najem, lahko vidimo velik porast: namesto 60 tisoč BRT prostornine in 86 tisoč DWT nosilnosti ter 3,3 milijona tonskih milj in 789 tisoč m/t količine tovora v letu 1969 skoraj 93 tisoč BRT prostornine in 144 tisoč DWT nosilnosti ter 4,5 milijona tonskih milj in kar 1,12 milijona m/t prepeljanega tovora v letu 1973. Od leta 1969 dalje je piranska Splošna plovba tudi jemala v najem vse več ladij. V letu 1969 so te ladje premogle nekaj manj kot 16 tisoč BRT in slabih 24 tisoč DWT; z njimi je opravila 572 tisoč tonskih milj in prepeljala 92 tisoč m/t tovora. V letu 1973 pa so najete ladje imele že 63 tisoč BRT in 95 tisoč DWT, z njimi je dosegla Splošna plovba 2,3 milijona tonskih milj in prepeljala 574 tisoč m/t tovora.

Sicer pa o porastu poslovanja Splošne plovbe Piran najzgovorneje pričajo rezultati, ki jih je slovensko pomorsko podjetje doseglo od začetka svojega poslovanja pa do danes. Ker letošnje poslovno leto še ni zaključeno, se bomo poslužili podatkov iz leta 1973. Če le-te primerjamo s podatki iz leta 1954, torej prvega leta poslovanja Splošne plovbe, lahko ugotovimo med drugim naslednje: Splošna plovba je nosilnost svojih ladij v devetnajstih letih povečala za dvajsetkrat; nabavna vrednost njenih ladij je bila konec leta 1973 okrog 4.200-krat tolikšna, kot leta 1954; podjetje je lani zabeležilo celotni dohodek, ki je okrog 470-krat višji, kot tisti v letu 1954; število zaposlenih je bilo lani približno desetkrat tolikšno, kot devetnajst let poprej.

Če vse te podatke soočimo med seboj, lahko opazimo ne samo to, da se je Splošna plovba Piran v dveh desetletjih razvila v uspešno pomorsko podjetje in da se je temu primerno tudi modernizirala, marveč tudi to, da je s to modernizacijo v njej vse bolj rasla tudi delovna storilnost. O tem pričajo številke o porastu nosilnosti ladjstva na eni in nižji porast števila zaposlenih na drugi strani. Splošna plovba Piran kot vrata Slovenije na svetovna morja pa je s svojim delom izredno velikega pomena tudi za svoje

Ko so letos poleti julija in avgusta obnavljali zagrebško letališče Pleso, so tista letala, ki sicer pristajajo na njem, »gostovala« na Brniku. Ljubljansko letališče je zato v teh mesecih doživelo vrvež in promet, kakršnega sicer še dolgo ne bo imelo.

Sprva so se sicer nekateri črnogledci bali, da bo zaradi znenada tako naraslega prometa na tem letališču prav gotovo prišlo do neštetih težav. Toda letališki delavci, ki so jim na pomoč priskočili tudi njihovi zagrebški kolegi, so s svojim vestnim in neumornim delom preprečili, da bi bilo kar koli narobe.

Brnik bo daljši in varnejši

Poletni vrvež je minil, zagrebški Pleso so obnovili in odprli, in letališče Ljubljana-Brnik spet živi dalje svoje »normalno« življenje. Poletna huda obremenitev pa je Brničanom ne le prinesla vrsto delovnih izkušenj, marveč tudi pokazala, da je brniška vzletno-pristajalna steza za moderni letalski promet prekratka, in tudi to, da je njena osvetlitev že dokaj zastarela.

Na Brniku so se lotili novih načrtov. Stezo bodo podaljšali za tristo metrov in tako bodo na tem letališču lahko pristajala tudi največja letala: celo takšna, ki jih še ni v prometu, marveč jih letalske tovarne šele preskušajo.

Poleg povečanja letališke steze — zanjo jim je republika že namenila trinajst milijonov novih dinarjev — pa se bodo na Brniku lotili tudi obnove osvetlitve pristajalne steze. Sedanji sistem svetlobnih oznak so namreč postavili pred enajstimi leti in so ga preračunali na takratne hitrosti pristajanja letal. Pristajalna hitrost pa se je s takratnih 130 do 160 kilometrov na uro premaknila na sedanjih 230, pa

zato takšna osvetlitev steze danes ne more več biti povsem varna.

Z obojim, s podaljšano vzletno-pristajalno stezo in z novim sistemom osvetlitve bo brniško letališče postalo povsem varno za pristajanje vseh letal in v vseh, tudi najbolj neugodnih vremenskih pogojih. S temi modernizacijskimi posegi pa bodo brniškemu letališču tudi omogočili, da mu bodo mednarodno priznali status letališča druge stopnje.

Za letališče Ljubljana-Brnik je takšen status velikega pomena, saj gre za edino slovensko javno civilno letališče s sodobno navigacijsko letališčno opre-

mo. To letališče ima že danes redne potniške linijske povezave z domačimi letališči (Beograd, Split, Dubrovnik, Sarajevo, Pulj) in s tujino (Frankfurt, Zürich, Pariz, London, Amsterdam), veliko pa je na njem tudi čarterskega prometa. Zlasti zadnja leta močno narasča čarterski turistični promet, ki bo v nekaj letih brzkone prerasel linijskega. Medtem ko je leta 1966 potovalo prek Brnika okrog 120 tisoč letalskih potnikov in leta 1972 več kot dvakrat toliko (265.000), predvidevajo za leto 1985 okrog 1,2 milijona, za leto 2000 pa kar 3,5 milijona potnikov. Močno pa bo narasel tudi tovarni promet. Programi razvoja predvidevajo, da se bo letališče Ljubljana-Brnik razvilo v mednarodno kontinentalno letališče, ki bi zlasti krepilo tovarni promet. Namesto sedanjih 1.300 ton naj bi tako v letu 1985 prepeljali prek njega 88 tisoč ton, leta 2000 pa kar okrog 368 tisoč ton blaga. Podaljšana vzletno-pristajalna steza in njena obnovljena osvetlitev sta nov korak na obetavni razvojni poti slovenskega letališča.

J. O.

bližnje okolje, za piransko občino. Zato velja zapisati, da je danes to najmočnejša gospodarska organizacija v tej občini. Njen celotni dohodek predstavlja domala polovico ali natanko 44,6 odstotka celotnega dohodka občine.

Pred piranskim pomorskim podjetjem, ki povezuje našo deželo z vsem svetom pa je tudi obetavna prihodnost. Predvidevanja kažejo, da bo prevoz naših pomorščakov po morju že prihodnje leto dosegel 2,4 milijona ton (za primerjavo: leta 1971 je znašal 1,34 milijona ton). Kot je videti iz programov razvoja našega pomorskega gospodarstva, se bodo

prevozne zmogljivosti naših ladjarjev močno povečale: medtem ko so njihove ladje premogle lani okrog 230.000 BRT prostornine, jih bodo leta 1985 predvidoma premogle okrog 333.000, kar bo predstavljalo desetino prostornine celotne jugoslovanske trgovske mornarice. Pot do takšnega povečanja pa nedvomno ne bo lahka, saj se celotno jugoslovansko pomorstvo že nekaj časa ubada s težavami, da mora svoje ladje graditi v tujih ladjedelnicah ali jih kupovati na svetovnem trgu, medtem ko naše ladjedelnice delajo ladje zvečine za izvoz.

Jože Olaj

Velikan kiparske miniaturre

Obisk pri mojstru medaljerju Vladimiru Štovičku

Stari grad v Leskovcu pri Krškem, siv in mračen, izžareva starost, preteklost in zgodovino. Kostanji pred njim se zato zdijo lepši; sveži so, kot je sveža trta, vsa zelena in pristrižena, podobna velikanski veži.

Potrkal sem na vrata nekdanje grajske kleti. Vrata so se sama odprla. Pozdravil me je zamišljeni Valvasor, dekle, ki kleči v kamnu, in na desetine drugih kipov. Obstal sem presene-

Auerspergu in je bil oskrbnik turnške graščine. Bilo nas je šest bratov in sestra. Jaz sem bil najstarejši.«

V šolo je hodil v Leskovec, v meščansko v Krško, šolo za umetno obrt pa je obiskoval v Ljubljani. Doma so govorili češko, zato mojster še danes pojoče govori.

»Leto dni pred prvo svetovno vojno sem odšel v Prago. Na likovni akade-

ral sem delati tudi kot navaden delavec. Vozil sem glino. Bil pa sem neizmerno srečen, da sem se lahko usposabljal ob takšnih imenih, kot sta bila tedaj Antoin Bourdell in Raymond Delamarre.«

Vse življenje je bil nemiren. Nemiren ne samo v svojem delu in hotenjih, ampak tudi v življenju, ki ga je hotel polne dlani in ga je zato zajemal z obema rokama. Podrobno se je seznanil s Francijo, Italijo, Egiptom, Grčijo, Nemčijo in Avstrijo.

Nenadoma se je spomnil matere.

»Veste, moja mati je bila dobra amaterska slikarka. Prav tako stari oče. Očetov bratranec pa je bil slaven češki slikar po imenu Marolt.«

Mojster me je pohvalil, da imam močan glas. Ker je že od mladega malce naglušen, me je prav dobro slišal.

»Veste, ta samota, v kateri sem živel in še živim, mir okoli mene, če pomislim zdaj, mi je dobro dela. Če je človek na ta način sam, se veliko ukvarja sam s seboj in s tistim, kar občuti. Prisluhne svojemu srcu.«

Pogladil si je brado. Vsakdo rad pogladi brado, če jo ima. Mož je odlično ohranjen. Kožo na licih ima napeto kot mladenič.

Mojster je bil dvakrat poročen. Hčerka iz prvega zakona je šla po njegovih stopinjah, kiparka je, hčerki iz drugega zakona, ena stara deset let, druga devet, pa sta še brezskrbni deklici. Sprehodila sva se po njegovi delavnici. Vse stene so polne medalj. Izgibava se kipom.

Tukaj je sad desetletij. Portret pri portretu. Skoraj sami znani obrazi. Vse njegove plakete so oblikovane naravno, precizno in premišljeno. Blaga svetloba je zadostna, da v tej plastiki poudari lirsko melodičnost kompozicije, njen nežni, krhki grafizem. Otroški in ženski portreti so motivi, v katerih se najbolj celovito odraža čustvenost tega velikana kiparske miniaturre, njegova človeška prostodušnost, njegova ljubezen do življenja in volja do dela.

Mojster Vladimir Štoviček mi je nato povedal preprosto resnico:

»Medalja ni tako enostavno delo. Medalja je težja kot portret. Med kolegi velja pravilo, da veljata dva portreta za eno medaljo.«

Mojster dela plaketo sedem do deset dni, včasih tudi več. Če jo dela po živem modelu, mora ta pozirati najmanj dvanajst ur.

Vladimir Štoviček v svojem »grajskem« ateljeju

Foto: M. S.

čen in vzradoščen. Bil sem sredi kiparjeve delavnice, na prizorišču, kjer že nekaj desetletij dela in ustvarja veteran jugoslovanskih medaljerjev Vladimir Štoviček.

»Dober dan, mojster Štoviček!«

Pohitel mi je naproti. Le nekaj korakov je napravil, pa sem lahko ugotovil, kako je vse na njem belo in kako se vse to belo svetli. Beli lasje, brki, brada. Zasanjan pogled se je svetil, lica so se mu svetila in nasmehek se je svetil.

Prostor je bil poln vonja po jabolčniku in svežem kruhu.

Vladimir Štoviček je bil rojen v Boštanju, starši pa so iz Češkega.

»Že dolgo sem na svetu. Star sem devetinsedemdeset let. Moj oče je bil tukaj gozdar. Služboval je pri grofu

miji sem začel spoznavati znane češke umetnike in se od njih učiti.«

Nanj je usodno vplival profesor Otakar Španijel. Kiparstva sicer ni zamarjal, a vedno bolj ga je pritegovalo medaljerstvo.

Opazil sem, da se nič kaj rad ne ozira v preteklost. Nekako površno je brskal po njej. Preskakoval je po več let.

»Zame je predvsem važen ta dan, ki ga živim. Toliko vsega bi rad še naredil.«

Ko je v Pragi končal akademijo leta 1923, je nato za svoja dela dobil vrsto nagrad in priznanj. Vedno ga je vlekel v Pariz. Dve leti po Pragi se je nato znašel v deželi vseh umetnikov, v Franciji.

»Na začetku je bilo hudo. Še jesti nisem imel. Jezika še nisem znal. Mo-

Hčerka nama je prinesla hladno pi-
jačo, žena pa kavo.

Gledal sem medalje z liki mnogih zna-
nih Slovencev. Medalje: inž. Feliksa
Lobeta, dr. Otona Bajca in Maksima
Gasparija je mojster lani razstavljal v
Helsinki na FIDEM (Federation In-
ternationale de la Medaille).

Vladimir Štoviček je videti srečen v
tem okolju. Ves njegov obraz kaže
dobrodošlico človeku, ki se zanima za
njegovo delo in ki je prišel iz nekega
drugega sveta v ta njegov svet. Snemal
in natikal je očala in v teh trenutkih
dovolil spominom, da so ga prema-
govali.

»V tistih mojih francoskih časih sem
pomagal klesati aljaško Madono. De-
lal sem tudi za Versaille, za cerkev
Notre Dame. Vendar takrat še nisem
bil nekdo, pa so se pod ta dela drugi
podpisovali. Pri kiparju Delamarru
sem pomagal izklesati Lessepsov spo-
menik. Mnogo sem razstavljal v domo-
vini in tujini. Predsednik Tito me je
odlikoval z Redom za narod s srebrni-
mi žarki. Sem Trdinov nagrajenec.
Razstave sem prirejal v Ljubljani,
Beogradu, v Moskvi, Leningradu, Pra-
gi, Kostanjevici, Madridu, Stockholmu,
Rimu, Kairu, Haagu, Krškem, Tito-
gradu, Kölnu.«

Pogled mi še kroži po obsežnem pro-
storu. Koliko ur, koliko dni in noči se
je mojster Vladimir Štoviček sklanjal
nad temi portreti? Nihče nima poseb-
nega mesta na zidu. Videti je, da so
vsi na častnem mestu.

Pogladil si je brado, kdo ve že katerič,
hudomušno pomežiknil in fantovsko
dobro volje povedal:

»Imam pa tudi zaplato vinograda, kjer
pridelamo dober cviček za domačo
uporabo. Nič posebnega, ampak za
moj želodec kakor ustvarjen. Malce
tudi čebelarim.«

Poslovil sem se od sto in sto plaket,
na katerih so »zapisani« ljudje, por-
treti, s katerih je mogoče razbrati,
kakšen je kdo, kakšne vrste duša je.
Z mojstrom sva pod trto.

»Sleherni trenutek našega življenja za-
služi, da se pogovarjamo o njem. Pri-
dite še kaj!«

Počasi vozim v dolino, na Krško polje.
Vem, da sem bil pravkar pri velikem
človeku v njegovi umetnosti. Brez nje-
govega deleža bi bila jugoslovanska
umetnost vsaj na področju medaljer-
stva siromašnejša in manj znana po
svetu.

Miran Sattler

Stojan Kerbler: Majšperk 73 (zgoraj) — Berinjak 73 (spodaj)

Stojan Kerbler, po poklicu diplomirani inženir v tovarni glinice in aluminija v Kidričevem, se je s svojimi umetniškimi fotografijami uveljavil že po vsem svetu. Doslej je imel že devet samo-
stojnih razstav, zadnjo z naslovom »Haložani« v Ptuj. Njegove fotografije so obšle že ves svet
in požela številna priznanja

Lepo priznanje »Maroltu«

Akademski folklorni skupini »France
Marolt« iz Ljubljane so sredi novem-
bra na slavnostnem večeru slovenskih
ljudskih plesov podelili evropsko pri-
znanje za ljudsko umetnost, ki jo po-
deljuje ustanova FVS iz Hamburga v
ZR Nemčiji.

To nagrado je ustanovil nemški indu-
strialec Alfred Töpfer in je namenjena
za razvoj in spodbudo izvirne ljudske

umetnosti v Evropi. Prvikrat so to na-
grado podelili lani, vendar brez oce-
njevanja žirije, letos pa je kandidatu-
re pregledala mednarodna žirija. Pri-
znanje »Francetu Maroltu« je tako tudi
evropska uveljavitev slovenske folklo-
re. Ob tej priložnosti naj se še spom-
nimo, da je skupina letos proslavila
25-letnico dela, pred kratkim pa je
izdala tudi prvo gramofonsko ploščo
s pristnimi melodijami ljudskih plesov
iz vseh slovenskih pokrajin.

Slovenske filmske kamere se vrtijo

Letošnje filmsko poletje nas je po dolgem premoru zasulo z novimi domačimi filmi. Nekaj let nazaj smo negodovali, češ da slovenski film propada, zdaj pa so se končno odvezali mošnjički s kulturnimi dinarji in posledica: ob koncu leta bomo dočakali kar štiri premiere novih slovenskih celovečernih filmov, razen tega pa še najmanj dvanajstih kratkih filmov. Letina bo torej — vsaj za slovenske razmere — obilna, najboljša po letu 1961, ko so v Sloveniji posneli pet celovečernih filmov in 18 kratkih. Položaj v slovenskem filmu zadnja leta ni bil rožnat. Letno smo v Sloveniji posneli enega ali dva celovečerna filma pa še 10 do 12 kratkih, zato so se vrste filmskih delavcev osipale. Od nekdanjih 100 in več svobodnih filmskih delavcev jih je ostalo v svobodnem poklicu le še 35. Drugi so se zaposlili na RTV ali v drugih poklicih. To pa je letos povzročilo kadrovsko krizo. Ker so pri Viba filmu snemali zaporedoma štiri filme, je nastal problem sestave ekip, ki pa so ga z razumevanjem vodstva RTV vendarle uspeli rešiti. Zlasti je bila pomembna pomoč filmskih delavcev, zaposlenih na RTV Ljubljana, pri največjem letošnjem filmskem projektu — pri Klopčičevem filmu »STRAH«, ki je najdražji slovenski film v zadnjem obdobju. Vanj so vložili okoli 4 milijone novih dinarjev.

»POMLADNI VETER« je startal prvi

Ko je bilo spomladi končno jasno, koliko bo denarja in kaj naj bi letos posneli na področju celovečernega filma, so ugotovili, da bo treba res pridno delati, da se v poletnih in jesenskih mesecih posnamejo štirje celovečerci. Prvi je startal mladi televizijski režiser Rajko Ranfl s filmom »POMLADNI VETER«. Za njim je startal debutant na področju kratkega filma — sedanji direktor Viba filma — Milan Ljubič s filmom »ČUDOVITI PRAH«, ki je zaključil snemanje konec julija. Še pred zaključkom snemanja »Čudovitega prahu« pa so v Vibinih ateljejih v Ljubljani zabrnele kamere največjega letošnjega projekta »STRAH«, ki ga je do srede septembra po lastnem scenariju režiral Matjaž Klopčič. In končno je sredi septembra startal v Prekmurju veteran slovenskega filma France Štiglic s filmom »POVEST O DOBRIH LJUDEH« — po znanem romanu Miška Kranjca z istim naslovom. Štiglic je snemanje končal sredi oktobra, čeprav ga je močno oviralo deževno vreme. Film »POMLADNI VETER« bo po obetih ustvarjalcev tak, kakršnega si gledalci želijo: iz studentovskega življenja, poln vedrine in prijetne glasbe, ki jo je zložil dr. Urban Koder. Ta se je že proslavil

z glasbo v Klopčičevem filmu — TV nadaljevalki »CVETJE V JESENİ«. Temelj filmske zgodbe je ljubezen, zato mnogi pričakujejo, da bo »Pomladni veter« podoben »Vesni« ali pa bo slovenska inačica popularnega ameriškega filma »Love story«.

Scenarist in režiser filma je Rajko Ranfl, ki ima za seboj komaj en celovečerni film, vendar je znan televizijski in tudi filmski ustvarjalec. Ranfl trdi, da je »Pomladni veter« težko primerjati tako z »Vesno« kot z »Ljubezensko zgodbo«. Film bo imel v prvi vrsti namen gledalca razvedriti, vendar ne gre le za zabavo. Tisto, kar je več, je socialna plat filma, ki naj bi prikazal študentovsko usodo sodobnega časa. Na pragu študentske zrelosti se mladi srečujejo tudi s preizkušnjami, ki jih znajo le redko premagati. In ena od takšnih preizkušenj je abortus. Film »Pomladni veter« ima na-

Igralka Majda Grbac je za vlogo v filmu »Let mrtve ptice« na puljskem festivalu dobila zlato plaketo za najboljšo žensko vlogo

men tudi gledalcu omogočiti, da razmisli o pojmu, ki je osnova našemu življenju, a ga tako pogosto zlorablamo — o ljubezni.

Film je posnel mladi snemalec Jure Pervanje, v glavnih vlogah pa nastopata Marinko Šebez in Mirjana Nikolić. Poleg njiju bomo v filmu videli še Borisa Kralja, Marka Simčiča, Polono Vetrih, Marjeto Gregorač, Janeza Hočevarja-Rifleta in druge. Film bodo končali do letošnje-ga tedna slovenskega filma v Celju, ki bo od 12. do 18. decembra.

»ČUDOVITI PRAH« — edini vojni film

Letos edini slovenski vojni film bo »ČUDOVITI PRAH«, ki ga je po lastnem scenariju, napisanem na podlagi romana Vjekoslava Kaleba, posnel debutant na področju igranega filma — Milan Ljubič. Njegovo ime je sicer znano v filmskem svetu (posnel je že več uspešnih dokumentarnih filmov kot na primer »Portret meniha«, »Veseli veter« itd.), vendar je »Čudoviti prah« zanj prva preizkušnja na področju celovečernega filma.

»ČUDOVITI PRAH« ni vojni film v običajnem smislu tega pojma. To ni film pirotehnične in bučnih jurišev. V središču pozornosti so navadni ljudje — partizani, ki gredo skozi muke, trpljenje in težave. To je zgodba dveh navadnih borcev, ki sta se v vojni izgubila, tavata in iščeta svojo enoto. Lačna, utrujena na smrt, že skoraj kapitulirata, toda uporna sila ju vodi naprej. Telo že skoraj odpove, toda velika volja, da preživita, ju drži pokonci. So tu še druga stanja kot strah, prijateljstvo, srečevanje s smrtjo itd.

Tudi v tem filmu je filmsko kamero vodil mladi snemalec Jure Pervanje, ki je lani dobil za fotografijo v filmu »Begunec« plaketo Metoda Badjure. Scenograf je bil ing. arh. Niko Matul, glasbo pa je napisal skladatelj Darijan Božič. V glavnih vlogah nastopata: znani beograjski filmski umetnik Ljubiša Samardžić in mladi ljubljanski igralec Silvo Božič, poleg njiju pa še Jože Zupan, Janez Vrhovec, Marinko Šebez, Ivanka Mežanov in drugi.

Najtežji projekt — »STRAH«

Brez dvoma najtežjo nalogo si je letos zadal znani filmski režiser Matjaž Klopčič, avtor v Pulju nagrajenega filma »CVETJE V JESENİ«. Skupaj s književnikom Andrejem Hiengom je pripravil scenarij za film o stari Ljubljani — »STRAH«. Najzahtevnejši in najdražji slovenski filmski projekt proizvodnje 1974 je zahteval gradnjo velikega objekta v filmskem studiu (v studiu so posneli skoraj 90 % filma!), veliko število igralcev in statistov ter bogat dekor in kostume.

Zgodba filma »STRAH« je nekakšna kronika slovenskega glavnega mesta na prelomu med 19. in 20. stoletjem. S svojo mračno, toda tudi privlačno zgodbo o življenju takratnega meščanstva predstavi razpadajočo avstroogrsko državo, v kateri se že najavlja rojstvo nove slovenske države.

Film »Strah« je mozaik človeških obrazov, ki se v svoji bojazni pred neizprosnim potekom življenja predajajo tekmi za uživanjem in posedovanjem. Obrazi ljubljanskih meščanov se vrstijo v uma-

zanem zrcalu življenja, postavljenem v svet kupljivih žensk. Podoba starega sveta preide v podobo katastrofe, ki se v zgodbi uresniči z znanim ljubljanskim potresom konec 19. stoletja. Potres mesto ruši, razdira stari svet in napoveduje veliko spremembo: slovenski narod se skupaj s svojim glavnim mestom budi. V tem filmu, v katerem je nastopilo okoli 40 najboljših slovenskih igralcev in igralcev iz drugih republik ter množica statinov, je kamero vodil znani zagrebški mojster Tomislav Pinter, znan po odlični fotografiji v filmih »Bitka na Neretvi«, »Sutjeska« itd. Veliko vlogo je pri ustvarjanju filma imel ing. arh. Niko Matul, prav tako pa tudi kostumografinja Alenka Bartlova. Glasbo je napisal dr. Urban Koder, snemanje pa je vodil Franci Zajc.

Od igralcev moramo v prvi vrsti omeniti Ljubo Tadića, znanega beograjskega igralca, poleg njega pa tri Milene — Dravičev, Zupančičev in Muhičev. Pomembne vloge igrajo še Marjeta Gregorčič, Radmila Andrić, Nada Spasojević, Polde Bibi, Anton Petje, Drago Ulaga, Danilo Bezlaj, Stevo Žigon, Bert Sotlar, Jure Souček, Vida Juvanov, Jožica Avbelj, Radko Polič in drugi. Težko je vse naštet, toliko priznanih igralcev je v filmu nastopilo.

Štiglic tokrat v Prekmurju

Veteran slovenskega filma France Štiglic se je s svojim zadnjim filmom »POVEST O DOBRIH LJUDEH« usmeril v Prekmurje. Scenariju, ki ga je napisal skupaj z dramaturgom Hiengom, je bil za osnovo roman Miška Kranjca z istim naslovom. Tako roman kot film govorita o tajinstveni pokrajini ob Muri, o zvestobi starega Koštrca in njegove žene, o usodi ljubezni med lepo Marto in razbojnikom Petrom ter še o mnogočem. Življenjske resnice, o katerih govorita tako roman kot film, tudi v sedanjem času niso izgubile svojo vrednost. Prav zato bo film o slikoviti pokrajini ob Muri vabljen tudi za današnjega gledalca.

Poleg Štiglica je glavni ustvarjalec filma direktor fotografije — že večkrat nagrajeni — Rudi Vavpotič. Scenograf je tudi v tem filmu ing. arh. Niko Matul, kostumograf pa Irena Felicijan. Glasbo je po prekmurskih narodnih motivih komponiral Uroš Krek. Od igralcev naj omenimo znanega beograjskega igralca Velimira Bato Živojinovića, potem nagrajenko letošnjih festivalov v Pulju in v Nišu Majdo Grbac, pa še celjskega igralca Sandija Krošlja, ljubljanačana Elvira Kraljevo in Karla Pogorelca ter mlado študentko igralske akademije Olgo Kacijan.

Razen Štigličevega filma, ki so ga posneli pozno jeseni, in bo pripravljen za predstavitev občinstvu spomladi, bodo vsi trije predstavljeni javnosti že v decembru.

Franc Mikec

Milena Zupančič in Neda Spasojević v novem slovenskem filmu »Strah«

Marinko Šebez in Mirjana Nikolič, glavna igralca v novem filmu »Pomladni veter« (zgoraj). Silvo Božič in Ljubiša Samardžić v filmu »Čudoviti prah« (spodaj).

Vetrihova mama (na desni) z družino

Vukova mama iz Kota na Pohorju

Iz Milwaukee v ZDA je prispelo pismo naše naročnice, ki pravi: »Imam prošnjo. Napišite kaj v Rodni grudi o partizanski mami Vetrihovi s Pohorja, ki bo imela kmalu 80 let, pa ji bodo nekdanji partizani šli čestitat. O tem sem zvedela letos med počitnicami v Oplotnici. Prav bi bilo, da večkrat kaj napišete tudi, kako so se naši ljudje med zadnjo vojno borili in trpeli, da bodo zvedeli kaj več o tem tudi naši mladi ljudje.« Hvala za pismo draga rojakinja Mary Grasheva. Želji takoj skušamo ustreči.

Vedno zeleno Pohorje je že v prvih začetkih oboroženega odpora naših ljudi proti okupatorjem postalo močno oporišče osvobodilnega gibanja. Zavedni ljudje iz Maribora in drugih krajev pod Pohorjem so odšli že poleti 1941 v partizane na Pohorje, kjer so se formirali v Pohorsko četo, ki je že v avgustu in septembru leta 1941 izvršila več napadov na sovražnikove postojanke Ribnico, Klopni vrh in druge. Herojski Pohorski bataljon, je 8. januarja leta 1943 pri Treh žeblih na Pohorju v borbi z desetkrat močnejšimi nemškimi zavojevalci padel do zadnjega moža.

Po padcu Pohorskega bataljona uporno Pohorje ni mirovalo. Novi borci so se zbrali v Drugem pohorskem bataljonu, ki se je oblikoval 8. januarja leta 1943. Borcem na Pohorju so bili ves čas v veliko

pomoč pohorski kmetje. Na samotnih domačijah so našli partizani varno zavetje. Ljudje so jim pomagali za ceno lastnega življenja. Ena izmed teh je bila Vetrihova mama iz Kota na Pohorju, kjer se je po domače reklo pri Vukovih. Ta mamica, ki so jo zdaj upognila leta in trdo delo, bo prvi dan prihodnjega leta dočakala svoje osemdeseto leto. Takrat ji bodo poleg domačih, prišli čestitat tudi nekateri od njenih fantov partizanov, ki jim je bil njen dom v tistih hudih časih med drugo svetovno vojno, varno zavetje. Enega izmed teh, *Milana Ivanušo — Venclja* iz Oplotnice, smo naprosili, da nam nekaj več pove o Vetrihovi mamici. Tole nam je napisal:

»Bil sem med prvimi partizani iz našega kraja Oplotnice pod Pohorjem. V njihovem imenu bom napisal nekaj spominov na našo Vetrihovo mamo iz Kota na Pohorju, po domače Vukovo.

O Vukovih v Kotu na Pohorju je precej zapiskov tudi v muzeju narodne osvoboditve v Mariboru. Jaz bom tukaj iz svojih spominov navedel le nekaj drobcov. Na Vetrihovi domačiji je bil začetek partizanskega gibanja za naše širše območje. S pomočjo Vetrihove družine in njihovega gospodarskega pomočnika Jurija sem takrat dobil prvo povezavo s partizani na

Pohorju. To je bil Drugi pohorski bataljon, ki se je formiral po padcu prvega pohorskega bataljona 8. januarja 1943. V mesecu novembru 1943 sta se k Vukovim zatekla dva ranjena partizana. Bila sta lepo sprejeta. A Nemci so ju zasledovali in obkolili Vukovo domačijo, kjer sta se grela ob kmečki peči. Enemu se je posrečilo, da je pobegnil, drugi je obležal smrtno zadet v bližini domačije. K temu žalostnemu dogodku so pripomogli domači izdajalci iz doline, ki jih tudi na Štajerskem ni manjkalo. Le za las je šlo, da pri nemškem obstreljevanju Vukove hiše ni bila pomorjena vsa družina. Vukove so že postrojili pred hišo, da bi jih postrelili. Obupani Vetrihovi mami se je po dolgih prošnjah posrečilo, da je Nemce le pregovorila in so jih pustili žive. Izstrelki iz nemškega orožja so še danes vidni na hišnih stenah.

Ni bilo dneva do osvoboditve, da pri Vetrihovich ne bi bilo partizanov. Vukova mama se je toplo zavzela za vsakega bolnega ali ranjenega partizana in s tem marsikomu rešila življenje. Zares je bila prava dobra partizanska mati, ki je ne bomo nikoli pozabili!

Občinski odbor Zveze borcev NOV v Slovenski Bistrici jo vodi v evidenci med prvimi najbolj zaslužnimi materami v naši občini. Za svoje delo v času NOV prejema od občine mesečno skromno priznavnino. Tudi v krajevni organizaciji Zveze borcev NOV v Oplotnici mislimo na našo dobro Vukovo mamo iz Kota. Zelo je vesela, kadar jo obiščemo in ji zaželimo zdravja. Rada se spominja tistih hudih časov, ko smo bili vsi enih misli v težkem pričakovanju svobode. Vedno smo pri njej pogoščeni, kakor nekoč z dobrim domačim kruhom in jabolčnikom. Vse dobre lastnosti je zdaj prenesla na sina Stanka, ki zdaj gospodari na domačiji in na hčerko Milko, ki se je primožila na sosedno kmetijo. Tudi za njen osemdeseti rojstni dan ji pripravljamo skromno svečanost. Obiskali jo bomo, ji segli v njene dobre, žuljave roke in jo objeli — to našo zlato partizansko mamico, in ji iz srca zaželeli še veliko let in dobrega zdravja.«

Vetrihova domačija

*We wish all our readers throughout the world
A Happy New Year 1975*

The Editors of »Rodna gruda«

»WHAT THE SLOVENIAN WOMEN'S UNION MEANS TO ME«!

In an age when emphasis is placed more and more on the identity of a person's heritage, it is with pride that I say I am a member of the Slovenian Women's Union. It has always served as a reminder of my 100 percent Slovenian ancestry. On occasions in neighborhood and high school situations, I have surprised people with information on Slovenia and the Slovenian Women's Union, especially at the time of the Cotillion during the 16th National Convention in Chicago, when I was one of the debutantes. The Slovenian Women's Union enforced the strength of its female membership before »Women's Lib« became popular. Built by women for women, it stands as an example of the powerful resources we possess. Today, the once widespread idea of an American »Melting Pot« is fast be-

coming obsolete and the Slovenian Women's Union has supported this current mood of ethnic identity since its founding. The Scholarship Program is one way young members involve themselves in this organization and know what it means to be a Slovenian.

MIRIAM LESKOVAR

SEPTEMBER, 1974

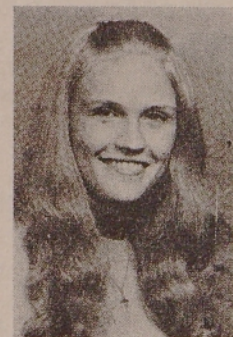
During the past eight years, I was associated with the Slovenian Women's Union through Branch 32's baton group. From participating in performances and parades, I have learned about the many aspects of my Slovenian culture. It gave me the opportunity to become a part of a group of people who love their nationality and were proud to show it.

I wish to thank the S.W.U. for helping me to broaden my childhood experiences. The S.W.U. gave me the foundation of my Slovenian culture and encoura-

gement to continue with something I am very proud of.

One of my ambitions is to someday visit Slovenia so as to view the native people as they actually live. However, if I do not succeed, I can be thankful that I can stay in the U.S.A. and still be an active Slovenian through the Slovenian Women's Union.

PATRICIA GRABEN
from »The Dawn — Zarja«

Patricia Graben

The typical farmer's house in the region of Gorenjsko

Photo: Ančka Tomšič

The London Memorandum Is Twenty Years Old

It's twenty years since the London Memorandum was signed. This was the agreement by means of which the Trieste Region question was settled and — at least it seemed to be the case at the time — the Italy-Yugoslavia border problem was removed from the agenda.

Boris Race, the Chairman of the Slovene Cultural-Economic Association, views the agreement in the same light, describing it as »a good example of how with goodwill and a realistic consideration of political relations it is possible to find a solution, though not without the making of sacrifices, so that the strain between the two neighbouring countries is eased.«

One integral part of the London Memorandum is the Special Statute, which defines the position of the Slovene national community in the Trieste Region,

and that of the Italian national community in the part of the Trieste Region which was allotted to Yugoslavia in accordance with the London Memorandum. In this Special Statute Slovenes saw a tangible guarantee that they would get their rights. »But,« so says Boris Race, »soon, too soon, we became aware of the fact that we had fancied and believed at that time that the Special Statute would give us equality of rights only because we wanted to believe. We measured too much by our own cut.«

For in the last twenty years, in contradiction with the London Memorandum, Italy has not only from time to time re-opened the border question, but has also remained in debt, especially towards her citizens of Slovene nationality. The London Memorandum's Special Statute has all the time up to now remained unfulfilled in many essential parts, so the Trieste Region Slovenes have no more reason to sincerely celebrate the 20th anniversary of the signing of the London Memorandum than the Slovenes

in Koroško will have at the shortly approaching 20th anniversary of the signing of the Austrian State Treaty.

What is really going on in Koroško, as shown on the Slovene Stage

The premiere of Messner's text »Pogovor v maternici koroške Slovenke« (»A Talk in the Womb of a Carinthian Slovene Woman«) was given in October by the Ljubljana Experimental Theatre »Glej« (»Look«). The text was changed quite considerably for the Ljubljana Stage and the Ljubljana public, so it only partially corresponds to the original, which was published by Messner in »Mladje«. The text was made current and arranged for the wider Slovene public by the director, Dušan Jovanovič. He has added some specifically Slovene and some generally valid prohibitions with which everyone meets during everyday life. Tomaž Šalamun made his contribution with his reflections about what awaits a yet unborn being in life. The great efforts put into the preparation of this performance by the theatre ensemble have brought forth good fruit. The performance certainly achieves the summit of theatrical art. The use of a film partly shot in Koroško, i.e. of the other medium for the recounting of events, makes possible an efficient transition from the actual and so also from the bitter presentation of the present state of Slovenes in Koroško to the world of the intimate reflections and chatting of individual human beings. After the intimate reflections and chatting the spectator is again confronted with brutal everyday life.

Of course no answers are given by the text of the three authors. It forces one to reflect and to discuss, and it gives rise to a whole series of questions. Why is Anzej and Mojca's end negative, why is the song so melancholy in Koroško style, and why in the end is there resignation and no prospects? At moments the text strongly reminds one of the Extremist Matija Gubec, who is also known in Koroško. Here, too, we meet a new component, new thoughts. Whereas in the case of the Extremist the authorities remained deaf to and unaffected by the demand for equal rights, in the text of this play the shout for equal rights for the Slovene language in schools and offices is almost beaten down by the chorus, which with its unconcerned and loud singing seems to be saying, who cares about your equal rights. The reaction of the majority to

the demands of the Koroško Slovenes should be hard to portray better. This stuck-up haughtiness stings the eyes and is destructive.

With this excellent performance the preponderantly young Ljubljana theatre-going public has been placed face to face with everyday life in Koroško. It has surely caught some of the meaning, though most probably not all of it. One must agree with Mark Slodnjak, who writes in the theatre program that after the finished talk one thing certainly remains: room for the next talk.

High Recognition for »Iskra«

At the start of October the President of the International Institute for Promotion and Prestige, Mme. Gizele Rutmann, and a member of the institute, the former Minister of Foreign Affairs, M. Maurice Schumann, presented the Iskra Group of Enterprises with a prize for international promotion (Prix de promotion internationale).

In her introductory speech Mme. Rutmann described the Institute and its activity, and said that the Institute had been following Iskra's successes in the field of electronics for a long time, and that it had been determined that Iskra undoubtedly deserved the prize. At the same time she stressed the fact that the Institute is an entirely non-political organization, and that the distribution of prizes is in no way connected with politics. The prize or rather recognition of this Institute has already been awarded to two Yugoslav working organizations and enterprises, Energoinvest of Sarajevo, and the Dubrovnik Festival.

An explanation of why this year Iskra had received the prize for international promotion in the field of electronics was given by the former French Minister of Foreign Affairs, M. Schumann. »Three factors were decisive for the allocation of this prize to Iskra,« said M. Schumann. »As the first reason I would like to mention the great importance of Iskra in the Yugoslav economy, and the variety of its products, which is made possible by the complex of 18 producing working organizations, in which more than 23,000 people are employed. Iskra's employees have achieved top results in many different fields. The second reason has to do with the quality and organization of its research and engineering activities.«

»More than 300 engineers work in the five development departments, and about 200 engineers work in the six specialized departments for engineering.

That is the source of the quality of Iskra and of Slovenia, which has so much advanced in the research and technology field.«

»The third element which had a considerable effect on the allocation of the prize,« continued M. Schumann, »is Iskra's expansion onto all the world markets. The firm's influence at an international level has been significant in the Socialist countries, in the countries of Western Europe, North and South America and the developing Third-World countries. The example of India, where Iskra has handed over a factory of electronic elements on a key-in-the-door contract is the proof of what Slovenia can do,« stressed M. Schumann finally.

Centenary Celebration of the »Edinost« Political Society

The National and Study Library in Trieste recently celebrated at the Cultural Home the centenary of the foundation of the »Edinost« Political Society (this was at Sveti Ivan, on 20th September 1874). The speech of the day was given by the poet Miroslav Košuta. At the start of his speech Miroslav Košuta stressed that the purpose of the academy is to honour those people who in their lives and with their work have left an indelible trace in our politics and economy, in our cultural life and principally in our national consciousness. »The name of the society »Edinost« (»Unity«) continues to signify today one of the firm buttresses of our past,« continued the speaker, who also mentioned the significance of the paper »Edinost«, which was first issued two years after the foundation of the society of the same name. Košuta gave a condensed cross-section through »a hundred turbulent, revolt-raising, bloody and defiant years« from the foundation of the »Edinost« Society onward. He also mentioned the working of the Slavljanski Society and of the Slovene Reading-Room, which were founded in 1848 and 1861 respectively. At the start the activities of the »Edinost« Society were limited to Trieste itself and the vicinity of the city, in the year 1878 its activities spread to the whole of Primorsko. The significance of the society within the framework of the circumstances in which Slovenes were living at that time was transferred by the speaker to its legacy of ideals, according to which Slovenes outside the borders of Yugoslavia should today take their example in the fight for their rights, without respect to political and world-outlook definitions.

100th Anniversary of Mihajlo Pupin's Arrival in the U.S.A.

Upon the American-Yugoslav Day the 100th anniversary of the arrival in the U.S.A. of Mihajlo Pupin, an American scientist of Yugoslav descent, was celebrated by the holding of a large scientific symposium at Columbia University, New York and the giving of a speech by Mayor Beam.

The two-day symposium was organized by the Faculty for International Affairs and the »Mihajlo Pupin« Institute for Physics at Columbia University, with the co-operation of the Association of Yugoslav Universities. The scientific get-together was held on the occasion of the 100th anniversary of Mihajlo Pupin's arrival in the U.S.A., which was at the same time the 120th anniversary of his birth, and also to celebrate the 200th anniversary of the Declaration of Independence.

Library On Wheels

As is well known, there are many country districts in Slovenia which do not have their own libraries. Consequently, the people there cannot, however much they would like to, borrow books in the same way as can the inhabitants of towns and large industrial centres.

What can be done to help these country districts and their book-hungry inhabitants? Owing to the lack of funds, it is almost impossible to establish libraries in small villages which do not even have their own schools. However, the problem can be solved in another way. In Koper, a large bus has been recently turned into a travelling library. This bus, called »Bibliobus«, visits the remote villages and settlements on particular days. Unfortunately, we do not know yet how well it has been getting on. We must point out that a special bibliobus has been provided in Ljubljana, too, for the needs of her four local councils.

A short while ago the Ljubljana bibliobus set out on its way around the more out-of-the-way villages in the vicinity of Ljubljana. In this way »Delavska knjižnica« (»The Workers' Library«) of Ljubljana has managed to carry out its plan of taking books out of the closed circle of the library, and bringing them directly to readers outside the town. Furthermore, such a bibliobus will probably rouse interest in reading also in those people who, so far, have not particularly cared for books. A suitably arranged library on wheels might attract their attention.

Sveta Trojica (The Holy Trinity) near Vrhnika

Photo: Ančka Tomšič

In the Ljubljana bibliobus, made by »Karoserist« and »TAM«, Maribor, about 3000 books can be stored. The collection of books includes all the various genres of Yugoslav literature as well as of literature translated from foreign languages, books for children and young people, various handbooks, encyclopaedias, etc. In addition to this, the travelling library will be able to comply with readers' wishes by bringing books from other libraries.

The decision to organize a travelling library for the area around Ljubljana was certainly both necessary and useful. The former »travelling suitcases«, that is to say books sent out to individual villages in suitcases, were not able to meet the demands of all readers. The new travelling library will also encourage the purchase of books, since it will include a special information service.

We hope that the new travelling library will meet with success and we wish that other Slovene towns would follow this example and organize travelling libraries all around Slovenia, wherever it is possible.

American Journalists At Ormož

At the suggestion of the firm Munson Show Co. of New York and the Yugoslav Wine Institute in the United States, and with the agreement of the Yugoslav wine-producers Slovin, Navip, Hepok and Fondom, a twelve-member group of American journalists — specialists in writing about wine-growing and wine-production — have visited Yugoslavia. During their stay in Slovenia, where their host was »Slovin«, the journalists were invited to the Jeruzalem-Ormož wine cellar. Accompanied by Slovin's wine experts the American journalists were able to have a good look around the cellar and to get acquainted with the whole wine-production process. In addition to the wine cellar at Ormož, the American guests were able to visit some vineyards in the vicinity of Ormož and Jeruzalem. They were most interested in the lay-out and the cultivation of vineyards, as in the States it is not common to grow grape-vines on hills as steep as ours.

After they had been shown the cellar, the journalists were invited to taste some well-known Styrian wines as the main purpose of the visit was for the journalists to get to know our wines, our conditions and methods for vine-growing, and the ways in which we process the grapes. By writing about our wine-growing and wine-producing these journalists should increase the interest of American buyers in our wines. As a result, the export of Yugoslav wines to the American market should increase.

Computers In Yugoslavia

There are still too few computers in Yugoslavia. At the end of 1973 the greatest number of computers were being used in trade, bank-management and in the social accounting service. There were altogether 419 large, medium-sized and small computers in our country at that time. The process computers which are used for the calculation and accuracy-checking of technological processes, were the fewest in number. The demand for the more accurate and faster information which is needed in our self-management society and the rapid development and improvement of technology demand the rapid progress of computing, its faster development and wider use.

Gold For Yugoslav Goldsmiths

High-quality exhibits in a unique environment. This was the opinion of visitors to this year's jewellery exhibition in Celje. This time the exhibition, organized by »Zlatarna Celje« (Celje Goldsmiths), was arranged in the Celje District Museum so that visitors could admire the ancient stone historical monuments and the extremely beautifully made pieces of gold jewellery.

This year's exhibition of gold jewellery in Celje has shown that we are closely following the world's fashions in the use of gold for jewellery. The jury, which included Guenther Kraus, the world-famous expert on fashion jewellery from West Germany, distributed 20 awards. All three gold awards were won by »Zlatarna Celje«.

Silver Jubilee Of Slovene Philately

At the Jasnica Motel near Kočevje, on Sunday, September 29th, Slovene stamp-collectors celebrated the 25th anniversary of the founding of the Slovene

Philatelic Association. The philatelists gathered on Saturday in Kočevje in order to be present at the opening of a postage-stamp exhibition organized by the Kočevje Philately Club which, too, celebrated its 25th anniversary.

On Sunday a grand meeting of the Slovene Philatelic Association was held at Jasnica. Present at the meeting were the representatives of all Slovene philatelic clubs as well as several prominent guests: Boris Mikoš, the Secretary for Town-Planning, the academic painter Božidar Jakac, the representatives of the Philatelic Association of Serbia and of the »Košir« Philatelic Club from Trieste, and Savo Vovk, the President of the Kočevje Town Council.

Academic painter Božidar Jakac recalled the times when he was making rough sketches in Rog for the re-printing of stamps to be used for the partizan post. For this purpose the partizans had planned to use over 40,000 Italian stamps which they had seized in Kočevje. Unfortunately, the enemy's offensive at Rog prevented them from carrying out this plan.

Slovene Shipping Firm's Twenty Years Of Unceasing Growth

At the beginning, twenty years ago, »Splošna plovba« (»General Navigation«) of Piran had only just a few ancient vessels; it now owns 28 modern ships, with a total tonnage of over a quarter of a million tons. »Splošna plovba« employs about 1,150 people; together they achieved a total income of over 700 million dinars last year. This year's income will reach about 1000 million dinars, out of which 57 million dinars worth will be in foreign currency.

In spite of the fact that the well carried-out work of the firm has built up its reputation both here and abroad, and that business results are satisfactory, there still exist several unsolved questions which prevent further development of the firm from being even more successful. First of all there is the question of getting approved more favourable regulations for the purchase of ships and the question of how the rather large fluctuation of workers, and in particular the excessively high number of qualified sea-going men who are working for foreign firms, could be decreased. Social obligations could also be reduced to a more acceptable level.

As far future plans are concerned, the representatives of the firm told us that in the next few years they are going to

In the hills of river basin of Sava

Photo: Janez Klemenčič

buy 10 ships with a total tonnage of 210 thousand tons for the transport of lumber and cargo in bulk.

Monument To France Bevk Erected In Nova Gorica

A monument to France Bevk, Slovene writer and fighter for the rights of the Primorsko people, was recently put up in Nova Gorica. The monument, made by academic sculptur Boris Kalin, was

unveiled by the delegate of the Federal Assembly and Bevk's friend and fellow-fighter, dr. Jože Vilfan.

On this occasion dr. Jože Vilfan gave a speech in which he pointed out that France Bevk had been the voice and the representative of Slovensko Primorje, in our country as well as abroad. He became a symbol for the resistance of Primorska to foreignization and oppression. His story »Kaplan Martin Čedermac« (»Curate Martin Čedermac«) was understood as a political action and Beneška Slovenija thus became an active

part of the national feelings of thousands of Slovenes. Beneška Slovenija represented a special phase in the political life of the Slovene nation: it anticipated and provided the emotional basis for the march of partizan units into Beneška Slovenija during the Second World War. The solemn unveiling of the monument was attended by several prominent guests and a cultural program was prepared for the occasion. The participants of the program were the students of Nova Gorica High-School, the singing group from Dobrova, some students of the Šempeter Music School, and the drama actor Stane Raztresen.

Indoor Swimming-Pool In Tivoli Park

In Ljubljana the discussion about the construction of an indoor swimming-pool inside Tivoli Park was again brought up at the end of September. The new indoor swimming-pool was to have been finished by the end of this year. However, the construction works will probably take two or three months longer owing to the lack of building materials and man-power. This means that the new pool will not be ready in time for this winter. The discussion centred — as had been the case with the previous discussions — on the main swimmingpool which is to be only 33 metres long. It is therefore intended that it be used mainly for swimming lessons and recreation and, much less, for sports events. Ljubljana would in fact have been able to provide funds sufficient for a 50 metre long swimming-pool but, according to ing. Boris Kristančič, the director of the »Ing. Stanko Bloudek Institute«, the maintenance costs for such a swimming-pool would be much higher. The above mentioned institute is already facing various difficulties concerning the profitability of Tivoli Hall, where several European and world championships, such as those in table-tennis, ice-hockey, gymnastics and basketball, have been organized. Apart from the central indoor swimming-pool several outdoor swimming-pools, one of which will be of Olympic size, are going to be built. The project also includes large lawn-covered areas which will merge with Tivoli Park into a sports and recreational area of the sort which Ljubljana has been missing for a very long time.

»Profile Of Kompas, Yugoslavia«

The »Kompas« travel-agency has recently published a booklet called »Profile of Kompas, Yugoslavia«. This booklet

includes all particulars about the Slovene travel agency, the biggest of its kind in Yugoslavia. The purpose of the booklet is to present »Kompas« to the old and the new tourist markets, and in particular to those in the non-aligned countries.

Stamps In 1975

The program for the issue of stamps in 1975 has been published by the Postage-Stamp Office of the Association of Yugoslav Post-Telephone-Telegraph Enterprises. The program includes 42 special-issue stamps to a total value of 157.10 dinars, and, in addition to this, 16 franked stamps to a value of 16.60 dinars. The first series of stamps will be issued on January 8th, 1975 upon the 150th anniversary of the Matica Srbska Annual. This stamp will be worth 1.20 dinars.

The Society For Slovene Studies In The U.S.A.

The Society for Slovene Studies was founded in New York a year ago. The purpose of this society is to connect up American scientists who are interested in Slovene problems, and to pass on scientific information in the field of Slovene studies. The society is based at the Institute on East Central Europe, Columbia University, New York.

The society has so far organized two meetings: in April, 1973 in New York and in May, 1974 in Milwaukee, Wisconsin. Its members deal with Slovene problems within other American scientific organizations as well. The members activities are reported in »The Society for Slovene Studies Newsletter«.

The official address of the society is as follows: Society for Slovene Studies, Institute on East Central Europe (Room 1232), Columbia University, 420 West 118th Street, New York, N. Y. 10027.

Hydro-Electric Power-Station Built By Yugoslavs

In two years time one of Iceland's biggest economic-development projects will be handed over. This will be the Sigalda hydro-electric power-station on the river of Ungraa, which is being built by the Yugoslav firm »Energoprojekt«. About 120 Yugoslavs and 250 local workers are employed at the site; they are working for »Energoinvest« of Belgrade. The Yugoslav firm has taken all necessary measures to ensure continuity of construction work even in very bad weather conditions, in particular, during the coming severe Icelandic winter.

Esperanto In Schools And On T.V.

A three-year experiment in teaching the international language Esperanto at elementary schools in five countries was brought to an end this year. The countries which have been taking part in this project are the following: Austria, Italy, Bulgaria, Hungary and Yugoslavia. At present the results of the three-year experimental teaching of Esperanto in the above-mentioned countries are being analysed at the University of Bucharest. It is expected that all material will be ready by February, 1975 and then discussions about the past experiment and about further plans will be started. Some time ago the Esperanto Society of Slovenia organized an action for the training of teachers of Esperanto as soon as possible. In 1976 the first teachers of Esperanto will graduate at the Teacher's Training College in Ljubljana. The co-ordination committee for introducing Esperanto into schools has its centre in Maribor where in four working organizations and schools several courses in Esperanto have been run. In addition to this, talks are now going on between Bratislava T.V. on the one hand, and Ljubljana T.V. and the Esperanto Society of Slovenia on the other about the televising here of a course in Esperanto filmed in Czechoslovakia.

The Train Of Brotherhood And Unity Travels To Serbia

On October 11th the Train of Brotherhood and Unity left Maribor for Serbia. It took the former refugees from all over Slovenia for a visit to the Serbian people who had welcomed them in their homes during the hard times in the Second World War. This year 870 former refugees and their nearest relations travelled to Serbia; the party would have been even bigger if the train could have taken more people. Several district council delegations and members of cultural and artistic societies also joined the trip.

In Velenje 26 Slovene district councils and 27 Serbian district councils signed the declaration of co-operation and brotherhood. The declaration is more than just a manifestation upon the meeting of former refugees and their hosts; it will improve all kinds of co-operation between the two republics, in particular that in the field of social and economic relations.

The Train of Brotherhood and Unity went to Serbia for the first time in 1961.

Šoštanj's Eiffel Tower

Half-an hour's walk from Šoštanj there is a small castle whose present name is Sanatorium, Ravne near Šoštanj. In the old days it used to be called Gutenbuechel and, eighty years ago, it had its own Eiffel Tower, although not as high as the one in Paris. As is well known a 300 metre high tower of iron, designed by the engineer Gustav Eiffel, was built for the World Exhibition in Paris eighty-five years ago. This tower has been attracting numerous tourists to the French capital ever since. The then landlord of Gutenbuechel was a very self-confident and individual man for, after having seen the World Exhibition in 1889, he had a copy of the Eiffel Tower built in front of his castle.

Although the Šoštanj Eiffel Tower was much lower than the one in Paris — it was only 15—20 metres high —, it was nevertheless a special attraction in those days.

The modern thermal health-resort Istarske toplice in Istria

Photo: Ančka Tomšič

Big Demand For Coal

Coalminers in the Yugoslav coalmines are working in three shifts, thus making use of over 95 % of total coalmining capacities. It can be expected with certainty that over 34 million tons of coal will be mined this year. In spite of this however, demands cannot be entirely met, as was recently pointed out by the Association of Yugoslav Coalmines. The demand for coal exceeds production and therefore various categories of coal-consumers will not be able to get as much of this fuel as they want.

The shortage of coal affects mainly general consumers. While thermo-electric power-stations and industry have enough coal, households face great difficulties when trying to get coal, especially lignite.

The demand for coal in households is very high as can be proved by the increased demand for stoves on solid fuel. It is expected that this year about 500,000 stoves on solid fuel will be sold; three years ago, for instance, the number of stoves on solid fuel sold reached only 340,000. At the same time the demand for stoves run on oil fuels has decreased to half its former size.

This year the coalmines will provide 1,500,000 tons of coal more than last year. This, however, will not be enough, as the demand in 1975 will be much higher; apart from everything else, two new thermo-electric power-stations will be opened next year. Unfortunately, the production of coal will not increase as fast as the demand for it. In the best

case, in 1975 our coal-mines will be able to supply the market with 37,000,000 tons of coal.

Laser Beam Helps To Cure Eye Diseases

Dr. Krešimir Čupak, the head of the Zagreb Eye Clinic, has announced that complex operations on eye retinas are to be performed at this health institution with the help of a laser beam, from now on. This special instrument will be used for preventing the haemorrhages of diabetic patients and for the destruction of cancerous tissues in various kinds of eye tumours.

According to dr. Čupak the beam of laser-rays has a very favourable effect on damaged tissues. Up till now many Yugoslav patients have had to go abroad if they needed such complex operations; this cost them a lot of money. The specialists of the Zagreb Clinic have learned how to work with the laser and so it can be expected that its use will be soon applied to treatment outside the hospital.

As a matter of fact, the laser is only a part of the most up-to-date equipment which has been obtained, during the last two years, by the oldest eye-clinic in the Balkans. The Zagreb eye-specialists, who will shortly be the hosts of their prominent colleagues from all over Yugoslavia and from abroad, are going

to demonstrate the most modern oculistic devices, which raise new hope even for patients with the most serious eye diseases.

Croatia To Get A Nuclear Power-Station, Too

The construction of the second Yugoslav nuclear power-station, which will be built in Socialist Republic of Croatia, will be started within two or three years time, and is to be finished by 1982.

The exact location of the new nuclear power-station has not been determined yet. A decision will be made on the basis of the utilization of electrical energy in Slovenia and Croatia from 1982 onwards, and on the basis of the results from investigations of the various proposed locations in Croatia.

In any case the construction works for the nuclear power-station in Croatia will be started before our first nuclear power-station at Krško is opened. Both nuclear power-stations are planned in the same agreement between the S.R. of Slovenia and the S.R. of Croatia. The two republics will build both power-stations together; they will share the same obligations and will therefore both make use of the new power-stations. Since our second nuclear-power-station is to start working in 1982, the first construction works must begin as early as 1978.

NOVA GORICA

La conocida fábrica de automóviles CIMOS (licencia Renault) trasladará en breve sus establecimientos y talleres a la localidad de ŠEMPETER pri Novi Gorici. La producción general será dedicada a la fabricación de autos. Los talleres y hangares de la futura fábrica ya se están construyendo a todo vapor.

Se calcula que para fin de año ya estará construida. Pronostican un buen comienzo. Y ello nada menos que con la producción de 22.000 automóviles al año de su inauguración. Entre otros, también se fabricará el modelo GS de la firma Citroen. La producción piloto ya funciona en Šempeter.

En la empresa CIMOS se comenta que se construirán en esta nueva fábrica sólo aquellos autos que tengan poco consumo de bencina. La producción estará dirigida así al consumidor en general. El tipo de automóvil que piensan lanzar al mercado es del »tipo económico«. En estos momentos los compradores de autos 4L, Ami, 2CV y otros modelos tienen que esperar hasta tres y cuatro meses para su respectiva entrega. Es por esto que con la nueva fábrica se podrá así concretar una mayor producción de los autos mencionados. En especial se dirigirá la primera producción hacia los modelos AMI y 2CV. Aproximadamente 2.600 y 4.700 respectivamente.

En especial se comenzará también con la fabricación en serie de la »mini GS« (minirana). En estos momentos y está sobre la cadena de montaje la primer serie experimental. Además se han comenzado con la fabricación de elementos y equipos eléctricos del automotor. Se considera a este último, como uno de los talleres más adelantados en su tipo. No sólo por la faz técnica sino además por los adelantos tecnológicos empleados. Estos talleres tienen máquinas modernas. En general son automáticas. Es así que el personal a su cargo está preparado y adiestrado en el mantenimiento y dirección de las mismas. El personal directivo es altamente calificado e idóneo para la determinación autogestora de la nueva fábrica. En esta nueva empresa, mejor dicho fábrica CIMOS, han invertido su capital empresas de gran calibre como ser ISKRA, TOMOS y la fábrica francesa de autos CITROEN. Esta última colabora en base a la cooperación mutua. Calculan que para el año entrante saldrán de esta nueva fábrica 10.000 autos.

Aparte se piensa en la elaboración de un plan más amplio de producción. Al principio piensan alcanzar la bonita suma de 22.000 autos al año, más tarde se probaría alcanzar una fase final de producción anual de 35.000 autos. Estos son aproximadamente los cálculos y cifras que nos ha ofrecido el equipo de técnicos y expertos que están

estudiando el mercado de venta automotor en nuestro país.

Nova Gorica. Primorska tendrá finalmente su escuela de Economía Agraria. La actual Escuela de Oficios Agrarios fue fundada en Nova Gorica en el año 1968. Su función es dar las armas necesarias a la juventud que se ha quedado en casa de sus padres campesinos. En las granjas y chacras se verán ahora mucha más juventud que antes. A esta escuela se le ha agregado una sección de Economía Agraria. En ella se estudiarán nuevas materias relacionadas con el quehacer agrario propiamente dicho. Además se dictarán clases de costura, bordado, artes manuales y otras materias nuevas. Esto ayudará en especial al sexo femenino (pues la mayoría este año son mujeres) a desarrollar un nuevo tipo de labor compensatorio en los hogares campesinos. Hasta ahora ello era insuficiente. La mayoría de los estudiantes son hijos de los campesinos del lugar y alrededores de Nueva Gorica. Algunos de ellos seguirán sus estudios en la Escuela Superior Agraria de Maribor.

En este nuevo año escolar se han inscripto 20 jóvenes chicas de Primorje. De ellas, 14 concurren como alumnas regulares, el resto como libres. El Director de esta escuela es el ing. mag. Jože Osvald. El prof. de Artes y Oficios el ing. Pavel Colnar. Ambos nos manifestaron que las muchachas están contentas con el nuevo tipo de programa de estudios. Además de las materias que hemos mencionado, les dictan clases de enología, fruticultura, vinicultura, ciencias exactas, cultivos, cría de ganado y nociones de agronomía general y veterinaria.

En el reportaje que hicimos a los alumnos resaltaron las opiniones de las siguientes novatas: Boža Čebren nos dijo, que lo fundamental de esta escuela no sólo era el caudal de conocimientos obtenidos sino además la certeza de que todo lo aprendido será bien aprovechado en la lucha por la vida.

Dolores Žvokelj agregó: ... »lo principal de todo es que la escuela brinda aquello por lo cual estamos aquí, es decir para servir a nuestro campo, campesinos y sociedad en general. Yo en particular me dedicaré a la técnica agraria ...«

Fallecieron.

Marija ZIDAR (de Dobravelj na Krasu), Ivan RENKO (de Slivje), Alojz VATOVEC (de Čezarji) y Leopold POLJAK (de Šmihel) q.e. p.d.

Las noticias necrológicas las hemos obtenido del periódico Primorske Novice.

1. de Noviembre. En todo el país se recordó el Día de los Muertos y el Día de los Caídos por la Patria. En todos los cementerios

se recordaron a las víctimas de la primer y de la segunda guerra mundial. Fueron conmovedores los actos celebratorios y de recordación. Los niños de las escuelas primarias ayudaron a sus compañeros de las escuelas secundarias a limpiar y ornamentar los monumentos y tumbas de los caídos por la Patria.

POSTOJNA. El Día del Maestro lo celebran en todo el mundo. Aquí lo hicieron con un poco de demora, pero así y todo podemos asegurar que fue una fiesta llena de emociones y alegría. En esta localidad recibieron premios »Al Mejor Pedagogo« las siguientes maestras: Marija Bavec, rectora del Instituto de Educación y Reeducación Social de Postojna. Jožica Bizjak, maestra de la escuela de Prestranek. Nada Kovačič, directora de la escuela primaria de Pivka. Además de éstas, también fue elogiado y premiado el maestro y director de la Escuela primaria de Postojna, Janko Babič. En este día de fiesta también fueron invitados los ex-maestros que colaboraron durante la ocupación: Dr. Marija Ambrožič-Počkar, Anton Kapelj, Alojz Morel, Stanko Česnik, Leopold Čuček, Srečko Renko, Paula Volčič, Evelina Pahor, Milka Malc, Dorica Munihi, Lea Grahor, Marica Kranjc e Ivanka Simšič. También en Koper celebraron este día premiando a los maestros que más se destacaron no sólo por su labor en el aula sino además por su dedicación extraescolar. Recibieron los premios TIS 18 maestros y profesores de la costa marítima eslovena. Entre ellos: Tončka Žibert, de la Escuela primaria de Pirán. Esta maestra comenzó su labor como tal en Tomaj (Kras) y luego la trasladaron a Pirán.

Nieve y Mar.

Los primeros días del mes de noviembre ya invitan a esquiar. En las regiones de Štajerska y Gorenjska comenzaron a verse grupos de esquiadores. En Golte ya hay 50 cm de nieve. En Celje patinan sobre la pista del parque Central. En los pasos de frontera también estuvieron atareados. Aproximadamente pasan alrededor de 70.000 personas en Koper. Los sábados en Fernetiči cerca de 21.000 pasajeros, otro tanto casi igual en Škofije. En la costa adriática se ven todo tipo de naves y yates. Estos últimos fines de semana vimos en Portorož todo tipo de chapas de registro, de Trieste, Gorizia, Udine, Venezia, Padova y otras ciudades. Interesante! Como el tiempo todavía está bueno y no muy frío se ven frente a la costa navegar botes a vela. Y no sólo nuestros! También italianos y austríacos!

Los meteorólogos pronostican un invierno frío y riguroso. En Eslovenia ya ya caído las primeras nevadas. Los cerros y montes cercanos a Ljubljana ya se están llenando de nieve. Los niños ya comenzaron a patinar en la Sala de Deportes del Parque Tivoli.

Belgija

Tudi v Genku slovenska šola

Kot smo že poročali, je pričela v septembru s svojim delom slovenska šola v Eisdnu, ki ima od tedna do tedna več učencev. Zdaj je začela s svojim delom tudi slovenska šola za področje Genka. Prijavljenih ima 30 učencev in učenk. Šola je dobila svoje prostore v Rijksmiddelbareschool v Genku.

S tem bo zajeto celotno področje Genka, kjer živijo naši rojaki bolj strnjeno. Tu so namreč znani rudniki premoga, ki so privabljali naše rojake, da so se tu bolj številno naseljevali. Šola je za naše rojake pomembna tudi zato, ker je to prva slovenska šola na področju Genka. Na tem področju tudi med obema vojnama niso imeli slovenske šole. Ta je namreč obstajala le v Eisdnu. Tako se je torej našim rojakom izpolnila njihova stara želja, da bi dobili slovensko šolo.

Šola je namenjena vsem otrokom naših rojakov, v njej je prostora za vse tiste, ki želijo ohraniti svoj domači jezik. Kakor so naši rojaki bili med seboj povezani prav z domačim jezikom, tako naj slovenska beseda ohranja vez med njihovimi potomci. Ohrani naj zavest, da pripadajo narodu svojih staršev.

Slovo od pastorja Venkena v Eisdnu

V soboto, 5. oktobra je ogromna množica ljudi, med njimi največ tujih delavcev, pospremila na zadnjo pot pastorja Venkena iz Mariaheide (Eisdnu), velikega prijatelja, zagovornika in borca za pravice »gastarbeiterjev«.

Pastor Venken je bil doma iz okolice Eisdna, njegov oče je bil rudar. Imel je trdo mladost, zato pa je tudi poznal razmere in se je lahko boril za pravice delavcev. Komaj 4 leta je bil v Eisdnu in že so ga poznali in cenili vsi, zlasti pa tuji delavci. Njegov dom je bil vedno in za vsakogar odprt. Vsakdo, ki je potreboval pomoč ali nasvet, je bil toplo sprejet, nikogar ni meril po tem, ali je veren in hodi v cerkev, ali je domačin ali tujec. Zanj so bili vsi ljudje enaki in pomoči potrebni. Kot velik borec za pravice delavcev je velikokrat dvignil glas. Za tuje delavce je zahteval iste pravice, kot jih

imajo domači. Zakaj ne bi smeli sodelovati tudi tuji delavci npr. v občinski upravi, saj je njihov prispevek prav takšen, kot ga ustvarijo domačini.

Veliko skrb je posvečal otrokom tujih delavcev, ki so bili prepuščeni ulici zlasti v času počitnic. Zanje je organiziral dnevna letovanja in to za tako malo denarja, da je res čudno, kako je to finančno zmožel. Zato so na ta letovanja pošiljali svoje otroke vsi tuji delavci. Prav to izpričuje njegovo široko razgledanost za sočloveka, ki ga ni meril ozko in strogo.

Z društvom Barbare v Eisdnu je pastor Venken imel vedno dobre stike in se je tudi redno udeleževal vseh društvenih prireditvev. Zato ga je tudi društvo Barbare z zastavo pospremilo na njegovi zadnji poti.

Eisdnu je s pastorjem Venkenom izgubil človeka z resnično humanimi pogledi, borca za pravice malega človeka. Bil je eden redkih duhovnikov, ki je pravilno pojmoval svoje poslanstvo.

M.

Francija

**Umrla
v naročju
domovine**

V soboto 7. septembra so se v Lensu v Franciji domači za vselej poslovili od svoje drage mamice in babice Pavle Šumecki, rojene Lubijeve. Čeprav je bil pogreb v družinskem krogu, sta pokojno na njeni zadnji poti pospremila tudi jugoslovanski ambasador iz Pariza in župan iz Sallauminesa.

Pavla se je pred 72 leti rodila v Rožni dolini v Ljubljani v družini Lubijevih. Izučila se je frizerske obrti. Z možem Leom Šumecki iz hrvatskega Zagorja sta dolgo vrsto let živela v Franciji, najprej v Sallauminesu, zdaj v Lensu. Leo je bil rudar, Pavla je imela precej let svoj frizerski salon.

Oba sta bila zavedna Jugoslovana in vneto sodelavca v izseljenških društvih. Leta 1950 je Pavla ovdovela, zatem pa je, ko se ji je omožila hčerka Marie, predvsem živela za svojo družino. Posebej vesela je bila vnučke Karolin. Čeprav je dolgo vrsto let preživela v Franciji, je ostala jugoslovanska državljanka, kar je rada ob vsaki priložnosti s ponosom poudarila. Vsa družina je bila včlanjena v Združenju Jugoslovancev v severni Franciji. Babica Pavla je bila posebej ponosna na to, da je njena ljubka bistra vnučka Karolin, ki je medtem že kar precej zrasla, članica

Združenja še iz časov, ko je bila dete v pleničkah. Hčerka Marie Šimzakova pa je letos podpredsednica Združenja.

Dom Šumecki-Šimzakovih je bil vedno gostoljubno odprt obiskovalcem iz domovine. Ob raznih turnejah in gostovanjih iz domovine so predstavniki Matice RTV in drugi bili tam vedno toplo sprejeti.

Vsako poletje je Pavla s svojo družino obiskovala domovino. Njeni mladi so šli na morje, ona pa je nekaj počitnic preživela pri svojih sestrah v Ljubljani. Nikoli nas tudi ni pozabila obiskati na Matici.

Tako je bilo tudi letos. Obiskala nas je s sestro konec julija. Bila je izredno razpoložena. Pokazala nam je precej najnovejših fotografij svoje družine in povedala, da so šli najprej v Dubrovnik, zatem se pa vsi skupaj dobe v Selcah. Samo mimogrede je omenila, da je jeseni imela precej hudo operacijo, pri kateri so ji odvzeli ledvico. S svojo vedrino pa nas je vse premotila, da smo verjeli, da je pri dobrem zdravju. Pa smo se žal hudo zmotili.

V Selcah je nenadoma zbolela in zatem 10. avgusta v bolnišnici na Reki umrla. Tako je naša draga Pavla umrla v naročju domovine, ki jo je zares iskreno ljubila. Na željo njene družine so žaro z njenim pepelom prepeljali v Francijo.

Zavedno slovensko ženo bomo ohranili v častnem spominu!

Švedska

Novo slovensko društvo v Olofströmu

V Olofströmu že nekaj mesecev uspešno deluje novo slovensko društvo, ki nosi ime naše dežele — »Slovenija«. Ustanovni občni zbor so imeli 4. maja. Na njem so se zbrali Slovenci iz Olofströma in okoliških krajev: Emmabode, Nybra, Hätvede itd. V odbor so izvolili: za predsednika Milana Starca, ki si je zelo prizadeval za ustanovitev društva, pri čemer so mu seveda tudi ostali pridno pomagali. Za podpredsednika je bil izvoljen Viktor Semprimožnik, za tajnika Ferdinand Knez, za blagajnika Janez Rampre, odborniki pa so: Anton Žigon, Alojz Čehovin, Ferdinand Urbančič in Martin Plevnik. Namen društva je, da s kulturno-prosvetnim delovanjem in z družabnimi prireditvami povezuje naše ljudi, ki živijo v tistih krajih precej raztreseno, med seboj in z domovino.

Pri društvu že deluje glasbena skupina, ki pridno nastopa pri društvu in gostuje tudi na švedskih prireditvah. Doslej je društvo Slovenija organiziralo tri dobro uspele družabne prireditve in jugoslovanski filmski večer. Zdaj so pa že začeli s pripravi za prijetno silvestrovanje, ki

Obletnica

Med drugo svetovno vojno je v Ameriki delovalo več slovenskih in jugoslovanskih organizacij za pomoč domovini. Tako so ameriški Slovenci v dneh 5. in 6. decembra 1942 ustanovili Slovensko-ameriški narodni svet (SANS), ki je zbral med vojno in po vojni velike vsote za pomoč domovini. Pred desetimi leti, spomladi leta 1964, je Slovensko ameriški narodni svet zaključil svoje poslovanje. Zadnji denar, ki jim je ostal od njegovega sklada, 300 dolarjev, so po tajniku Johnu Polocku odposlali za obnovo od potresa prizadetega Skopja.

Apel za šolanje slovenskih študentov na Koroškem

Šolninski odbor Slovenske ženske zveze, ki mu predseduje častna predsednica Zveze Marie Prislandova, je v septembrski številki svojega glasila Zarja objavil poziv ameriškim rojakom, da bi posamezni med njimi prevzeli pokroviteljstvo in finančno pomoč nad nadarjenimi in pomoči potrebnimi otroki s podeželja slovenske Koroške in jim omogočili šolanje na slovenski gimnaziji v Celovcu. Pobudo za to akcijo je dal rojak dr. Richard Šuštaršič iz Berkeleya v Kaliforniji, ki je pismeno apeliral na Zvezin šolninski odbor, naj nekaj ukrene za višjo izobrazbo slovenskih študentov na Koroškem, kjer avstrijski Nemci ob vsaki priliki odrekajo našim ljudem osnovne narodnostne pravice. Glavna tajnica SZZ Fanika Humarjeva, ki je članica šolninskega odbora, je letos obiskala Koroško in se pogovarjala z našimi ljudmi. Na podlagi teh pogovorov je spoznala, da poleg pomoči študentom, potrebujejo naši ljudje na Koroškem tudi moralne podpore in zavesti, da se tudi naši rojaki v Ameriki zanimajo zanje. Prijave rojakov, ki bodo prevzeli šolanje slovenskih študentov s Koroške kakor tudi absolutov osnovnih šol s Koroške, ki želijo nadaljevati šolanje na celovski slovenski gimnaziji, pa zato nimajo sredstev, sprejema in posreduje glavni urad SZZ: 1937 West Chermak RD. Chicago, Ill. 60608.

Umrla je zavedna slovenska žena

V Chicagu je 7. oktobra umrla 92-letna Johana Klančnikova, zavedna slovenska žena in mati. Odkar je začela Rodna gruda izhajati, je bila med njenimi naročniki tudi rojakinja Johana. Pred več leti je bila enkrat tudi na obisku v Sloveniji. Zelo nas je veselilo, da smo se

Skupina Slovencev iz Köpunga na poletni zabavi

bo prav gotovo pritegnilo veliko naših iz tamkajšnjega okoliša.

Pri društvu Slovenija načrtujejo tudi slovenski dopolnilni pouk. Poučevala bo rojakinja Nada Žigonova, za kar so ji člani zelo hvaležni. S poukom bodo začeli, ko dobijo šolske knjige iz domovine. Razpolagajo z manjšim lokalom, v katerem želijo urediti knjižnico. Za vse to so pa potrebna finančna sredstva, ki jih društvu primanjkuje. Zdaj ima društvo petdeset rednih in precej podpornih članov. Med člani je precej dobrih pevcev, ki bi radi sodelovali pri pevskem zboru. To željo jim bodo lahko uresničili le v primeru, če bodo kje dobili primernege pevovodjo. Zato društvo Slovenija v Olofströmu prijazno vabi vse Slovence od blizu in daleč, da se vpišejo med članke in kakorkoli pomagajo društvu, bodisi z delom ali finančnimi sredstvi. Naslov društva je: Slovenska Föreningen Box 31 Olofström. Podrobnejše informacije pa dobite pri društvemem blagajniku Janezu Rampretu, Ingejörgsgaten 57/B, Olofström, telefon 0454-48065.

Slovenci v Köpungu

Slovenci v Köpungu pridno nadaljujemo z našim kulturnim in zabavnim življenjem. 8. junija smo imeli veliko kulturno-zabavno prireditev. Naši otroci so zaključili šolsko leto in pokazali staršem, kaj so se naučili v slovenski šoli. Nekaj novega pa je bil za njih sprejem v pionirsko organizacijo. Sprejem je bil svečan, saj so bili navzoči gosti tov. Vinko Zidarič, svétnik za šolstvo na naši ambasadi, tov. Miloš Vukdragović, pomočnik direktorja Kulturno informativnega centra Jugoslovancev v Stockholmu in ravnatelj švedske osnovne šole v Köpungu gospod Staffan Lindholm. Posebno smo bili veseli velike udeležbe Slovencev iz Köpunga, Eskilstune, Västerasa, Arboge,

Stockholma in še iz drugih mest. Kulturni program je bil lep. Posebno lepo so ga še popestrili otroci iz Eskilstune z narodnimi plesi in Slovenci iz Stockholma s pevskim zborom ter šaljivimi točkami. Po kulturnem programu nas je domača glasba zabavala še dolgo v noč. Pred nami je bil dopust, zato nismo pripravljali večje prireditve. Sami Slovenci iz Köpunga pa smo še čutili potrebo po srečanju. 22. junija je v Švedski velik praznik — midsommar. Tedaj je dan najdaljši, noč pa najkrajša. Takrat se vse veseli. Tudi mi smo se zbrali pri prijatelju Jožetu, ki živi malo zunaj mesta. Ravno na pravem mestu, kjer lahko dá Slovenec duška svoji slovenski pesmi, ne da bi koga motil. Otroci so nam okrasili steber, okoli katerega smo plesali in peli. Jože je skrbel za glasbo, Franček za sladko kapljico, Ivan se je vrtel okoli ražnja, gospodinje so pripravljale pecivo, kavo, solato, domači kruh — vse je bilo zaposleno in razigrano. Do 2. ure zjutraj je trajalo veselje, saj ni bilo prave noči in se nam ni mudilo spat.

Čeprav smo skoraj vsi preživeli lep dopust med svojimi domačimi v domovini, smo vendar čutili potrebo, da se po vrnitvi spet zberemo. 10. avgusta smo bili zopet pri prijatelju Jožetu. Koliko smo si imeli povedati o preživetem dopustu! Še bolj nam je tekla beseda, ko sta Ivan in Franček pričela streči velike porcije čevapčičev, Jože pa je pridno prinašal steklenice. Za otroke je poskrbel Mario, ki jim je prinesel velik »škrnicel« bonbonov. Govorjenje je vedno bolj prehajalo v petje, razigranost je naraščala ob domači glasbi.

Slovenci smo vesel narod. To vemo tudi mi in so nam zabave potrebne, zlasti v tujini. Čeprav smo že v deževni jeseni, se bomo še zbirali. Sedaj je pred nami vinska trgatev.

Rezka Hlep

takrat tudi osebno z njo spoznali. Doma je bila iz Rovt pri Logatcu. V ZDA je bila članica društva Pioneer št. 599 SNPJ in krožka Progresivnih Slovenk št. 9. Poleg številnih prijateljev žalujejo za njo trije sinovi, hčerka, deset vnukov in deset pravnukov. Pokopali so jo na sektorju SNPJ na pokopališču Woodlawn, poleg pokojnega moža. Namesto cvetja na grob so na njeno željo namenili prispevke za šolninski sklad Slovenske narodne podpomne jednote.

Nov grob

V mestu Marion, Illinois, v ZDA je 16. oktobra umrla, kmalu zatem ko se je vrnila z obiska rojstne domovine, naša naročnica **Dragica Hilliard**, rojena **Budal**. Iz svoje rojstne Prvačine je odšla v Ameriko leta 1947. Po poklicu je bila šivilja. V Ameriki je odprla svojo delavnico za izdelovanje krznenih plaščev. Zatem se je poročila s Perryjem Hilliardom. V zakonu se jima je rodil sin Tassino. Čeprav se je dobro vživela v življenje na tujem, je ostalo njeno srce tesno povezano z domačo deželo in njenimi ljudmi. Večkrat je prišla na obisk v Slovenijo. V letošnjem juliju je bila na obisku zadnjikrat. Čeprav že hudo bolna, je sledila klicu srca. Bila je na izseljenkem pikniku v Škofji Loki. Sorodniki pa so jo popeljali še po raznih lepih krajih domače dežele. Zatem se ji je stanje poslabšalo in je morala za krajši čas v bolnišnico. S trdno voljo in veliko vero v življenje in ozdravljenje je bolezen spet premagala in se vedra poslovila z obljubo, da kmalu spet pride. Žal, pa je bila zdaj bolezen močnejša od njene velike želje po življenju. Ohranili jo bomo v lepem spominu! Vsem njenim iskreno sožalje!

Avstralija

Pri Triglavu izbirajo par za Kmečko ohcet 75

Tudi prihodnje leto bodo Slovenci iz Avstralije pripeljali svoj par, ki bo z odločilnim »da« zdužil svojo nadaljnjo življenjsko pot na kmečki ohceti v Ljubljani. Slovensko društvo Triglav v Sydneyu je objavilo v svojem društvenem glasilu, da sprejemajo kandidate za kmečko ohcet do 17. novembra. Kandidati morajo seveda izpolnjevati določene pogoje: oba morata biti slovenskega porekla; poroka v Ljubljani mora biti za

oba prva; vsaj eden od obeh mora biti v Avstraliji že najmanj pet let; oba morata biti člana enega slovenskih društev v Avstraliji. Društva lahko pošljejo imena več parov, ki izpolnjujejo navedene pogoje. Pri Triglavu bodo na javni prireditvi, ki bo 26. decembra, izmed prijavljenih izžrebali srečni par. Ta bo zatem častni gost Triglava na velikem društvenem silvestrovanju, ki bo 31. decembra v Smithfieldu.

Tudi v Avstraliji slovenska kmečka ohcet

Slovenski klub Planica v Wollongongu je imel 23. septembra svoj redni letni občni zbor. Odprl ga je predsednik Zvonko Groznik, ki je v preteklem letu prav dobro vodil skupaj z ostalimi odborniki in člani društvene posle. Saj je bilo iz poročil razvidno, da je bilo preteklo delovno leto najbolj uspešno izmed vseh šestih let obstoja kluba Planica. V novi odbor so izvolili: za predsednika Zvonka Groznika, podpredsednika Andreja Obleščaka, za tajnika Slavka Vaupotiča, za blagajnika Franca Blažekoviča ter še osem odbornikov.

Klub Planica je sodeloval na razstavi Wollongong Show Ground, ki je bila v dneh od 24. do 27. oktobra. Razstavili so slovensko kraško kuhinjo iz 18. stoletja, naše narodne vezenine in druga slovenska ročna dela. Oba slovenska paviljona sta imela nad dvajset tisoč obiskovalcev, ki so se zelo pohvalno izražali. Klub je prejel diplomu z laskavim priznanjem. Člani so se udeležili tudi slavnostne povorke skozi mesto in tekmovanja najlepših narodnih noš. V povorki je bila slovenska skupina najlepša in najštevilnejša. Priznana ji je bilo drugo mesto, mladinski skupini pa tretje mesto. V tekmovanju posameznih narodnih noš pa je zmagala slovenska noša in ji je bilo priznано prvo mesto. Čestitamo. Klub je tudi že začel s pripravami za veliko slovensko kmečko ohcet, ki jo bodo priredili 5. aprila 1975.

Brazilijska

Inž. Anton Kadunc umrl

V začetku oktobra je v Sao Paulu v Brazili umrl inž. Anton Kadunc. Z njim je slovenska in celotna jugoslovanska naselbina v Braziliji izgubila enega svojih najvidnejših mož, ki se je s svojim delom kot strokovnjak polno uveljavil v tujem svetu ter kot iskren rodoljub in velik prijatelj nove Jugoslavije z vso svojo družino z živo prizadetostjo sodeloval pri društvenem življenju in vseh akcijah, ki so bile kakorkoli v korist in pomoč naši naselbini v Braziliji in rojstni domovini.

Pokojni Anton Kadunc je bil eden od ustanoviteljev društva Naš dom — Ber-

tioga. Dvajset let je bil predsednik jugoslovansko-brazilskega podjetja »Intibra«, katerega sta ustanovila Jugobanka in Centroprom. Skupaj s svojo soprogo Josefino, ki je tudi znana kulturna in prosvetna delavka, in drugimi izseljenci je med narodnoosvobodilno vojno sodeloval pri zbiranju hrane in obleke za borco NOV.

Inž. Kadunc je izdelal načrte za prvi nebotičnik v Sao Paulu in prejel od mestne občine častno plaketo za zasluge pri gradnji mesta. Brezplačno je izdelal načrte in nadziral gradnjo doma Društva prijateljev Jugoslavije.

Njegov sin Aleksander je znani brazilski novinar. Lani je obiskal Jugoslavijo. Bil je tudi v Ljubljani in v uradu Matice, kjer ga je sprejel predsednik Drago Seliger. Povedal je, da veliko piše o Jugoslaviji. O njej pripravlja tudi posebno knjigo. Kadunčeva hčerka je bila vrsto let brezplačni odvetnik našega generalnega konzulata v Sao Paulu, zdaj pa je predsednik »Intibre« in članica Jugoslovansko-brazilske zbornice.

Več kot pol stoletja je Anton Kadunc preživel v Braziliji, ki mu je postala druga domovina, v kateri je delal, gradil, ustvarjal, a zvestobo do rojstne domovine je zvesto ohranil in varoval. Bil je ponosen na svoje poreklo, na deželo svojega rodu. Mnogo prezgodaj je, žal za vselej odšel.

Ohranili ga bomo v častnem spominu. Njegovi družini in prijateljem izrekamo globoko sožalje!

Kanada

Nekaj športnih novic

Po dolgem času se vam spet oglašam in sporočam nekaj športnih novic iz Kanade. Tukajšnji atleti in športni delavci v atletiki smo z velikim zanimanjem spremljali evropsko prvenstvo v atletiki iz Rima, posebej še, ker se bližajo olimpijske igre v Montrealu v Kanadi leta 1976. Razveselili so nas lepi uspehi nekaterih jugoslovanskih atletov. Upamo in želimo, da bi še nadalje uspešno tekmovali, posebej pa še, da bi jih srečali na olimpiadi v Montrealu.

Zdaj pa še nekaj športnih novic iz Toronta. Letošnja atletska sezona je bila zelo plodna s tekmovanji, in to medklubskimi in mednarodnimi. Omeniti moram odlične rezultate metalcev kopja M. Gavrilovića — 75 m, 88 cm, ter mladince F. Dejaka 67 m, 50 cm, kar je zadostovalo za osmo mesto v odlični kopjaški konkurenci tukaj v Kanadi. Zdaj je pred nami zimski trening. Ta pa bo kakor izgleda, dolg, saj je prvi sneg zapadel že 1. oktobra. Tako se bodo naši športniki lahko dobro pripravili za naslednjo sezono, ki bo zadnja in odločilna pred olimpiado v Montrealu.

Slavko Pavlič
Willoudale, Ontario

Drago Seliger (v sredini) s skupino clevelandskih rojakov

Dr. Mirko Žgur in Florence Unetič, pevka »Jadrana«

Drago Seliger: Iz ameriškega dnevnika

Piknik na farmi SNPJ

O 20. konvenciji SNPJ, ki je bila v času od 16. do 21. septembra v Euclidu, Ohio, smo vas, dragi bralci, že nekoliko obvestili. Ostane mi le še, da pobrskam po spominu in zapišem nekaj vtisov s poti, ki ni bila dolgotrajna, zato pa polna dogodkov in prijetnih srečanj.

Vodstvo SNPJ nam je sporočilo, da želi, da pride delegacija iz domovine — sestavljala sva jo podpisani in dr. Mirko Žgur, podsekretar pri slovenskem izvršnem svetu — že v soboto v Cleveland. Na pot sva se podala v soboto, 14. septembra zjutraj, kajti po vseh zagotovilih agencij, bova isti dan popoldne že v Clevelandu. V to sem bil trdno prepričan, toda samo do prihoda na letališče Brnik. Dokaj gosta megla, ki je ležala nad tem delom gorenjske, se je le počasi dvigala, tako da odletimo kar debelo uro kasneje, kot velevala vozniki. Pot nas vodi v Frankfurt, od tu v New York in Cleveland. V Frankfurtu se med dokaj gostimi in nizkimi oblaki spuščamo na zemljo, ko zagledam orjaški »jumbo« z oznako Pan-American, ki se prav ta čas dviguje v nebo. Malce postajam nervozen, kajti poznam izkušnje, kako se načrti potem, ko so odvisni od »višav« kaj lahko spremenijo. Na letališču nam s priznano mirnostjo in hladnokrvnostjo povedo, da je najino letalo poletelo in bo treba pač leteti z drugim, ki ne bo poletelo naravnost v New York, ampak bo pristalo v Londonu, od koder se bo pot nadaljevala po nekajurnem čakanju. Obšla me je slutnja, da danes ne bova v Clevelandu. Ta pa je splahnela brž, ko nama uslužbenec letalske družbe v Londonu natančno pove in uredi nadaljnjo pot do Clevelanda. In vendar se je ta pot spet zataknila. Prepozno sva namreč prišla za nadaljnji in to zadnji polet proti Clevelandu iz New Yorka. Zato sva pač izbrala edino možno rešitev, da sva v tem vlemestu prespala in se

v sončnem dopoldnevu v nedeljo popeljala naprej do cilja.

Ves tale uvod ni prav nič zgodovinski in bi prav lahko izpadel, če ne bi ob vsem posedanju in presedanju človeka morila misel, da sva nehoti pripravila sitnosti konzulu SFRJ v Clevelandu tov. Ivo Seničarju, ki zaman čaka na letališču. Zato pogledjmo, kaj se je ta čas dogajalo v »ameriški Ljubljani«, kot pravijo rojaki Clevelandu. Na letališču ni bil samo naš konzul. Priključila se mu je precejšnja skupina naših prijateljev, rojakov, ki so nama želeli pripraviti kar najbolj prisrčen sprejem. Med njimi so bili dolgoletni člani in voditelji SNPJ: Culkar, Groser, Fifolt, Kaferle, Mavrič, Tomšičevi in drugi. Čakali so tudi »Zarjani« na čelu s Turkmanovimi, večina njih s soprogami. V narodni noši, prepasan s slovensko harmoniko, nam je želel igrati dobrodošlico Mavričev sine, ki je ob mamici in očku zvesto pričakoval znamenje, kdaj naj zaigra. Po nekajurnem čakanju se je postavilo vprašanje: ali še čakati? »Tudi oni nas čakajo, kadar pridemo v stari kraj,« so hrabrili nekateri. Položaj je reševal naš konzul, ki je družbo povabil na svoj dom in kot so nama kasneje povedali, so nekateri odšli na letališče še ob polnoči, ko pristane na letališču zadnje letalo iz New Yorka. Tudi tokrat seveda zaman! Ob srečanju z nekaterimi od čakajočih, za vse niti ne ve, nisva imela drugega opravičila, kot da se je žal delček »neređa, ki ga poznamo na zemlji, prenesel tudi v višave«. Seveda so vsi to lahko razumeli, saj so sami doživljali na potovanjih še kaj več kot običajne zakasnitve.

Nedelja je sicer dan počitka, toda temu se kaj rad odpoveš, če so pred teboj srečanja z mnogimi znanci in prijatelji. Srečanje s konzulom Seničarjem je bilo

prvo. Njegov obraz mi je povedal, da se je že sedaj dokončno umiril po neprepani noči, kajti vztrajno je poizvedoval, kje da sva. Najina imena sta bila v kompjuatorjih posameznih letalskih družb, ni pa bilo kompjuatorja, ki bi vedel povedati, da počivava v enem od hotelov v New Yorku. Hitro je bila premagana skrb in nejevolja prejšnjega dne in že smo bili sredi razgovora, kaj vse bo mogoče postoriti v času najinega obiska. Že kar to popoldne bomo šli na farmo SNPJ, kjer je prirejen piknik ob konvenciji SNPJ. Tako smo se odpeljali z Ivo tovo družino na prostrano »farmo«, kjer je bilo na obsežnem travniku že vse polno avtomobilov. Dokaj razsežno poslopje ima veliko dvorano in prostore, kjer ljudje potešijo lakoto in žejo. Iz nje zaslišim zvoke, ki sem jih menda že slišal. Res ugotovim, da veselo godejo fantje Richieja Vadnala. In že smo sredi znanih obrazov, še več pa spoznam osebnosti ljudi, ki sem jih doslej poznal le po njihovem marljivem društvenem delu. Tu si najdejo ljudje razvedrilo po svojih željah. Nekaterim pomenijo snidenja in domač klepet s prijatelji vse, druge privlačijo polke in valčki, tretji udarijo »resno debato«, četrti balinajo itd. Verjetno so balinišča kar obvezen objekt vseh slovenskih domov, kajti povsod sem lahko videl kako »tolčejo«, mečejo »plombe« in bližajo k »balinčku«, kot sem to opazoval kot otrok v domačem kraju. Vedremu razpoloženju je prispeval svoje tudi lep dan. Žal mi ne moremo ostati preveč dolgo, kajti jutri prične z delom konvencija, pred tem pa je izrazil Edwin Poljšak željo, da ga obiščemo na njegovem domu. Edwin je sin znanega kulturnega delavca in ustanovitelja pevskega zbora »Zarja« in tudi sam stopa po očetovi poti. Seveda sva vabilo z veseljem sprejela, še posebej sem se veselil srečanja z mamom Viki Poljšak, ki je

bila žal prav te dni na zdravniških pregledih. Ob prihodu v to prijazno hišo pa opazim, da sem prišel na pomanjšan piknik. Žene so pripravile vsakovrstne dobrote, moški kot po običaju, skrbimo bolj za »tekoče stvari« in tu je bil pripravljen majhen program, v katerem je Štefan Valenčič igral harmoniko, člani »Zarje« pa so prepevali. Verjetno sem nekoliko debelo gledal vse to, še posebej, ko sva s kolegom Žgurjem sprejela velika šopa rdečih nageljnov z dobrodošlico. Prijetno sva bila presenečena, ko so nama pojasnili, da tega pač niso mogli narediti včeraj na letališču, kjer so nas čakali in so zato naredili ponovitev.

Po tako prisrčnem uvodu, nekaj spanja in zjutraj naju Ivo zapelje spet »čisto blizu« v občino Euclid, kjer v Slovenskem narodnem domu prične z delom 20. konvencija SNPJ. Dvorana je lepo okrašena in delegati že sedijo na svojih mestih. Rojak Jože Culkar, ki je 26 let vodil SNPJ, naju takoj ob prihodu povabi na častna mesta na odru. Še nekaj minut in rojak Culkar odpre slavnostni del občnega zbora. Jenie Fatur z vodečim glasom intonira ameriško državno himno in vsa dvorana seveda stoji povzame za njo. Nato enako slavnostno dvorana zapoje jugoslovansko državno himno. Sledijo pozdravni govori gostov. Meni je malo tesno pri srcu, kajti vse govori angleško in nisem siguren, da bodo razumeli moj nagovor v slovenščini. Vedeti je treba, da so delegati v večini potomci naših rojakov, in to že kar lepo število njih pripada tretjemu rodu. Toplina, s katero so delegati sprejeli pozdrav iz domovine in nagovor, posebej pa še razgovori z delegati ob odmoru, so me prepričali, da je bil moj strah v dobršni meri odveč. Večina njih namreč še dobro razume slovenski jezik, le da so v govoru nekateri bolj drugi pa manj okorni, kar je povsem razumljivo. Ne samo razumljivo. Moramo se globoko pokloniti našim izseljencem, da so pri svojih potomcih tako čvrsto zasadili korenine svojega naroda. Takšen odnos do svojih prednikov gojijo člani SNPJ, saj v programski knjižici, ki so jo prejeli delegati, piše med drugim tudi tole: »Zgodovina človeštva je izpolnjena s spodbudnimi življenjepisi velikih posameznikov, njihove besede in dejanja so vplivala in oblikovala družbo in jedrino, kot jo poznamo dandanes. Edino pravilno je, da ponovimo, da brez tako daljnovidnih voditeljev, ki so se dvignili v časih potrebe in zmede, naša kultura ne bi bila to, kar je danes, naše društveno življenje ne bi bilo tako bogato, kulturno življenje ne bi bilo tako raznoliko in naša slovenska tradicija ne bi bila tako globoko zakoreninjena med nami.«

Slavnostni otvoritvi je sledila izvolitev vseh organov, ki so potrebni za nemoteno delo konvencije. Za predsednika kon-

vencije je bil izvoljen Mike Kumer, dolgoletni vodilni delavec Jednote, ki je po mnenju delegatov svojo nalogo zelo dobro opravil. Delo je potekalo tako, kot je predvideval dnevni red, in o vsebini smo že nekaj pisali, še več pa lahko najdemo na straneh »Prosvete«. Zapišem naj le to, da so delegati marljivo delali ves teden in to dopoldan in popoldan. Že to nam pove, da je bila razprava vsebinsko zelo bogata, čeravno so nekateri starejši člani malce potožili, da se je razpasla navada, da ljudje ponavljajo stvari, ki so jih povedali predgovorniki, kar da se v prejšnjih časih ni dogajalo.

To seveda ni bil razlog, da je bilo treba žrtvovati več časa za zasedanje, kot so prvotno menili. Pred delegati je bilo namreč več vprašanj, ki so se že dalj časa kopičila v organizacijah in o katerih je bilo potrebno sprejeti jasna stališča. Naj omenim samo dvojce vprašanj, ki so močno pritegnila tudi našo pozornost. Eno od teh vprašanj je bilo, kaj storiti z dnevnim listom v slovenskem jeziku »Prosveto«. Število naročnikov je iz leta v leto manjše in s tem vse težje finančno breme organizacije. Resnica, pred katero ni mogoče zatiskati oči. In kaj sedaj? Delegati niso soglašali z nekaterimi predlogi, ki so že pred zasedanjem konvencije videli rešitev v prenehanju izdajanja lista. Dnevnik naj izhaja še naprej in iskati je treba rešitve, ki bi ga še dolgo ohranile pri življenju. Taka je, poenostavljeno rečeno, glavna misel resolucije, sprejete o »Prosveti«. Seveda pa so v tej resoluciji določene omejitve, ki lahko kaj kmalu izzovejo ponovno krizo, če vodstvo in vse organizacije ne bodo storile tega, kar jim nalaga sprejeti dokument. Na zasedanju, še bolj pa v zasebnih pogovorih sem občutil vso težo problema, pa tudi vso izredno zavzetost delegatov pri razmišljanju, kako list ohraniti in ga razvijati naprej. Kar precej je ljudi, ki sodijo, da bi delno tiskanje Prosvete v angleškem jeziku odprlo novo pot razvoju lista. S tem bi si list odprl edino stvarno množičnejše zaledje, pravijo. Drugi zmigujejo z glavo in pravijo, da je bil tak poskus storjen z anketo v letu 1941, pa ni obrodil sadov. Že mogoče, jim odgovarjajo prvi, toda število ljudi, ki so pred več kot tridesetimi leti brali slovensko, je bilo povsem drugačno od današnjega. Verjetno niso brez osnove tudi misli onih, ki sodijo, da bi časopis moral hitreje prilagajati svojo vsebinsko in oblikovno zasnovo sodobnim dosežkom in potrebam. Zdi se, da je bilo na konvenciji rešeno temeljno vprašanje, to je nadaljnje izhajanje lista, da pa vrsta nalog, izhajajočih iz tega temeljnega vprašanja, še vedno ni dokončno izoblikovana, tako da uredništvo »Prosvete« in vodstvo SNPJ čaka še trdo delo.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Mary Turšič s svojo pokojno mamo z Iga pri Ljubljani

Umrla je mama na Igu

Z žalostnim srcem in solzami v očeh pišem to pismo. Moja mama na Igu pri Ljubljani so preminuli 28. avgusta. Moja mama so bili stari 94 let in v zadnjih letih so precej oslabei, prej pa so vedno še pomagali pri domačem delu. Živelci so pri sinu Tonetu in njegovi ženi Malči.

Jaz sem že pred leti kupila mami prostor na pokopališču, tako da zdaj vem, kje počivajo. A obisk na Igu bo zdaj drugačen, ko tam ne bo več moje mame, ki bi me objela in me poljubila. Na to ne smem misliti. Tukaj vsi žalujemo za mojo mamo, saj smo jo doslej že petkrat obiskali. Zdaj pa bomo šli s težkim srcem na grob. Z menoj je bilo pri moji mami tudi že več ameriških rojakov, vedno so imeli dovolj obiskovalcev.

Dobila sem pismo od Slavke Repar, ki mi lepo piše, da so imeli moja mama zelo lep pogreb, veliko rožic okoli sebe. Ležali so v isti hiši, v kateri so se rodili. V Ameriki žalujemo za njo hči Mary, vnuki in pravnuki.

Mary Turšič
New York City, ZDA

Vaše zgodbe

Ivan Gradišnik, Sains en Gohelle, Francija

Zagorski zvonovi

Noben kraj nima take svoje pesmi, kakor jo ima Zagorje ob Savi. Večkrat sem že slišal to žalostno pesem. Malokdo kaj ve o tej pesmi, posebno če je bilo res to, o čemer pripoveduje pesem ali ne.

Nekoč sem srečal moža tu v tujini, ki si je brisal solze. Vprašam ga, kaj mu je, in mi je rekel: »Slišal sem pesem prav iz mojega rojstnega kraja. Fantje sicer niso doma iz Zagorja, vendar so zapeli tako lepo, da so se mi ulile solze. Star sem že, morda nikoli več ne bom slišal zagorskih zvonov. Resnično je bilo tako, kot opeva ta pesem. Moj ded mi je večkrat pripovedoval to zgodbo. Veš, prijatelj, takole je bilo to:

Zagorski rudnik takrat še ni bil v takšnem razmahu. Največ so žgali apno, za to pa so potrebovali premog. Ko si prišel gor od Save, so se že kadile apnenice. Blizu je bilo veliko poslopje, kjer so furmani pustili konje, naslednji dan pa so odšli domov. Nedaleč stran je bila gostilna pri Bregarju, kjer je lahko prespal tisti, ki je prišel od daleč. V gostilni je bilo vedno veliko ljudi. Imeli so tudi natakario, zalo dekle, godno za možitev. Bila je rejenka, najdenka. Vanjo je bil zaljubljen tudi Bregarjev sin, ki je hotel imeti njo ali pa nobene. Edini je bil še doma, vsi drugi bratje in sestre so že šli od hiše.

Nekega dne je prišel v gostilno človek od rudniške uprave. »Vaša hiša je na poti«, je rekel, »moramo jo podreti. Rudnik vam plača vse in morate se seliti.«

Bregar se je upiral na vse kripelje, a nič ni pomagalo, moral se je vdati. Ne dolgo pred tem mu je umrla žena in tako je vodil gostilno sam s sinom in rejenko.

Rudnik je bil bogat in domačijo mu je dobro plačal. Nad Loko je kupil veliko posestvo, vendar na zelo pustem kraju. Rejenka sploh ni hotela tja in tudi sin ne in tako sta se ločila. Zanj nihče ni vedel, kako se piše. Vsi so jo klicali rejenka, čeprav ji je bilo sicer ime Roza. Tudi gostilno so imenovali kar »pri rejenki«. Ona se je zaposlila v drugi gostilni blizu cerkve. Oče se je na posestvu ponovno oženil in tako je sin Miha dobil mačeho. A sreče ni bilo. Oče je v gozdu podiral drevje in padlo je nanj drevo, da je bil na mestu mrtev. Tako sta Miha in mačeha ostala sama na posestvu. Imela sta veliko dela in tako je mačeha priganjala Miho k delu.

Rejenki se je v novi službi kar dobro godilo, saj je bila vajena svojega dela. Nekega dne je k Mihi prišla ženska, ki je kupovala jajca, in mu rekla.

»Veš, Miha, tvoja ljubica je zbolela. Nič ne bo z njo. Umrla bo.«

Zvečer steče Miha v Zagorje. Roza je še živa, vendar zelo težko diha. Gotovo ima pljučnico. Samo da še živi. Ko se je ponoči vrnil domov, ni mogel zaspiti. »Če umre,« je razmišljal, »bom pustil zvoniti, kropiti pa ne. Kropile jo bodo dovolj moje solze.« Zaslišalo se je zvonjenje iz Zagorja, a tedaj niso zvonili Rozi. Nekdo drugi je umrl. Miha Bregar je imel srečo. Njegova ljubljena je ozdra-

vela. Minila je zima in prišla je pomlad. Spet je prišla na kmetijo ženska kot prvič.

»Kaj je novega,« vpraša Miha.

»Veš, k Rozi je prišla neka ženska, ki pravi, da je njena mati. Ženska je zelo lepo oblečena. Prinesla je tudi papirje. Zdaj tvoja nevesta vsaj ve, kako se piše. Rozalija Remec. Zdaj ni več rejenka, njena mama je bogata. Ona je operna pevka in zasluži veliko denarja.« Tako je poročala ženska iz Zagorja.

Roza je prvič v življenju videla svojo mater. Obe sta se razjokali od veselja.

»Oprosti mi hčerka,« je pripovedovala njena mama, »ker te nisem mogla sama vzgojiti. Sla sem po svetu, ker sem imela lep glas in so me sprejeli v opero. Bila sem zaljubljena v nekega moškega, ki mi je govoril, da se bova poročila, a je bil že poročen. Kmalu si prišla na svet ti in nisem te imela kam dati. Imela sem nekaj denarja, ki sem ga zavila s teboj v plenice in tako so te vzeli za rejenko Bregarjevi. Vesela sem, da si zdrava, in da sem te našla.«

Roza ji je potem tudi povedala, da je zaljubljena v Bregarjevega Miho in da se mislita poročiti. Tudi Miha je prišel popoldne, da bi spoznal mater svoje neveste. Njena mama ga je tudi vprašala, kdaj se mislita poročiti. Prinesla ji je tudi vse papirje, rojstni in krstni list, kdaj in kje se je rodila in drugo. Bila sta v zadregi, ker kar tako na hitro se tudi nista mogla poročiti. Povedala sta ji, da ne mislita ostati na kmetiji, ker sta bolj vajena dela v gostilni. »Prav, kar hitro napravimo ohcet, potem pa gresta z menoj v Ljubljano,« je predlagala mama. »Tam bosta lahko imela gostilno.«

Tako sta se Roza in Miha kar hitro odločila za poroko. Rozina mama je plačala vse stroške za poročno obleko in pripravili so skromno ohcet, saj v Zagorju niso imeli drugih sorodnikov. Na ohcet je prišel tudi neki mož iz Ljubljane, ki ga ni nihče poznal. Bil je nevestin oče.

»Vidiš, ljuba hčerka,« je rekla mama, »to je pa tvoj očka. V mladosti me je nalagal, da je še fant in tako je kriv, da si ti prišla na svet. Vidiš, zdaj pa je zares moj in tvoj. Že nekaj let je bil vdovec in otrok ni imel v zakonu. Ponovno sva se spoznala in tako sva se odločila za poroko. V Ljubljani imava lepo hišo in vse, kar potrebujeva.«

Rozo in Miho je poročil sam dekan v Zagorju, ki jima je pripravil tudi lep nagovor. Čez dva dni so se vsi skupaj odpeljali v Ljubljano. S solznimi očmi so se poslavljali od Zagorja, kjer sta oba pustila svojo mladost in kjer so ju imeli ljudje tako radi.

Tako je rejenka našla dom in starše. Mlada zakonca sta se v Ljubljani dobro imela in le redkokdaj sta še šla v Zagorje.

Pesem »Zagorski zvonovi, prav milo pojo...« je nastala takrat, ko je Roza zbolela, in s tem ji je bil postavljen najlepši spomenik.«

Zagorski zvonovi, tam pri svetem Petru in Pavlu, so še vedno isti kot nekoč. Zagorjani jih vedno radi poslušajo.

Zagorski zvonovi

ZELENI JURIJ

Risba slikarja samouka Viktorja Magyarja, ki živi v Grosupljem. Uveljavil se je kot eden izmed naših najboljših slikarjev — naivcev. Pred nedavnim je svoja dela razstavljaj tudi v salonu likovnih samorastnikov v Trebnjem na Dolenjskem.

Anton Pevec

Rodna gruda

Mrzel beton odseva neon velemesta.
Reklamni spekter, ki pogled mrtvi,
brezčutno z nebotičnika drhti;
hrup in nespečna noč sta ženin in nevesta.

To isto noč. Ovinkasta gramozna cesta
do brajd. Ob okencu nekdo bedi,
le mati ne pozna življenja brez skrbi:
Tatjana, hčerka, Roman, zet. Že gresta?

Razklanost med življenjem in vestjo
je vrisala v obraz trde poteze,
spomin — le kdaj otipa mlado brst, zemljo.

Na krpi njive ob ovinku, kjer so breze,
zgubana roka briše znoj z dlanjo.
Drobna postava je vse manjša. V brazde leze.

Življenjskemu tovarišu v slovo

(V spomin Adolphu Krasna, umrlemu 30. junija 1974 po dolgoletni bolezni in dve leti po povratku v svojo rojstno domovino)

Saj vem, odšel si in vzel
s seboj v tihoto groba
vse, kar v življenju
si nabral je tvoj razum.

Saj nisi v svet dajal
ti svojih misli,
čeprav ti dan je bil
s svetlobo kritike ožarjen um.

In dana ti je bila
želja po lepoti,
da rožni cvet upodobiš na papir,
da slišiš pesem slava
v jasni noči
in z njim deliš si
tih nočni mir.

Zdaj sama hodim po stezah sred polja,
in sklanjam se,
da zate utrgam cvet;
da ti poneseš ga, kot sem osorej,
ko mogel nisi več
sam tja v lepi zeleni svet...

Oblake gledam, ko hite v daljave;
mislim na naš nekdanji
mladi čas;
na oleandre v cvetju
in ljubezen,
ki z nama, kot oblak,
je šla čez vas.

Da daleč v tujem svetu
znova vznikne, se razcveti
v ljubezni polni cvet;
živi v duha prelepi poeziji,
in spremlja naju
skozi vrsto dolgih let.

Do tu, kjer zdaj obkroža te
v svobodi, mladosti tvoje svet,
kjer se razlila čaša je spominov,
da iz nje pomlad privabi novi cvet...

Anna P. Krasna

Pred nakupom otroških, moških in damskih oblačil nikar ne pozabite obiskati **MODNE HIŠE**, ki ima v prodaji aktualno modno konfekcijo, bogato izbiro pletenin, metrskega in dekorativnega blaga ter modnih galanterijskih artiklov.

Ker želi MODNA HIŠA zadovoljiti vse želje in okuse, boste lahko izbirali med športnimi in elegantnimi modeli, od ekstravagantnih do umirjeno modnih oblačil za vse postave in starosti.

Izredna kvaliteta materialov, aktualni kroji ter dostopne cene vam jamčijo dober nakup.

MODNA HIŠA VAS PRIČAKUJE

POSLOVNO ZDRUŽENJE

modna hiša

LJUBLJANA — MARIBOR — OSIJEK

Že v otroštvu raste osebnost

Začelo se je podobno kot pri drugih, ki se odločijo zapustiti domači kraj. Vsaj za nekaj časa. Mož in žena sta načrtovala, »podirala« in ponovno ustvarjala ter se naposled le odločila: v tujino zaenkrat pojde sam. Takoj, ko se malo bolje znajde, bo prišla za njim družina. In res! Že po enem letu je pisal, da lahko prideta sin in žena za njim, da je našel prijetno stanovanje, da je tudi njemu že kar hudo, ko v tistih sicer maloštevilnih prostih uricah tava sam. Toda... Skoraj pozabila sta na otroka — sina, ki je obiskoval osnovno šolo. Obiskoval je šele šesti razred. Vsi strokovnjaki, s katerimi je mama govorila o tem problemu, so ji svetovali, naj toliko časa počaka, dokler ne bo sin dokončal osemletnega šolanja. Načrti so se ponovno spremenili. Po dopisovanju med možem in ženo je bilo sklenjeno, da ostane doma v Sloveniji, s sinom. Dogovorila sta se tudi, da se bo družinica sešla, kadar bo le mogoče. In mati s sinom je hodila k možu v Švico. Stiri leta. Oba sta se v tem času v mislih, pa tudi dejansko, prilagajala novemu življenju v tujini.

Napočil je tisti dan, ko sta se mati in sin napotila k očetu z namenom, da ostane: sin je končal osemletno šolo, mama je odpovedala delovno razmerje. V Švici ji ne bo treba delati, le gospodinjala bo svoji družini — možu in sinu.

»Ne, nisem se dolgočasila,« pravi naša sogovornica, »saj je bilo veliko dela. S sinom sva si ogledovala mesto, v katero sva prispela. Počitnic je bilo kmalu konec, pa je bilo potrebno za sina urediti za nadaljnje šolanje. Ni znal dobro jezika, čeprav se je v domovini učil nemščine. Šole za Slovence ni, zato se je vključil v oddelek, v katerem so bili predvsem Čehi. Tisto leto, ko je obiskoval ta pripravljalni oddelek, je bilo vse v najlepšem redu. Jezika se je hitro naučil in začeli smo razmišljati, v kakšno šolo bi lahko šel. Odločil se je za šolo, podobno naši tehniški srednji. Takrat so se tudi začele težave z najinim sinom. Veliko denarja sva dajala za njegovo šolanje, toda kljub temu je po enem letu ugotovil, da bi rajši zamenjal šolo za službo. Kaj smo mogli, privolili smo, da je šel v službo. Tudi v službi ni bil dolgo, nekaj ga je polomil in delodajalec ga je odpustil. Ponovno je rekel, da bi šel v šolo in ponovno smo zbrali denar in plačali visoko šolnino.«

Tako je razlagala mama, ki je prišla na posvet in z vprašanjem, kaj naj stori? — V čem je problem?

Naša sogovornica je nadaljevala: »Z možem nisva več vzdržala. Biti tujec ni lahko. Na vsakem koraku vam dajo čutiti, da ste nezaželen, nepotreben, nekaj, kar je manjvredno. Resnično, tega pritiska nisva prenesla, zato sva sklenila, da se vrneva v domovino. Drugače sva imela zelo ugodne materialne pogoje, mož je imel dober dohodek, da nama ni manjkalo ničesar. Manjkalo pa nama je prav tistega občutka, ki ga imaš, če si sprejet, občutka, da sodiš nekam. To je nevzdržno. Kakšna čustva vse se porodijo človeku v tujini. Zdaj sva tukaj in zadovoljna.«

— Kaj pa sin?

»Saj to je tisto, zaradi česar sem prišla. Mlad je in se je verjetno lahko laže prilagodil takšnemu načinu življenja. Zdaj je star dvajset let. Pustila sva mu, kar je želel. Nekaj časa je delal, potem je ponovno nehal. Zagrabil je za študij, toda ponovno je doživel neuspeh. Materialnih skrbi ni imel, saj sva mu vedno dajala, kar je potreboval. Ostal je v stanovanju v Švici. Med tem časom je spoznal dekle, s katero sta se vzljubila in že eno leto živita v skupnem gospodinjstvu. Z možem sva dekle spoznala tukaj, pri nas, ko sta prišla na obisk. Dekle je v redu, le da sva oba mnenja, da ni zanj. Tolažila sva se, da ni sam, da ima nekoga. In najhujše se je zgodilo pred kratkim. Dobila sva sporočilo iz podjetja, kjer je zdaj zaposlen, da je v bolnišnici. Čudno se nama je zdelo, saj sva pred kratkim dobila pismo, nobene besede ni bilo o bolezni. V naglici sem odpotovala in našla sem ga v psihiatrični bolnišnici — poskušal je narediti samomor! Nekaj časa sem bila v Švici, čakala, da pride iz bolnišnice. Kaj vse sem doživela: namesto da bi bil sin vesel, me je začel poditi iz stanovanja. Zahteval je, da v 48 urah izginem.

Vidite, kaj so naredili tujci iz mojega sina, poskušal je samomor, spodil mater...«

Kaj so to res storili tujci, da je sin počenjal to, kar je! Včasih je srečanje z resnico boleče, zlasti če smo sami pripomogli k oblikovanju te osebnosti. Tako kot je lahko pomanjkanje ljubezni za otrokov nadaljnji razvoj izredno moč-

na ovira, je preveč ljubezni tudi velika ovira. Nekateri starši to preveliko mero ljubezni kažejo skozi nenehno skrb, da ima njihov otrok vse dobrine tega sveta. Posledice so različne, najpogostejše pa takšne, kot nam jih opisuje naša sogovornica: sin, ki je bil vajen vse dobiti »na krožniku«, pred povsem normalnimi življenjskimi zahtevami poklekne. Nezmožen najti način, da se ustrezno spoprime z življenjem, poseže za edino možnostjo, ki jo vidi: samomor!

Dojeti in sprejeti dejstvo, da smo prispevali precej sami k neustrezno oblikovani osebnosti našega otroka, je hudo. Toda še hujše je, če sami sebe slepimo v takšni meri, da pripisujemo drugim napake, ki smo jih sami storili. Okolje, v tujini ali doma, je tisto, ki povzroči, da se potencialne — skrite osebnostne značilnosti pokažejo v drugi luči. Res pa je tujina psihični pritisk, ki ga ne vzdržijo vse osebnosti enako. Čeprav se lahko na »vetru tujine« majemo vsi, »padejo« tisti, ki v otroštvu niso imeli možnosti, da se oblikujejo v trdnejšo, prilagodljivo osebnost.

Foto: Milenko Pegan

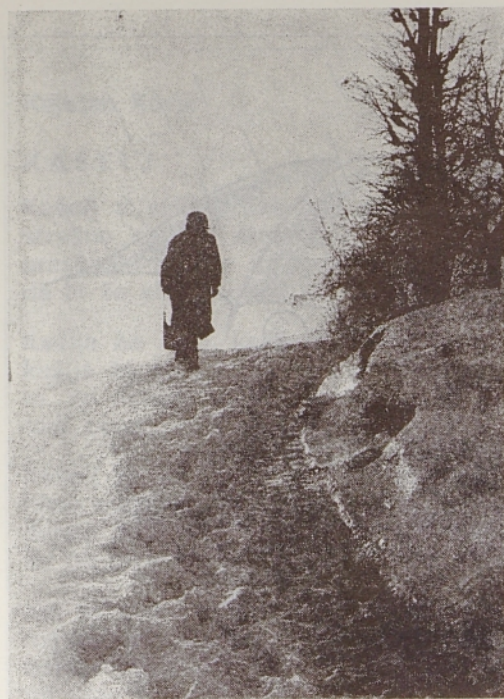

Foto: Janez Klemenčič

»Kaj mi pomeni Slovenska ženska zveza?«

Slovenska ženska zveza, ki ima sedež v Chicagu, Ill., je razpisala natečaj za sestavke z gornjim naslovom, ki so se ga lahko udeležile mlajše članice te organizacije. Na natečaj so dobili veliko lepih prispevkov, izmed katerih so izločili štiri, mladim avtoricam pa podelili letne štipendije v znesku 250 dolarjev. Štipendije so dobile: Miniam Leskovar, Martha Kregar, Margaret Hodnik in Patricia Graben. Te najlepše sestavke je v svoji septembrski številki objavila tudi »Zarja«. V prevodu objavljamo enega izmed njih.

»V preteklih osmih letih sem sodelovala pri ritmični skupini odseka 32 Slovenske ženske zveze. Med sodelovanjem na prireditvah in paradah sem izvedela marsikaj o slovenski kulturi. Meni je to pomenilo priložnost, da sem postala članica skupine ljudi, ki ljubijo svoj narod in so nanj ponosni.

Mislim, da se moram zahvaliti Slovenski ženski zvezi, ki mi je pomagala širiti moje otroško obzorje. SZZ mi je dala osnove slovenske kulture in me spodbujala, da nadaljujem nekaj, na kar sem zelo ponosna.

Ena izmed mojih želja je tudi, da bi kdaj obiskala Slovenijo, da bi videla, od kod pravzaprav izhaja naš rod. Vsekakor pa, četudi se mi ta želja ne bo uresničila, bom vesela, da lahko živim v Združenih državah Amerike in sem še vedno zavedna Slovenka prek aktivnosti v Slovenski ženski zvezi.

Patricia Graben

Izplačevanje jugoslovanske pokojnine v tujino

Že leto dni živim pri družini svojega sina v Kanadi. Zdaj sem vložila prošnjo za stalno bivanje v tej državi. Ker sem osebna jugoslovanska upokojenka, me zanima, ali bi lahko dobivala pokojnino iz Jugoslavije v Kanado. Katere listine bi morala za to imeti in kateri organ v Jugoslaviji je pristojen za te zadeve.

L. V., Toronto, Kanada

Ko boste dobili dovoljenje za stalno bivanje v Kanadi, boste vložili predlog za odobritev izplačevanja pokojnine v Kanado (t.k. transfer pokojnine) pri direkciji skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja Slovenije v Ljubljani, Kidričeva 5. Predlog boste utemeljili z vzroki, ki so vas navedli za preselitev v Kanado. Priložiti pa boste morali naslednje listine:

1. potrdilo najbližjega jugoslovanskega konzulata v Kanadi, da ste vpisani v tamkajšnjo knjigo jugoslovanskih državljanov, in mnenje istega konzulata o potrebi transferiranja pokojnine iz Jugoslavije v Kanado; konzulat mora tudi navesti številko stalnega izseljenskega potnega lista in oblasti, ki ga je izdala v Jugoslaviji;
2. uradno potrdilo o vašem stalnem bivališču v Kanadi z navedbo, od kdaj bivate tam in v katerem kraju;
3. potrdilo, da niste v delovnem razmerju, niti se ne bavite s samostojno dejavnostjo, ki je podvržena pokojninskemu zavarovanju, in s kom živite v Kanadi v skupnem gospodinjstvu.

Z dnem, ko bo direkcija skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja izdala odločbo o odobritvi izplačevanja vaše pokojnine v Kanado, vam bo hkrati ustavila nakazovanje pokojnine v Jugoslaviji in pričela izplačevati to pokojnino v Kanado, in sicer po uradnem tečaju dinarja nasproti kanadskemu dolarju, ki bo veljal na dan izplačila.

dr. LS

**GRAND
HOTEL UNION**

vas vljudno vabi v svoje obrate

HOTEL, RESTAVRACIJO, KLETNO
RESTAVRACIJO, KAVARNO,
SMREKARJEV HRAM, TAVČARJEV
HRAM

Postreženi boste solidno, v prijetnem
okolju

Kosilo po domače

Goveja juha z ajdovimi žličniki
Kokoš po prekmursko
Domači rezanci
Solata
Hruške v vinu

Ajdovi žličniki

Pet dekagramov masla ali margarine raztopimo in v skledi penasto umešamo s tremi rumenjaki, solimo, stepemo beljakov sneg in ga dodamo rumenjaku, nazadnje pa še približno 10 dkg presejane ajdove moke (toliko, da dobimo gosto tekočo testo). Iz tega z žlico oblikujemo manjše žličnike, ki jih zakuhamo v vrelo juho. Počasi naj vro približno deset minut.

Kokoš po prekmursko

Mlado kokoško razrežemo na večje kose, solimo in na vroči maščobi opečemo. Zatem vzamemo kokoš iz ponve in damo v kozico, na maščobo, kjer se je pekla, pol sesekljane čebule, nekaj sladke paprike, žlico ajvarja, dve kisli olupljeni nakrhljani jabolki in kutino, dodamo kose kokoši in vse skupaj počasi dušimo. Med dušenjem prilivamo toplo vodo, toliko, da je omaka primerno gostljata.

Hruške v vinu

Šest večjih hrušk olupimo in iztrebimo peščiče. V kozici zavremo pol litra dobrega rdečega vina s 30 dkg sladkorja, sokom 1 limone, skorjico cimeta ali nekaj nageljnovimi klinčki. V vrelo vino previdno položimo cele hruške in pustimo, da počasi vro dvajset minut. Postrežemo z ohlajenimi.

Ob praznovanju postrežimo z bovlo

Ker je v decembru precej praznikov, ko gospodinje rade postrežejo domačim in gostom tudi s kakšno dobro pijačo, ki so jo same pripravile, vam bo morda prišel prav recept za pripravo bovlje:

Ananasovo bovlo pripravimo takole: Odpremo konzervo ananasa, kolobarčke razrežemo na četrtine in jih stresemo v veliko stekleno ali porcelanasto skledo. Prilijemo tudi ves sok iz konserve. Dodamo liter dobrega belega vina, po okusu sladkorja, dobro zmešamo in pustimo pokrito nekaj ur v hladilniku. Preden z bovlo postrežemo, ji dolijemo liter sode ali mineralne vode.

Ljudska

ŽELJE

Čez morje tri ptičice letijo.
Prva nosi klasek od pšenice,
druga nosi grozdek iz gorice,
tretja nosi zdravje in veselje.
Ktera nosi klasek od pšenice,
o da bi zletela v naše polje,
da bi polje rodovitno bilo?
Ktera nosi grozdek iz gorice,
o da bi zletela k nam v gorice,
da bi naše trte obrodile!
Ktera nosi zdravje in veselje,
o da bi zletela v naše selo,
da bi bilo zdravo in veselo!

Branka Jurca

KATKA IN JABOLKO

Zunaj sneži, pred šolo piha mrzel veter, noter pa ne more. Odmor je. Katka vzame jabolko, enega drobne- ga da Minci, v enega ugrizne sama, največjega pa nese učiteljici. Učitel- ljica se začudi in reče:

»Katka — in zakaj si mi dala naj- večje jabolko?«

»Zakaj?« se odreže Katka, »saj ste vi veliki, ne!«

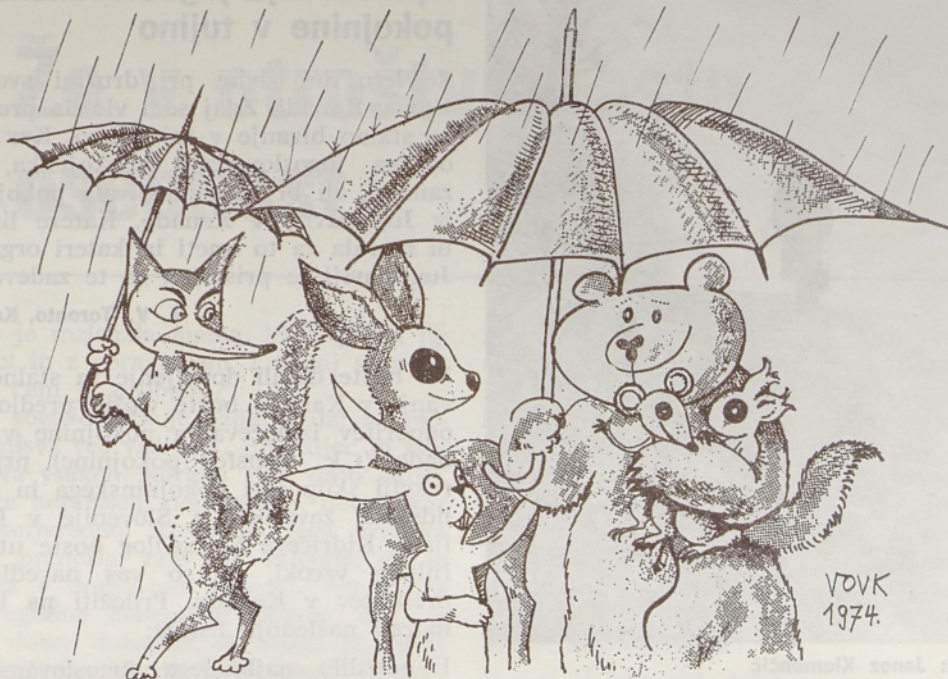
Učiteljica se veselo zasmeji in ugrizne v največje jabolko. V razre- du je toplo, veter brije zunaj, v raz- red pa ne more.

Gregor Strniša

UGANKA

Dvanajst kovačev kuje čas,
beže prehitro mimo nas,
ko nas poslednji zapusti,
spet prvi se nam prismeji.

(meseč l letu)

Svetlana Makarovič

Pod medvedovim dežnikom

Medved je dobil za rojstni dan velik rdeč dežnik. Komaj je čakal, da bi začelo deževati. In res se je nekega sobotnega popoldneva ulil dež. Medved je ves vesel razpel dežnik in šel v gozd.

Nasproti mu je prišla stara lisica. Tudi ona je imela dežnik.

»Dober dan, gospa! je prijazno pozdravil me- dved, lisica pa ga je samo strogo pogledala in ni niti odzdravila. Medved je skomignil in šel dalje.

Pa je srečal srnico. Bila je čisto premočena in se je tresla od mraza. Gledala ga je z velikimi plašnimi očmi, rekla pa ni nič. Me- dved jo je nagovoril:

— Stopi no pod moj dežnik, srnica! Kjer je prostora za enega, ga bo tudi za dva.

Srnica ga je hvaležno pogledala in stopila k njemu.

— Prosila sem že lisico, da bi me vzela pod svoj dežnik, je rekla, pa me ni hotela niti slišati.

— No, že dobro, je rekel medved pa sta šla naprej. Srečala sta zajčka, čisto premoče- nega in premraženega. Pa je rekel medved: — Brž k nama pod dežnik, zajček! Drugače se boš prehladil.

— Hvala, medved, je rekel zajček, prav rad! Veš, prosil sem že lisico, da bi me vzela pod dežnik, pa me je samo grdo pogledala.

— Kjer je prostora za dva, ga bo tudi za tri, je rekel medved pa so šli naprej. Srečali so veverico. Čisto je bila mokra in rep je imela zlepljen od dežja. Medved je zaklical:

— Kar k nam pod dežnik, veverica! Kjer je prostora za tri, ga bo tudi za štiri!

— Kako si ljubezniv, medved! je rekla veverica. Čisto drugače kakor lisica!

Šli so naprej. Pa jim je nasproti pritekla miška in zacvilila:

— Medved, medved, vzemi me pod dežnik! Lisica me je napodila!

— Seveda, miška! je rekel medved. Kjer je prostora za štiri, ga bo tudi za pet!

Miška je smuknila pod medvedov dežnik in tako so bili vsi lepo na suhem. Bili so prav dobre volje in so peli vso pot. Medved pa je zraven prav debelo brundal.

Dež je pojenjal, posijalo je sonce. Živali so se še enkrat zahvalile medvedu in se razšle. Medved je zaprl svoj rdeči dežnik in zado- voljen odhlačal domov.

Drugi dan je bila nedelja. Po gozdu je hodila lisica in zehala.

— Oh, kako je dolgčas, je vzdihovala, kako mi je dolgčas!

Tedaj je zagledala srnico.

— O, srnica! je poklicala lisica. Delaj mi družbo!

— Ne utegnem! jo je zavrnila srnica, k medvedu grem na obisk!

In že je ni bilo več. Lisici se je povetil nos. Pa je pritekel zajček.

— Delaj mi družbo! ga je poklicala lisica.

— Ne utegnem, grem obiskat prijatelja me- dveda! je zaklical zajček in že ga ni bilo več.

Lisici se je še bolj povetil nos. Takrat je priskakljala mimo veverica.

— Glej jo, veverico! se je razveselila lisica. Delaj mi družbo!

— Kje pa utegnem, je hladno odgovorila ve- verica. Mudi se mi k medvedu.

In že je ni bilo več. Lisici se je nos tako povetil, da je sploh ni bilo spoznati. Pri- drobnela je miška.

— Vsaj ti mi delaj družbo, jo je poprosila lisica, miška pa se je začudila:

— Saj ste res vi, gospa lisica! Komaj sem vas prepoznala, ko imate tako dolg nos! Ampak zdajle nimam časa, veste, moram na obisk k prijatelju medvedu!

In že je ni bilo več.

Lisica je legla na tla, glavo je položila na tace in je ves popoldan pela žalostne pesmi.

VOK
1974.

Kajetan Kovič

KAŠELJ

Kašelj v velikih škornjih prihaja, strašno nagaja, strašno razsaja, praska in ščiplje in bode in pika, da bi že skoraj odšli po zdravnika.

Kašlja že Jurij, kašlja že Nina, kašlja že cela medvedja družina in, ko ponoči hočemo spati tudi omare začnejo kašljati.

Kašelj je žejen, zato se usaja, hitro mu dajmo vročega čaja, dajmo mu sladkega kašelj — strupa, da ne bo delal takšnega hrupa.

Naj si pod perjem ogreje podplate, naj si natakne tihe copate, naj se nikar več z nami ne šali, mi smo zaspani, radi bi spali.

Vojan Arhar

SNEŽAK

Tiše kot sanjav oblak v mrazu pride k nam snežak.

Bela nosi oblačila od kožuha do perila, bele rad ima kravate, rokavice, šal, copate.

Metlo le ima rumeno, pokrivalo zasmojeno od ugaslih rdečih isker, počen, brez ročaja pisker.

Če možak ni ravno tak, potlej pravi ni snežak!

Krožek mladih dopisnikov

Kdaj se bomo vrnili?

Mi učenci v Nagoldu še ne varčujemo. Še nimamo pikapolonic. V petek 27. septembra smo sklenili, da bomo pridno varčevali. Dobili bomo nove hranilnike. Jaz se ga že zelo veselim. Tudi slovensko bom rada pisala, da bo učiteljica zadovoljna. Če bom veliko prihranila, si bom v domovini lahko sama kupila pohištvo za mojo sobico. Nova hišica že čaka na nas. Čez deset let so za njo skrbno varčevali moji starši. V slovenski šoli pa nas k vsemu dobremu in koristnemu navdušuje slovenska učiteljica. To leto atek in mamica opremljata naš novi dom. Veselimo se vrnitve med domače. Moja sestra zdaj obiskuje predšolo v slovenskem dopolnilnem pouku. V prvi razred pa bo hodila že v domačem kraju. Vesela sem, da naša vrnitev ni več daleč.

Milena Čuš
slov. dopolnilna šola Nagold

Moja igračka

Atek mi je za četrti rojstni dan podaril lepega rjavega medvedka. Z njim sem se veliko igrala. Vsak večer sem ga položila v posteljo in z njim sladko zaspala. Tako mi je rjavi kosmatinec prirasel k srcu. Seveda sem ga prinesla s seboj v Reutlingen. Še vedno ima mesto v moji postelji. Zdaj znam že plesti in mu bom za zimo napletla toplo jopico. Teta mu je sešila hlače, tako bo za zimo toplo oblečen. Letos je bil z menoj doma pri dedku in babici. Tudi na morje sem ga vzela s seboj. Je zelo ljubka živalca. Imama ga zelo rada.

Marjanca Cerovšek
slov. dopolnilna šola
Reutlingen

Moje počitnice

Počitnice so že minile. Spet obiskujem šolo. Velikokrat se pa spomnim, kaj sem delal pri stari mami. Igral sem nogomet in včasih sem tudi lovil ribe. Sreče pa nisem imel, nisem nobene ujel. Včasih sem se šel v bazen kopat in sem tudi plaval. Zdaj sem pa že v šoli in zopet se bo treba pridno učiti. V tem šolskem letu smo dobili novo učiteljico Marico Strmecki.

Daniel Ošina
slovenska dopolnilna šola
Göppingen

Draga teta urednica!

Težko mi je, ker sem bil poleti bolan prav takrat, ko ste me obiskali. Rad bi se z vami sprehajal ob vodi, šel na torto in bi se kaj lepega pogovarjala. Upam, da bo drugič bolje. Za Novo leto pridemo zopet v Zalog, samo ne vem, če bo ati imel kaj časa, da bi me peljal v Ljubljano na uredništvo Rodne grude. Če bo imel, pa pridem. Pozdravlja vas

Borut Kokalj
iz Ravensburga

Srečanje Slovencev

Bil sem na Killesbergu v Stuttgartu, kjer je bilo srečanje Slovencev. Prišli so iz Nemčije in sosednjih držav: Francije, Švice, celo iz Jugoslavije. Bilo je zelo lepo. Bil je tudi kulturni program. Nastopala je folklorna in druga muzika. Prodajali so tudi srečke. Kupil sem jih veliko, a zadel nisem nič. Dobili smo Dnevnik in druge časopise brezplačno. Vsi smo se prijetno zabavali.

Karel Kautsky
slovenska dopolnilna šola
Esslingen

Risba Diane Lesnik iz Nagolda

Pozdravi s Švedske

Dragi prijatelji, lepo vas pozdravljam! Ime mi je Marija. Stara sem petnajst let in hodim v deveti razred. Šola mi tukaj ni preveč všeč, ni tako stroga kot v Sloveniji in se tudi ne naučimo toliko kot doma. Prijatelj in prijateljica imam dosti. Zime so tukaj malo boljše. Trgovine so tukaj velike, ampak skoraj vse je predrago. V podzemni železnici je skoraj zmeraj polno pijancev in mladine. Na Švedskem se dobro počutim. V Slovenijo se ne bi hotela vrniti, na počitnice pa vsako leto rada pridem.

Marija Mežner

V koloniji

V soboto, 22. junija, sem šla hitro spat. Nisem mogla zaspati, ker je bilo drugi dan pred mano dolgo in prvo potovanje z letalom v domovino. Ura je bila pol ena zjutraj, ko sem že kuhala kavo. Ob treh zjutraj sem se poslovila od mame in bratov, nato je atek zapeljal teto, sestrično in mene na letališče v Göteborg. Tam sem se poslovila od ateka in tete, potem pa z veseljem in strahom vstopila v letalo. Potovanje je bilo lepo in kar naenkrat smo pristali v Zagrebu. Ko smo se pripeljali v Koper, je tako deževalo, da smo bili čisto mokri. Stanovali smo v Dijaškem domu. Prvi dan smo menjali denar na banki.

V koloniji je bilo lepo. Hrana je bila odlična. Ogledali smo si Koper in Piran, največ pa smo se kopali. Dobili smo obisk od RTV Ljubljana gospo Božo Škoberne, ki se je pogovarjala tudi z menoj. Obiskal nas je tudi novinar Slovenske izseljenske matice Jože Prešeren. Zadnji teden so me obiskali starši, brata in sorodniki, ki so prišli na dopust v Slovenijo. Nekaj dni smo bili skupaj na morju. Trije tedni so hitro minili in počitnice so bile pri kraju.

Vsem, ki so organizirali kolonijo za nas, otroke, v tujini, se lepo zahvalim.

Angelca Meglic
Köping, Švedska

V Nagoldu smo dobili slovensko šolo

Jaz hodim že pet let v nemško šolo. Slovenska šola se je blizu nas najprej začela v Calwu. Zame je bila vožnja tja predaleč. Zdaj pa smo dobili slovensko šolo v Nagoldu. Pouk smo začeli 10. oktobra. Zdaj hodim vsak četrtek v slovensko šolo. Zelo rada se učim materinega jezika. Če ne bi bilo slovenske šole, bi slovenski jezik gotovo pozabila.

Darja Kopinšek
Sommerhalde 48
Iselhausen

Spominski koledar december 1974

1. 12. 1859 je bil v Ljubljani rojen Frank Sakser, ustanovitelj ameriškega lista slovenskih delavcev Glasa naroda. Umrl je v Ljubljani 30. 3. 1937.
2. 12. 1972 so Slovenci v Göteborgu na Švedskem ustanovili Slovensko kulturno društvo France Prešeren.
3. 12. 1800 je bil v Vrbi na Gorenjskem rojen slovenski pesnik France Prešeren.
3. 12. 1965 je v Lievinu v Franciji umrl Jurij Artič, častni predsednik Združenja Jugoslovanov v Severni Franciji.
5. in 6. 12. 1942 je v ZDA zasedal Slovenski narodni kongres, na katerem je bil ustanovljen SANS (Slovensko ameriški narodni svet).
5. 12. 1936 je bil v Clevelandu ustanovljen slovenski moški pevski zbor Slovan.
11. 12. 1918 je v Ljubljani umrl slovenski pisatelj Ivan Cankar.
11. 12. 1926 je bilo v Aumetzu v Franciji ustanovljeno Slovensko delavsko društvo.
19. 12. 1926 je bila v ZDA ustanovljena Slovenska ženska zveza.
19. 12. 1954 je bilo v Avstraliji ustanovljeno Slovensko društvo Melbourne.
22. 12. praznujemo v Jugoslaviji dan jugoslovanske armade.
24. 12. 1889 je bila v Kamni gorici rojena Ivanka Šifrer, znana slovenska društvena delavka v Ameriki (posebej še pri Progressivnih Slovenkah). Z vso zavzetostjo je sodelovala pri akcijah za pomoč domovini po drugi svetovni vojni. Umrla je 25. marca 1973.
28. 12. 1789 so v Ljubljani prvič uprizorili igro Tomaža Linharta »Županova Micka«.
29. 12. 1973 so v Charleroi v Belgiji ustanovili »Zvezo slovenskih kulturnih delavcev Charleroi«.

Vrsta novosti

Ob otroškem tednu se v Beogradu že šest let zbirajo otroci iz skoraj vseh evropskih držav in pod pokroviteljstvom UNICEF sklepajo nova in obnavljajo stara poznanstva in prijateljstva. Letos so se že šestič zbrali otroci iz dvanajstih držav od 1. do 7. oktobra v Beogradu na srečanju VESELJE EVROPE. Z igro, pesmijo in zabavo so še enkrat dokazali svojo privrženost miru in prijateljstvu ter izrazili svojo solidarnost z otroki vsega sveta.

Za to srečanje »Veseljje Evrope« je izšla 1. oktobra serija s tremi priložnostnimi znamkami, katerih skupna poštninska vrednost je 9,40 din. Celih serij je 230.000. Na znamkah so risbe, delo otrok. Na prvi znamki za 1,20 din je risba petletne Kače Milonojšin iz novosadskega vrtca. Risba ima naslov petelin in cvet. Na drugi znamki za 3,20 din, ki predstavlja dekletce s punčko, je risba petletne Eve Medržecke iz otroškega kulturnega doma v Varšavi na Poljskem.

Na zadnji znamki za 5 din je mačka z muckico, delo sedemletne Jelene Anastasijević, članice likovnega ateljeja v beograjskem pionirskem domu.

Velikost znamk je 30 × 37 mm, brez belega roba pa 26 × 33 mm.

Za dvestoletnico Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani je 21. oktobra izšla posebna spominska priložnostna znamka za 1,20 din v milijonski nakladi.

Na znamki je notranjost knjižnice, ki jo je tik pred drugo svetovno vojno zgradil mojster profesor Jože Plečnik. Pogled iz avle proti kipu Primoža Trubarja ima simboličen pomen. Primož Trubar (1508 do 1586) ni le začetnik slovenske pisane književnosti, ampak je hkrati tudi ustanovitelj prve javne knjižnice leta 1569 pri deželnem uradu vojvodine Kranjske. Njegove knjige in knjige njegovih sodelavcev so po letu 1616 postale last jezuitskega reda oziroma ljubljanskega nadškofa. Ko je bil leta 1773 jezuitski red razpuščen, je knjižnica ostala brez gospodarja. Leta 1774 je v jezuitskem kolegiju izbruhnil velik požar in uničil večino knjig v knjižnici. Ostalo je le 637 knjig, ki so bile začetek sedanje današnje narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Danes je v knjižnici približno milijon knjig.

Osnutek za to znamko je napravil znani akademski slikar in profesor Božidar Jakac iz Ljubljane. Znamka je velika 30 × 37,5 mm, brez belega roba pa 26 × 35,5 mm.

Vse štiri v oktobru izdane znamke so zobčane grebenasto 12 1/2 ter natisnjene v beograjskem zavodu za izdelavo bankovcev, in to v polah po devet znamk.

Priložnostne znamke za otroški teden so tiskane v petbarvnem ofsetu, znamka za dvestoletnico narodne in univerzitetne knjižnice pa v enobarvnem črtnem tisku.

vaš
kotiček

Prodamo vpeljeno gostišče, lahko tudi samo lokale, v kraju, kjer je zimski in letni turizem. Po želji z gospodarskim poslopljem in zemljiščem (slika zgoraj).

Naslov:

Simon GRAMC
Jana Husa 44
61000 LJUBLJANA

Ženitna ponudba

Slovenec, začasno zaposlen v Avstraliji, 27-190, bi rad spoznal dekle za skupno življenje. Zaželen kratek življenjepis in slika. Pišite mi pod šifro »Pišite Rodni grudi«.

Starejša ameriška povratnica, vdova, zdrava, dobrosrčna, skrbna gospodinja, večča tudi v negi bolnikov, z lastnim domom pod Šmarno goro, zaradi osamljenosti išče sebi primernega življenjskega tovariša, ameriškega rojaka, starega od 65 do 70 let, neodvisnega, situiranega, nealkoholika. Po želji bi se preselila tudi k njemu v ZDA. Govori tudi angleško. Pišite na naslov:

Veronika Nedoh
Na gaju 1
61000 Ljubljana-Vižmarje

Stanovanje

Prodam dvosobno stanovanje (50 m²) v Ljubljani (Šiška), brez centralne kurjave. Cena 23 starih milijonov din. Vseljivo poleti 1975.

Naslov:

Jaklič Jože
Tugomerjeva 20
61000 LJUBLJANA

Ansambel Mihe Dovžana, ki je bil v novembru na turneji po nekaterih evropskih državah, letos nastopa v nekoliko drugačnem sestavu kot prejšnja leta. Zdaj ni več z njimi pevskega kvinteta »Gorenjci«, poje pa še vedno Ivanka Kraševc in vsi instrumentalisti. Poleg Mihe Dovžana, ki igra citre, bas in kitaro, ter pevke Ivanke Kraševc, so še: Jože Burnik, harmonika, orglje, bas kitara, Jože Antoni, kitara, Janez Per, bas kitara, pozavna, Vinko Sitar, klarinet, saksofon, flauta, Ivan Prešern, trobenta, saksofon in humorist Rado Ferlan.

Nič več
nas s čajki
babica ne cajta
bonbone **HERBA**
samo še obrajša

V zbirki ARS SLOVENIAE je izšla čudovita knjiga — življenjsko delo akademika dr. Franceta Steleta

Gotsko stensko slikarstvo

S knjigo je dr. France Stele še zadnjič spregovoril o tistem poglavju slovenske umetnostne preteklosti, ki mu je posvetil v svojem življenju največ truda in ljubezni — gotskemu stensko slikarstvu.

Knjiga je gotovo ena najvrednejših izdaj založbe Mladinska knjiga.

V celoti je opremljena z odlično reproduciranimi barvnimi podobami.

GOTSKO STENSKO SLIKARSTVO obsega:

40 strani študije prof. dr. Steleta, 110 celostranskih barvnih reprodukcij, 95 strani kataloga z osnovnimi podatki in literaturo, 20 celostranskih reprodukcij gotskih prostorov s freskami v bakrotisku. Knjiga je natisnjena na najboljšem papirju, vezana v platno in opremljena z barvnim ščitnim ovitkom.

Cena: 30 US \$.

GOTSKO STENSKO SLIKARSTVO lahko naročite pri MLADINSKI KNJIGI, TOZD trgovina, Izvojni oddelek, 61000 Ljubljana, Titova 3.

Tiskovni sklad

ARGENTINA: Ivan Mislej 1.— US \$, Paula P. de Mastrostefano 1.— US \$.

AVSTRALIJA: Pavla Novak 0,60 Lstg, Martin Turk 1,29 Lstg, Plesničar Brothers 3.— aus \$, J. Gabersek 3,83 Lstg, Ivan Stramšek 1,26 Lstg, Pepca Ohman 0,99 Lstg, Franc Pečovnik 1,29 Lstg, Slavka Kruh 0,58 Lstg, Karel Sedmak 0,41 Lstg, Niko Kodele 3,10 Lstg.

BELGIJA: Friderik Jošt 50.— Bfr, Juliana Borlak 407.— Bfr.

FRANCIJA: Marija Kohek 20.— din, Anton Poje 27.0 FF, Pepca Pečnik 7.— FF, Nina Mrakič 15.— din, Pavla, Ivan Terbižan 50.— FF, Marko Sajovec 5.— FF.

HOLANDIJA: Joško Robek 3.— Hfl.

JUGOSLAVIJA: Marjeta Kessel 50.— din, Ana Krasna 30.— din, Ivan Volavšek 50.— din.

KANADA: Josef Kastelic 15.— din, Jakob Levstek 15.— din, Rosalia Čekada 5.— can\$, Anton Tomc 50.— din, John Brlec 1.— ca\$, Štefan T. Zagoranski 5.— can\$, Stanislav Čemas 1.— can\$, Matija Škrli 5.— can\$, Stane Vrstovšek 5.— can\$, Franc Hajdinjak 4,50 can\$, Miroslav Puc 5.— can\$, Alojz Baznik 45.— din, Milan Frumen 2.— can\$, Viktor Zupanc 2.— can\$, Štefan Cigan 3,10 can\$. Štefan Hozjan 20.— din, Štefan Humar 2.— can\$, Tillie Cimprich 15.— din, Janez Premrl 2.— can\$, Jožica Rožman 1.— can\$, Franc Kos 1.— can\$, Silva Koren 1.— can\$, Atletski klub Slovenija 2.— can\$, Ignac Tkalec 3.— can\$, Vinko More 5.— can\$, Marija Breg 1.— can\$, Franc Stadler 3.— can\$.

NEMČIJA: Rok Leskovšek 50.— din, Zdravko Slemenšek 2.— DM, Milan Laznik 4.— DM, Kenk Vera 2.— DM, Anton Košir 40.— din, Maria Völler 1.— DM in 5.— Hfl, Amalie Zorko 7.— DM, Cvetko Černigoj 4.— DM.

ŠVEDSKA: Jožef Torkar 2.— Skr, Ivan Detiček 14.— DM, Anton Jakše 3.— Skr, Adolf Vacun 8.— Skr, Marjanca Gruber 3,50 Skr, Marjo Bestjak 1.— Skr.

ŠVICA: Dr. Dušan Florjančič 15.— din, Marija Eržen 1.— Sfr.

ZDA — USA: Vida Shiffrer 5.— US \$, Kristina Pugely 10.— US \$, Joseph Kotar 5.— US \$, Anton Knific 5.— US \$, Frank Mahnic 2,50 US \$, Andrew Grum 5.— US \$, Jakob Locniskar 5.— US \$, Zdravko Wolf 1.— US \$, Mary Matyazich 2.— US \$, Rudolph Kosic 1.— US \$, Frances, Jack Kapel 10.— US \$, Ana Klun je prinesla od darovalcev iz Pittsburgha in okolice: Mary Yoger 2.— US \$, Elizabeth Augustine 1.— US \$, Frances Rozman 2.— US \$, Joseph Cadonic 2.— US \$, Josephine Pistotnik 1.— US \$, Frances Koritnik 1.— US \$, Silvia Bostjancic 2.— US \$, Viktor Wallace 1.— US \$, Josephine Klun 1.— US \$, Paul Barbusse 1.— US \$, Julka Kramzar 5.— US \$, Anton Richter 1.— US \$, Mary Robas 1.— US \$, Frances Lah 1.— US \$, Slavica Fisher 5.— US \$, Frank Seruchar 1.— US \$, Bill Tehovnik 1.— US \$, Agnes Repovž 2.— US \$, Roza Kovač 3.— US \$, Celia Gaida 2.— US \$, Viktor Skok 10.— US \$, John Sustarsic 1.— US \$, Maria Baudeck 2.— US \$, Mary Tursich v spomin pok. mami 5.— US \$, Louis Rantaša 5.— US \$, Josephine Malnar 3.— US \$, Jennie Jesenovec 2.— US \$.

URUGVAY: Mirko Amon 5.— US \$.

Zgornji prispevki so bili vplačani do konca oktobra 1974.

Vsem se iskreno zahvalujemo,

Uredništvo in uprava Rodne grude

Modni kotichek

Med najbolj uporabna oblačila sodijo prav gotovo obleke s krajšimi rokavi ali brez njih, katere lahko kombiniramo z bluzami ali volnenimi puloverji. Primerni so preprostejši kroji, saj so bluze in puloverji lahko dovolj živahnih barv, da poživijo oblačilo. Material za tako obleko je lahko tudi najdebelejše volneno blago. Zaradi velike izbire kombinacij se obleke ne naveličamo hitro, saj je vedno zanimiva. Tako oblačilo je primerno tudi v najhujšem mrazu.

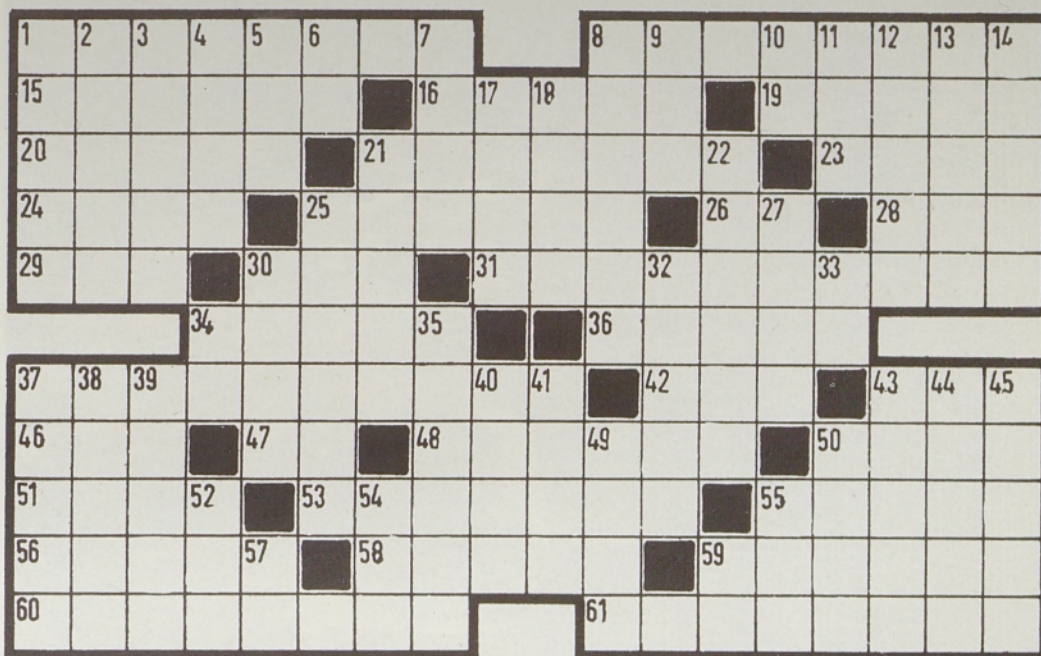
Prva obleka na skici ima globok »V« izrez, ki je obšit s trakovi iz istega materiala. Rokavi so široki in segajo do komolca ter imajo ob robu prav tako našit trak. Život je ozek. Plisirano krilo se od bokov zvonasto širi.

Obleka, primernejša za vitke, je krojena iz dveh kosov blaga. Na ramenih se zapenja z gumbi. Ovratni izrez je okrogel, tik ob vratu, pod njim se obleka guba. Život je spet s širokim pasom.

Model, ki bo pristajal prav vsaki, ima ovalen izrez, ki se ravno zaključuje. Metulj rokavi so kratki, segajo prek ramen. Šiva, ki tečeta prek života, tvori pod pasom gubi in dajeta krilu zvonasto obliko.

Lahko pa tudi oblečemo bluzo prek obleke in tako na preprost način spremenimo svojo garderobo. Seveda pa mora biti obleka primerno krojena. Najprimernejša je obleka, ki ima krilo narejeno na zvon. Kombiniramo jo z daljšo bluzo z modnimi dodatki. Ozkim ramenom lepo pristajajo kimono rokavi. Taka obleka pa mora biti zaradi zanimivih rokavov krojena enostavnejše.

Križanka

Vodoravno: 1. slovenski pesnik in dramatik (Oton, »Čaša opojnosti«), 8. otožnost, pobitost, depresija, 15. sol bromovodikove kisline, 16. otrdela naravna zmes apnenca in gline, surovina za izdelavo cementa, 19. največje mesto v Slovenskem primorju in tretje največje jugoslovansko pristanišče, 20. največji norveški dramatik in pesnik, avtor naturalistično družbenokritičnih dram (Henrik, »Nora«), 21. dalmatinska višnja (za likerje), 23. eden od staršev, 24. industrijsko mesto v Normandiji (Francija) ob spodnjem toku reke Orne, 25. sodobni slovenski pesnik in prevajalec (Janez, »Časopisni stih«), 26. avtomobilska oznaka Libanona, 28. pregovor, izrek, 29. najmanjša fizikalna enota za delo, 30. znoj, 31. varstvo mladotletnih otrok in oseb, ki niso zmožne skrbeti zase, kuratela, 34. glavno mesto afriške države Tunizije, 36. izraz veselja, krik, 37. mesto na stiku Selške in Poljanske doline s Sorškim poljem, ki je lansko leto praznovalo 1000-letnico nastanka (dve besedi), 42. podoba ali kip golega telesa, 43. kraj, kjer se stikata dve ploskvi, 46. največji jugoslovanski otok (v Kvarnerskem zalivu), 47. kemijski znak za stroncij, 48. element, 50. ženska banjica za izplakovanje in sedeče kopeli, 51. siromak, ubožec, 53. ženska, ki polagoma slabi, 55. rakev, 56. prizor iz preproste življenja; vaška slika, 58. drevesni zajedavec; tudi izdelovalec kap, 59. kotlasta oblika na vrhu vulkana, ognjeniško žrelo, 60. pripadnik odporniškega gibanja, ki uporablja posebno, gverilsko taktiko vojskovanja (borec v naši NOB), 61. sredozemska, osatu podobna rastlina z užitnim cvetiščem in ovojnicami listi.

Navpično: 1. posušeni cvetni popki klinčkovca, klinčki (začimba), 2. nekdanja zemljiška knjiga, 3. posredovanje, intervencija, 4. konec pri molitvah, 5. zgodovinsko mestec severno od Zadra (rimski Aenona), 6. četrta in peta črka naše abecede, 7. pripadnik, ud organizacije, 8. zelo okusna riba roparica iz družine lososov, pogosta v naših gorskih potokih, 9. spodnji svet, kraljestvo

mrtvih v starorimski mitologiji, 10. kratica svetovne človekoljubne organizacije, 11. ime slovitega angleškega popevkarja Jonesa, 12. novejša smer v umetnosti, ki izkorišča geometrične oblike, učinke optičnih prevar, gibljivost oblik, spreminjanje barv in nove materiale (začetnik Albers in Vasarely), 13. razsipavanje semen v pripravljeno zemljo, 14. tesno prilegajoča se pletena jopica ali obleka plesalcev in akrobatov, 17. vrsta preproge, ki je dobila ime po francoskem mestu Arras, 18. urejen javni nasad s sprehajališči, gaj, 21. enovalentni radikal iz metana, 22. stara domača zdravilna rastlina, 25. vladar na čelu monarhije, 27. organ višjih rastlin (jeseni ponavadi odpade), 30. prašič, 32. njivsko orodje z zobmi za rahljanje in drobljenje zemlje, 33. okrajšava za »športni klub«, 34. različna soglasnika, 35. najvišji pevski glas, 37. škripanje, 38. vrsta mehkega apnenca za pisanje; tudi tretja plast mezozoika v geološki zgodovini Zemlje, 39. ogródje očal ali slike, 40. riba iz evroazijskih počasi tekočih voda, 41. velika, arhitektonsko lepa veža, 43. del psevdonima slovenskega skladatelja Friderika Širca (Savin), 44. odtekanje, 45. pred leti najboljši jugoslovanski nogometni vratar (Vladimir), 49. ribje jajčece, 50. srednjedalmatinski otok (jugovzhodno od Splita), 52. nizek ženski pevski glas, 54. manjše letovišče pri Opatiji, 55. tekočina, ki se pretaka po žilah, 57. začetnici pisatelja Antona Ingoliča, 59. avtomobilska oznaka Kutine.

RESITEV PREJSNJE KRIZANKE

Vodoravno: 1. posebnost, 10. oligarh, 17. ostroumnež, 19. trakulja, 20. skink, 21. Lara, 22. zrast, 23. Kun, 24. Irka, 25. mah, 26. Gogolj, 28. soha, 29. Pb, 30. soda, 31. Arij, 32. epoha, 34. Avbelj, 37. obad, 39. Ero, 40. Ren, 41. etos, 45. vrtalo, 48. strok, 50. Alah, 52. soja, 53. Pt, 55. srna, 56. orbita, 58. Irah, 59. osir, 61. oči, 62. omelo, 63. Lola, 65. Amati, 66. secesija, 68. spančkanje, 70. skavtka, 71. skafander.

Laško

Foto: Miroslav Zajec

Laško – biser ob Savinji

Prijazno mestece Laško, slikovito vkleknjeno v ozki dolini Savinje in položeno med strma pobočja Huma, Žikovce, Šmihela in Krištofa, je poleg geografskega tudi upravno in gospodarsko središče ob spodnji Savinji. Čeprav sodi uradno med najmlajša slovenska mesta, saj je dobilo mestne pravice šele leta 1927, ima Laško zelo dolgo in razmeroma bogato naseljitveno tradicijo, ki se pričinja že v prazgodovinskem času. Kot trg se Laško prvič omenja v pisanih virih v darovnici avstrijskega vojvode Leopolda VI. Babenberžana, izdani dne 7. novembra 1227 v Mariboru, torej bo čez tri leta slavilo že 750-letnico, odkar je prvič bilo omenjeno v listinah.

Dolino ob spodnji Savinji so že zelo zgodaj uporabljali kot zvezo med zgornjo Savinjsko dolino in spodnjo Savsko dolino. Prve poti po tej dolini segajo gotovo še v prazgodovinski čas, najmanj v bronasto dobo, o čemer pričajo posamezne, zelo stare arheološke

najdbe vzdolž Savinje. Mnogo bolj pomembno vlogo pa je ta pot dobila v rimskem času, saj je tu tekla najkrajša zveza med dvema rimskima upravama središčema: Celejo (Celje) in Neviodunom (Drnovo pri Krškem). Pod Rimljani je bil sezidan že prvi most čez Savo pri Zidanem mostu. Drugi most je dal sezidati vojvoda Leopold VI. okrog leta 1222. Šele v letih 1815–1816 je bila zgrajena prva cesta ob desnem bregu Savinje od Laškega do Zidanega mosta, po katere trasi potujemo še danes.

Največji prometni in gospodarski poudarek, svoje okno v svet, je dobilo spodnje Posavinje z izgradnjo Južne železnice Dunaj–Trst, ki je stekla na tem odseku septembra 1849. Šele s to tehnično zelo zahtevno gradnjo so postali ti kraji povezani s širokim svetom od Srednje Evrope do Jadranskega morja in Sredozemlja, za živahno gospodarsko dejavnost pa so bili dani najboljši pogoji. V stranskih, do tak-

rat pozabljenih in težko dostopnih dolinah so začeli na industrijski način izkoriščati premogovnike, zgradili so prve obrate za predelavo lesa, termalni vrelci v Laškem in Rimskih Toplicah pa so postali temelji turističnega prometa in balneološkega zdravljenja. Prav Južna železnica in živahna turistična propaganda sta pripomogli, da so ob koncu prejšnjega in v začetku tega stoletja Rimske Toplice in posebej še Laško postali daleč znani letoviški in zdraviliški kraji tedanje avstro-ogrske monarhije, ki so ju obiskovali aristokrati in celo gostje iz dunajskih dvornih krogov.

Že samo ime kraja — Laško — kaže na predslovansko naseljitveno tradicijo. Naši predniki, prvi Slovenci, so ob prihodu in naselitvi naših krajev poimenovali staroselce, ki so jih zatekli z imenom Vlahi ali Lahi. S tem imenom so označili neslovanske Romane, poznoantične prebivalce naših krajev oz. romanizirane prebivalce še starejših keltskih in ilirskih etničnih skupin iz prazgodovinskega časa. Zanimivo je dejstvo, da poznamo prav iz okolice Laškega, na geografsko ozko omejenem področju, največ takih krajevnih imen v Sloveniji: Lahomno, Lahomšek, Laško, Laška vas, Lahov graben in potok Lahomščica. V vseh teh krajih so bile najdene bolj ali manj številne arheološke ostaline, ki potrjujejo to tezo. Da je bilo Laško z okolico v rimskem času precej obljudeno, je v veliki meri zaslugi toplih vrelcev v Laškem in Rimskih Toplicah, ki so jih že Rimljani s pridom izkoriščali, odtod tudi krajevno ime Rimske Toplice. Arheološke izkopanine dokazujejo, da je Laško bilo naseljeno že v 8. stoletju pred n. št. Številni so spomeniki iz rimskega časa v mestu: kamniti lev vzdian v pročelje farne cerkve, del nagrobnika z reliefom v kaplaniji in lepa Meduzina glava, vzdiana na trgovski hiši na Orožnovem trgu.

V srednjem veku je bilo Laško vedno deželno-knežja last, deželni gospodje pa so ga dajali v najem raznim oskrbnikom in zakupnikom. Kot sedež obsežne fevdalne gosposčine, je trg Laško vedno veljal kot njen administrativni in kulturni center. V teku stoletij je trg dobil zgradbe, ki so to njegovo funkcijo vidno poudarjale: grad in cerkev, župnišče, kaplanijo, trški špital ter še kakšno bolj ambiciozno oblikovano meščansko hišo. Od arhitekturnih spomenikov Laškega je največji in najlepši tako imenovana spodnja graščina, zgrajena v letih 1675–1678. Ta velika stavba je bila zgrajena v reprezentativne in administrativne namene kot sedež uradov laške gosposčine. To funkcijo je ob-

držala vse do danes: v njej je sedež občinske skupščine Laško, pred zadnjo vojno pa je v njej imelo prostor srezko načelstvo in okrajno sodišče.

V Laškem se je rodilo nekaj znamenitih mož, ki so se trajno zapisali v slovensko kulturno in politično zgodovino, začenši od učenih humanistov protestanta Mihaela Tiffernusa in starinoslovca ter arhitekta Avguština Tiffernusa, ki je izdelal načrte za škofijski dvorec v Ljubljani ter odličnega baročnega kiparja Janeza Gregorja Božiča, mimo zgodovinarja Ignaca Orožna, geografa in organizatorja planinstva Frana Orožna, socialističnega politika in publicista Karla Slanca, do sedanje srednje generacije Laščanov, ki delujejo na raznih zelo odgovornih mestih v slovenskem gospodarstvu, kulturi in znanosti. Med leti 1530 in 1535 je v Laškem živel in deloval tudi Primož Trubar.

Laško ima tudi krajevno muzejsko zbirko, ki je shranjena in razstavljena v laški graščini. V zbirki so zelo lepe paleontološke okamenine, zanimive arheološke izkopanine iz laške okolice, kvalitetna zbirka starega orožja in drugih kulturnozgodovinskih eksponatov in dosti dragocenega arhivskega gradiva za zgodovino Laškega.

Različne gospodarske panoge v mestu: pivovarna, tekstilna tovarna, lesna ganterija, tovarna izolacijskega materiala zagotavljajo mestu uspešen gospodarski razvoj, termalni vrelci pa dajejo mestu sloves uspešnega zdravilišča in turističnega kraja, še posebej odkar je termalno kopališče postalo center za medicinsko rehabilitacijo. Čist zrak in milo podnebje naredijo bivanje v Laškem vsekakor prijetno. Vsakoletna, že tradicionalna prireditel Pivo in cvetje, ki ima turističnopropagandni značaj, privablja v Laško tisoče obiskovalcev, da se ob zabavnih prireditvah seznanijo še z gospodarskim napredkom ter kulturnimi in etnografskimi značilnostmi mesta in njegove okolice. Pravkar je v gradnji moderen zdraviliški hotel z novim pokritim bazenom, ki bo prav gotovo poživil obetavni zdraviliški turizem. Laško je tudi izhodišče za številne izlete v privlačno hribovito okolico s prostiranimi gozdovi in lepimi razgledi. Obiskovalec lahko izbira med izleti na Hum, Šmohor, Svetino, Celjsko kočo in še na številna bližnja višinska razgledišča. V skladnem razvoju gospodarstva, turizma in zdravilišča naj bi Laško postalo vsestransko privlačno središče spodnjega Posavja z bogato dediščino preteklosti in obetavno prihodnostjo.

Tone Knez

Knjiga o jugoslovanskem izseljenskem gibanju v ZDA v času prve svetovne vojne

Inštitut za hrvatsko zgodovino na zagrebški univerzi je nedavno izdal zanimivo knjigo dr. Ivana Čizmiča »Jugoslovanski izseljениčki pokret u SAD i stvaranje jugoslovenske države 1918«. Avtor knjige dr. Ivan Čizmič deluje kot strokovni sodelavec pri Hrvatski izseljenski matici v Zagrebu. V svojem znanstveno raziskovalnem delu se je predvsem posvetil zgodovini izseljevanja in izseljencev iz Jugoslavije. S tega področja je napisal že več del, ki obravnavajo časovna obdobja od leta 1880 do 1914. V knjigi, ki je nedavno izšla, pa je na podlagi dokumentov in raziskav podrobno obdelal jugoslovansko izseljensko gibanje v ZDA v času prve svetovne vojne in ob nastajanju jugoslovanske države leta 1918.

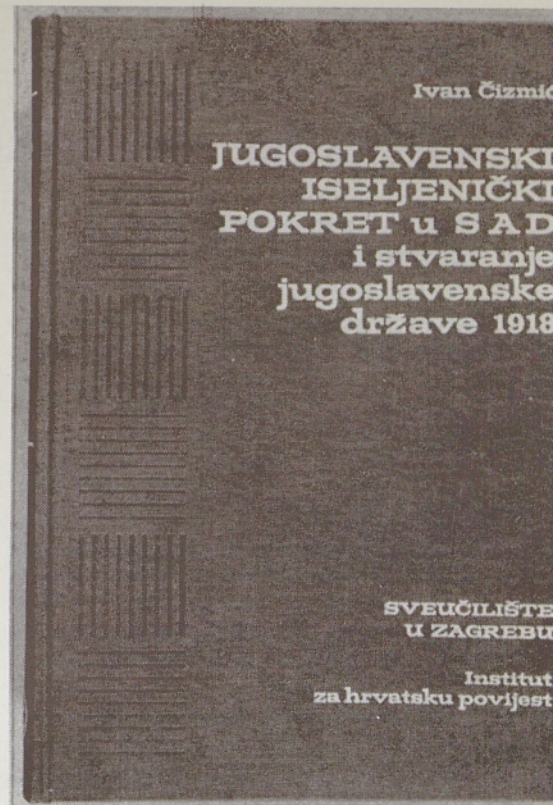
Slovenci kakor Hrvati so se najprej priseljevali v ZDA posamezno ali v manjših skupinah že sredi in proti koncu prejšnjega stoletja. Večje izseljevanje Srbov v Ameriko pa se je začelo v prvih letih tega stoletja. Za vse je bil začetek težak. Iz dneva v dan so živeli v neprestani borbi za obstanek. Le polagoma se je začelo to stanje popravljati in so začeli ustanavljati svoja podporna in kulturno prosvetna društva, dobili so svoje časopise itd.

Ameriški Slovenci so bili prvi med jugoslovanskimi izseljenci, ki so razvili socialistično gibanje. Kakor ostali naši izseljenci, so se tudi Slovenci v glav-

nem izseljevali iz gospodarskih in političnih razlogov. Industrija pa je bila v slovenskih krajih vseeno bolj razvita kakor drugje, zato je bil tudi delavski razred med slovenskimi izseljenci močnejši in številnejši. Saj so prav med slovenskimi izseljenci bili mnogi delavci, ki so se zaradi svojih naprednih idej morali izseliti. Tako so postali ameriški Slovenci nosilci socialističnega in republikanskega gibanja med jugoslovanskimi izseljenci v Ameriki.

Prva svetovna vojna je našla Jugoslovane v Ameriki skoraj nepripravljene. Podobno je bilo tudi z drugimi narodi iz bivše avstroogrske monarhije in ostalih vojskujočih se držav. Kmalu pa so se mnogi med njimi zavedli, da se je z napadom cesarske Avstrije na Srbijo približala tudi dokončna rešitev jugoslovanskega vprašanja in da bodo imeli tudi jugoslovanski izseljenci v ZDA pomembno vlogo pri rušenju Avstrije in urejanju rojstne domovine po končani vojni.

Na zadnjih straneh je tudi krajši izveček iz vsebine v angleškem prevodu. Knjiga dr. Čizmiča »Jugoslovanski izseljениčki pokret u SAD i stvaranje jugoslovenske države 1918« je zelo tehtno delo. Posebej dobrodošla bo predvsem vsem tistim, ki se žele globlje posvetiti študiju zgodovine naših izseljencev in izseljenstva. I. S.

Obvestilo naročnikom SLOVENSKEGA KOLEDARJA 1975

Na željo številnih bralcev naših publikacij — revije RODNA GRUDA in zbornika SLOVENSKI KOLEDAR, smo tokrat že v tretje priložili SLOVENSKEMU KOLEDARJU za leto 1975 barvni stenski koledar, ki se ga boste prav gotovo vsi veselili.

Na 12 listih stenskega koledarja, formata 23×16 cm, vam bomo predstavili slikovite ljudske noše, ki jih je narisal akademski slikar Saša Šantel (1883—1945), in sicer iz Gorenjske, Dolenjske, Bele krajine, Goriške, okolice Trsta, Rezije in Koroške. Ob vsaki sliki in na zadnjem listu koledarja je kratek opis značilnosti posamezne noše v slovenskem, nemškem in angleškem jeziku.

Pri snovanju tega koledarja nas je vodila misel, da moramo bralcem naših publikacij v tujini dati nekaj vrednega iz slovenske narodne zakladnice — podobo izvirne ljudske noše, po kateri si bodo naša društva in posamezniki v tujini lahko izdelali svojo nošo, saj je po njih veliko povpraševanje. Vsi, ki bodo pravočasno naročili našo knjigo SLOVENSKI KOLEDAR 1975, bodo prejeli tudi opisani stenski koledar, ki bo dostojen okras vsaki slovenski hiši v svetu.

Komplet SLOVENSKEGA KOLEDARJA 1975 (knjiga z okrog 300 strani zanimivega branja in stenski koledar) je zanimiva za vas pa tudi za vaše sorodnike, prijatelje in znance, ki jih želite obdarovati ob novem letu. Zato pohitite z naročili. Cena je: 60,00 dinarjev ali 4,00 US\$ oziroma enakovrednost v drugi valuti.

Pišite na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
Cankarjeva 1/II.
61001 LJUBLJANA
SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

ALI SVOJEMU ZASTOPNIKU

DRAGI ROJAKI!

VSEM ŽELIMO SREČNO 1975!

Ob ponovnem obisku starega kraja pa vas spet pričakujemo!

HOTEL LEV

LJUBLJANA

vodeči hotel, moderen komfort, sobe s kopalnico, telefonom in radio-aparatom, dancing bar, plesna glasba, odlična kuhinja z veliko izbiro domačih in tujih specialitet — garaže in parkirni prostori

Pogostili vas bomo odlično in po domače
HOTEL LEV LJUBLJANA, Vošnjakova 1
telefon 310-555, telex 31-350

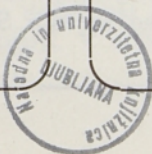
Dragi domači na tujem,
želimo vam srečno in uspešno novo leto 1975

Če se boste v tem letu odločili postaviti lasten dom v Ljubljani,
vas pričakujemo s široko izbiro stanovanj in zasebnih hišic

STANDARD-INVEST

Ljubljana, Celovška c. 89

HEL

novoles · NOVO MESTO · TEL. 068/84530 · TELEX 33726 YU · NONIES

Vsem rojakom
na tujem in drugim
bralcem Rodne grude
želimo

uspešno leto 1975

ter veliko zadovoljstva pri
uporabi naših izdelkov:

črno-belih in barvnih televizorjev,
radijskih sprejemnikov,
gramofonov, malih gospodinjskih
aparatorov, brivnikov, sušilnikov
las, štedilnikov, peči, električnega
orodja itd.

Iskra

brest cerknica

industrija pohištva jugoslavija

telefon 791-200 telex 31-167

SLOVENIJALES

SALON POHIŠTVA V CERKNICI:

Za nakup v devizah 5% popust

Dostava pohištva brezplačna na naslov kupca

ODPRTO VSAK DAN OD 9. DO 19. URE, OB SOBOTAH OD 8. DO 13. URE

